

ספר שחיטת ואכילת בשר כהלכתה חלק ב'

● הספר הזה קובץ גדול מספרי ראשונים עד אחרון שבאחרונים תמצית דבריהם בכל הנוגע למעשה בסדר שחיטה — שוחטים ואכילת בשר למהדרין.

● בו ימצאו רבנים שוחטים ונותני קבלה לשוחטים הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשון להיות נכון לבם בטוח שלא תצא תקלה מתחת ידם ח"ו.

● בו ימצאו מפקחים ומשגיחים על השחיטה ובדיקת הריאה הדרכה לפקח ולהשגיח שתעשה הכל באופן היותר נעלה על פי ההלכה ועל נתיבת המסורה.

● בו ימצאו כל בני אדם מקטן ועד גדול הדרכה נפלאה האיך להנהיג את ביתם ושלחנם הטהור באופן שיהי להם מזבח כפרה.

באכילת בשר גלאט כשר — באמת

אשר רבתה הזנחתה בעונותינו הרבים והוא הנוטל חלק בראש בכל שארי מאכלים ומעדנים המוכנסין לבתי ישראל.

הר"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבתי הק' זי"ע

הק' שלום יודא גראס

רב רקהל „מגן שאול“ ד„האלמין“ ור"מ בישיבה וכולל „בית ישעיה“ „מכון להוראה בשחיטות ובדיקות“

עיה"ק ירושלים תוכב"א תשמ"ג לפ"ק

● הוצאה שלישית ●

מעבר לשער

א. ללמד דעת לדורות אולי יזמן עוד למעשה כזה ידעו איך להתנהג ולקיים החכמה תחי' בעליה בשני עולמות. "והלואי כד שכיבנא יפוק לקדמנא זכות זה מה שביערתי הרעה הזה מן העולם" וכן יאבדו כל אויבך ד'. ועלינו יערה רוח ממרום (דברים הללו ככתבם וכלשונם נעתקו משו"ת טוטו"ד ח"א בפתחי שערים שכ' הגאון שר התורה מהרש"ק זצ"ל אודות השוחט רע מעללים מק"ק בארדיטשוב שזכה להרחיקו ולהעבירו).

ב) מאכ"א מכניסין טומאה ממש בלבו וכנפשו של אדם... ומאכ"א יתירים בזה על כל האיסורים כיון שהם נכנסים בגופו של אדם ממש ונעשים בשר מבשרו... והנה כל בר ישראל שיש לו מח בקדקדו יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי... (לשון מסלת ישרים פי"א).

ג) מי שאכל מאכל איסור בלא הודע ולשם שמים לעבוד ד' בכח אכילה ההוא וגם עשה כן וקרא והתפלל בכח אכילה ההוא אין החיות שבה עולה ומתלבשת בתיבות התורה והתפלה, ואפי' הוא איסור מדרבנן וכו' עכ"ל התניא (בסה"ק ליקוטי אמרים פ"ח, וע"ע בבאמ"ח פ' שמיני, ובצמח דוד שם).

ד) כל העונשים שאדם עובר בעולם הנשמות הוא בעבור מאכ"א נז"ט, ונבלת הפה (זוה"ק שמיני עה"כ כל עמל האדם, צרור המור פ' שמיני עה"כ זאת החי').

ה) הכופרים בדחז"ל ש"מ שלא נזהרו ממאכ"א והשכל והדעת נעשה מהדמים של טריפות ואיסורים שנמשך להטומאה כי ממנו נעשה. (תשובת הרמב"ם מובא בצפנת פענח פ' יתרו בשם מורו בעש"ט הק' ד"ה ונר' דשמעתי, ובדגמ"א פ' עקב בשם בעש"ט הק').

ו) הקב"ה מתקנא בעריות ומאכ"א יותר מכל העבירות (ר"ח שעה"ק פט"ז, של"ה שער אותיות או' ק').

התוכן

פרק

עמוד

ב	מעבר לשער	עמוד
ד	פתח השער	עמוד
ו	הסכמות	עמוד
ח	מבוא	עמוד
ט	פתח דבר	עמוד
יא	מפתח	עמוד
יט	הקדמה	עמוד
לז	א תקנות שונות בשחיטה, פתיחה	עמוד
לט	ב ענף ב' שנים שוחטים	עמוד
מד	ג השגחה על השחיטה ובדיקה — העמדת משגיחים	עמוד
סג	ד גם יר"ש בהול על ממונו	עמוד
ע	ה כח השוכים	עמוד
עג	ו לא כדורות הראשונים — האחרונים	עמוד
פ	ז שחיטה במתינות עיוה"כ וכל השנה	עמוד
צג	ח בעל נפש יחוש לנפשו ונשמתו	עמוד
צה	ט עונש מאכלות אסורות — שו"ב שאינו הגון — ועונשו	עמוד
צז	י הוראות השו"ב	עמוד
צט	יא חומרא בטריפות	עמוד
ק	יב שיעור בדיקת הסכין בשחיטה	עמוד
קא	יג מקור לשם חליף	עמוד
קה	יד השגת גבול לשוחטים	עמוד
קו	טו עד אחד לפסול השוחט	עמוד
קח	טז אכל בשר ונמצא טריפה	עמוד
קט	יז טעה הרב בתקנת שנים שוחטים	עמוד
קט	יח טעמים לשחיטה ובדיקת הסכין	עמוד
קיד	יט בדיקת הסכין, הרגשה, יר"ש וישוב הדעת לבדיקת סכין — קיד	עמוד
קכב	כ בדיקת הסכין (השמטה מחלק א)	עמוד
קכה	כא נתינת קבלה — ועוד כמה נחיצות (השמטה מחלק א)	עמוד
קכח	כב קבלה לשו"ב	עמוד
קלב	כג לעקוב אחר השו"ב (השמטה מחלק א')	עמוד
קמ	כד זהירות לשוחטים והאוכלין משחיטתן (השמטה מחלק א)	עמוד
קנא	כה גודל השכר לנזהרין וכו' (השמטה מחלק א')	עמוד
קנד	כו מכשולות בשחיטה (השמטה מחלק א)	עמוד
קנה	כז זהירות יתירה בקטנים ממאכלות אסורות	עמוד

פתח השער

רעיוני על ראשו סליקו הרבה פעמים ראולי נכח למנוע עצמי מלהדפיס ולהפיץ דברים הנוגעים להלכה כי כבר הורינו חז"ל במתק לשונם במקום גדולים אל תעמוד והגם שהאמת כי אינני נמנה עם הגדולים מחברי ספרים חקרי לב ובעלי תריסין אשר קטנם עבה ממתני, עכ"ז הרשות נתונה לפעוטים כמוני להשמיע דעתם ברבים בפרט כי מורה עלה על ראשי לעבור על דברי אדוני החסידים רבינו יהודה החסיד זצ"ל אשר דעת שפתיו ברור מללו בספר חסידים סי' ת"ק בזה"ל: שנגזר על האדם כמה ספרים יעשה וכו', וכל מי שגלה לו הקב"ה דבר ואינו כותבה ויכול לכתוב הרי גזול מי שגלה לו כי לא גלו לו אלא לכתוב וכו' עכ"ל. וזמנין באפרקסתא דענייא חשכח מרגניתא, ועכ"פ יהי לחועלת לבני גילי.

וכאן אני רואה חובה לעצמי להודיע בשער בת רבים שכל המעיין בספרי לא יסמוך להורות הלכה למעשה עפ"י דברי טרם שיעיין בספרים המובאים בספרי ובשערי ספרים העוסקים במקצוע זה וישקול במאזני שכלו מה לקרב ומה לרחק. ומיני ומיני יתקלס עילאה, ופוק חזי מני גברי רבה דקא מסהדי על עצמם מגדל ענוותנותן שלא יסמכו על דבריהם אף שהאירו כל הגולה בדבריהם המאירים כספירים בכל פנה ומקצוע של תורה וא"כ מה יענו אנו יחמי דחמי אבתריהו.

וזה לשון הפמ"ג (באשל אברהם סו"ס ל"ב) לא יסמוך עלי שום אדם בשום דין, וח"ו אל יעלה על לב כך, רק לעורר לב המעיינים באתי והמעייין לאחר העיון יבחר כפי מה שנראה לו כו' עכ"ל הק', וכן כתב הגאון בעל בית מאיר בהקדמה על צלעות הבית חז"ל כבר מסרתי מודעה שלא כתבתי דברי להורות ועתה שונה עלי הכותב לעכב שחלילה לא ירום איש את לבו בשום הוראה עלי כו' עכ"ל הק'.

וע"ע בפרמ"ג בהקדמתו לאו"ח המליץ בעד המחברים שאפילו רק איזה גורגרים טובים מציל על כל הספר. ועוד כ' הפרמ"ג כי לפעמים ימצא בספר קטן מה שלא נמצא בראשונים, כאשר הניחו לו מקום להתגדר וכו' עיי"ש. וכן כ' הגאון בעל חו"ד זצ"ל בהקדמתו לספר תורת גיטין בשם מאמר החכם שדבר אחר טוב אשר ימצא בספר כדאי שיגין על כל הספר ע"כ.

והגאון בעל שו"ת מאיר נתיבים ז"ל בספרו סוד יכין ובוועז פרק ח' כ' (כצוואה לבניו) בזה"ל להתאמץ לחדש במשנה דבר קטן או גדול ולרשום במכתב כסדר, כצייד השולה דגים מן הים משכח ברבבי שקיל משכח זוטרי שקיל עכ"ל. ואף כי בעוה"ר אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובמה יתרצה עבר אל אדוניו מכל מה שעבר עליו מעודו במחשבה דיבור ומעשה כי אין לנו

לא ביהמ"ק ולא קרבן שיכפר בעדנו ואין לנו כהן ונביא שיתפלל בעדנו. וע"כ אין לנו שיור רק התורה הזאת המגין ומכפר על כל חטאות עוונות ופשעים כידוע דברי הוזה"ק באדרא: שבזמן שביהמ"ק הי' קיים כשארם הי' מקריב קרבן הי' מתכפר לו, וכשארם כותב מה שלמר איזו חידוש הכתיבה הזו עולות לו במקום קרבן עכ"ל. וכבר מובא בשם הוזה"ק בס' ברית עולם על הס"ח ובספר פלא יועץ באות חידוש.

ועל אותן המלעיוזין ומלעייגים ומאריכין לשונם בדברי לעג וקלס על מחברי ספרים חדשים אעתיק מדברי הגדולים מה שכתבו לסתום פי המסתנינים והמקטרגים, וכידוע מאמר החכם הוי זנב למחברים ואל תהא ראש למדברים. וז"ל הפרמ"ג בהקדמתו שאלו המליוזין ומדברים על מחברים ספרים והם אינם בני תורה הוא „מקנאת איש מרעהו“ עיי"ש.

ועיין בס' ליקוטי עצות בערך תלמוד תורה אות מ"ו וז"ל, יש כמה ספרים עכשיו וכן עתידין להיות עוד ספרים וכולם צריכים להעולם ואסור להלעיג על שום אחד מהם מאחר שכל יסודו ובנינו הוא עפ"י תורתנו הק' וכו' אבל הספרים שהולכים עפ"י תורה הק' שקבלנו מסיני כולם יקרים מאוד וכולם צריכים להעולם ולכל המלעיג על שום אחד מהם ח"ו הוא נידון בצוואה רותחת וכו', עד שישב ע"ז בתשובה שלימה ויתקן זאת ויהי נחשבים בעיניו כל הספרים הק' ההולכים עפ"י יסודות התוה"ק עיי"ש. וידוע מה שכ' הרא"ה בהקדמתו לס' החינוך וז"ל, אך אמרתי מי יתן ותהי מחשבתי נטרדת בזה כל הימים ולא תפסול ולא תפגום במזומות עמל ועול. עיי"ש בדבריו הק' כי נעמו. ונמאת ה' אשאל עזר שלא אטה מדרך האמת ולא אכשל בדבר הלכה ח"ו.

וכפי פרושות לשמים בהודאה על העבר על חיבורי הראשונים שיצאו כבר לאור ה"ה ספרי „נפש ישעיי“ על מאכלות אסורות כמה חלקים, וס' „מנחת יהודה“ על חומר איסור „חלב עכו"ם“ ו„סימילאק“, גידולי יהודה על ה' ציצית, דבר משה על מכשולות שונות, חינוך ישראל סבא על עניני חינוך, מדריך לצניעות על עניני צניעות, מנוחת שלום הדרכה לכשרות, קדושת בנות ישראל על עניני איסור הליכות נשים לרופאים והמסתעף, שלום חסידי הערות על ספר חסידים, מזוות שלום על הלכות מזוזה, שמאד מצאו חן בעולם התורני ובעיני כל רואי למעלה מדרך הטבע ותפילתי על העתיד שגם הקונטרס הלזה ושאר כ"י המוכנים לרפוס בקרוב ימצאו חן בעיני אלוקים וארם, ויתגלגל זכות הרבים ע"י, ואחת שאלתי מאת ר' שאזכה לישב באהלה של תורה מתוך נחת והרחבת הדעת ויתקיים בנו מקרא שכ' לא ימיש ספר התורה הזה מפין ומפי זרע וזרע מצתה ועד עולם, ונזכה לראות כל יו"ח עוסקים בתורה ובמצות ובמעשים טובים מתוך נחת עביג"צ בב"א.

הק' שלו' יהודה גראס

בלאאמו"ר הרה"ג הצ' מוהר"ר

ישעיי זאב גראס זצ"ל

ו שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

הסכמות ומכתבי עידוד שנדפסו בשו"ת „זבחו זבחי צדק" ובספר „נפש ישעי" ב' חלקים ובקונטרס „מנחת יהודה" ח"ו מספרי „נפש ישעי" על מאכלות אסורות, ועוד.

מגאוני וצדיקי וקדושי הדור, אנשי כנסת הגדולה, בישיבה של מעלה, עמודי העולם, ראשי סנהדראות, אשר כל בית ישראל נשען עליהם, וכגחלו אש דבריהם, ואלה שמותיהם:

(ע"פ א"ב)

הרב אליהו זלאטניק זצוקללה"ה

רב וחבר הביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב דוד הלוי יונגרייז זצוקללה"ה

רב וחבר הביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב ישעי' ישי הכהן גרינפעלד זצוקללה"ה

רב ומח"ס מלונדון

הרב ישראל יצחק הלוי רייזמאן זצוקללה"ה

רב וחבר הביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב שמחה בונם גרינבערגער זצוקללה"ה

ראב"ד דק"ק פרעשבורג יע"א. ברוקלין נוא יארק

הרב שמעון ישראל פאזען זצוקללה"ה

כ"ק אדמו"ר משאפראן, ברוקלין נוא יארק

הרב אברהם יצחק קאהן שליט"א

כ"ק אדמו"ר שליט"א משומר אמונים בירושלים עיה"ק

הרב אברהם מאיר איזרעאל שליט"א

אבדק"ק חוניאד

הרב אפרים אליעזר הכהן יאלעס שליט"א

אב"ד דפילאדעלפיא רבתי

הרב אברהם מ. ברייטשטיין שליט"א

ספרא דדיינא בעדה החרדית בירושלים עיה"ק

הרב חיים אלי שטערנבערג שליט"א

רב ור"מ ביהכנ"ס וישיבת „מחזיקי תורה" חיפה

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

הרב יוסף גרינוואלד שליט"א

כ"ק אדמו"ר שליט"א מפאפא ברוקלין נוא יארק

הרב יחזקאל גרובנר שליט"א

רב בדעטרויט

הרב לוי יצחק גרינוואלד שליט"א

אב"ד דקהל ערוגת הבושם ברוקלין נ.י.

הרב משה פיינשטיין שליט"א

ר"מ תפארת ירושלים, נוא יארק

הרב משה שטערן שליט"א

אבדק"ק דעברעצין ברוקלין נוא יארק

הרב נפתלי הירצקא העניג שליט"א

אבדק"ק שארמאש, ברוקלין נוא יארק

הרב רפאל זילבער שליט"א

אבדק"ק פריימאן, ברוקלין נוא יארק

הרב שלום הכהן ווייס שליט"א

אבדק"ק אוהעל, ברוקלין נוא יארק

הרב שלמה האלבערשטאם שליט"א

כ"ק אדמו"ר שליט"א מבאבוב, ברוקלין נוא יארק

הרב שמואל יודא פאנעט שליט"א

אבדק"ק דעעש, ברוקלין נוא יארק

הרב שמעון זאב מיללער שליט"א

אבדק"ק אראד, ברוקלין נוא יארק

ופה מקום אתי להביע תודתי וברכתי לאנשי קהלתי קהל „מגן שאול“ ד„האלמין“, ובפרט לאברכי הכולל „בית ישעי“ המיוחד להוראה בשחיטות ובדיקות בברוקלין, כולם אהובים שומרי תורה ואוהבי חסד, שעזרו לי הרבה להרפסת הספר הזה וכן שאר הספרים, וכן לכל המצטרפים עמהם במלאכת הקודש – יברכם ה' בכל משאלות לבם לטובה.

מבוא

(א) עבדיה גדולה עבדתי וכמה יגיעות יגעתי לחפש חפש מחופש למצוא המרגליות הנפזרין בספרים וקונטרסין שונים במקצוע השחיטה וכל המסתעף לה. וב"ה זכיתי לסייעתא דשמיא ויגעתי ומצאתי תאמין וב"ה הגיעו לידי חוץ לדרך הטבע פנינים יקרים וחשובים שנאמרו ונשנו ועד מקום שידי ויד שכלי מגעת לא מצאתי עדיין דבריהם הק' מובאים בשום ספר ליקוט בלתי מה שהבאתים פה.

לא יאומן כי יסופר הרבה ממה שנקבצו אצלי במשך הרבה שנים ובהם קונטרסים הרבה שצלמתי מספרים ישנים שמצאתי שאינם נמצאין בשוק הספרים כלל. ומהם סדרתי מה שסדרתי שעות על שעות בלתי לסדר הכל על מקומם ומכונם. וב"ה שעזר לי במלאכתי שכוונתי אך ורק לזכות הרבים בלבד.

בימי החור"י מצינו עד כמה הצטער על גורל השחיטה שנפלה בידי מקלקלים, וזה מ"ש בשו"ת חו"י סי' קע"ח: ומ"מ לבי מהסס להתיר דבר כזה ברורות הללו (והיינו להתיר לת"ח היודע היטב ה' שחיטה לשחוט בלי קבלה) שכבר גדלה המכשלה בארץ אשכנז ביושבי כפרים שנמסר דבר הגדול הזה לע"ה ובורים ונער קטן נוהג בם וע"ז אנו בושים ודווים ואיך נקל עוד שישחוט ויבדוק בלי קבלה. עכ"ל. וע"ע ביאור ארוך במדור "צרות ומצוקות בכל דור ודור- בשחיטה" (נדפס בח"א) בפרט בהקדמה לשם.

ופוק חזי דברים בוערים כאש לפידות היוצאין מפום ממלל רברכן בעל לב העברי זצ"ל שכ' בספרו הלזה וז"ל: מכשול גדול בעוה"ר אשר הרבה רבנים סומכין על עצמן להורות הוראה גדולה מה שלא למדו ומה שלא שמשו כלל ועי"כ עצומים כל הרוגי". והוא הענין אשר סומכים ידי שוחטים וכי יש הוראה גדולה מזו, הוראה אחת מכרעת אלפים הוראות אחרות, דאם נכשל בה מאכילים נבילות וטריפות לישראל אלף אלפי פעמים וכו' עכ"ל.

אחד מהדברים הייתר מחזקים ומאמצים אותי הן הדברים שכ' הגאון הנורא מהרש"ק מבראדי זצ"ל שהי' יחיד מומחה ומפורסם

במקצוע הגדרת גדרים וסייגים לפירצת השובי"ם ששרה בימיו ונודמן לעיירות אחרות לסדר הדברים, וידוע הפולמוס הנורא מענין שחיטה שהי' בק"ק בארדיטשוב אשר בשבילה כ' כמה תקנות, וקודם לזה כ' אלו הדברים אות באות:

וגם ללמד דעת לדורות אולי יודמן עוד מעשה כזה ידעו איך להתנהג ולקיים החכמה תחי' בעליה בשני עולמות, והלואי כד שכיבנא יפוק לקדמנא זכיה זה מה שביערת הרע הזה מן העולם... עכ"ל.

פתח דבר

לזכות הרבים אמרתי אלקטה נא כפי מה שתשיג ידי מחז"ל בזה"ק ומדרשים ומד' הראשונים והאחרונים וספה"ק מה שכ' הזהירו והחמירו להתרחק מספק מאכלות אסורות ושכל המרבה להתרחק הרי זה משובח בעוה"ז ובעוה"ב, וזוהי לדורות ישרים. זרע בירך ד', פרי קודש הילולים, לעד ולנצח נצחים.

פוק חזי מ"ש בס' יסוד ושורש העבודה שער ז' פ"ד וז"ל: ואין די להפקיע א"ע בלבד בזהירות ההשגחי על עצמו, אלא על הכלל כולו יצא להזהיר אחרים ג"כ, ואשרי חלקו למי שמשתדל לזכות הרבים בזה. עכ"ל.

ובס' חובת הלבבות שער אהבת ד' פ"ו וז"ל: וכן מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד תהי' זכותו מעוטה ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות תכפל זכותו כפי זכיות מי שמתקן לאלקים, עכ"ל.

ועי' בדר"ת בהקדמה בשם ס' כנפי נשרים פ' קדושים עה"כ. הוכח תוכיח דאם הרב אומר דברים שאינם כתובים בתורה ולא הוכיח כן בראיות רק מדעתו לבד בלי סברא מוכרחת או נחוץ שיהי' דומה למלאך ד', אבל באינו אומר דבר מלבו רק המפה"ש, או בראיות נכונות יש לקבלו אף דאינו דומה למלאך ר', ע"כ.

מפתח לספר שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

חלק ב'

פרק א'

תקנות שונות

א פתיחה (אות א' — י"ג).

פרק ב' ענף א'

א שנים שוחטים (אות א').

ב שו"כ בל יורה (אות ב' — ג').

ג לא יעמוד בעל השור על שורו (אות ד').

ד תקנות שתיקן הגרש"ק זצ"ל (אות ה' — י"ד).

ה שוחט חרדי — או רעפארם (אות טו — ט"ז).

ו שוחט ואינו מכיר סימנין (אות ח").

ז לא ישחוט רק הממונה מקהל (אות י"ט).

ח נתינת קבלה לשחיטה (אות כ').

ט קבלה לבדיקת הראיה (אות כ"א — כ"ב).

פרק ג'

השגחה על השחיטה ובדיקה

א העמדת משניחים (אות א' — כ"ג).

ב אב — ובנו (אות כ"ג).

ג השגחה סתמית (אות כ"ד — כ"ז).

ד השגחה (אות כ"ח — ל').

פרק ד'

גם יר"ש בהול על ממונו

א פתיחה

ב לא יעמוד בעל השור על שורו (אות א' — ג').

ג גם יר"ש בהול על ממונו (אות ד' — י"ג).

ד תוס' שכר מכשרות (אות ט"ז — כ"ז).

פרק ה'

כח השובי"ם

א כח השובי"ם (אות א' — ח).

ב גם להשיג מינוי שו"ב — השתמשו באלימות (אות ט' — י').

פרק ו'

לא כדורות הראשונים — האחרונים

א לא כדורות הראשונים — האחרונים (אות א' — ט').

פרק ז'

שחיטה במתינות עיוה"כ וכל השנה

א שחיטה במתינות עיוה"כ וכל השנה (אות א' — ח').

ב תוכחת מוסר על השחיטות הגדולות (אות ט' — י"ב).

ג עוד טעמים נכונים לבטל שחיטות הגדולות ומהירות (אות י"ג — כ"ג).

פרק ח'

בעל נפש יחוש לנפשו ונשמתו

א בעל נפש יחוש לנפשו ונשמתו (אות א' — י"ד).

פרק ט'

עונש מאכלות אסורות

א שו"ב שאינו הגון ועונשו (אות א' — י").

פרק י'

הרואות השו"ב

א אסור להשו"ב להורות בשום שאלה המתרחש והעוברים ע"ז

שחיטתם נבילה, ואסור להרב לוותר ע"ז (אות א' — ב').

ב כל הנ"ל אפילו הורה כדין — ומשמתין להשו"ב (אות ג').

פרק י"א

חומרא בטריפות

א חומרא בטריפות (אות א' — ב').

ב אסור לת"ח להראות ע"ע שחיטה וטריפות (אות ג' — ד').

ג קצב אינו נאמן (אות ה').

ד דרכי הרפואה לא מעלה ולא מוריד (אות ו').

פרק י"ב

שיעור בדיקת סכין בשחיטה

א שיעור בדיקת סכין בשחיטה (אות א').

פרק י"ג

מקור לשם חליף

א מקור לשם חליף (אות א' — ל').

פרק י"ד

השגת גבול לשוחטים

א השגת הגבול לשוחטים (אות א' — ט').

פרק ט"ו

עד אחד לפסול השוחט

א עד אחד לפסול השוחט (אות א' — ט"ו).

פרק ט"ז

אכל בשר ונמצא טריפה

א אכל בשר ונמצא טריפה (אות א' — כ').

פרק י"ז

טעה הרב בתקנת שני שוחטים

א טעה הרב בשחיטת שני שוחטים (אות א').

פרק י"ח

טעמים לשחיטה ובדיקת הסכין

א טעמים לשחיטה ובדיקת הסכין (אות א' — כ"ד).

פרק י"ט

בדיקת הסכין

א הרגשה, יר"ש, וישוב הדעת לבדיקת סכין — מבוא.

ס' שהעירו מאורי הדורות בזה (אות א' ז).

ג להרבות בודקי סכין (אות ח' — כ"ג).

פרק כ'

בדיקת סכין

א בדיקת סכין, (השמטה מחלק א'), (אות נ"ו — ס"ד).

ב מזלזל בתפלה (אות ס"ה).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

- ג נחשד על איסור אות ס"ו).
 ד מועד על עבירה (אות ס"ז).
 ה שוחט נודע לרא ד' (אות ס"ח).

פרק כ"א

נתינת קבלה — ועוד כמה נחיצות

- א נתינת קבלה — ועוד כמה נחיצות (השמטה מחלק א').
 ב הרבנים מפקחים הלימוד (אות ס"א).
 ג הרבנים יזהירו השוכ"ם (אות ס"ב).
 ד נתינת קבלה על בדיקת הריאה (אות ס"ג).
 ה קבלה לפני (אות ס"ד — ס"ז).
 ו קבלה לצעיר מ"ח (אות ס"ח).
 ז שתה רביעית יין (אות ע' — ע"ד).
 ח שוחט שנאסר (אות ע"ה).
 ט תנאי בתוך הקבלה (אות ע"ו).
 י חזקה העשוי' להשתנות (אות ע"ז).

פרק כ"ב

קבלה לשו"ב

- א הגדולים מאורי דור ודור מצטערים על נתיבת קבלה לכל, והדרכה
 ממה לזהר (אות א' — כ"ב).

פרק כ"ג

לעקוב אחר השו"ב

- א לעקוב אחר השו"ב (השמטה מחלק א').
 ב שו"ב שלא הרגיש פגמיה (אות ס"א).
 ג שו"ב צריך מורא שמים, ושל בשר ודם (אות ס"ב — ס"ג).
 ד ביאור החוב על הרב לפשפש אחרי מעשה השו"ב (אות ס"ד).
 ה קבלה בלי רשות האב"ד לא מהני (אות ס"ה).
 ו הכנת הרב להליכת המטבחיים (אות ס"ו — ס"ח).
 ז לאו כל רב בקי בהרגשת סכין, ועצה (אות ס"ט).

- ח לא יהנה השוחט מהכשרות דוקא (אות ע' — ע"א).
ט מצאו פגימה שלא הרגיש השוחט (אות ע' — ע"א).
י עצה להכיר אומנות השו"ב (אות ע"ח — ע"ט).
יא מומחיות בהשגחה (אות פ').
יב פיקוח פתאומי (אות פ"א).
יג שו"ב שראו בו קלות (אות פ"ב — פ"ג).
יד שו"ב הממונה על הציבור, חמור (אות פ"ד).
טו על הרב לעמוד על המשמר עיוה"כ (אות פ"ה).
טז החכמה תח' את בעליה (אות פ"ט).

פרק כ"ד

זהירות לשוחטים והאוכלין משחיטתן

- א זהירות לשוחטים והאוכלין משחיטתן (השמטה מחלק א).
ב דיבורי ניוול פה משוחט (אות ק"ו).
ג בדיקת הסכין במקום קר (אות ק"ז).
ד מתנינות בשחיטה (אות ק"ח).
ה שוחט שהיה ער בלילה (אות ק"ט).
ו שוחט העייף (אות ק"י — ק"א).
ז מקוה לשוחט (אות ק"יב — ק"ג).
ח בתי עינים (אות ק"ד).
ט איסור דרבנן (אות קט"ו).
י ידיו מרותתין (אות קט"ז).
יא ראשו מירתת (אות קי"ז).
יב דברים בטלים (אות קי"ח).
יג קדש במותר לך (אות קי"ט).
יד מדקדק בכל המצות (אות ק"כ).
טו שמירת היסוד (אות קכ"א).
טז הערה נחוצה (אות קכ"ב).
יז שוחט ימנע ממלאכות אחרות (אות קכ"ג — קכ"ד).
יח שו"ב שעבר אלכתחילה (אות קכ"ז).
יט שו"ב כל יקל בדבר המותר לדעתו (אות קכ"ז).
כ שו"ב המקיל בתפילה (אות קכ"ח).

- כא** שוחט ואונאה (אות קכ"ט).
כב גאות לשוחט פוגם (אות ק"ל).
כג גאות לבודק פוסל (אות קל"א).
כד לא יבוש מהמלעינים (אות קל"ב).
כה שוחט מסור (אות קל"ג).
כו אודמנא שהשוחט קל (אות קל"ד).
כז שוחט משתכר (אות קל"ה).
כח שוחטים עמי הארץ (אות קל"ו).
כט יר"ש ביתר שאת ועז (אות קל"ז).
ל שוחט מלא רחמים (אות קל"ח).
לא הגדרת יר"ש לשו"ב (אות קל"ט).

פרק כ"ה

גודל שכר לנזהרין וכו'

- א** גודל שכר לנזהרין וכו' (השמטה מחלק א' — אות קל"ו — קל"ז).
ב תמצית מהות השו"ב לפי הפוסקים, יראת שמים שלו (אות א' — ו').

פרק כ"ו

מכשולות בשחיטה

- א** מכשולות בשחיטה (השמטה מחלק א' — אות מ').

פרק כ"ז

זהירות יתירה בקטנים ממאכלות אסורות

- א** היוזנק מעכו"ם מוליד לו אכזריות ועזות כמותן (אות א').
ב חלב נכרית מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע (אות ב').
ג אפילו אם התינוק בשעה שאוכלת איסור לרפואה לא תניק הילד (אות ד').
ד לפי שבזה"ז אין זהירין במה שאוכלים הקטנים רובן יוצאין לתרבות רעה, אין יראת ד' נוגעת ללבן, לאו בר קבולי מוסר הן. והן עזי פנים שבדור (אות ה' — ו').

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

יח

ה בנים שבקטנותם ראו בהם סימן טהרה, ומתגדלין ומתהפכין במדות גרועות, ביטול תורה ותפלה וכו' (אות ז').
ו מוטב להיות שוטה אמיתי — מלאכול נבילות וטריפות להתרפא (אות ח' ט').

הקדמה לשחיטה, ולמאכ"א

המעייין בסגנון לשון הפוסקים והרגיל בהם יראה כמה הצטערו כל אחד בימיו על מצב שטח השחיטה ובדיקה ועד כמה התרעמו על פריצות הדור ומכשולותיה, עד שניכר מלשונם כי עם כל גודל זהירותם היו מתייראין ומפחדין אימת מות שלא יהי ח"ו מכשול אצל עסק השחיטה והוסיפו בכל דור גדרים וסייגים, ועכ"ז הזהירו וחזרו להזהיר להעמיד משגיחים ומפקחים, שישגיחו בשבעים ושבע עינים ולהטות השכם לסבול עול אחריות הגדול של מכשול הרבים בחקירות ודרישות עד לאין חקר וכולא האי ואולי שלא יצא מכשול.

הרגיל בספרי החיים הן השיו"ת וספרי גדולי הפוסקים שמפיהן אנו חיים יראה כי ענין השחיטה הוא היחידי אשר לא דיגלה אף ספר אחד לבלי להכתב שם איזה פירצה ומכשול או שאר שערורי' שנפלה בענין השחיטה שהיתה מכשול לרבים בימים ההם.

הרואה בספרי הקדושים יראה שקרה הרבה מאד מדנים וקטטות בין השוחטים וחברי הקהלות וכן בין הרבנים והשוחטים, קרה ג"כ שהריבות הללו הביאו פירוד לבבות. ידידים נתרחקו ואוהבים נתפרדו. ולא פעם אחת או שתים נולדו בגלל מריבות הללו, קהלות חדשות, כן לא פעם עזב הרב את קהלתו כשלא עזרו לו ידידיו כשיצא לריב עם השוחט, או כשהוכרח להכריז איסור על הבשר, ולא פעם קרה שבני קהלתו מיאנו לשלם לו משכרות, וכן גם לא לשוחט והיו רעבים ללחם.

קרה גם כן שגדולי ישראל לא היו בעצה אחת כשפרצו מדנים בין קהל ושוחט, או בין רב ושוחט, אז גדלה המהומה עד מאד, ראה להלן, כן גם לא פעם אחת נתחלל שם שמים כשאחדים מסרו משפטם לפני שרי העיר, והמה פסקו כשר או טרפה ושם שמים נתחלל, אוי לאותה בושה, ומכל שכן שהשוחט היה גם כן חזן, אז רבו ידידיו שהגינו עליו, גם קרה שהשוחט-חזן לא שמע לדברי הרב כשהרגיש כי רבים עמו.

ומשם אנו רואין עד היכן כחא של הסט"א לרכוב דוקא על העוסקים במלאכה זו ולסמות העינים שמחוץ יתראה הכל בכי טוב

ורק בחדרים אימה חשיכה גדולה נופלת על עין החודרת ורואה מה נעשית.

וכאשר נדייק היטב נראה כי המכשלה הזאת גם בימי חז"ל לא נבצר לדוגמא: בירושלמי תרומות פ"ח ה"ג מעשה בטבח אחד בציפורין שהי' מאכיל לישראל נבילות וטריפות פע"א ששה יין בער"ש ונפל מן הגג ומת והיו כלבים מלקקין דמו, שאלו לר' חנינא כדת מה לעשות, והשיב להון כתיב "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו", וזה הי' גוזל את הכלבים ומאכיל לישראל וע"כ לא תבריחו הכלבים דמשלהן אוכלין, ע"כ.

ועי' בהג' אשרי פי' גה"נ סי' ט"ס שפסק (עפ"י הירושלמי) דהמוכר טריפות בחזקת כשר ומת קודם שעשה תשובה שאסור להתעסק בקבורתו ואפי' כלבים לוקקין דמו ואוכלין בשרו אסור להבריחם מעליו, ע"כ.

ועי' בקידושין פרק בתרא במשנה "כשר שבטבחים שותפו של עמלק" ופירש"י ספיקי טריפות באות לידו וחש על ממונו ומאכילן, ע"כ. רואין אנן מזה עד היכן העריכו חז"ל מכשולות הבאים ע"י הטבחים עד שלא נמנעו לכתום בביטוי היותר חריפה שמצינו באיזה מקום **שותפו של עמלק**, הדברים מסמרים שערות ראש פוק חזי עד היכן הדברים מגיעין! הלא מספק טריפות לבד אנו חוששין ואעפ"כ לא חששו חז"ל לגנותן בלשון מדקרות חרב. ולא נח דעת רבותינו ז"ל עד שכתבו "כשר שבטבחים" להורות לדורות הבאים לבל יבטח שום אדם לומר שלום עלי נפשי מאחר שהעמדתי טבח כשר וישר בודאי לא יצא מכשול מתחת ידו, וחזקה לחבר שלא יוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, ובפרט אם הטבח ת"ח שבו נאמר ניחא לי לחבר ליעביד איסורא זוטא ולא יעשה ע"ה איסורא רבה.

דע כי לא מחשבות אדם מחשבות חז"ל אשר כל דבריהם ברוח הקודש נאמרו ולא זו שכינה מבית מדרשם, וכל מהשנשנה במשנה או בגמרא קדוש בכל מיני קדושות, ולא רפרף אדם מעולם עליהם, רק המינים והאפיקורסים שיצאו מדת ישראל הי', פוק חזי כמה טרחו הגאונים וראשונים ליישב חיסור או יתר תיבה ובנו עליה תילי תילין של הלכות, וגם כשאמרו האי מימרא של "כשר

שבטבחים" וכו' מלין מפי עילאה ימלל מתוך גרונם, ושליחי דרחמנא ניהו, ואם אנו אנשים אבל הראשונים כמלאכים ושרפים, וכל דבריהם גחלי אש ואל ישיאך יצרד לומר כי חז"ל כוונו לטבחים מוכרי וסוחרי הבשר, ואין בכללו השוחט, פוק חזי מ"ש ברא"ש חולין דף ח"י, בהוכחה מש"ס שם, וכ"כ במ"מ ה' שחיטה פ"א ה' כ"ו שסתם טבח שבזמן הש"ס ה"י גם השו"ב, ע"ש.

ואחר הקדמה זו תדעו עם לבבכם כי לא כאשר יצייר האדם קושטא הוא, ואפילו יה"י ברור לו בכל מיני הוכחות שבעולם אשר כל רוחות שבעולם לא יזיזו אותו כי **טבח זה** אפשר לסמוך עליו מבלי לחקור ולדרוש אחר מעשיהו, כולן בטלין ומבוטלין לעומת עדותן של חז"ל שאמרו בטוחות כי **הכשר שבטבחים שותמו של עמלק**, וזה ידע כל בר דעת כי בעוה"ר לא אכשור דרא והיותר כשר שבטבחים בזה"ז ודאי לא יגיע לקרסולי הבינוני בימים ההם כ"ש להיותר כשר.

וע"כ כל הרוצה ללכת בנתיב תורה"ק ובשבילי הוראותיה ודרכיה הנעימים צריך לבטל דעתו ומחשבתו נגד דחז"ל ולהתלבש באימה וחרדה ורתת וזיעה טרם יקרב להכניס לביתו בשר מן הבא בידו, ופוק חזי מ"ש השלי"ה (שער האותיות או' ק') שראה פרושים שלא אכלו בשר רק ממה ששחטו הם, ומתמה שם האי צדיקיא מנין התחילה לפרוץ לאכול מכל שוחט מבלי לידע ידיעה ברורה כחו דהיתירא.

וגם בענין עונש מאכיל איסור מצינו לחז"ל שהחמירו באופן יוצא מן הכלל במאכלות אסורות שלא מצינו דוגמתו בע"א, בחולין דף צ"ג ע"ב טבח שמצאו חלב אחריו בכשעורה מעבירין אותו, ואם מצאו אחריו כזית מלקין אותו.

ודחז"ל הללו בלי הערות והארות כבר מדברין לעצמן, עמדו והתבוננו קצת בקדושת דבריהם, הלשון מוכיח וכ"נ בהפוסקים דמיירי בשוגג וכל קנסן של חכמים היתה על התרשלות המנקר לעשות מלאכתו באמונה, וזה ידוע ג"כ כי הרבה לימודי זכות היינו יכולין למצוא על האי מנקר, לדוגמא: "לא ניתנה תורה למלאכי השרת" "שגיאות מי יבין" "אונס רחמנא פטריה" וכיוצא, ואע"ג שאמתלאות הללו מתקבלין הן בשאר מקום, אבל במאכלות

אסורות תפסו חז"ל בחומר הדין כיון שכח היצר כ"כ גדול להכשיל אחב"י באכילת איסור, לעומת זה הוצרכו חז"ל להגביר כח הקדושה ולחזק ידי העוסקים לעשות מלאכתם בהתאמצות ודיקדוק יותר מהרגיל להחליש כחו של הס"ס וסיטרא דילי העומדים ככיסלא לאוגיא בין הטבחים.

ומה"ט העלימו עין כל צד זכות שיש ללמד על אותו טבח ולא חיסו ולא חמלו לא על הטבח ולא על נפשות ביתו שעניניהם תלויות לאב ביתם לכלכלם ודנו אותו בהעברה, ועל מה? על כל שהוא של חלב לא גדול משעורה שכמעט אינה נראית לעין, ולמה? כי במקום אכילת איסור של בית ישראל הכל נדחין ואין חסין ומרחמין על שום אדם.

פוק חזי מה שאמרו חז"ל במחלוקת קרח, טל למה נענשו להראות שקשה המחלוקת, ובני"ד גם הטף נענשים, הרי שלהאכיל ישראל איסור נמנה בין היותר קשות.

וכאשר תדקדקו היטב תראו עוד יותר מזה כי הענישו חז"ל כ"כ קשות ואע"ג שעדיין לא נכשל שום אדם ועדיין לא אכל שום אדם אותה משהו של חלב שהשאיר הטבח, ורק על השארת הטבח באופן שהי אפשר לבא לאכילת איסור אע"ג שאי"ז ברור דעדיין יש כמה ספיקות דלמא יסרח הבשר ולא תבא לידי אכילה, דלמא ירגיש הלוקח בהחלב (וכמו שנראה בדחז"ל דמזה מיירי) וישליכנו, ודלמא יתבשל באופן שיתבטלו בששים וביותר.

וכל הני ספיקי אין עומדין לאותו הטבח לזכותו בדינו בו בפרק שאנו עוסקין מחשש מכשול לרבים, במקום שהציבור והכלל עומדים על המשקל להכשל ח"ו במאכלות אסורות אין רחמים בדיו, אע"ג שבנוקי ממון והגוף הי' פטור מצד גרמא בניזיקין אבל נפשות ישראל עומדין למעלה מהכל ובמדה אחרת נמדדין, משקלן עזינה ממשקל הגוף והממון.

ודע לך כי מה שהבאנו מדחז"ל עד היכל החמירו, בחשש כשלון להכלל כשנוגע למאכלות אסורות כאשר תעיין בדברי הראשונים תתפלא הפלא ופלא שלא נח דעתם בחומרת חז"ל והוסיפו עליה כהנה וכהנה לדוגמא:

ברא"ש חולין פ"ז או' ט"ז בסופו בהג"ה (על טבח שהניח אחריו כשעורה חלב) וז"ל: ונראה שיש להכריז עליו בבית הכנסת שני וחמישי ושני: "פלוני הטבח העבירוהו מאומנתו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה ויהי חודש ימים שלא יעסוק באומנתו, ולאחר חדש ימים יבא אל ת"ח שבעירו או עיר הסמוך לעירו ויאמר כך וכך עשיתי וחטאתי ותוהא אני על הראשונות ויתנו לו הדיין לפי ראות עיניהן, ואח"כ יכריזו בביהכ"נ פלוני הטבח שהעבירוהו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה כבר תהא ונתחרט על מעשה הרע הזה וקבל עליו מה שצוהו ת"ח" וכו' וקודם שישמעו הכרזה זו בביהכ"נ אין לסמוך עליו ואסור ליקח ממנו בשר, עכ"ל.

וכשמצאו אחריו כזית חלב, עוד הוסיפו להחמיר על הטבח ביתר שאת, וז"ל הרא"ש שם:

ואם נמצא אחריו כזית היו מלקין אותו ברבים בביהכ"נ ואחר המלקות אומר בעצמו בקו"ר "אני פלוני לקיתי מפני שנמצא אחרי כזית חלב" וכו' עכ"ל.

ולא די זה בלבד אלא החמירו עוד גם לענין מזיד, כמבואר בסנהדרין כ"ה ע"ב בההוא טבח שהוציא טריפה מתחת ידו ועשה פעולות המורים ששב, ולא רצה רבא להכשירו דלמא קא מערים, ואיפסיק שא"ל תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ילבש שחורים ויתכסה שחורים ויחזיר אבידה בדבר חשוב, או יוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו ע"כ.

והרמב"ם העתיק דין זה כמ"פ (ה' עדות פ"ב, ה' שחיטה פ"י, ה' מאכלות אסורות פ"ח ה"ט, ה' ת"ת פ"ו הי"ד).

ועין לבישה וכיסוי בשחורים שמבואר בחז"ל העתיק ב' עמודי העולם, הרי"ף והרא"ש, והרמב"ם, והוא דבר שלא מצינו שיחמירו במקו"א זולת מה שאמרו בהרואה שיצרו מתגבר עליו ילבש שחורים ויתעטף שחורים וילך וכו', וכבר עמד על מדוכה זו הסמ"ע בחו"מ סי' ל"ד סעי' ל"ד וכי' דהטעם שהחמירו כ"כ בטבח דבשביל שהכשיל הרבים צריך שיכנע לבו כי השחרות משפיל הגאווה והזדון שבלב, ע"כ. וע"ע בע"ז בכה"ג הגה"ט כ"ח, וברכ"י סי' ל"ד שם.

וכן תמצא עוד ביור"ד סי' קי"ט ס"א דהחשוד לאכול דבר האסור אין לסמוך עליו, וחימוש הדבר הוא דלפ"מ שנתבאר בבית

שלמה (למהרי"ש חסון יור"ד סי' י"ז, ובשו"ת חקרי לב ח"א יור"ד קס"ז בשם הרשב"א, הרשב"ש, ריב"ש, מהרשד"ס) "חשוד" המובא בש"ס ופוסקים גבי איסור אינו ר"ל שידוע בודאי אלא גם בחשש וספק שעבר איסור הוא בכלל חשוד (וכ"כ בערוה"ש שם כ') דבר שלא ראינו במקו"א.

וכמו"כ המעיין בפנים החיבור ימצא חומרות לרוב אצל מאכלות אסורות וספיקן שלא מצינו בשאר מקום, ולקושטא דמילתא כאשר תפקחנה עיני הרואה, יראה בספרן של צדיקים גודל הזיקן של הנכשל בהם, עד כי יחדל לתמוה ע"מ ולמה החמירו כ"כ במאכלות אסורות כי לגודל הפגם והנוק ראוי לחזק הגדר, ובחזק הגדר יתרחק הנוק.

והנה לא אאריך כאן העתקת דברי קדושים בגודל הפגם הנעשית ע"י מאכלות אסורות שהלא הם כתובים בפנים תחת הכותרת "גודל עונש המתיר, ושכר הזהיר במאכלות אסורות וספיקן", ומשם תדרשנו, וכן מ"ש לעיל כי מבואר בספרי הפוסקים שבכל דור ודור המכשולות העצומות בלי הרף על שחיטה ובדיקה לא אאריך כאן כי כבר מבואר בפנים במדור "רוב מצויין אצל שחיטה", ומ"מ מעצור לא אוכל מלהעיר מ"ש בסי' שמרו משפט שהעיד הקדוש רע"י שלעזינגער זצ"ל משמי' דגברא רבה מעשרת השבטים שדר אצל חמיו הגה"ק מהר"ה מקאלאמייע זצ"ל בימי הפסח, וגילה כמה מטמוניות, ומהם שמה שסבל הגה"ק מהר"נ אדלער זצ"ל מרורות בעיר פראנקפורט עד שהוכרח לברוח היתה מטעם שרצהל הכניע כחו של הס"ס שרבי' על השוחטים ולקרב הגאולה בביאת המשיח וגברו עליו כלבים עזי נפש שלוחים של הס"מ עד שהוצרך לברוח, ויחד עמו תלמידו החת"ס זצ"ל.

רואין אנו משם כי אפילו אצל קדושים כמו אלו לא בניקל עלתה להם לזכות קהל ועדה מישראל שיהי' השוחטים וקצבים מכינים בשר כשר כראוי, וא"כ מה נעני אגן יתמי דיתמי אשר נתקיים בנו בעוה"ר במלוא המובן יתומים היינו ואין אב, וגברי בעלי זרוע ובעלי שקר, ואין דורש ומבקש, נשארנו גלמודים אפילו מזכותן של צדיקים חיים שיגינו עלינו להנצל מכל מכשול, עמ"ש בתפא"י סנהדרין פ"ח במשנה "מיתת צדיקים רע להם ורע לעולם"

כי טובת הצדיקים אינה פעולתן לבד אולם גם זכותן וכח קדושה שלהן מגין על הדור.

וכע"ז בס' זאת זכרון להגה"ק מלובלין ז"ע, כי צדיק היושב באהל ועובד את בוראו בכל לבו ונפשו כח קדושתו בוקעת ומתפשטת לחלל העולם ומשם שואבין העולם, וגם מזה כבר נתרוקנו כמעט בעוה"ר ואי"ל ע"מ להשען אלא על אבינו שבשמים שיקיים מה שהבטחתנו למעני למעני אעשה.

וכדי להראות איזה דוגמאות עד היכן כחן של הסט"א כשהדין בענין שחיטת בשר, או שאר מידי דאכילה שאז מתגברין בכל כחן ולא בניקל להנצל מהן אפילו לבעלי מדרגה אמיתיים פוק חזי מה שהעיד אחד המיוחד מקדושי עליון ושרפי מעלה שהי' מב"ד הגדול שלמעלה בדורו, ומוכר אצל כל גאוני וקדושי דורו כענק שבחבורה הי"נ השרף הנורא מרן רשכבה"ג בעל שו"ת דברי חיים זצ"ל, וז"ע, וכ' בשו"ת ד"ח יור"ד ח"א סי' ו' וז"ל: **"ועיני ראו כמה יראי השם לומדי תורה שהי' אצל צדיקים, ולאחר שנתחנכו באומנות הלזו נהפכו לאיש אחר אשר אם לא ראיתי בעיני לא האמנתי"** עכ"ל.

וד"ת עניים במקו"א ועשירים במקו"א, וכבר גילה לן מרן רשכבה"ג בעל חת"ס זצ"ל פתרון הדברים שקיבל כן מגדול אחד וכי' בשו"ת חת"ס או"ח סי' ר"ה כי המלך זקן וכסיל יושב על כסא של ג' רגלים חזנים **שוחטים** וסופרים, וכ"כ בתולדות יעקב יוסף פי' נשא ד"ה והעולה.

וכוונת המלך הכסיל ידוע שהלא מאכלות אסורות **מטמטס הלב והמוח ומכניס מחשבות מינות וכפירה ואפיקורסות** וכמ"ש הרמב"ם באגרת הידוע מובא בדגמ"א פי' עקב משמו, ובפר"ח ובברכ"י בס"י פ"א, ובחת"ס פי' שמיני שרוב אפיקורסות בא ממאכלות אסורות.

אבל סוד כל הדברים ומטרה המרכזית הוא העברת הדת רח"ל וכמ"ש בשו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז' **שע"י השוחטים קלים יצאו מדינות שלמות מדת ישראל ואבד זכרם**.

ועמ"ש בטיול בפרדס מער' שחיטה כי כח הציונות נוהוה גם ע"י השוחטים הקלים ובשר טמא שנתפטו שלומי אמוני ישראל.

ולסיום הענין אעתיק דיבור נפלא שראיתי בסי קרן ישראל סו"פ שמיני ובאשר שלעני"ד יש בו הרבה תועלת לענינינו אעתיקנו בשימות.

כי שם בדי"ה אל תשקצו וז"ל: הנה הדיקדוקים בפרשה זו של שיקוף ותיעוב ע"י מאכלות אסורות רבו כמו רבו הלא הם מבוארים במפרשי התורה ולא אאריך בהם, אולם עוד לאלקי מילין בכמה ענינים הנוגעים לנושא זה, דחז"ל בב"מ מובא גם ברש"י על אתר דאלמלי לא העלה הקב"ה ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אומות דיים, וקשה הכי מאכלות אסורות כולל כה"ת כולה, שנית מצינו ביור"ד סי' פ"א, וכ"ה באוה"ח סו"פ שמיני דמאכלות אסורות גם בשוגג מטמטם הנפש, וצ"ע למה, שלישית מצינו לחז"ל שדרשו בכמ"ק שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים, ופי' תוס' דדוקא במאכל איסור ולא שאר דבר וצ"ע למה, ידוע דרשת חז"ל מובא ברש"י עה"כ ואנשי קדש תהיון לי אם אתם נבדלים ממאכלות אסורות אתם שלי ואם לאו אתם של נבוכדנצר וחביריו, ועוד יש לדקדק וכו'.

וליישב כל הנ"ל נעמיק קצת בסדר הבריאה, ויה"ר שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו, ודי הטוב יכפר, מבואר במדרשי חז"ל עה"כ בראשית שכל העולם נברא בשביל ישראל שנקראו ראשית וישראל נבראו לשמירת התורה וקיום המצות, וא"כ מצד הדין הי' נותן שיתאפשר לכל איש מזרע ישראל לקיים מצות בוראו בכל עת ורגע דאל"כ מטיל גרעון במעשי בראשית דכיון שבריאת העולם למען ישראל, וישראל למען המצות, אם יתבטלו ממצות אפילו שעה אחת נמצא אותה שעה יצאה לבטלה, וזה א"א כללי והרבה קולמסים כבר נשברו ליישב תמיה הלזו.

ולענינינו נאמר הנה ידוע דבאכילה יש עבודה גדולה של העלאת ניצוצי הקדושה שהוא היתה מעיקרי מטרת הבריאה כמבואר בכל ספרי קודש, וכח העלאתן ע"י שהזרעים נזרעין בקרקע וצומחין נמצא שכבר נגמר חלק ראשון של העלאה מדומם לצומח (דד' מינים נבראו זו למעלה מזו דומם, צומח, חי, מדבר) דהקרקע שהוא הדומם מעלה הצמחים, ואח"כ כאשר שור אוכל עשב וחמור באבוס בעליו אז נתעלים הצמחים לחי, וכאשר שוחטים בהמות והחיות ואוכלין בשרם מתעלין מחי למדבר (ועוד יש בו נסתרות, ואכ"מ).

אבל חילוק גדול יש בין אופני ההעלאה דמדומם לצומח וכן מצומח לחי לעולם נעשה בסדר אחד, אבל באכילת אדם יש מין ממניים שונים, הצדיקים ובעלי מדריגה המופשטין מתאות עוה"ז ויודעין לייחד יחודים מעלין באכילתן העלאה היותר גבוה השייך, הבינונים מכוונין באכילתן שיהי' להם כח לעבוד את בוראם, ואע"ג שמרגישין עריבות מתיקות גשמים מ"מ הו"ל כהטאת הגוף בהדי מצוה, דלדעת הרשב"א והרבה ראשונים אינו מזיק.

והכת האחרונה שלבם אטומים לכוון גם זאת, מ"מ מקפידין עכ"פ שיהי' כל אכילתן בתכלית הכשרות ויבחרו יותר לרעב מלהכניס לפיהם בשר אסור ח"ו, וקורא הדורות מראש הבוחן כליות ולב אשר לפניו נגלו כל תעלומות בחר במצוה זו של אכילה שיתאפשר לכל יהודי בלי יוצא מן הכלל (אם רק ירצה) לקיימו בכל עת ועידן באופן שלא יבצר רגע מחייו שיתערטל ממצוה גבוה הלזו.

ביאור הדברים כאשר האדם אוכל אכילתו אז בלי ספק מקיים מצוה של זהירות ממאכלות אסורות ודיקדוק בכשרות, כאשר קם מאכילתו אז כל זמן שלא נתעכל המאכל, עדיין עוסק במצוה הלזו, ואין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה, וכ"ז שאכילתו בתוך האיטומכא הלא בידו להקיא כל מאכלו, וכאשר כבר נעמר העיכול אז נתהפך מאכלו ומשתיו לבשר מבשרו ודם מדמו ורק מכח זה חיו יחי' כמו שאנו מברכין כמ"פ בכל יום "ומפליא לעשות" שהקב"ה קושר נשמתו של האדם שהוא רוחני באכילתו שהוא גשמי והוא פלאי פלאות, וא"א לאדם בער ונבער להשיג אחד מני אלפי אלפים כוונת היוצר למה עשה כן, אבל עפ"י דברינו יתחדש לן טעם אחד המושג גם לקיצורי מוח כמוני, שעשה הקב"ה כן כדי שתהי' כל חיותנו נוצר ונברא ממקור מצוה דוקא ולא זולת.

וכאשר יתענה האדם יותר משיעור האפשרי יצא רוחו וישוב לאדמתו, נמצא שכל חיותו אך ורק במצותו שקיים באכילת כשר דוקא, נמצא לפי"ז באם ח"ו יתפטס האדם במאכל האסור א"א שיחשב בין זרע ישראל שבשבילם נברא העולם שהרי לא נברא רק בשביל ישראל המקיימים מצותיו ית' וא"א למצוא מצוה שיהי' קשור ומדובק בה בכל רגע של חייו רק האכילה כמו שביארנו ואם אוכל איסור א"א חסר לו הרבה זמן רצון הקב"ה שיהי' הבריאה בשביל ישראל, וע"כ שע"י אכילתו נתבטל ממנו שם ישראל.

ומובן במושכל פשוט לפי"ז למה ד' שומר נפשות חסידיו שלא יכשלו במאכלות אסורות אפילו בשוגג, שאם בריאת העולם לא בשבילם יהי"ז אז ע"כ שיחרב, שהלא הצדיקים הם יסודי העולם, ומובנים ג"כ דחז"ל שדוקא אם נזהרין ישראל ממאכלות אסורות נחשבין לגיונו של ממה"מ ואם לאו הם של נבוכדנצר וחביריו, פי' שלא תקשה דאם אין העולם מתקיים בשבילן א"כ האיך עדיין חיים אותן ישראלים שאין נזהרין באכילתן, ועי"ז אמר שאינם גרועין מנבוכדנצר וחביריו שג"כ נבראו, ודו"ק.

ומה שדרשו חז"ל שכדאי היתה יצי"מ בשביל מאכלות אסורות לבד ג"כ יתבאר היטב, דידוע מ"ש הרמב"ן ואחריו נמשך החינוך ועוד קדמונים בענין יצי"מ אשר כוונת ורצון הבוי"ת היתה לאמת מעשי בראשית ולחזקה בידי המאמינים כי הבריאה לא נתברר בראייה ממשית רק באמונה לבד, ועי"י הנסים ונפלאות שעשה הקב"ה לפרעה ולכל עמו ששידד המערכות ושינה סדרי בראשית ע"י הפיכת הטבע כמה מאות פעמים (כמבואר בהגדה של פסח שנקלו המצריים במצרים ועל הים למאות) עד שנתאמת בבירור גמור כי לדי המלוכה ומושל בעליונים ותחתונים כרצונו וע"כ בידו להטות הטבע כפי רצונו.

וכי"ז הוצרך רק אם מקיימין ישראל מצותיו ית' שבשביל זה נברא העולם, אבל בלא"ה למה הוצרך יצי"מ לאמת הבריאה, הלא אם לא יקיימו ח"ו המצות אז יתבטל כל הבריאה ומה"ט ברגע ראשונה כאשר פקד הקב"ה למשה רע"ה על עצמו אמר לו בהוציאך העם ממצרים תעבדון את האלקים בהר הזה, דהא בהא תליא דכל נסי יצי"מ ופלאותי לא נצרך רק לזהכנ"ל.

וע"כ קאמר המדרש שאם לא העלה הקב"ה ישראל ממצרים רק בשביל מאכלות אסורות דיו, פי' דמאכלות אסורות הוא מצוה תדיריות לא יזוז מנפש הישראלי רגע אחד וע"כיש לבריאת העולם שנברא בשביל ישראל המקיימים המצות על מה לתמוך, דכל רגע ורגע של הבריאה מתקיים ע"י האכילה הכשרה, אבל אלמלא לא הי' מצוה זו רק אחרת שאפשר להסיח ממנו יום או שעה ואפילו רגע, כבר לא הי' להבריאה האיך להתקיים, וגם נסי יצי"מ היו אז בכדי.

ובאופן פשוט י"ל במה זכתה מאכלות אסורות להתעלות כ"כ מעלות יתירות על שאר מצות עד שלא מצינו מצוה שנשנו בו כ"כ גזירות קשות ועונשין חמורין להגוף והנפש של המבטלן לו ולזרע זרעו, כמו שמצינו כאן (אמר המו"ל: עיי' בפנים חיבורינו ויתבאר לך הכל באר היטב) אצל האוכל מאכלות אסורות, ונראה דזה פשוט שכל תכלית האי עלמא לבא על ידיה לעלמא דעתיד, והאי עלמא כפרוזדור לפני הטרקלין כמשלת חז"ל ולפי המצות ומעש"ט שעושה בעוה"ז לעומתו יקבל שכרו לעוה"ב.

וע"כ כ"ז שגופו של האדם מתפטר במאכלים הכשרים בלי פקפוק אז כל המצות ומעשים טובים הנעשין ע"י הכח שקיבל מאותו האכילה נחשבין לו לטובה ולברכה, ומתברך בשבילן בהצלחה, לא כן כאשר מתפטר במאכלות אסורות ובכח ההוא עוסק במצות ומעש"ט לתהו נחשבו כולם הבל ורעות רוח ישאם הרוח, דקשר רשעים אינה מן המנין וקוב"ה שונא גזל בעולה, ומצוה הבאה בעבירה שנאוי אצל הקב"ה וללא נחשבין.

ומיושב היטב למה לא נחשב "ישראל" ע"י מאכלות אסורות דכמו שישראל המבטל כל המצות שבתורה פשיטא שלא נחשב מעמו סגולתו של הקב"ה ה"ה האוכל מאכלות אסורות ומקיים מצות באותו הכח דהו"ל כלא עשה כלל וכלל עטיפת קדושת ישראל נפשל ממנו.

ומה"ט נבצר מצדיקים להכשל ח"ו במאכלות אסורות אפילו בשוגג דאע"ג דגוף האכילה נעשה בשוגג מ"מ הלא כל המצות שיעשה אח"כ בכח האכילה ההוא בטלין ומבטוליין וכלא נחשבו והוא כשלון עצום עד למאוד, ושומר ישראל ישמרם מכל כי האי, ומיושב ג"כ למה הפגם כ"כ גדול גם בשוגג, ומטעם זה גופא אמר הקב"ה שאם נשמרין ממאכלות אסורות אנו שלו דבלא"ה א"א לעשות פעולה קטנה שיתעלס ויתקלס עילאה דכולן כאין נחשבו, אבל באם נשמר וזהיר בכל כחו שלא יכשל אפי' בשוגג ואונס בסרך מאכל של איסור אז ילך לבטח דרכו.

ומה"ט מבואר בהפוסקים כמ"פ דהכנה למצוה עוד יותר גדולה מגוף המצוה, דברים שקשין להולמן, ואחד מן הראיות מאכילת עיזה"כ שנחשב כתענית ב' ימים ואינו יותר מהכנה שיוכלו להתענות ביוה"כ ואכמ"ל.

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

אבל לדרכינו הדברים מתקבלין על הלב מאד כי ענין הכנה שדיברו בו היינו הכנה לאפשר שעשיית המצוה יחשב לו למצוה, ולא ח"ו להיפוך, לברר ולנקות כל סוג ופסולת מנופה בייג נפה, שלא יהא מצוה בעבירה, ושיהא בכוונה ועוד, דברים המעכבין המצוה, ומה"ט נחשב יותר מגוף המצוה דהו"ל כעין מה דאחז"ל גדול המעשה יותר מן העושה, וה"ה בזה.

וכבר כתבתי במקו"א להוסיף תבלין להנאמר, דמה"ט הכנה חשובה יותר מגוף המצוה, דהלא בהכנה מתקיים שני דברים, הראשון ההכנה שהנהו מצוה מצד עצמה, לדוגמא חוב הכוונה לפני העשייה, הוא מצוה בפ"ע אלא דפליגי רבוותא אי מה"ט או מדרבנן (מבואר באורך בשערי תורה, ושו"ת מחנ"ח, ודפ"ק ועוד ואכמ"ל) וא"כ כאשר יכוון בכוונה הנצרכת לפני עשיית המצות כבר קיים שתי מצות, חדא המצוה לכוון, ושנית, שעייז יתקיים המצוה בעצמה, וזהו ממש מצוה גוררת מצוה.

ועכשיו בינו והתבוננו אם הכנה למצוה יחידית יעלה לו כפליים מגוף המצוה **הזהיר ממאכלות אסורות** שמאפשר לו לקיים כל התורה כולה עם כל פרטי ענפי ודקדוקי, עאכ"כ שנוטל שכר כנגד כל מה שעושה כל ימיו.

ועתה בואו חשבון הנכשל במאכלות אסורות מתעכב מלקיים כל התורה כולה ונענש בכפליים על ביטול כל התורה, וגם על אי זהירותו במאכלות אסורות וכמה נואלו אלו אשר מדקדקין בקלה כבחמורה לקיים כל מצוה בהידורה ויפי' ושוכח העיקר שבאם אינו בטוח במה שנכנס לתוך פיו אז לשוא כל עמלו, וכל יגיעו לריק ח"ו.

ולו חכמו ישכילו יבינו אחרית דבר מראשיתו, ויחשוב עם לבבו אם כ"כ ימים ושעות אני מבלה בעד מצות שמורים, ואתרוג מהודר, וטלית נאה, וכיוצא, עאכ"כ הרבה מאד יותר מזה חייב אני לבלות לתקן ביתי שבל יכנס בו רק דברים הכשרים ומהודרים בכשרותם בכל מיני יופי והידור שהלא הוא היתד והפינה אשר בו הכל תלוי ולא לחנם התאמץ נחש הקדמוני להכשיל יציר כפיו של הקב"ה במידי דאכילה, דאם האכילה שהוא ביסוד מרופרף אז כל הבנין יסתר.

וזה לעומת זה ישים ללבו עד כמה ירוויח בהתאמצותו יותר ויותר מכפי יכלתו להשמר ולהזהר ולעשות גדר לפניו מגדר סייג לפניו מסייג ולברוח מצ"ט שערי היתר לבלי להלכד בשער א' של איסור ח"ו, שהרי בו תלוי כל תורתו מצותיו ומעשיו כל ימי חייו, ואשר מה"ט יקבל שכר עבור התרחקות ממאכלות אסורות נגד כל תורתו וכו' כנ"ל, ולמסקנא ימצא כי שכרו בזה הוא כפליים מכל שאר שכרו יחד, חדא, עבור התרחקותו ממאכלות אסורות שהוא מצוה חשובה כשלעצמה, והשנית, כי היא הנהו הגורם שיתקיימו כל שאר המצות דאלמא אכל האסור היו חוטפין ומשליכין כל טיבותא אחיזרא, והשלישית, כי ע"י האכילה ניתן בו גם כח גשמי וחיות לקיים המצוה, שג"כ ליתא באוכל האסור דאז לא שייך שנתן בו חיות כיון שאין המצוה נחשבל מצוה.

ובזה תבין דבר נפלא במשנה סוף מכות ר' חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות וכו' ופירש"י שאסר להם שרצים ונבילה ושבלא"ה נפש האדם קץ בהן וכו' והנה בפשטות כוונת רש"י שנפש הישראלי קץ בשרצים ונבילה, והוא פליאה קצת דבשלמא שרצים מובן אבל נבילות נפש ישראל קץ בהן מטעם שאסרן תורה בלי שחיטה אבל אלמלי לא הי' מצות שחיטה למה יקוץ נפש ישראל בנבילה יותר משחוטתה, ופוק חזי בדגים וחגבים דליכא חיוב שחיטה אוכלין אותן מתים, ובשלמא אבר מן החי יש בהם שיקוץ וכמבואר במס' שבת שלא לתת לתינוק חגב חי להשתעשע בה שמא יאכלנו, ויעבור משום בל תשקצו.

אבל לקושטא דמילתא אפשר לפרש כוונת רש"י גם בע"א ואקדים ליישב תמיה אחרת שמצינו רק במאכלות אסורות, בחו"מ סי' רל"ד ד' קי"ל במי שקנה בשר ונמצאת אח"כ אסורה מה"ת אע"ג שכבר אכלו הקונה, יחזיר מוכר הדמים, וביאר הכוונה בסמ"ע שם דאע"ג שבעת האכילה כבר נהנה הישראל במלואו דהלא לא ידע שהוא טריפה מ"מ הנאה זו אינה חשובה הנאה לאחר שנודע לו שאסורה מה"ת, והביאו ג"כ הש"ך ביור"ד סי' קי"ט כ"ז, והדברים מרפסין איגרא מה איכפת לן מה שקוץ עכשיו בהו סוכ"ס נהנה מהן.

אבל עפ"י הנ"ל הכל על מקומו יבא בשלום, דאע"ג שנהנה מעצם האכילה אבל הזיק לו יותר מדאי במהשכל מעשיו הטובים שנעשו מכחו ההוא לריק הן, ועוד יותר מזה דמבואר במפרשים (עי' בסמוך) דעבור הכנה למצוה משלמין שכר גם בהאי עלמא וא"כ אילו הי' אוכל כשר ודאי הי' מקבל שכר בעוה"ז על הכנה למצוה כנ"ל, וגם בזה ניזק.

ועפ"יז י"ל דגם כוונת רש"י כן דלא הוצרכה תורה לעשות מצוה נפרדת מאכילת איסור, אלא מוטב הי"ל לכתוב דהמצות הנעשים בכח אכילת איסור מתעובין ניהו, וע"כ יצטרך כ"א מישראל למנוע ממנו, אלא מה"ט עשאו הקב"ה למצוה בפ"ע כדי שיקבלו שכר גם על קיום מצוה זו לבד ממה שמקבל עבור שנתאפשר לו לקיים ע"יז שאר מצות.

ובזה יובן ג"כ מ"ש בזה"ק ח"ג מ"ב דהאוכל איסור כאילו עובד ע"ז, דכיון שאוכל איסור הלא כל מצותיו אין מתקבלין לעילא, והולכת לסט"א, ועי"ז נראה עבודתו כאילו עובד לאחרים רח"ל.

ובזה יתפרש ג"כ מ"ש בדגמ"א פ' עקב בשם הרמב"ם דע"י מאכלות אסורות נכנס בלב האדם מינות וכפירה, דע"י אכילתו מצותיו ועבודתו אין מתקבלין ונכנסין לסט"א כידוע דליכא בינים רק או סטרא דקדושה, ובלא"ה הכל הולך לסט"א רח"ל, וכ"כ להדיא בזה"ק שם דיוצא מרשות הקדושה ונכנס לרשות הסט"א, וכיון שהוא ברשותו ועובד להם כבר נלכד במצודתם וגוברין עליו כחות הטומאה המינות והכפירה.

ועי"ז תבינו מ"ש התב"ש דשוחט צריך להיות יר"ש מרבים דאלי"כ יורד השוחט מטה מטה ונתקלקל, ומקלקל גם אחרים האוכלים משחיטתו (אמר המו"ל: דברי תב"ש הללו מובאין גם בטיול בפרדס מע' "שחיטה") ודבריו אומרים דורשינו דע"כ מיירי ששחיטת האי שוחט היתה כשרה דאלי"כ למה איצטריך לתת טעם שיתקלקלו האוכלים מסיבת קטנות יר"ש של השוחט בלא"ה יתקלקלו ע"י אכילת נבילות וטריפות, אע"כ דמיירי שהשחיטה היתה הוגנת אלא כיון שהשוחט קל גורם קלקול להאוכלין ממעשי דיו, ודא ודאי טעמא בעי.

אבל עפ"י הנ"ל הכל מובן דאם אין השוחט יר"ש מובהק ע"כ אינו נזהר כדבעי באכילתו ובאופן זה ודאי יתקלקל בקרוב כיון שאין מצותיו הולכין להקדושה כנ"ל דיוצא מסטרא דקדושה לסט"א, ובכה"ג גם מה ששחט כאילו לא שחט כיון שכחו לאו מקדושה ניוזנת ומצותיו בטלן, וא"כ האוכלין משחיטתו אוכלי נבילות נינהו.

ונתקרב לן להבין מ"ש באדר"נ דבאים לעבירות חמורות רח"ל דאחז"ל רשעים הן ברשות לבן פי' שאין שולטין בעצמן אלא כעבד נרצע לתאותו, וכ"ש האוכל מאכלות אסורות שלדעת הזה"ק נכנס לרשות הסט"א ודאי שמחטיאין אותו בהיותו חמורות רח"ל (אמר המו"ל: בענין המשכה לעבירות חמורות עמ"ש בדברי יואל שמיני עמ' ר"נ ד"ה ועוד).

ומובן ג"כ מ"ש בס' יסושיה (שער הבכורות פ"ד ד"ה הגידה לי) דאומץ עונשם חמור מכל עבירות שבעולם, דהלא עבירה זו שקול נגד כל מצות ועבירות שבתורה שהלא ע"י אכילת האיסור כל מעשיו אין נחשבין לו.

ויתיישב ג"כ באופן נפלא דברי המדרש (בקהלת רבה פ"א סי' כ"ח) דלע"ל הקב"ה מוציא כרוז ומכריז ואומר "כל מי שלא אכל בשר חזיר מימיו יבא ויטול שכרו", ואח"כ הקב"ה מוציא כרוז פעם שני' ומכריז ואומר "כל מי שלא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים יבא ויטול שכרו", ע"כ. והדברים תמוהין ומתמיהין ומה עם שאר כל המצות ושכרן וכי ליכא רק שני מצות הללו של מניעה מאכילת חזיר ונבילות וטריפות (וראיתי להחת"ס זצ"ל שטרם ליישב הדברים בתורת משה פ' קדושים, ע"כ מהמו"ל).

ועפ"י הנ"ל יתיישבו כל התמיהות כי כן הוא האמת שכל השכר מכל המצות תלוי התנהגות במאכלות אסורות וע"כ מכריז הקב"ה דכל הנזהר יבא ויטול שכרו, ואין הכוונה לשכר מניעת אכילה לבד, אלא הכוונה לשכר של קיום כל המצות.

וכמה יאירו לנגד עינינו דברי זוה"ק ח"ג מ"ב, שכי' דכל מה שהאדם סובל בעוה"ז הכל מפני שלא נזהר במאכלות אסורות, וצ"ע הכי עבירה זו חמורה מכל העבירות להיענש עליה גם בעוה"ז, אבל דבה"ק מאירים עפ"י הקדמה הנ"ל ונקדים עוד מבואר בש"ס סוטה

כ"א. כי התורה והמצות הן המגינין ומצילין ואחז"ל שם דחילוק בין תורה ומצות דתורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא פי' מגין מן היסורין ומציל מיצה"ר שלא יכשילנו לחטא, ובמצות דוקא בעידנא דעסיק בה אבל בדלא עסיק אגונו מגנא מן הפורעניות ולא מצלא מיצה"ר.

ועכשיו אם קיום המצות נעשה ע"י מאכלות אסורות שאכל דבכה"ג אין נחשבין לכולם נשאר בלי מחסה ומסתור מפני הפורעניות ומוצאין הפורעניות אצלו מקום לחול, והוא ג"כ כוונת בעל אוה"ח פ' שמיני שכי' דע"ז באים מכות נוראות רח"ל ע"ש.

ויורוהו לן ג"כ מ"ש באגד"פ אוי' קכ"ו דע"ז הבנים יוצאין לתרבות רעה רח"ל, וכן מ"ש במאור ושמש שמיני ד"ה אל תשקצו **דאפילו רק מקיל בחומרא נטמא נפשו ואינו יכול להשיג השגת התורה**, דא"י בשבת פ' ב"מ דהרגיל בנר זוכה לבנים תלמידי חכמים שנאמר "כי נר מצוה ותורה אור" ע"י נר של מצוה זוכה לאור התורה, ומכלל הן את שומע לאו דהאינו זהיר בשום מצוה לא בנר של מצוה ולא בשאר מצוה לא יזכה לבנים ת"ח וכו' וכ"ש אם בנו בעצמו אינו זהיר, וכיון שע"י מאכלות אסורות א"א לקיים מצות שיחשב לו כקיים כבר מובן הכל.

ומובן ג"כ מ"ש בזה"ק דעיקר משפט האדם בר"ה על אכילת מצות שבפסח (מובא ג"כ בשו"ת אבני נזר סי' שצ"ב, המו"ל) דאכילת המצות הוא ראש וראשון לכל עניני אכילה שבה החמירה תורה בבל יראה ובל ימצא בגבול ישראל מה שלא מצינו במקו"א וה"ה שדנין גם על שאר אכילותיו ומטעם דבו הכל תלוי דאם האכילה לא היתה הוגנת גם מצותיו לא נחשבין.

ומה"ט עולה מעלת הזהירות ממאכלות אסורות יותר מאותן מצות החמורות השקולין נגד כה"ת, כמו ציצית, ועוד דבהם נאמר רק ששקול, אבל מאכלות אסורות הנהו יסוד ושורש הכל, ובו תלוי הכל, דאם אינו מקיימו כדבעי מה תועלת בשאר מצותיו.

ונמנה ג"כ בין המצות שמקבל שכר גם בהאי עלמא וכמ"ש בכתב סופר פ' בחוקתי דעל טירחת הכנה למצוה גם בהאי עלמא איכא שכר, וגם מאכלות אסורות בכלל זה כמבואר לעיל, ועוד דא"י במדרש שאין ישראל נוזנין בעוה"ז אלא בזכות האמונה (עי' יש"מ

ר"י מטות, המו"ל) וכיון שכי' הרמב"ם דמאכלות אסורות מביא מינות וכפירה, מרובה מדה טובה האוכל כשר שנשפע באמונה, וע"כ עומד לן זכות הזהירות במאכלות אסורות להיטיב לן בעוה"ז ובעוה"ב, עכ"ל.

עוד מצאתי דבר פלא בס' קרן ישראל פ' אמור בד"ה בזאת יבא באמצע הדברים וז"ל: ועפ"ז יתבארו היטב דחז"ל שאמרו כי ביוה"כ לית רשות לשטן לאסטוני דלא מצינו יום אחר שתיאסר מה"ת לאכול רק ביוה"כ והוא הכח הגדול להשתיק כחו של שטן שכל גבורתו לקטרג על בני קל חי במה שנכנס לתוך מעיהם וכיון שכל העם מתענין שוב אי"ל מה לקטרג, ובוזה תבינו טעם האומר בסוף יומא שעיצומו של יוה"כ מכפר בלי תשובה, והוא לכאורה פלא במקום שהכל יודעין כי אין כפרה בלי תשובה, אבל הדברים מובנים מטעם שאף האינו שב כדבעי מ"מ עכ"פ מתענה וזה כשלעצמו זכות אדיר לזכות בשבילו בדינא, עכ"ל.

עו"ש עה"כ וזבחת כאשר צויתך, כי שוחט דלית ב"י יר"ש כשיעור הנרצה נעשה אח וריע של השטן דמעשיהם דמי לגמרי ומה"ט שט"ן בגימט' ל"ז שוח"ט, כי השוחט השווה עצמו לו, ובמה, דאחז"ל ב"ב פ"א, טכסיסו של השטן יורד ומסית, ועולה ומקטרג, ורד ונוטל נשמה, וכ"ה בשוחט קל וריק, קודם מסית העם לחטוא באכילת בשר פיגולו, ואח"כ מקטרג, פ"י שאח"כ כשכבר נתפס בעונו אז מקטרג מקבץ קרוביו ידידיו ורעיו לעשות מחלוקת עם הקמים נגדו, ואח"כ נוטל נשמה, פ"י כשכבר עלה בידו להשתיק כל מפריעיו ועושה מלאכתו הרמיה בלי מפריע נוטל נשמת הקהל ומורידם לשאול תחת"י רח"ל.

ומצאתי בס' חלקת חיים או' ש' ערך "שחיטה" כי השם חל"יף שקוראין לסכין השחיטה לדעתו נקרא כן על כי עלולה להחליף השוחט וגם האוכלים משחיטתו שימירו דתם רח"ל כמבואר בתב"ש ובשו"ת ד"ח יור"ד ח"א סי' ז' – ועוד שמחליף אכסניותו של אליהו הנביא זל"ט עם להבדיל מלאך המות, כמבואר באמרי צדיקים, דברי גאונים עמוד ה' דכשהשוחט כשר אז השחיטה טוב ואליהו בעיר, אבל כשמאכיל ח"ו נוי"ט גורם שיהי' מה"מ בעיר, ועוד שמחליף נשמת האדם ממאמין בד' ותורתו לאפיקורסת

כמבואר בדגמ"א פ' עקב בשם הרמב"ם, ועוד כי מחליף ט"ית תחת דל"ית פ"י שגורסין "כי השוח"ט יעור עיני חכמים" עכ"ל.

בהקדמה לס' פינת יקרת דף ז' כי דבאם השוחט מקלקל בשחיטתו אז מחליש ומחריב ג' עמודי העולם תורה, עבודה, וגמ"ח, **תורה**, דעושה תורת ד' פלסתר ע"י שמזלזל ומקיל בדיניה, וגם גורם קטיגוריא בין ת"ח. **עבודה**, על פי מה שאמרו חז"ל (סוף חגיגה) בזמן שבית המקדש הי' קיים קרבנו של אדם מכפר, עכשיו שלחנו של אדם מכפר, וא"כ אם שלחנו מלא קיא צואה במרק פיגולים בטלה גם עבודה. **גמ"ח**, כי הכנס"א הוא עיקרן של מדת החסד וכדחז"ל בתענית אצל אבא חלקיהו דמקרבא הנייתא, ואם מכבד אורחו בנו"ט תקנתו קלקלתו. ועוד כי על הרוב נעשין מחלוקת ושנאת חנם ולשה"ר ועוד, שהוא היפוכו של חסד. בס' שו"ת מראה יחזקאל האחרון (להגאון הצדיק מהרי"ח אבדק"ק גלינא זצ"ל) סי' מ"ג כי וז"ל: **כי בעינינו ראינו את כל הגזירות קשות ורעות המתרגשות לבא בעולם הוא בעו"ה רק למען העון הזאת**, עכ"ל.

ואם תרצה אחי לדעת עד היכן גדלה כח הכשלון בענין השחיטה אצטט לך מ"ש בעל אור החיים זצ"ל אשר גאונותו צדקתו ופרישותו מי ימלל וכפי עדותו של בעש"ט הק' הי' חלק רוח האצילות של דהמע"ה, דברים שאין לנו השגה בהם, גר' בס' פרי תואר בס' ח"י או' ל"א וז"ל: ולדידי חזי לי דכל בן אדם המזלזל קצת במצוה אחת ממצות התורה קים לי בגוי' דלא רמי נפשי למעבד בדיקה הצריכה לסכין כאשר צונו ד', בין והתבונן חומר הענין שהמזלזל במצוה אחת בלבד כבר א"א לו לבדוק הסכין כדבעי.

ודבר חידוש נמצא במ"מ ה' שחיטה פ"א ה' כ"ו בשם הראב"ד דמה"ט הצריכו חז"ל ראיית הסכין לחכם לפני שחיטה מה שלא מצינו במצות אחרות כציצית ותפילין, ותמצית דבריו דבדיקת הסכין צריכה פניית המחשבה היטב בעת הבדיקה להרגיש בפגימה ואין כמוהו (של החכם) מי שיוכל להזהר בדבר, ע"כ.

ועי' בפנים מדור "זהירות לשוחטים" או' ק"ה דברים נפלאים מהספרים להרבות אומץ להחמיר בזה"י בגדרים וסייגים ככל האפשר ועוד יותר, ע"ש.

ספר

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

חלק ב'

תקנות שונות בשחיטה

פרק א'

פתיחה

מאז נצטוו משרע"ה על השחיטה עמדו ועומדים גדולי ישראל על המשמר לפי המקום, הזמן, והצורך לחקוק חקים, לתקן תקנות, לשמור על משמרת השחיטה.

ואעתיק כמה דברים שמצאתי בענין תקנות — בדברי הפוסקים:

(א) בפסקי תוס' ברכות י"א דכל סייג שהוסיפו חז"ל ותיקנו על כל מצוה אף אם קיים עיקר המצוה בלא התוס' כאילו לא קיים כלל. ע"ש ועי' חסל"א סי' ב'.

(ב) היכא דמתקנין תקנה לתקן איזה חשש אם לא ניתקן הדבר לגמרי אין לתקן כלל, דאין תקנה לחצאין (שלטי גבורים ב"ק פ"ו גבי תקנת הרשאה לשי' הרמב"ם, עין הרועים דף רל"ג).

(ג) התקנות הם כתקנות רבותינו הראשונים ואין ביד שום כ"ד לבטל תקנתם (נחלת דוד סי' ג').

(ד) כשם שב"ד הגדול וסנהדרין היו גזרתן ותקנתן על כל ישראל, כן כל ב"ד או חכם שבכל עיר ועיר לבני עירם כב"ד הגדול, (דע"ת, ומובא בקוני' כבוד חכמים כ"א שבס' באר משה).

(ה) דיינא דלא עביר סייג לתורה אי"ל סייג בעוה"ז ובעוה"ב שמעבירין ממנו מעשים טובים שהם סייג לעוה"ב לאדם (ריקאנטי פ' משפטים בשם מדרש הנעלם-רות, ועי' שיטה מקור' ב"ק צ"ו ע"ב).

(ו) גדולי הדור שבכל דור ודור שאין דוגמתם בדור ההוא לכו"ע. יכולין לתקן כפי מה שיראה להם שהדור או השעה צריכה לכך כדי לחזק הדת ולתקן העולם, אם הי' רוב הצבור יכולין לעמוד בה, וכל העובר על דבריהם בין אותם שקבלו בין אותם שלא קבלו, בין אותם שהיו שם ובין אותם שלא היו שם נקרא עברייין (שו"ת דברי נועם חו"מ ל"ח דכן דעת הרא"ם).

(ז) מופלג בתורה יכול לגזור אפילו מי שאינו מתלמידיו ואפילו לא למד ממנו (שו"ת רמ"א סי' נ"ג בשם הרשב"א תר"ט, ורד"ק סי' כ"ב, ושו"ת חת"ס חו"מ סי' ע"ט).

(ח) מה שהנהיגו גדולי ישראל שראין שיש תקנה לעולם יכולין לעשות תקנות לכלל ישראל (שו"ת הרשב"א ח"ג תי"א).

(ט) גדולי הדור הרבה שעושין איזה תיקון או גזירה במדינה אחת גזירתן חל אף דלא פשטה בכל העולם, מ"מ יכולין לגזור על מדינה זה ביכולין לעמוד בה. וכ"כ בחת"ס סי' קכ"ב (שבילי דוד הקדמה לחאו"ח כלל מנהגי הקהילות או' כ"ג).

(י) אין לומר (על תקנה) דאולי לא היתה התקנה עולמית שכבר נודע שכל תקנה שתיקנו גאוני הדור על כל הדורות תיקנו... דאטו אכשור דרי ואדרבה בזמנינו ודאי ראוי לגדור (שו"ת שו"מ קמ"א ח"ב סי' מ"ח).

תקנות שונות בשחיטה פרק ב' ענף א'

שנים שוחטים:

(א) תקנה היותר חשובה, היותר נחוצה, והיותר מורגלת בפי הפוסקים הוא "תקנת שחיטת שני שובי"ם" שיעמדו שני שוחטים לבדוק הסכין ובעת השחיטה ישחוט אחד ויסתכל השני וכן לענין בדיקת הריאה, ושבח להכורא יתברך אשר עזרנו לבאר כל הנאמר ונשנה בע"ז עד מקום שיר שכלי מגעת ונועדתי לה מדור מיוחד אשר שמו יקבנו "השגחה על השחיטה ובדיקה" ושם תמצא הכל.

שו"ב ב"ל יורה:

(ב) "אסור לשוחטים להורות הוראה אפילו כביעתא בכותחא" גם כזה הארכתי קצת ותמצאנו במדור "הוראת השו"ב".

בדיקת חוץ דוקא — שוחט מראה סכיניו וידיעתו פע"א
בחדש לפחות — שוחט מחויב להראות הסכין —
שוחט שרואה דבר שאינו הגון יגיד לב"ד מיד

(ג) בפרעשבורג שנת תקט"ו תקנו הני תרי אריוותא תקנות חזקות קבועות וקיימות ה"ה הגאון ר' משה חריף זצ"ל — והגאון ר' עקיבא איגר (בעל משנת דרע"ק) ואלו התקנות:

(1) שנים שוחטים (עי' לעיל או' א.)

(2) השובי"ם לא יסמכו לבדוק הריאה בדיקת פנים לכד כ"א דוקא בהוצאת הריאה חוצה ולמראה עיניו יבדוק יפה יפה.

(3) מחוייבים השוחטים לפחות פע"א בחודש בכל חרשי השנה לבא לפני בד"צ להראות סכינם לחכם, והחכמים יסתכלו ג"כ בקנקנם שלא שכתו דבר אחד ממשנתם.

(4) שוחט שמצא לחבירו ששחט שום דבר הצריך שחיטה בבית או ברחוב ואומר לו הראיני סכיןך מחויב השוחט להראות לו סכיניו ואל יסרב באותו שעה.

שחיטת ואכילת בשר בהלכותה

(5) באם יראה שוחט בחבירו דבר שאינו הגון בעיניו ש"ב שיצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן יהי' זהיר ברוחו מלדבר בו סרה ולגלות קלונו לעיני העם, רק שמחויב לבא מיד לפני הבר"צ ויאמר אנכי הוראה כזאת וכזאת עשה חבירי בלי נשיאת פנים והעלם דבר ואם לא גידר ויודע הדבר ע"י אחרים ענוש יענוש השוחט ההוא המעלים.

לא יעמוד בעל השור על שורו

(ד) תקנו לפני מאה שנה בערך בכל מדינת גאליציע ועליה חתמו כל גדולי הדור שבעת שהשו"ב מוציא הריאה לחוץ לא יעמוד בעל השור על שורו כי יש לחוש שהשו"ב ישא פנים להקל שלא כדת (שו"ת בית אפרים יור"ד ח', ושו"ת שו"מ ח"א ספר ב' מ"ח) ואצטט כמה קטעים מלשונות הפוסקים בע"ז:

(1) בס' עולת יצחק (דף כ"ה ע"ד סוף או' י') וז"ל: ואשרי לקהלות שיש בית מטבחים לשחיטה ואיש מיוחד להפשטה שג"כ מנפח הריאה ואין בעל השור יודע מאומה הגם שישאל קדושים הם אעפ"כ לבם בכיסא תליא מחמת הפסד והיזק ממון פן ישגה ח"ו וכו' עכ"ל.

וע"י במדור "גם יר"ש בהול על ממונו" ותמצא הכל בענין תקנה זו מאו' א' ולהלן.

תקנות שת"ק הגרש"ק זצ"ל (נרפס בטוטו"ד קמא בפת"ש)

(ה) להיות משגיח מתחילת השחיטה עד אחר הבדיקה על שאר ריעותות, ורואה אחד על הסירכות לבדה, ולהיות שני שלחנות אחד לשאר ריעותות ואחד לסרכות.

(ו) הבודק סירכות יהי' יושב ולא עומד.

(ז) קליפות הסירכות ח"ו בוריות רק בנחת ולא לקורעה. קולף סירכות לא יהי' מוהל וכו'.

(ח) גם סירכא קטנה יהי' דרך קליפה.

(ט) הבדיקה בפושרין דוקא ולא ברוק, וחלילה לתפוס האונא בידו

וכו'.

(י) בדיקות הסירכות לא יהיו במהירות רק יהיו עשרים בהמות לשעה אחת כדי שיהי' הכל במתינות וביר"ש ותאמינו לי כי פה"ק יש שו"ב אחד ושמר ר' צבי ואומן בבדיקות יותר מחבריו ושוה בעשרים בהמות ב' שעות.

(יא) לפני יו"ט חלילה לשחוט הרבה כלילות ולא ישחוט. ויבדוק יותר משלשים בהמות ולא יותר.

(יב) חלילה לשחוט לכ"א בסכין יותר מעשרה בהמות, ואף בב' סכינין יתרחק מזה כמה שאפשר כי הידים נעשות חלושות, וגם יראה כ"א סכין בין בהמה לבהמה.

(יג) הבודק חייב לומר לפושט, כאן יש סירכא וכאן יש סירכא.

(יד) יראו השוחטים למעט בהליכה בשוק כמה שאפשר ודבר לא יהי' להם עם אדם רק יהיו שונה הלכות בכל יום. ההלכות השייכים לו שיהיו שגורים בפיו.

שוחט חרדי — או רעפארם

(טו) שוחטים שעברו על תקנת הגאונים מיום שנחלקו היהודים באונגארן לשתי מפלגות ליראים שנקראו — אורתודוקסים, או רעפארמיים, ושטאטס-קווא, מאז עמדו גדולי הדור על המשמר לאסור השוחטים שעזבו היראים ודבקו ברעפארם וכו', הגם שאחרי כן התחרטו על מעשיהם לא נתקבלו להשתמש בקהלות של היראים, כמעט בכל ספרי שו"ת של חכמי אונגריא שנתחברו אחר שנת תר"ל עד היום הזה תמצא פסקים בזה, והשתמשו בדחו"ל (מנחות כט.) "כהנים ששמשו בית חוניו לא ישתמשו במקדש שבירושלים" ונאסרו בכל מיני איסורים (עי' שו"ת מהר"מ שי"ק חיו"ד ושו"ת מחנה חיים חיו"ד כמה תשובות, ושו"ת בית הלל. שו"ת כתב סופר. ובשו"ת בית יצחק ח"ב יו"ד נג, יד יצחק ח"ב כח אפרקסתא דעניא יט, עא, לבש"מ יו"ד ג, שו"ת ערוגה"ב כמה תשו'. שו"ת מהר"מ בריסק סי' ד', שו"ת פרהש"ד).

(טז) כל שוחט בעת שנשכר לנעלאגים נתבטלה הקבלה שלו והו"ל כשוחט בלי קבלה ושחיטתו נבילה כדעת השמ"ח סי' א' סעי' כ"ד (ממכתבו של הרב מרדכי אליעזר מוואראנוב, נדפס בס' כתבי קודש) וכששמע הרב מנחם סג"ל פאלאק שהשו"ב שקיבל ממנו קבלה

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

הלך לקהלה אחת שעזבה את אגודת האורתודוקסים הודיע כי הקבלה שנתן לו מכבר בטלה ומבוטלת (שם דף נ"ג).

שוחט ואינו מכיר סימניו

(י) בקרא ושחטתם בזה מצינו רמז לשיעור אורך הסכין י"ד אצבעות, שכן "בזה" בגימ' י"ד (רמ"א יור"ד ח.) וכ' בבית הלל (נדפס בגליון שם) והנה בימי חורפי ה' שו"ב דמתא ק"ק בריסק דליטא ולא ה' יודע הסימן והרמז על שיעור אורך הסכין י"ד אצבעות והעבירו הרב הגדול מוהר"ר יעקב ז"ל אב"ד עד שלשים יום שלא ישחוט שום עוף או בהמה מאחר שלא ה' יודע הרמז הזה בע"פ. ע"ש בבאה"ט ובגבול בנימין. וע"ע בפר"ח בקו"א.

תקנה שלא ישחוט הקצב

(ח) כל הענין שהקצב מוכר הבשר ושוחט הבשר הם שתי ענינים נפרדין. אבל במשך הזמן שנעשו חורבנות התפרדו, והילך לשון הרא"ש חולין פ"א או' כ"ד: "והאידנא נהגו שאין מראין סכין לחכם כי כימיהם היו הקצבים שוחטין בעצמם כדאמרי'... והשתא נהגו בכל גלות ישראל שאין מאמינים לקצבים וממנים אנשים ידועים על השחיטה והבדיקה ולהם מחלו חכמים כבודם כי הן זריזין וזהירין ומתוך כך נתבטל בדיקת החכם לגמרי ואף אדם השוחט בכיתו.

לא ישחוט רק הממונה מקהל

(ט) השתמשו בחרמים וגזירות קשות שלא ישחוט שום אדם רק הממונה מקהל, כדי שלא יקפוץ כל אדם וישחט אף שאינו מומחה (שו"ת הרא"ש כלל ז' סי' א).

ובענין תקנה זו עי' גם שו"ת הרשב"א תקצ"ד, שו"ת הריב"ש תצ"ז ת"ק, מהר"מ ב"ב צ'. וכן מרמז העיטור ברי' ה' טריפות.

נתינת קבלה לשחיטה

(כ) אין מקורות נאמנים מאימת נחחדש המנהג שכל שוחט הגם שלמד כל הדינים יודע ומרגיש אסור לו לשחוט טרם שיעמוד לפני רב גדול והרב יבחנו יראה סכיניו יקלקלם והשוחט יתקנם לעיני הרב פעמים רבות, ואחר שיראה הרב התעודה שקיבל משו"ב מפורסם ששם מעיד שהלה למד די צרכו והרב הבחינו ויחתום בחתימתו על הקבלה

או על הסמיכה רק אז מותר לו לשחוט. ורק אז יקבלו אותו לשחוט באיזה קהלה ואי"ז פחיתות הכבוד לשו"ב ת"ח. מיהו נמצא כבר בראשונים.

באגודה — כבר הביא דנהגו ליתן קבלות לשוחטים. (מוכא ברמ"א סי' א' סעי' א.).

באגור — דנהגו באשכנז שלא לסמוך על שחיטת אדם אא"כ י"ל רשות מחכם שבדקו וחקרו כדיני שחיטות (ב"י סי' א.).

בא"ז — כ' דבזה"ז נוהגין דאין אדם שוחט אא"כ נטל קבלה (ד"מ או' ה.).

בהג' רמ"א — נוהגין שאין אדם שוחט אא"כ נטל קבלה לפני חכם, וכ"כ כל הפוסקים אחריו.

בשו"ת שארית יוסף סי' כ"ב — דנוהגין שלא לשחוט עד שישמעו שמוחזק לשחוט ג"פ ואז נותנין לו רשות לשחוט ע"י איזה חכם וע"ע בכו"פ סי' ח"י, כרתי או' כ"ו. וע"ע ברמב"ם ה' שמיטה פ"ד ה"ג, ובט"ז סק"ד, ע"י דברי שאול יור"ד סי' ב' סעי' טו ת"ח בק' צט: ד"ה זיל אייתי.

קבלה לבדיקת הריאה

(א) אע"ג שלא מצינו בראשונים להדיא אודות קבלה לבדיקת הריאה, אבל מוזכר באחרונים לעיכובא.

בבית אפרים (בפרת"ב סי' ל"ט סעי' ח"י) שכמו שהמנהג שאין אדם שוחט אא"כ נטל קבלה לשחוט, כן המנהג שכל בודק צריך ליטול קבלה על בדיקת הריאה מקודם, ובלעדה לא ירום איש ידו לבדוק. ע"כ ומוזכר גם בש"ע הגר"ז ס"ק ט"ו.

ואם בדק הריאה מי שאי"ל קבלה על בדיקה יש לאסור כל הכלים, ודינו כדין בודק צדוקי ואפיקורס שאינו מאמין בדחז"ל (רו"ח הספרדי סי' א. או' ג.).

בענין המאורעות במשך הדורות שפגעו עם ישראל בנושא הקבלות תמצא בהרווחה במדור "נתינת קבלה לשו"ב" ושם תמצא ג"כ התנאים שהותנו עם לוקחי קבלה. וע"ע בשו"ת תשובה מאהבה תניינא יור"ד א.

שחיטת ואכילת בשר בהלכתה

(כב) קבלת שוחט על מעמדו בלי זמן קבלתו היא על כל ימי חייו, כ"ז שלא יפסל לשחיטה (שו"ת ד"ח ח"ב יור"ד ב' וח').

פרק ג

השגחה על השחיטה ובדיקה

העמדת משגיחים:

(א) ברוב קהלות ממנין ת"ח ויר"ש להשגיח על בדיקת סכין והריאה שיהא נעשה ע"ד ההכשר (פרי תבואה סי' ל"ט סעי' קכ"ט) וגם בירושלים ובקושט"א נוהגין כן מתקנות מהרי"ט ז"ל (שו"ת קול אליהו ח"א יור"ד סי' א' דף כ"ג). וכן באיזמיר ואגפיה (רו"ח סי' א' או' ד').

(א*) עמידת אב ובנו לא מהני (ס' הילולא דרבי להגה"צ מניזונב זצ"ל שליטת תשובות כמעט כל גדולי הזמן).

(ב) ובהרבה מקומות מדקדקין שיהי' השוחט מושגח משוחט אחר בבדיקת הסכין, סימנים והריאה ומוזהרין באזהרה חמורה בזה מפי מנהיג העיר וחכמיה (יד אפרים קוני' יפה לבדיקה ו').

והגאון מהר"ש קלוגער זצ"ל ג"כ מזהיר שימנו הקהלה רואה נאמן ת"ח מופלג וירא אלקים להיות גודר גדר ועומד בפרץ ויראה שיהא הכל על נכון. ואם לא ימצאו איש ת"ח שיהא ראוי לזה יקבלו איזה שו"ב מפורסם ביראה שיהא לנאמן רואה. וזהו יותר טוב. כי הוא מבין ביותר כדת מה לעשות ותשלומי זה הרואה יהי' דוקא מן הקהלה לכל יהא עליו מורא בשר ודם (תורת זבח או' א').

(ג) במקומות שאין נוהגין לחק ולא יעבור שיהיו שנים שוחטים ואחד משגיח על חבירו על כל הנעשה עוברין בשאט נפש על פסק גאוני וחקיפי קדמאי שהתקינו כן. ובעוה"ר לא אכשור דרא. ואיני רואה שום צד סמך להקל לאכול מהשחיטה אם לא הי' עכ"פ איש ירא אלקים הבקי היטב באומנות ומלאכת שחיטה, ובדיקת סכין והריאה אשר יעמוד שם להשגיח בכל זמן השחיטה והבדיקה ומבלעדו כל ישחט או יבדק אף בהמה אחד כלל וכלל. ואותו המשגיח לא יהי' לו שום עבודה אחרת רק לעמוד ולפקח, ויקבל שכרו מאת הרב המפקח וכל מה שרואה אליו יביא. (בס' בשר צדק סי' ח"י או' ו' האריך מאד בבקאות נפלאה בזה ותוכ"ד דלדעת כל הפוסקים אשר אנו נמשכין

אחריהן חובה גמורה להקפיד שיהיו שנים בודקין הסכין וגם הריאה, ובקצת מקומות היו נוהגין כן גם בעופות, ובעוה"ר נשתנה הדור לגריעותא אלף מעלות ומה שהיו מקפידין עליה בימים ההם שהי' קצת שנים כתיקונם. קהלות הקודש על מכונם. הרבנים במעמדם ואימת הרבנים על אנשי קהלתו בכלל ועל הטבחים בפרט. עאכ"כ שבימינו אלה א"א לזוז זיז כ"ש ממנו רק בהוספת אומץ להחמיר ולא להקל וכד' החת"ס ב"ור"ד. וח"ו לסמוך על סתם ת"ח ויר"א. כי המעיין בספרי הפוסקים שהבאתי יראה שהקפידו שיהיו שנים שוחטים. פי' דבלא"ה לא ידעו מימינו לשמאלו ופשיטא שלא יוכל לחדור למחשבת השוחטים וטבחים ולהבין ערמומתם, וכמו שכבר צעקו ככרוכיא בעל בית אפרים, והפליתי ואחרון חביב מוהר"ר הלל מקאלאמייע זצ"ל על הרבנים הנותנים הכשרים ואין יודעין בין ימינם לשמאלם מה זה סכין שלימה בלי פגימה ואכמ"ל.

וע"כ ההכרח שיהי' דוקא הבקי היטב בכל מלאכת ואומנות השחיטה, ועי' שו"ת בית דוד להגאב"ד סטאניסלאב כי הרבה רבנים ודיינים לא בקיאים בסכיני דשחיטה ולא ידעו ולא יבינו בבדיקת הריאה, ע"ש.

ד) אלו הם הפוסקים גאוני וחקיפי קדמאי רבותינו האחרונים שמהם יוצא דצריך השגחה ע"י שוחט הבקי בכל מלאכת ואומנות השחיטה וגם יר"א בעת שחיטת בהמות הן על הסכין והן על הריאה, בלי שום דיחוי שבעולם.

1. שו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג. ודעתו נוטה דגם בדקות יש צורך לזה.

2. הגאון הצדיק מהר"מ בנעט אבדק"ק ניקלשבורג יע"א. והנהיג גם בדקות, מובא בשו"ת חת"ס שם.

3. הגאון הצדיק בעל הפלא"ה זצ"ל. ותיקן כן בעיר ואם בישראל אפילו בשחיטת עופות וכ"ש בהמות בין גסה ודקה. מובא בשו"ת חת"ס זצ"ל שם.

4. בשו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' י"ב למרן הגה"ק מצאנז זצ"ל, והעיד שכן המנהג כמעט כל תפוצות ישראל הגם שהשוחטים מומחים ויראי השם, ויותר החמירו שאם אחד טרוד ילך אחד מהבי"ד עמו לשחיטה.

שחיטת ואכילת בשר בהלכותה

מו

5. במעשה רב מנהגי הגר"א צ'. שדעת הגאון החסיד גר"א זצ"ל לאכול מאכלי חלב בשבת מלאכול מבהמה הנשחטה בלי משגיח עומד ע"ג.
6. הגאון הגדול מוהר"ר אפרים זלמן מרגליות זצ"ל בעל בית אפרים, ומט"א, בספרו יד אפרים בקוני' יפה לבדיקה אות ו', וכ' בתוך הדברים שכבר נמצא כמ"פ שעי"ז נמלטו ממכשול, ובפרט שעל הרוב אין שניהם שווין בחכמה ובאומנות ואיש את רעהו יעזורו והוא נכון מאד.
7. הגאון מהר"ר שלמה קלוגער זצ"ל. בשו"ת טוטו"ד מהד"ק סי' קי"א — וכ' בסי' קט"ו שבמהדו"ת דאפי' בעיר שיש בה רק עשרה בעלי בתים הוי בזמנינו ב' שוחטים, כי לפי פירצת הדור ראוי להיות כן. ובתורת זבח א' כ' בשמו דחשלומי המשגיח יהי' מן הקהלה ולא מבעה"ב לכל יהא עליו מורא בשר ודם, ומובא בדר"ת סי' א' ס"ק ע"ד.
8. שו"ת הרי בשמים, מהדו"ת סי' קצ"ח, וכ' דיש חששות הרבה אם השני שוחטים הן אב ובנו. ושכבר הורה זקן מהרש"ק דלא ישחטו אב ובנו בעיר אחת.
9. פמ"ג בשפ"ד סי' ח"י ס"ק כ"ט. וכ' דבעוה"ר רבו המתפרצים ביותר ודאי טוב הי' להחזיר הדבר ליושנה שלא ישחוט השוחט עד שיראה סכינו לחכם בעיר. גם שיהיו שנים אצל השחיטה כי טובים השנים מהאחד.
10. שו"ת קול אליהו ח"א יור"ד סי' א' דף כ"ג. ומעיד שכן המנהג בירושלים ובקושטא ג"כ.
11. ברו"ח סי' ח' אות ד'. שכן המנהג באיזמיר ואגפיה.
12. בפרי תבואה סי' ל"ט ס"ק קכ"ט. וכ' דברוב קהלות ממנין ת"ח ויר"ש להשגיח על כדיקת הסכין והריאה שיהא נעשה ע"צ ההכשר.
13. בתבואת שור סי' ח"י סעי' כ' דהחרדים על דבר ד' ממנין ב' שוחטים דוקא.
14. שו"ת מהר"ם שי"ק יור"ד סי' ה'. אחר שהעתיק דברי תב"ש פמ"ג וחת"ס (הנ"ל) סיים דמי שיש לו כח והממשלה לאשר

ולהקים מוסדי התורה (כמו תקנה הלזו) הוא מושבע ועומד. ואפי' צדיק גמור ואינו מאשר ומקיים התורה ביד המבטלים עובר בקרא ד"ארור אשר לא יקום". וכו' ואי עברו וביטלו לא מהני וכו' וסיים בזה"ל: וא"כ תקנת ב' שוחטים לבדיקת הסכין שכבר כתבו הפוסקים דלא אכשור דרא, וכן כ"ז שיש לחוש גם בדיקת הריאה ואיכא סייג שתהא הבדיקה דוקא ע"י ב' שוחטים אז אפילו גדול אינו יכול לבטל, עכ"ל.

15. הגאון מהרש"ם זצ"ל בדע"ת סי' ח"י אות ל"ח, וסיים בזה"ל: והעיד לפני רב אחד שראה קלף ישן ועליו חתומים מאה רבנים ובראשם הב"י ז"ל שתקנו שיבדקו תמיד שני שו"ב את הסכין וגם הריאה, ופורץ גדר ישכנו נחש. עכ"ל.

16. בשו"ת דברי מלכאל ח"ה סי' רס"ה. וכ' דכתבו הפוסקים שטוב לתקן בכ"מ שיהי' עוד שו"ב בשעת שחיטה ובדיקה. וכל מי שיש בו יראת חטא אינו אוכל ממה שנשחט בלי עומד על גביו. ולדעתי השו"ב שרוצה לשחוט לבדו צריך בדיקה ביר"ש וכו' עכ"ל.

17. הגה"ק בעל התניא (מליובאוויטש) זצ"ל בשו"ע שלו סי' ח"י קו"א סק"ט שצריך לדקדק עכשיו מאד שיהיו השו"ב הממונים זהירים וזריזים וידועים ביראת ד' יותר מהשו"ב שהי' בזמן התלמיד, או שיהי' איש יר"ש ביותר ממונה עליהם לבדוק סכינים לפני השחיטה אבל אם אינם זהירין וזריזין ויראת ד' על פניהם אין להאמינם על בדיקת הסכין יותר מבימי חכמי התלמוד שלא היו רשאים לשחוט אלא אף החכם בודק הסכין עכ"ל, והעיר בס' אור שמים יור"ד סי' כ"א דעפ"י דברי הגר"ז יוצא לחלוטין ולעיכובא להצריך משגיח דלא די שאין אתנו יודע עד מה להעריך מעלת השוחטים שבזמן הש"ס כדי למצוא טובים מהם ואם הראשונים כבני אדם אנו כחמורים, אלא אף גם זאת שאין ספק כי בעוה"ר ירדנו פלאים וגם בעסק השחיטה ומצבה לא שפרנו רק להיפוך ירד ירדנו עד ירכתי בור ודי במה שהעיד לן השל"ה על השוחטים שבימיו (בשער האותיות או' ק') כי רבים מהמומחים רחקו לבם מיראת חטא. וע"ע במהרי"ל שהי' עוד לפני השל"ה (בשו"ת מהרי"ל סי' ס"ז) שכ' בענין השחיטה וז"ל: דעתה בדור יתום הלזה שאי"ב יודע בין ימינו לשמאל וצפרניהם של ראשונים ושיחתן עדיפא מכריסן ותורתן של אחרונים כלום יש בדור הזה וכו', וע"ע במ"ש הפמ"ג בשפ"ד סי' ח"י ס"ק

כ"ט דרבו המתפרצים בשחיטה. וכן תמצא הרבה, וע"כ לדעת הגר"ז אין שום מבוא להקל בזה"ז בלי השגחה מעולה, עכ"ל.

18. ס' בית אברהם סי' ח"י בשפ"ז ס"ק ל"ג. וכ' דעתה צריך החכם להיות ג"כ אצל מיעוץ הסירכות כי בזה"ז רבו המתפרצים גם בזה. ע"ש.

19. בשו"ת עומק הדעת יור"ד ח"א סי' י"ט. כ' בזאת יבחן השוחט אם הוא יר"ש, אם יסכים ועוד ידרוש שיהי' איש יר"ש עומד עליו בעת מלאכתו שתיעשה כדבעי, כידוע דאפי' היותר זהיר מתאמץ עוד יותר ויותר כאשר עומדין עליו ורואין ומסתכלין במלאכתו. ודבר זה רכינו הגדול בשו"ע (יור"ד סי' ח"י סעי' י"ז) הורה לן בשתי תיבות שכ' כי הם (השוחטים) זהירים וזריזים וכו' ועי' בשל"ה (שער האותיות אות ז') שכ' דזהירות נקרא הנוהר בשעת מעשה לשמרה לעשותה כדת שלא יעבור שום דבר מה שמוטל עליו, וזריזות נקרא שזריז קודם מעשה להקדים עצמו בסייגים ובשמירה יתירה שלא יבא לידי שום איסור הן חמור הן קל. ע"כ. והנה כי כן יבורך גבר אשר יחדיו יהיו תמים על ראשו שני תנאים הללו, והעצה הנבחרת לצאת ידי שניהם כאחת הנהו למצוא איש תמים יר"א אשר יטה שכלו לפקח על כל מעשה השחיטה בעין חודרת על כל פרט ופרט עכ"ל. וע"ע שו"ת דובב מישרים קל"א ג.

20. בס' חותך חיים ה' שחיטה סי' ח"י ענף ד' כ' ג"כ להצריך עומד ע"ג ולבד מנימוקיו שם כ' דדי לן בהני תרי עדים מהרש"ל ושל"ה שהעידו על העובדא שבא לידם ולא הרגיש השוחט בהפגימה על אף שהי' ת"ח ויר"ש גדול וגם אומן יד וכמבואר ביש"ש חולין סי' ל"ט, ושל"ה שער האותיות אות ק' וביש"ש אחר העובדא סיים שלא לחנם כ' הרא"ש דהרבה צריך ישוב הדעת ויראת ד' בבדיקת הסכין. ובשל"ה אחר העובדא כ' דלא לחנם הי' המנהג של חכמי התלמוד לבדוק הסכין דוקא בעצמם ובכבודם ולא להאמין לשום טבח אף שהוא יר"ש. וסיים ששמח לראות בירושלים וכל סביבותי' עדיין נוהגין במנהג הלזה להראות לחכמי העיר, ע"ש.

21. בשו"ת מגינת ראש סי' פ"א מצריך שנים. וטעמו עפמ"ש בשו"ע סי' ח"י סעיף טו"ב דצריך הרבה ישוב הדעת לבדיקת הסכין שיארע כי יבדוק אדם פעמיים ושלש ולא ירגיש בפגימה, ורק אח"כ

ימצאנה כי הכין לבו באחרונה, רבחינת חוש המישוש כפי כונת הלב, והפוסקים האריכו והזהירו עד מאד בגודל המתינות והנחת רוח הנצרכת לבדיקת סכין, ותמצאנו בשמ"ח סי' ח"י סעיף ז' ובפלא יועץ אות ש' ובשל"ה אות ז', ובדברים אחרים להגרחיד"א ז"ל דרוש י"ד דף ס"ט, ובס' נפש חיים להגמ"ה"פ אות ז' ערך זריזין מקדימין, ושור"ת עונג יר"ט סי' ס"ג ועוד, וידוע ג"כ מדרכי הרפואה ותכונת האדם כי לאו כל העיתים שוות ואין הדבר תלוי ביד האדם להטות לבו והרגשיו כפי שרצה, וע"כ כמעט מן החיוב שיהיו לפחות שנים בודקין הסכין בתדירות, דאז אם אחד מרגיש כובד יעזרהו חבירו, עכ"ד.

22. בס' הנתיבות נתיב ל"ג בד"ה וכן בשחיטה, כי דלפ"מ שהעיד עלן ראש גולת אריאל עיר וקדיש מלאך אלקים מרן ר' חיים נ' עטר בעל אוה"ח בס' פרי תואר סי' ח"י אות ל"א כי מי שמקיל באיזה מצוה כבר א"א שיעלה לו בדיקת הסכין כראוי, ודבריו הלא מרפסין הרים וגבעות וכל הרואה כזאת רעדה יאחזמו כי מי גבר חי יוכל לומר שלום עלי נפשי, והלא אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. והאיך יקל למצוא אפילו אחד בדרגה זו שלא יקל בשום מצוה, ומי יוכל לבחון כליות ולב לידע מה בלבו של אדם, וע"כ טוב לבחור בשנים שיהיו שנים בודקין הסכין ושניהם יהיו מוחזקין למופלגין ביראת קל חי.

23. בס' שור"ת מראה יחזקאל (החדש) סי' מ"ג העלה ה' תקנות שחיקן בעירו גלינא יע"א ותקנה ראשונה דטרם התחלת השחיטה חובה על השור"ב להראות סכיניו לשור"ב חבירו ומבלעדי זאת אסור לו לשחוט גסות, דקות, או עופות, וכאות ב' שם דאסור לבדוק הריאה או המסס בלי חבירו שיעמוד ע"ג, וכאות ד' שם דכל ריעותא הנעשה בעת השחיטה חובה על השוכני"ם לשאול להבד"צ ואסור להשוכני"ם להורות בעצמם, ע"ש.

24. שור"ת בית דוד להגאב"ד סטאניסלאב. וכ' דהשני צריך שיהי' לו הסכמות כי הוא בקי בענינים אלו, כי מחמת שיש הרבה רבנים או דיינים דלא בקיאי בסכיני דשחיטה ולא יבינו בבדיקת הריאה ולא מהני עמידתן בזה.

25. בס' הילולא דרבי להגה"צ אבדק"ק ניזנוב בעהמ"ח הדרת ישראל, קיבץ תשובות מכמעט כל גדולי זמנו בחובת בדיקה ע"י שנים דוקא, ושלא יהיה הבדיקה ע"י אב ובנו ע"ש.

26. בס' ברית מטה משה (על הגדה של פסח, פיוט חד גדיא) כ' שיראו לתקן כי יהיה בדיקה על אתר ע"י חכם לפני ולאחר השחיטה. וגם מי שאין בידו למחות עכ"פ בידו שלא לאכול בשר רק בתנאי זה, ואף שלא ימצא בשר לאכול אפילו בשבתות וימים טובים אל יקל בעבור זה ח"ו דקרום לודאי הוא שיאכל דבר איסור לפעמים.

27. ובשו"ת חיצו שוונים סי' צ"א הרעיש עבור תקנת שנים עונות ולדעתו אילו הי' סנהדרין בימינו בלתי ספק שהיו גוזרין כן בגזירה חמורה אחר שהחוש המעיד יותר מאלף ראיות, מעיד לן ריבוי הכשלונו בשטח השחיטה לא יאומן כי חדלו לספור, וידוע פ"י מרן החת"ס זצ"ל דאיזהו חכם הרואה את הנולד (מחדש) מהנולד (לשעבר). והרב אשר ירים יד להכשיר בלתי זה, בדור הזה, עתיד ליתן הדין ואשמת קהלו כראשו תלוי, וכו' עכ"ל.

28. בס' פעמי צדק יור"ד סי' ח"י החמיר בתשובת קהל שנכשלו במקום שלא הי' עומד ע"ג השוחט (הבאתי דבריו במדור "ענינים שונים").

29. בפנקס הגדול דק"ק פרעשבורג נכתבו תקנות בענין השחיטה שחתמו עליה הגה"ק מוהר"ר משה חריף זצ"ל, והגה"ק מוהר"ר עקיבא איגר זצ"ל (בעל משנת דרע"ק) וז"ל: בגזירת עירין ובמאמר קדישין פתגמא פתגם המלך מלכותו של עולם וכו' השוחטים אל ירים איש את ידו לשחוט או לבדוק שום עגל וכבש בהיותו לבדו. כי אם אחד מחביריו השוחטים עומד על גבו ורואה כמעשי שהוכשרו מעיקרו עד סופו וכו' עכ"ל.

30. בס' זוכחי הזבח סי' ח"י כלל ה' אות ו' להעמיד ב' וגם בעופות, יע"ש, וע"ע לק' אות ה' או"ק ט"ו כשם מלבי"ם.

31. וע"ע לקמן אות ה' או"ק ט"ז. ובאו"ק כ"ג תוספת טעמים מרובים להחמיר בזה"ז יותר משנים קדמוניות.

ואחר הצעת כל הני דיעות אין גם אחד שיוכל להסס ח"ו בדבריהם. כי מי בדורינו אנו אשר לא נחשב מתלמידי תלמידיו לאחד מהני גאונים הנ"ל אשר נגרר גם בשאר הוראותיו אחריו, וכ"ש בדבר הגדול הזה שחיטה ובדיקה אשר עוסקיה מרובין ויודעיה מועטין והמכשלה עצומה. ולא נשאר לן עצה אחרת לצאת ידי שמים רק בהעמדת שני שיעמוד ע"ג השוחט בבדיקת סכינין והריאה.

זכרו נא מ"ש במשב"ז סי' ח"י סק"ח דאם עבר ושחט וחסר דבר שתיקנו חז"ל אע"ג שלא נכשל בהדבר שבשבילו חששו חז"ל מ"מ מקרי "עובר על דחז"ל" ע"ש.

32. בשו"ת חירוש ויצהר (סי' כ"ה) אר' ב' וז"ל: כל אחד מהשוביים מחויב להראות סכיניו לחבירו קודם ולאחר שחיטה ויהי לכ"א מהשוביים איזה חלפים כשרים מוכנים קודם השחיטה... עכ"ל.

33. בשו"ת בית הלל (סי' מ"ט) וז"ל: ומה טוב לתקן שבכל שחיטת גסות יראו שני שוחטים סכיניו של כל אחד ואחד, עכ"ל.

34. ותקנה זו נחקבלה כמעט בכל הקהלות והיתה לחק עולם (השוחט והשחיטות דף צ"ה).

ה) ועכשיו בענין השגחה בשחיטת העופות — מצינו גם בשחיטת העופות שהידרו גאוני עולם להצריך שנים לבדוק הסכין לפני השחיטה ולאחריה.

א) בשו"ת חת"ס יור"ד י"ג העיר שתיקן בעל הפלא"ה ז"ל בק"ק פפד"מ דאפי' שום עוף לא ישחטו בלי שנים בודקין הסכין לפני שחיטה.

ב) ומרן החת"ס זצ"ל העיר שבק"ק פרעשבורג מחמירין בשחיטת הכפרות שבין ר"ה ליוה"כ (וקצת פוסקים העירו על דבריו דמשמע שאז החמירו מטעם שמרבים העם להביא והשעה מכריח לזה, ודקדקו מזה דבמקומות שנתפשט לשחוט הרבה בזה אחר זה ודאי צריכין להעמיד שנים גם לעופות, לדעת מרן זצ"ל. עי' בסמוך).

ג) מרן החת"ס זצ"ל כ' עוד שם דעכ"פ גם בעופות במקומו שלא תיקנו להעמיד שנים מ"מ רגילין הב"ד של ג' לבא פתאום לבית המטבחים ולבדוק סכיניהם ולחטט אחרי כל מעשיהם כאופן שבכל עת יהיו בגדיהם לבנים, ובכל זאת בכל ער"ח מחויבים להראות סכיניהם לחכם. ע"כ.

ופוק חזי באותה תשובה גופא כמה אישר כחו וחילו להגה"צ מהר"מ בנעט זצ"ל על שהנהיג בעירו להחמיר בע"ז יותר ממה שלפניו והוסיף ע"ז דאם כבר נתפשט כמה שנים הו"ל כפשט איסורו בכל ישראל ושום ב"ד אינו יכול לבטלו. ע"ש.

ג*) בשו"ת ד"ח יור"ד סי' י"ב לשונו סתום וחתום ואפשר לפרשו גם על שחיטת עופות שכ' דכן המנהג כמעט בכל תפוצות ישראל ששני שוחטים אין שוחט אחד בלתי חבירו שרואה סכיננו ע"ש.

ד) גם מדברי הכו"פ סי' ח"י או' טו"ב יוצא כן במקומות ששוחטין הרבה העתקתי הדברים לקמן או' כ"ח.

ד*) מדברי הגאון בעל בית אפרים זצ"ל (בקוני' יפה לבדיקה או' ו') יוצא כי גם בעופות במקום שהשחיטה מרובה ורחופה כמו שנתפשט בזמן האחרון מן הצורך לתקן שיהיו דוקא שנים להנצל מכל מכשול (בשר צדק סי' ח"י ענף ז').

ה) בשו"ת עומק הדעת סי' כ' כי לפ"מ שנראה עוד בדברי הקדמונים כי הרגשת הסכין הוא מלאכה היותר קשה בשחיטה וכבר אירע אצל היותר גדולים וטובים שלא הרגישו בפגימה דקה מאד ומה נעני' אנן בתרייהו, וע"כ הרוצה לצאת דין שמים בכל וכל יהדר אחר שחיטת שנים דוקא גם בעופות, ע"כ.

ו) בשל"ה שער האותיות או' ק' התאונן מאד מאד על מצב השחיטה הרעועה ורעתו שם מאד בהחזרת מנהג הישן שבדקין הסכין לפני שחיטת השוחט וכ' וז"ל: ולא לחנם הי' המנהג של חכמי התלמוד לבדוק הסכין דוקא הם בעצמם ובכבודם ולא להאמין לשום טבח אף שהוא יר"ש כי הרבה צריך ישוב הדעת ויר"ש לבדיקת הסכין וכו' וסיים שם דכאשר בא לירושלים עיה"ק וראה הנהגת בדיקת הסכין באימה יתירה ובהראותו לחכמי העיר וכן בכל מלכות א"י שמח לבו, ובדבריו שם ניכר שכן נהגו שם בין בבהמות ובין בעופות, וכן העידו זקני ירושלים שהמנהג שם מעולם במקום ששוחטין הרבה עופות ששנים בודקין הסכין.

ז) בפמ"ג שפ"ד ס"ק ב"ט שכ' דרכו המתפרצים וטוב להחזיר הדבר ליושנה שיהיו שנים אצל השחיטה ושיראה החכם את הסכין וכו' ע"ש, ומיירי בכל מיני שחיטות דבהמות ודעופות.

ח) בשמ"ח סי' ח"י סעי' כ' דבמקומות החרדים לדבר ד' ממנים שנים על השחיטה, וטובים השנים מן האחד, ומיירי גם בעופות דדבריו סובבין על תקנת חז"ל (חולין ח"י) דמיירי גם בעופות.

(ט) עפ"ד הרא"ש, וטור ושו"ע סי' ח"י סעי' טו"ב צריכין שנים לבדוק גם בעופות בזה"ז, כי עפ"י דינא דגמרא (חולין ח"י) טבח צריך להראות סכיניו לחכם, והטעם שנתבטל מבואר ברא"ש וטושו"ע שם דמניין אנשים חכמים וידועים בזה"ז הזהירים — חריוזין ולהם מחלו חכמים כבודם, נמצא דהתקנה לא נתבטלה רק במקום שהשוחטים זהירים וחריוזין, ופירושו של זהירין וחריוזין כבר ביאר בשל"ה (שער האותיות א' ז') דהיינו שמקדים עצמו בגדרים וסייגים ושמירה יתירה שלא לבא לידי שום איסור חמור או קל. וגם בשעת מעשה נזהר מאד שלא לעבור על שום דבר ועי' מסלת ישירים מפרק ב' עד פרק י'. גררי זהירות וחריוזות וא"כ בהיות שבעוה"ר נתמעטו הדרות ונחלשו הלכבות ונצמצם כח היראה עד למאד, מאן מפייס מי גדול ממי, ופוק חזי מ"ש רש"י ז"ל עה"כ וידעים לשבטיכם דאמר משרע"ה אם בא לפני א' מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא ומאיזה שכט הוא ואם הגון הוא וכו', התבוננו עד היכן הדברים מגיעין כי משרע"ה מבחר מין האנושי אדון הנביאים לא האמין בעצמו להעיד על יראת זולתו. ומה נעני אנו אבתי' והזמן גרמא להחזיר עטרה ליושנה ולהעמיד משגיח ירא שמים מרבים הבקי במלאכת השחיטה לבדוק הסכין ולעמוד אצל השחיטה גם בעופות (זובחי הזבח סי' ח"י).

(י) הרמב"ם בה' שחיטה פ"א ה' כ"ו מורה כדינא דגמרא דטבח צריך להראות סכיניו לחכם לפני השחיטה ובאם לאו מנדין אותו, ומסתימת לשונו נ' שאינו מחלק בין זמן התלמוד לזמנינו כמו שחילק הטור בשם הרא"ש, וכ"נ דעת הראב"ד מובא במ"מ שם שכ' הטעם דהצריכו חז"ל חכם לבדיקה ולא הצריכו כן בשאר מצות כתפלין וציצית מפני שצריך לפנות המחשבה היטב בשעת הבדיקה כדי שירגיש בפגימה, שאנו רואין שפעמים יבדוק האדם הסכין ולא ימצאנה פגומה ויחזור אח"כ ויבדוק וימצאנה פגומה אי"ז כי אם רוע לב שפנה לדברים אחרים וכו'.

ולכך ממה שלפ"ז יוצא דגם בזה"ז כן, לפי הטעם שנתן ריש לחוש שהטבח לא יזהר ככל הצורך והחכם נזהר ביותר, עוד יש להוסיף מ"ש הש"ך בסי' ח"י סעי' טו"ב בשם מהרש"ל פ"ק דחולין שקרא תגר על השוחטים בזה"ז שבודקין הסכין במהירות ובלי כוונת הלב, וכנ"ל גם הש"ך הסכים עמרו, הרי שכבר בימיו בטלה חזקת הזהירות אצל השוחטים כ"ש בזה"ז.

ומכל זה מסתבר היטב לומר דדעת הרמב"ם והראב"ד להצריך בכ"מ ובכל זמן משגיחים יר"ש מאד לבדוק הסכין ולעמוד אצל השחיטה בכל המינים בהמות חיות ועופות, ובכל זמן, ובכל מקום. (שו"ת חרוותא דשמעתא סי' פ"ד).

(יא) בס' ב"י מטבחי' סי' ח"י על סעי' י"ז כ' בזה"ל: לענ"ד איני רואה שום צד היתר להקל בזה"ז בשחיטה בלי שנים בודקין הסכין תחת (ושלוחו) של החכם שבזמן חכמי התלמוד כמבואר בחולין דף ח"י. והלא עיקר פנים להקל בזה"ז הוא חידושי של הרא"ש כי נשתנו העיתים והשוחטים שבזמן הזה זהירין וזריזין יותר מהטבחים שבימי חכמי התלמוד ולהם מחלו חכמים כבודם. ע"ש ומובא בטור יור"ד סי' ח"י ואחריו במחבר סעי' י"ז. והלא הרא"ש בעצמו בתוך דבריו התאונן על שנתבטלה התקנה לגמרי כי אינו נכון דהרכה צריך ישוב הדעת ויר"ש לבדיקת הסכין. וזה כשלעצמו די להבין כי דברי הרא"ש הם יותר לימוד זכות מפסק הלכה, וכ"נ מרמב"ם וראב"ד. (אמר המו"ל עי' לעיל או' י' ותבין הכוונה) וכן יוצא מחמשה חומשי עמודי ההוראה — של"ה (או' ק'). מהרש"ל (ביש"ש פ"ק דחולין סי' ל"ט). ש"ך (בסי' ח"י סעי' י"ז), פמ"ג (שפ"ד ס"ק כ"ט) שמ"ח (סי' ח"י סעי' כ') שהצטערו עד למאד למה נתבטלה תקנה הראשונה בדיקת הסכין לפני השחיטה, והעידו על גודל המכשלה בכל עידן ועידן אשר עפ"יז באמת בטלה שפתי צדק שהצדיק הרא"ש המנהג מטעם שהם זהירין וזריזין ועכשיו לא מיני' ולא מקצתי'.

וע"כ כל מן דין איני רואה היתר בשחיטת בהמה להקל בזה. וגם בעופות קשה להקל במקומות ששוחטין הרבה. דיש בהו ביטול ישוב הדעת, עכ"ל.

(יב) בשו"ת קב ונקי סי' מ' וז"ל: ועל דברתו בענין העמדת שנים בשחיטת העופות במקומות שהעסק בהם מרובה, לית דין צריך בושש כי עפ"י שנים עדים דוקא יקום דבר, והכי זוטרא לכו דברי מאור הגולה בשו"ע הגר"ז סי' ח"י בקו"א סק"ט: דכעת שאין החכם בודק סכין שלפני השחיטה צריך לדקדק עכשיו מאד שיהיו שו"ב הממונים זהירים וזריזים וידועים ביראת ד' יותר משו"ב שה"י בזמן התלמוד. או שיהי' איש יר"ש ביותר ממונה עליהם לבדוק סכנים לפני השחיטה, אבל באינם זהירין וזריזין ויראת ד' על פניהם כ"כ אין להאמינם על בדיקת הסכין יותר מבימי חכמי התלמוד שלא היו רשאים לשחוט אלא אם החכם בודק הסכין. ע"כ.

והנה למצוא איש די רוח אלקין ב' להבחין ולהפלות בין שוחט לשוחט איזה לקרב ואיזה לרחק. וברוח קדשו להצביע כי זה האיש ירא שמים יותר מטבחי חכמי הש"ס, מילתא דלא שכיחא. ולהמתין ע"ז ולמנוע מבשר עד אז הוא גזירה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה. והעצה היחידה להרבות בודקין אשר בצירופן אולי יגיעו לשיעור יר"ש יותר מטבחי יחידים שבימי הש"ס. ועוד כעין סרך ספיק ספיקא והיינו ספק דלמא השוחט עולה למעלה משוחטי זמן הש"ס, ואפילו לא, אולי מגיע השני המשגיח לדרגא זו. ואולי לא, דלמא גם בל"ז לא יקלקל. ובצירוף כל הני ספיקי כבר יש ע"מ לסמוך בשעהד"ח ולצורך.

ובזה ירווח לן טעמא חדתא להמבואר בשו"ת טוטו"ד מהר"ג סי' ל"ה שהעביר הגאון מהרש"ק ז"ל שו"ב עבור שאינו רוצה להראות סכיניו לשו"ב השני כי מי שהוא יר"ש אדרבה רוצה להראות סכיניו להנצל ממשגה וכו' ע"ש ולפמ"ש לעיל יש להוסיף עלה דבאמת כל מה שמוסיפין בבדיקות י"ל מקור גדול מעיקרא דדינא וכמ"ש לעיל דכולי האי ואולי שיגיעו למעלת בודקים זהירין וזריזין שיראת ד' על פניהם תמיד. הנצרך לדינא כד' הגר"ז הנ"ל, ושוחט הלזה המסרב בבדיקת שו"ב השני לאו מיראת הרוממות יתירה דא"י ב' ושלדעתו די ביראתו לבד, דאדרבה כל שמרבה ביראה יותר נוח לו שיבדקו גם אחרים. דומיא דחז"ל דהווי מכופי לכולהו טבחי כי היכי דלימטי"י שיבא מכשורא, ועקב ענוה יראת ד', אלא ע"כ זה מראה היפוכו כי אין בדיקת הסכין דבר גדול כ"כ שיצטרכו לה כמה בודקים ומראה לקלות דעתו. וע"כ ראוי להעבירו, עכ"ד.

(אמר המו"ל: עי' גם בדברי מלכיאל ח"ה רס"ה שגם הוא חרץ משפט שו"ב שרוצה לשחוט לבדו שצריך בדיקה ביר"ש).

(ג) בדע"ת סי' ח"י או' ל"ח דבימי הב"י חתמו מאה רבנים ובראשם הב"י שתמיד יבדקו שני שו"ב את הסכין וכו' ומדבריו שם נ'. וגם בעופות כן שהלא האריך שם בדע"ת לבאר כי עיקר החששות בשחיטה הוא הסכין, וזה שייך גם בעופות.

(ד) בשוחט דברי מלכיאל ח"ה סי' סה"ר נ' ג"כ דבמקומות שיש עסק גדול בשחיטת העופות יש להעמיד דוקא שנים לעמוד על השחיטה, ושו"ב שמסכים לשחוט לבדו צריך בדיקה אחר יר"ש שלו שוראי אינו שלימה, ע"ש.

טו) בס' בית אברהם סי' ח"י בשפ"ז ס"ק ל"ג דעתה צריך החכם להיות ג"כ אצל מיעוך הסירכות כי בזה"ז רבו המתפרצים גם בזה, ע"ש, ועפ"י העלו בשו"ת בתי לוי סי' כ"ד, ובס' עוד חזון. ערך שחיטה, דבימינו שנתרכו הפרצים גם בשחיטת העופות ע"י ששוחטים ביום אחד עופות למאות במקום אחד והמכשול עלולה מאד, גם שם צריך להעמיד חכם ומומחה לבדוק הסכין ולפקח על שאר הענינים, ע"ש.

טו*) המלבי"ם תיקן בעיר בוקארעשט שהשוחטים מחוייבים להראות סכין של שחיטה זה לזה קודם ואחר השחיטה, וכל שיעבור ע"ז שחיטתו פסולה, ונפסל עולמית (שו"ת יד אלעזר ק"ז).

טז) ובס' חמדת לב דף ק"ד כ' אגב אורחא בענין תקנת שנים שוחטים דלפ"מ שעולה מד' הפוסקים דתקנה הוא, א"כ אפילו ירצה להקל על סמך שהשוחט היחידי ידקדק הרבה ויחמיר ביותר לא הועיל, ואסור לעשות כן. ואדרבה, יש בו משום איסור בל תשחית, עי' ברמ"א סי' ח"י סעי' י"א וט"ז ס"ק י"ז, וב"ח שם, וכ"כ בכו"פ, ובשפ"ד ומש"ז שם, ובתורת יקותיאל סק"ד, ושמ"ח סי"א ותב"ש כ"ג, כו.

טז*) וכן מבואר בשו"ת עומק הדעת יור"ד ח"א סי' י"ט להחמיר גם בעופות, מובא לעיל או' ד' מספר 19.

יז) וכ"ה בס' חותך חיים מובא לעיל או' 20, וכ"כ בס' שו"ת נחמד מפו עי' להלן או' כז'.

חי) וכ"נ בשו"ת מגינת ראש סי' פ"א, מובא לעיל או' 21.

יט) ובשו"ת מראה יחזקאל החדש סי' מ"ג מובא לעיל מספר 24, דתיקן בעירו דאסור להשוחט לשחוט גם עופות טרם יראה הסכין לשו"ב חבירו.

כ) לעיל (במספר 26) הבאתי שקיבץ הגה"צ מניזנוב זצ"ל תשובות מכמעט כל גדולי זמנו בחובת בדיקה ע"י שנים דוקא, ואין הס' תח"י, אבל כאשר יראה המעיין שם בפנים ימצא כי מנימוקי הרבה הפוסקים ההם יוצא הדין להחמיר גם בעופות, ע"ש.

כא) וכמו"כ הבאתי (במספר 15) אודות חתימת ק' רבנים בתקנה זו ויש לחוש להרכה או לכל שהחמירו גם בעופות כן. ועכ"פ חזי לאיצטרופי להתאמץ ולהחזיק בתקנה זו גם בעופות.

(כב) בס' ברית מטה משה, הבאתיו (מספר 27) חידש דגם מי שאין בידו לתקן הרבים, עכ"פ בידו למנוע עצמו מלאכול בלי שנים שוחטים, ע"ש.

(כג) והגיע לידי עוד תשובה כת"י לאחד מח' דורינו וכ' שם כמה ראיות חזקות להצריך בזה"ז השגחת עומד ע"ג השוחט לבדוק הסכינין ולפקח על כל הנעשה גם בעופות. והוסיף דלא מיבעי' לשיתת הפוסקים אשר נדב לבן אותנה לתקן תקנה גם לשחיטת עופות גם לפני מאה וחמישים שנה (אמר המו"ל: עמ"ש לעיל בכ"ב האותיות, ותכין) וראי דלא אכשור דרא אולם גם להפוסקים אשר כתבו בפירוש שתיקנו רק לבהמות כאשר מתבוננין בנחת ובהשכל בדבה"ק בקל יכולין למצוא טעם לשבח לתקנה זו בזה"ז גם לעופות.

לדוגמא: הביטו וראו מ"ש בשו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג דבק"ק פרעשבורג אף שאין מדקדקין לשנים כל השנה מ"מ בשחיטת כפרות שבין ר"ה ליוה"כ מקפידין, והטעם דאז השחיטה מרובה והשוחט מוטרד בשחיטתו ונחוץ לאחר שיעמוד ויבדוק ג"כ הסכין, וה"ה בזה"ז כל השנה ששוחטין כל שעה עופות למאות והטירדה ודאי יותר גדולה משם, גם דעת מרן החת"ס זצ"ל מסכמת להצריך שנים דוקא.

וכ"נ מלשון הרש"ק שכ' (בשו"ת טוטו"ד מהד"ת קט"ו) אשר לפי פירצת הדור והעזות ראוי להיות כן שיהיו שני שוחטים דוקא ואפי' בעיר דלית בהו יותר מ"י בעלי בתים, ומדורו של הרש"ק עד דורינו אנו נתמעטו הלבכות ונתרכה העזות, וגם בשחיטת העופות יש עזות וחוצפה בהרכה ענינים. ופשוט שלדעת הרש"ק נצרך ב' שוכי"ם דוקא, אחד שוחט ואחד עומד ע"ג.

ועוד צריכים לשים לב כי סדרי השחיטה שבוזה"ז הוא במהירות רבה הרכה מאות לשוחט בשעה אחד, וכפי שהעידו לפני כמה שוחטים יראים לדעתן א"א שלא יאכר השוחט הרגשתו כאמצע העבודה פוק חזי מ"ש הגר"ז בס"י ח"י קי"א סק"ה להזהיר לשו"ב דגם הבדיקה שבין השחיטות יהי' לאט לאט ובכוונת הלב ולא במהירות כלל דבמהירות קצת אינה בדיקה כלל.

ועי' מנחת יוסף כיאורים ס"ק פ"ט שכ' תוכחה לשוחטים המתפארים במלאכתם שהם אומנים גדולים ושוחטין הרכה בזה אחר זה ובמהירות והסכין יפה. והוא מסיבה הנ"ל על שבדקין במהירות ואם

ה' בודקין לאחר שחיטה במתינות ובכוונת הלב י"ל שהיו מרגישין ואינם יודעין כי בנפשם הוא.

וראה נא מ"ש בדר"ת סי' ח"י או' כ"ב בשם ספרי השו"ב שכל שוחט יבדוק סכיניו מדי יום ביומו בוקר קודם תפלת שחרית כי אז יהי' לו הרגשה מעליא והוסיף דאע"ג שיש שפקפקו ע"ז מטעם שע"ז יטורד תפלתו אח"כ וגם מטעם איסור עשיית חפצים קודם התפלה. מ"מ דעתו מכרעת לדלג על כל חששות הללו כיון שי"ל שינצל ע"ז מחשש אכילת איסור אם יש לחוש שאחר התפלה לא ירגיש כ"כ להעמיד הסכין בלי חשש פגימה כ"ש, ע"ש.

הדברים מבהילין עד היכן כח של הרגשה מגעת וכמה קל כח הפסדו כי באי עשיית שום דבר רק שהיית הזמן מאז קימתו בבוקר כבר אבר חלק מהרגשה, עאכו"כ העובד כמה שעות שמפסיד יותר מדאי, ואינו חומרא לבד להצריך בודק סכינין. (ובמדור "ענינים שונים בשחיטה וטריפות" או' י' תמצא טעם לשבח שהשוחטים מעניינים שיצא בדיקת סכיניהם חד וחלק. ויש להם נסיון נורא בזה, ומה"ט ג"כ ההכרח שיהי' בודק מן הצד, ע"ש).

ועי' במנחת יוסף ביאורים ס"ק פ"ג לבדוק הסכין אחר כל ה' עופות ולא לשחוט יותר מה' מבלי בדיקה בינתיים והסכים עמדו בדכ"ת סי' ח"י או' ע"ז (ועי' במדור "ענינים שונים בשחיטה וטריפות" די"א רבשחיטה זמנינית לכו"ע דינו כן) ויש חולקין ע"ז והוא השמ"ח סעי' י"ג ושפ"ד ס"ק ח"י שכתבו דבעיוה"כ בשחיטת הכפרות וכדומה שיש לפניו לשחוט הרבה ולא יספיק הזמן קרוב הדבר שמסיבת הנחוצה לא יבדוק היטב בכוונת הלב ובמתון ע"כ יש להקל שלא יבדוק בינתיים עד לבסוף. ע"ש.

ועכשיו ממנו נקח ראי' עצומה ומבודרת להצריך בהכרח ומעיקרא דדינא בודק סכינין לבד מהשוחט, בזה"ז, דזאת ידוע שסדר השחיטה בשחיטות הגדולות לשחוט הרבה מאות בתוך שעה אחד של ס' דקות. ושם לפי דבריהם בודקין הסכין אחר כל כ' עופות, וי"א מה' עופות. ובמקומות שאין העסק גדול כ"כ מ"מ שוחטין לערך ג' וד' מאות לשעה, ופחות מזה קשה למצוא, ובאותן מקומות בודקין ג"כ אחר לערך כל כ' עופות. וא"כ אין יוצאין להלכה לשום דיעה. כי להמחמירין לבדוק אחר כל ה' ודאי דאין יוצאין והמקילין שלא לבדוק

הלא כתבו להדיא שטעמם שמחמת המהירות לא יבדוק היטב בכוונת הלב ובמחנות וע"כ יש להקל (עי' שמ"ח סעי"ג ופמ"ג בשפ"ד ס"ק ח"י), וא"כ בימינו שבדוקין אחר כל כ' או מ"ה בדיקה מהירה שהלא טרוד הוא במלאכתו והרבה פועלים ממתינין לו לכו"ע לא טוב עושין. ואפילו אם יצויר לדקדק לבדוק אחר כל ה' ג"כ דלא כמאן דאף המחמיר לבדוק אחר כל ה' לא כוון להקל בבדיקה מהירה חס מלהזכיר, דבר המבואר בכל הפוסקים ממש שצריך מתינות גדולה וישוב הדעת מרובה, והחוש מעידו, והמעין היטב בדברי פוסקים הנ"ל בעיניו יראה דבזה כולם מודים רק דהמחמירין כוונתם לסדר בדיקה מתונה יותר.

ומה"ט באמת העצה היחידה להעמיד אצל כל שוחט בורק סכינין שזה כל עבודתו ואי"ל עסק אחרת כלל ויבא בכל בוקר בכמה סכינין חדין וחלקין לתחלת השחיטה ומיד אחר חמש או עשר עופות יתן להשוחט סכין החדש והיפה ויקח ממנו את שלו לאחר שבדקו ויבדקנו גם הוא במתינות, ואחר " עופות יחליף שנית, באופן שגם הבעה"ב יסכים לזה ובכל עת יהיו הסכינין טובים ויפים.

ועוד רוח גדול ירוויח בזה דאי' בפוסקים (עי' שמ"ח י"ד, תב"ש כ"ח, בית אברהם בש"ז סק"ה, מנחם"ב כלל י' עשרון ס"ק כ"ג) דכל מה שכי' להקל כעופות באיזה צד שיהי' לשחוט בלא בדיקה לאחר שחיטה הקודמת זה דוקא כשלא אירע לו שום סיבה בשחיטה שלפניו שלסיבתה יתקלקל הסכין, אבל אם אירע לו איזה סיבה בשחיטה הקודמת שיי"ל שנפגם הסכין. מחמתה כגון שזחך הסכין במפרקת, או שנמצא איזה דבר ברושט שנחתך ע"י הסכין שוב אסור לשחוט אח"כ בסכין זה אף בשעה"ח ועיוה"כ בלתי בדיקת הסכין תחילה וירחץ הסכין קודם הבדיקה כדת ואח"כ יבדקנו י"ב בדיקות ע"כ.

ובעוה"ר זהו ג"כ רגיל במקום שהמלאכה מרובה וממהרין השוחטים לבלות מעשיהם נוגעין הרבה במפרקת והנסיון להשוחט להפסיק העבודה ולבדוק אז ג"כ נהגדל כי מעכב הרבה פועלין עבור זה, אולם אם ישתמשו בעצה הנ"ל להעמיד בורק סכינין ויוכל להחליף וליתן סכיניו לבדוק כפי רצון לבו אין חשש.

ועוד חסרון גדול בבדיקת הסכין ע"י השוחט בעצמו שהלא הבדיקה צריך להיות במתינות וישוב הדעת בתכלית כמבואר בשו"ע סי'

ח"י סעי' י"ז ובשמ"ח וכל האחרונים וכן"ל וזה א"א מטעם שכפי המציאות טבע בני אדם אם מעכבין הציבור ועיניהן תלויות בו אז ע"כ דעתו מובלבלת להיות אץ בדרכו וא"א לצמצם כל מוחו למה שעושה כי מקצת ממנו מוטטר בע"כ בשביל הצבול הממתינין לו וכן בנ"ד כששוהה השוחט לעשות מלאכתו ועשירות פועלים יושבים ומצפים, ברור כשמש שחשעים ותשע אחוזים מבני אדם יוגול מהם בכה"ג מנוחם והרחבת דעתם, וזהו מעוות לא יוכל לתקון רק בהעמדת בודק סכינין, מלדעת ההפלא"ה ודעימ' (ע"י באות לעיל) דמצרכו שני בודקין יצטרכו בכה"ג שני בודקי סכינין כי בדיקת השוחט אין מצרפין כנ"ל.

ודבר פשוט שכל אלו התיקונים לא יועילו לענין מה שיש לחוש בגוף השחיטה שע"י יגיעת הגוף יבא בקל לידי דרסה מפני כבדות הגוף לאחר מלאכה מרובה.

ועוד נ"ל עפ"מ"ש בחוס' פסחים דף י"ד ד"ה שתי פרות דעיר שמתקבצין שם ממקומות שונות צריכין להחמיר כמנהג כל מקום, א"כ ה"ה בדידן כיון שיש מקומות שנהגו להעמיד עומד ע"ג אפילו בעופות (ע"י לעיל) הדין נותן להחמיר בזה בכל מקומות שיש שם קיבוץ מקומות שונות. ולדעתי כמעט רוב עיירות בזה"ז הם מסוג זה לאחר שעלה הכורת על מדינת אייראפע והנשארים נסו לנפשם. בכל קצוות תבל, באופן שבכל עיר ועיר תמצא בזה"ז קיבוץ ממקומות שונות.

ולא אמנע מלכתוב בשם חכם אחד מה שאמר ליתן טעם להצריך משגיח ע"ג השוחט לבדוק סכיניו, עפ"י המבואר בשו"ע הגר"ז. סי' ח"י קו"א סק"ט שיש לדקדק בזה"ז שיהי' השוחט יותר יר"ש משוחט שהי' בזמן התלמוד, או שיהי' יר"ש ביותר ממונה עליהם לבדוק סכינם, ע"ש.

נמצא שנשאר לן לבחור באחד משתים או שוחט יר"א או ממונה הבודק סכין, איש נאמן ויר"א, שיקול הדעת מכרעת לבחור בממונה שהרי מבואר בשו"ת ד"ח יור"ד ח"א סי' ז' שראה הרבה יראי השם ולומדי תורה שנתלקלו לאחר שנתרגלו באומנות הלזו של שחיטה, וכע"ז בשמ"ח כי אם אין השוחט יר"ש מרבים יורד מטה מטה. וא"כ יותר טוב לבחור בממונה כי השוחט עלול בניקל ליאבד הימנותו כעבור זמן קצר. לא כן העומד ע"ג שאינו שוחט.

ועוד טעם עפמ"ש בחי' מהרא"ל צינץ זצ"ל יור"ד רי' סי' ח"י באורך כי הרגשת הפגימות הוא דבר הקשה שבשחיטות כי לפעמים אחר בדיקה יפה ומהוגנת יבא אחר וירגיש בפגימה וע"כ צריכין להזדרז באופן היותר אפשר, וכל המרבה לבדוק הר"ז משובח. ע"ש, ומי יאמר זכיתי לבי לבדוק כדבעי, אולם כאשר יתחזק הדבר בהעמדת עומד ע"ג ודאי יועיל הרבה לשפר המצב.

ועוד עפמ"ש בח"א כלל קמ"ג או' ד' כי עייפות וכיטול שינת הלילה גורמים כיטול כח ההרגש. וכן מבואר במט"א סי' תר"ה, ופמ"ג שם, ובכו"פ ובשו"ע"ק סי' ח"י ועוד, וא"כ מי יוכל לעמוד איתן חזק שכל ימיו ישן כלילה שיעור הנצרך, והלא כידוע אי"ז תלוי ברעת האדם, ותלוי לפי מצב האדם ופגיעותיו הבאים עליו וחזוק העצבים וכח העצבים שלו. וע"כ טובים שנים לבדוק מן האחר.

אב — ובנו

אם אב ובנו נחשבים לשנים בע"ז יש מבוכה בהפוסקים (עי' שו"ת טוטר"ד תליתאי סי' מ"ד. וכן בשו"ת אוריין תליתאי סי' ל"א ל"ב), והכרעת האחרונים כי תלוי ברצון הרב דשם (שו"ת הרי בשמים קצ"ה. ומשמרת שלום ח"ב יור"ד סי' רמ"ה או' ל"ו).

השגחה פתמית

(כד) כבר נודע בישראל מספרן של רבותינו ז"ל שראוי להשגיח על השוחטים ובודקים בעינא פקחא וכו' (שו"ת מהר"מ שי"ק יור"ד סי' א').

כה) השוחט יהי תמיד עיני הרב עליו להשגיח על ידיעותיו והנהגותיו ועל עיני חושיו אם לא אבד כח הרגשתו וידיעת סכין ותיקונו (תקנת כל גדולי הגר שנתקיימו בפאקש שנת תר"ה, מובא בס' השוחט והשחיטות דף 63).

כו) מצאתי מכתב בספר דברי יואל (מכתבים ח"ב או' ט') ודבריו מוסכים בענין השגחה במרחץ והיות שמדבריו יש ללמוד התנהגות תכסיסי השגחה במקולי בשר דמאי להדדי ממש, ע"כ אעתיק לשונו שבשם וזלה"ק. צר לי מאד שנודעתי מכמה מקורים ברורים שאין שום השגחה... וזה חמור מאד והשגחה מוכרחת יותר מעל עצם המקוה, ראשית חמור יותר שהוא דאורייתא לכו"ע... גם כיון שיש להבלין

נגיעת ממון בזה אין לסמוך עליו כלל כי בודאי הוא רוצה שיהי הכל במהירות בשביל רוחא דממונא, ואם יש השגחה כראוי שיהי נעשה הכל כתורה וכהלכה צריך לזה קצת מתינות ובא לידי הפסד וא"כ הוא משוחד מנגיעת ממון, ואף בחכמים אמרה תורה"ק כי השוחד יעור עיני חכמים וק"ו עיני הכלנים, ופשיטא שאין לסמוך עליו בזה... ואם יש לב"ד השגחה על עצם המקוה ולא על הטבילה אי"ז אלא מכשול כי סוכרים העולם שהוא תחת השגחה ובאמת אם אין השגחה על הטבילה אינו כלום כי נכשלים רבים, ותמה אני על המכשלה הזאת שתחת ידכם וכו' עכלה"ק.

(כז) בשו"ת נחמד מפז יור"ד סי' ה' בתוך הדברים (קטע ד"ה ולא אמנע) וז"ל: ולא אמנע אגב אורחי להעיר כי לדעתי השגחה קפדנית ומדויקת מאד נצרכת על כשרות הסכין. לכר מטעמים הנ"ל (שכ' לעיל שם דמהזרה הפוסקים ומנהג כמה מקומות להצריך שני להשגיח ולברוק הסכין, וכן מדברי הפוסקים שכתבו דאצל הסכין שכיחא היזיקא ורובא דקלקולא — המו"ל). יש גם להוסיף מ"ש השמ"ח ותב"ש סי' ח"י דאסור לנכל כחנם משום איסור כל תשחית, ובמחז"כ שם הוסיף משום צעב"ח וכן ביטול תיקון ניצוצי קודש של הבהמה, וגם חששא דברכה לבטלה לפעמים. כל אלו הטעמים הן המשכת שלשלת הארוכה של טבעות הטעמים המכריחים השגחה מעולה וכל התירוצים ואמחלאות וישוכים שונים של הקצבים ובע"כ המקמצים ממון וכל מחשבתם להרבות הון תועפות למו יזכרו שהעושה עושר ולא במשפט כחצי ימיו יעזבנו.

השגחה

ואף אם יהי מאותן שעליהן נאמר ומשלם לשונאיו אל פניו, עור יזכור למו כי לא לעולם יטור לא ירד אחרי כבודו ולא יועיל הון כיום עברה.

חומרות, הידורים, דקדוקים רק הם ילוו אותו לבית עולמו וימליצו טוב בעבורו. כסא, כבודו, ופלטרין שלו לא יועילו לו מאומה רק להרבות הקטרוג וכו' עכ"ל.

(כח) מצאתי לגאון הגאונים מוהר"ר יונתן אייכשיץ זצ"ל שדעתו שצריך לרב לעמוד על המשמר עיוה"כ בעת שחיטת הכפרות כיון שאז

השחיטה מהירה. וה"ה לדידן בכל השנה ששוחטין לאלפים וכזה אחר זה. והא לך לשון הכו"פ סי' ח"י או' טוב.

והנה בעיה"כ ששוחטין כפרות ומרכים העם להביא וממהרים על השוחט... ועכ"פ יש לרב המורה להשגיח ע"ז בשוחטים כיום הנבחר לבל יתפרצו ויקילו ראשם בענין בדיקת סכין ובדיקת סימנים וכדומה לרב טורח המלאכה שלהם... עכ"ל.

(כט) שו"ב שיצא נו"ט מתחת ידו אי"ל תקנה ע"י ששוחט כשר אחר ישגיח עליו (שו"ת חקרי לב ח"א יור"ד קס"ד דחה דעת המקיל, וכי שהעבירו הקהלות במצרים היתר זה מכל וכל, וכ"כ בדרכ"ת סי' קי"ט ס"ק צ').

(ל) פוק חזי עד היכן חזקו כחו של המשגיח המפקח ממ"ש בשו"ת בית שלמה (יור"ד סי' א') דאע"ג שעד אחד המעיד על השו"ב שחשוד להאכיל טריפות. יש בו חילוקי דינים, מ"מ אם הנאמן והמשגיח העיד על השו"ב שחשוד להאכיל טריפות יש להעבירו דאעפ"י שאינו רק עד אחד מ"מ כיון דהנאמן בודאי בר סמכא הוא דהא שמוהו הרב והקהל נאמן שישגיח בדרכי השחיטה הרי רוב בני העיר דעתן סומכות על עדות הנאמן ואסור להם לאכול משחיטת ובדיקת השו"ב ההוא. ע"כ.

פרק ד'

גם יר"ש בהול' על ממונו

פתיחה: מדור זו מטרתה להוציא טעות מושגר כפי ההמונים כי אדם שהוא יר"ש אמיתי כל הן דעלמא לא יחליפנו ולא ימיר אותו, ולא יעבירוהו מדעתו, האמת ניתן לגלות כי דבר זה בניקל גם לבר בי רב דחד יומא לברר זיל קרי ב' רב הוא ומקרא מלא דיבר הכתוב "השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים" וגם חזו"ל הוסיפו ואימצו דבר זה בהכאת דוגמאות שאירעו אצל גדולי התנאים ואמוראים שנשחרו בלי יודעם ונהפך לבם בהטייה להנותן כמבואר בכזכות קה. לדוגמה נאמר שם "אפילו חכם גדול ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא סמיות הלב" ואפילו צדיק גמור ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא טירוף הדעת" ע"ש.

ועוד, גורמת לו להפך דברי אלקים חיים ממש ואומר על טהור טמא, ועל טמא טהור, על אסור מותר, ועל מותר אסור. (ספרי שופטים קמ"ד).

ועל האחרון אעתיק מ"ש בילקוט ירמ' רצ"ב "משה ושמואל מעלה שני נביאים הללו מכל הנביאים ע"י שלא נטלו שוחד שאלולא כן לא ה' להם כח כנגד ישראל להוכיחן". (וע"ע סוטה מז: דברים רבה ה, סה, תנחומא תולדות חי ושופטים ח' מכילתא משפטים כג, שוח"ט תהלים י"ז, ילקוט תולדות קי"ד).

וכל הנ"ל הם דברים פשוטים בלי שום פקפוק בעולם כלל, ודבר אלקינו יקום לעולם. אולם רעיון חדש רצוני להעיר;

בש"ס שם המדובר בשני מיני שוחד, אחד — הוא נתינת ממון מיד ליד ממש ע"מ להצדיק הנותן בריבו. והשני — הוא נתינה בעקיפין דהיינו בהיות הנותן מכיר בהמקבל שלא יסכים לעבור ציווי תורה"ק לקבל שוחד מערים בהערמות שונות שיהנה ממנו המקבל מבלי יודעים, בהבינו כי אך יהנה פורתא ממנו כבר יטה לבו אצלו.

אבל עדיין יש מין שוחד שלישי המבואר הרבה בדברי הפוסקים והיינו שאינו מקבל שום ממון או שאר טובת הנאה לא להדיא ולא בעקיפין כדי לעקם את הישר, ברם ענין אחר יש דהיינו שמשעובד להשני בפרנסתו וכיוצא ואע"ג שעובד ביגיעת ידים וזיעת אפים עבור משכירתו מ"מ כל שכירו להנות בעה"ב שלו, כבר י"ל נטייה לזה, וכ"ש כשע"י זה יקבל בעצמו הנאה ובן בנו של ק"ו כשנגרם הפסד לבעה"ב על ידו וחש עתידות למו שבעה"ב ירגיש עליו ואולי עוד יפטרנו ממשמרתו וישבור מטה לחמו, כי אז ודאי יצמצם כל הרגשיו שלא יבא לידי כך.

והנמשל בכ"ז מוכן, וננקוט לדוגמא "שוחט" שאנו בו עסיקין והאופן שיש בו הני ג' מינים: ענין הראשון — השוחט שוחט בע"ח בתדירות וכל מה שמרבה להוציא כשרות יש בו טובה לבעה"ב, ובימים קרמונים לא ה' מה לחוש כי השוחט לא קיבל משכורת מבעה"ב רק הרב ה' בעה"ב שלו ולא ה' כל חשש של הטיית השוחט לטובת בעה"ב.

הדורות נתקלקלו הגלגל נהפך אחרנית וענין השחיטה נסתבב להיות ככל שאר מסחרים שבעולם אשר בעה"ב הוא המשכיר והמשפיע

והשוחט עבד שלו ואליו עיניו תלויות ליתן לו לחמו מימו פשתו וצמר.

ומהפכה זו גרמה כמובן חורבן עצום כשטח הכשרות שהרי עכשיו מעשי השוחט נמדדין עפ"י רצון בעה"ב.

והוצרה גדולה עוד יותר כאשר בעה"ב או שלוחו (המחזיר כל תהלוך העסק לבעה"ב) מסתבבין אנה ואנה בעת העבודה ומבחינין היטב מי הוא המחמיר ומאריך בבדיקת סכינו (שנקרא כפי הבעה"ב — פארשלעפט"ע קרענ"ק) ומי המקצר שאינו מבטל כ"כ ממלאכתו והבדיקה אצלו טפל. ועוד מכיר מי הוא המטריף ברגילות מזמן לזמן, ומי הוא שרחוק אצלו הזדמנות להטריף, וכן בשאר כל הדברים שעל הרוב חלק הרוחני מנוגד לחלק הגשמי. וכל מה שהש"ב מתקרב ביותר להרחקני המורה על תוס' יראתו את קונו, מרבה לאבר חינו בעיני בעה"ב ומשרתיו, כיון שמפסידו לכיסו.

ואז כבר עברה הנסיון כל גדותיה כי השו"ב אשר עיני שכל לו ירגיש מיד כי "מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך" עליו נאמר אבל לא במובן האמיתי שמעשיו הכשרים יקרבוהו רק להיפוך. ואעתיק מ"ש בעולת יצחק (דף כ"ה ע"ד או') ("בכגון דא, בזה"ל: "ועיקר גדול בדבר שלא יבא בעל השור ויעמוד על שורו בעת נפיחת הריאה כי אפילו אם הוא אדם שיש בו יר"ש הוא כהול על ממונו ויצרו תוקפו להיות מתהפך בתחבולות למעט בעסק הבדיקה כדי שיצא בהיתר, ואצ"ל אלו הקצבים אשר לא אמון בהם וממונם חביב עליהם מגופם ונשמתם וככפירים שואגים לטרף לפני להבים פניהם... עכ"ל.

וע"ע בסמוך בהעתקת שאר הפוסקים ותמצא כולם מעידין כן.

וזאת לדעת כי אין הדבר תלוי בבעה"ב עצמו או שליחו אלא ה"ה אם נמצאים שם אחרים שהם הולכי רכיל ומגלי סוד עד שמגיע לאזני בעה"ב, וכ"ש כשמגלים לבעה"ב ולגודל החרפה נמצאים גם שוחטים המשמיצין חבריהם. (ומבואר בשו"ת שו"מ כרך ב' ח"א מ"ח).

ועכשיו הגעתי למטרת מדור הלזה המכוונת להציע דיעות הפוסקים מעניקי חמה שכולם הודו ואמרו דכל כה"ג אין לסמוך על מדת יראת השו"ב אפילו אם כגובה ארזים גבהו, דאין חכמה עצה ותבונה במקום נסיון ממון, הוא טבע המוטבע במין האנושי להטות דעתו לצד כספו.

לא יעמוד בעל השור על שורו

(א) בס' באר משה (להרמ"נ ירושלימסקי) פח. מכתב הגאון ממינסק בזה"ל: "שהשו"ב המוכרח אף שהוא ירא וחרד עכ"ז קשה לו לעמוד בהנסיונות שיש לו בכל שעה אם בעל השור עומד על שורו, וכשיוצא טריפה, מתחת ידו הוא תולה הקלקול בהשו"ב שאינו אומן טוב, וכיוצא".

(ב) בס' עולת יצחק (דף כ"ה ע"ד סוף א' י') "ואשרי להם לאותן קהלות... הגם שישראל קדושים הן אעפ"כ לכם ככיסם תליא מחמת הפסד והיזק ממון פן ישגה ח"ו וכו' עכ"ל".

(ג) ועיקר גדול בדבר שלא יבא בעל השור ויעמוד על שורו בעת נפחת הריאה כי אפי' אם הוא אדם שיש בו יר"ש הוא כהול על ממונו ויצרו תוקפו להיות מתהפך בתחבולות למעט בעסק הבדיקה כדי שיצא בהיתר, ואצ"ל אלו הקצבים אשר לא אמון כס וממונם חביב עליהם מגופם ונשמתם וככפירים שואגים לטרף (עכ"ל פרת"ב סי' ל"ט קכט).

גם יר"ש בהול על ממונו

(ד) גם נעשה תקנות ציבור מכל חכמי זמנינו ואני הקטן עמהם שלא יעמוד הליווארנ"ט (הסוחר) מבשר בעת בדיקת הריאה שלא ישא הכורך פניו חלילה (עכ"ל ישועות יעקב ה' שחיטה סי' א' כפי' הקצור סק"ד).

(ה) וע"ע בשו"ת בית אפרים יור"ד סי' ח' בסופו שמזהיר ג"כ מאד ע"ז, וכן בראש אפרים ס"ק קנ"ד.

(ו) בשו"ת שו"מ (קמא ח"ב סי' מ"ח) שחכם א' קיבץ חתימת גאוני הדור המפורסמים שבעת שהשו"ב מוציא הריאה לחוץ לא יעמוד בעל השור על שורו, היינו כל מי שיש לו מגע יד באותו שור כי יש לחוש שהכורך ישא פנים לזוכחי זבח להקל שלא כדת, והעלה שם שכן הוא מעיקר הדין דיש חשש לנשיאת פנים אם הבעל שור שם. ובפרט בשו"ב שבעל השור הוא אדון שלו לפעמים ונותן לו מחייתו כודאי יש חשש גדול. ובפרט בדברים התלויים בסברא ומחלוקת הפוסקים... ובקל יוכל להטות הדין ולהאכיל טריפות לישראל. ע"כ היא תקנה מבוארת ומאושרת ואין לעבור על תקנתם. עכ"ל.

(ז) עוד הוסיף שם בזה"ל: ואין מקום לומר דאולי לא היתה התקנה עולמית שכבר נודע שכל תקנה שתקנו גאוני הדור על כל הדורות תקנו, ובפרט דהטעם שתיקנו לא נחבטל דאטו אכשור דרי עכ"ל.

(ח) ובשו"ת טוטו"ד תנינא סי' ק"ז, ע"ד שנתעורר איש אחד ואסף איש טהור הסכמות וחתימות וכולם באו בברית חותמיהן וחקנו תקנות קבועות לבלתי תת לזובחי הזבח המה ומשרתיהן אשר לו יד ונגיעה בהזביחה לבלתי עמוד בבדיקת הריאה, אך לבעבור כי נפרץ הדבר בהמשך הזמן ע"כ ראוי לחזק הדבר ולקיים מה שקבלו כבר, ושכן היא מעיקר הדין, ע"כ.

(ט) עו"ש דבר חדש שגם בשעה שהשו"ב נושאים ונותנים בדבר בינם לבין עצמם לא יהי' שם אצלם מי שיש לו צד נגיעה בזה, ואם אחד מהזובחים אינו רוצה לצאת לא יתחיל השו"ב לבדוק הריאה בשום אופן, ואם השו"ב יעבור ע"ז שחיטתו אסורה כדין חשוד לאותו דבר, ע"כ.

וע"ע בקוני' פרט ועוללות שבס' שו"ת סת"ם שלו סי' ה. ובהנהגת מהרש"ק שבס' תורת זבח או' י"ח, בד"ה עוד אזכור. ובתורת זבח הספרדי מערכת ד' סי' נ' סעי' ט, י.

(י) בקוני' התעוררות שהתקין הרה"ק מוהר"ר יצחק מווארק'י זצוק"ל שלא יעמוד בעל השור אצל הבדיקה. ובס' ראש יוסף בהג' סי' ל"ט סעי' ח"י כ' ע"ז אשרי הדור ששמעו לו.

(יא) ובדע"ת (להגאון מהרש"ם סי' ל"ט ס"ק ע"א) כ' שהוא מצא כתב ההוא בין כתבי הגרא"ז מרגליות זצ"ל והיו חתומים עליו גדולי הדור, הישועות יעקב — בעל תשו' גור ארי' יהודה, בעל בית אפרים — בעל משנ"ח — הגאון ר' יוזפא מזאלקעווע — הגה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זצ"ל — הגה"ק בעל עט"צ מזידיטשוב זצ"ל — הגה"ק מהר"ש מבעלזא, ועוד כמה וכמה גאונים וצדיקים. ע"ש. (מוכא בדכ"ת סי' ל"ט ס"ק כ"ו).

(יב) ובמנחת יוסף ענף י"ב בלק"י סוף ס"ק נ"ג בשם הרכנים הגאונים דק"ק בריסק שחיזקו ואימצו תקנה זו שאם הקצב לא רצה לצאת מחוייב השו"ב לעזוב הריאה עד שיצא, ע"ש.

(ג) ובמנח"י שם בפנים סעי' י"ב כ' דבדבר הנופח צריך זהירות גדול כי עפ"י הרוב פרנסתו מהקצבים ונפל פחד הקצבים עליו ע"כ עושה רמיה ואינו נופח כראוי בעת הבדיקה ומראה לפני הבודק כמי שהדבר כבד עליו בנפיחתו ועושה צורתו אדומה ומראה פניו צהובין ומלא לוגמיו בקרבו ישים ארבו ומושך הרוח לתוכו... עכ"ל.

תוס' ש"כר מכשרות

(טז) שוחט שנשמע עליו שמץ דופי אע"ג דכשר לשחיטה מחמת קול ההוא, מ"מ נאבדה לו חזקת כשרות לענין זה דהיכא שיש לו צד נגיעה במה שנוטל דבר מה מהכשרות אינו נאמן כלל (שו"ת יריעות שלמה בקונ' בית יד שלו סוף הלכה ה').

(יז) הוציא פע"א טריפות מתח"י אף דלא העבירו אותו כי הי' באופן שמדינא לא להעבירו עכ"פ יצא מחזקתו דשו"ב חשדינן ל"י אפי' בדבר מועט שיכשיר משום חימוד ממון, ואסור לקבל אפי' דבר מועט מהכשרות (שו"ת רשמי שאלה יור"ד כ"ו, וכע"ז בכת"ס יור"ד סי' ד' ה').

(חי) הטבח צריך שיטול שכר מן הטריפות כמו מן הכשרות שלא יבא להקל להכשיר כדי לקבל שכרו מן הכשרות (יור"ד סי' ח"י סעי' ח").

(יט) מ"ש הפוסקים דכדי לברר הוראתו רשאי ליקח דבר מועט דוקא בנוטל שלא בתורת שכר ומתנה אבל בתורת שכר ומתנה אפי' דבר מועט אסור דאיכא חשדא (ש"ע הגר"ז סי' ח"י בביאורו ס"ק כ"ח).

(כ) רב המקבל הנאה ממה שמכשיר נכון הדבר שלא יצא הוראה מפי הרב ואפילו מצרף עמו ב' שוחטים שיהיו ג' לא מהני (שו"ת שם ארי' יור"ד סי' ר').

(כא) בחי' מהרא"ל צינץ יור"ד סי' ח"י מתלונן על הרבנים שנוטלין שכר מהוראת שאלה.

(כב) אע"ג דמדינא אין כל חשש להשוחט לקנות העורות מהקצבים מבהמות ששוחט הוא, מ"מ מכוער הדבר ובעל נפש ראוי להתרחק מזה (ש"ע הגר"ז ח"י קו"א סק"י וכע"ז בשפ"ד ס"ק לא').

וע"ע בשו"ת ד"ח ח"ב יור"ד ט"ו, ובשו"ת טוטו"ד קמא ל"ב וסו"ס פ"ט שהחמירו בע"ז. וע"ע בשו"ת שערי צדק יור"ד סי' יג', ושו"ת מהר"י הלוי אחי הט"ז סי' י"ז. ובשו"מ תנינא ח"ג סי' פ"ה. ובשו"ת טוטו"ד תליתא. סי' כ"ה ומ"ט. ותורת יקותיאל סק"י, ושו"ת צפית בדבש סי' מ"ב. דע"ת מ"ב, ומנחה"ב דיני טריפות הריאה כלל ל"ט קומץ סעי' ב', ועשרון סק"ג, גור ארי' יהודא יור"ד ס"ז, טוטו"ד תנינא בהשמטות סי' א, וכת"ס יור"ד סי' ו'. ועיקרי הד"ט סי' א' סעי' ל"ו. בנחפה בכסף קוני' פרי מפרי. דע"ק סק"ה.

(ג) אפי' חכם גדול חסיד ויר"ש ומומחה כאילא ביבנה. ואפילו אינו נוטל תיכף שכר יותר מכשרות רק שיסתעף ל"י יותר אפילו לאחר הימים, ואפי' אין השכר ברור בכ"ז אסור (שמ"ח סי' ח"י סעי' כ"א, ותב"ש סקט"ו. וגליון מהרש"א מש"ס בכורות כ"ט).

(ד) אם נודע שאביו או אחיו של השו"ב הוא שותף בבהמות אף דמדינא אין לאסור. מ"מ אם רואין שהעם חושדין אותו ומרננין אחריו יש לזהר בדבר (דע"ת ס"ק מ"ב).

(ה) בן השו"ב נעשה קצב וסמוך על שלחן אביו השו"ב ומשו"ז מרננין על השו"ב, יש בה איסור דאורייתא דק"ל אסור מה"ת להכניס א"ע לדבר שיחשדו אותו וה"נ בזה דאחר שמחזיק בנו על שלחנו נותן אצבע בין שיניהם לרנן עליו דיש לו שותפות בגוי' ויש לאסור, ואם ירצה הבן דוקא להיות טבח יפרד מבית אביו ומשלחנו ועי"ז יתפרסם כי אין נוגע בדבר (שו"ת שע"צ יור"ד ו').

(ו) בשו"ת כת"ס יור"ד סי' י"א וז"ל: "ואנחנו החזקנו הדבר פעמים באיסור חמור לאסור על נפשם אפי' לקנות בדמים בבית המטבחים, ואפי' בשר לא יקחו בעצמם כדי שיהא לבם פנוי רק למלאכתם שהוא מלאכת שמים כ"ז היותם בבית המטבחים" עכ"ל.

פרק ה'

בח השו"ב"ם

מדור זה הקדשתי למטרה יחידית להוציא טעות משוגר בפי ההמונים החושבים כי כללא של "מדרשתקו רבנן ש"מ דניחא להו" נוהג גם כשהדיון מענין שו"ב"ם קלים. לא ולא. ספרי הפוסקים הן לנו לעינים ונאמנים בעדותן המבוררת כי אלפי אלפים פעמים התכונו והתעמקו גם גדולי הדור טרם החליטו להעביר השו"ב ולא מחמת טפלי דתלוי" ב" (ע"י מדור "דברים נפלאים" מאו"מ' ולהלן, ובהרחבה במדור "נפשות ישראל") רק מטעם היחידי שחששו לתבערה הגדולה שתתלהב לאש מתלקחת ע"י קרובי וידידי השו"ב, ושונאי הרב ותהי' כל העיר אש בוערת, וע"כ עברו על הרבה דברים בשתיקה.

וכ"ז כשהי' המדובר מרב בעיר שהי' אחראי על כל הנעשה בעירו. וע"ז קיבל שכרו לנהל עדת ישראל בעיקבי הצאן, אבל שיתעבר רב על ריב לא לו פשיטא דפשיטא שהי' מילתא דלא שכיחא במקום שחש על תוצאותיו, ורק גדולי הדור כבעל שו"מ, ומהרש"ק זצ"ל, ובעל ד"ח, וכיוצא הכניסו ראשם בפולמסים גדולים. שבמקום גאונותם אתה מוצא יראתם שהרבה חששו על כבוד שמים וקיום בית ישראל. אבל על הרוב התחבאו בכליהם מטעם הנ"ל.

מובן בפשיטות שלא אאריך במקצוע זו כי הדברים כשלעצמן מכילין חיבור שלם בפ"ע, ורק אציין איזה מראה מקומות ומשם אתה דן אל השאר.

(א) בס' באר משה (להגר"מ ירושלמיסקי בקו' כבוד חכמים י"ב), וז"ל: "וכל קרוביהם המה בעל אגרופין וכידוע בכ"מ השו"ב"ם קלי הדעת יודעין איך לנקר עיני ההמון וכפרט ראשי הבריונים להיות בעזרתם בכל עת מצוא בעוה"ד. ואם נמתח עליהם דק מדה"ד, לא ישמע מאומה, ויהי' בעיד מהומה. כידוע המספחת הזאת שגברה בכל מושבות בני ישראל" עכ"ל.

(ב) בשו"ת טוטו"ד (תליחאי ל"ג) וז"ל: לא כן עתה, פשעה הארץ וכל שוחט קל שבקלים מוצא לו עוזרים הוא ומשפחתו ושאר אנשים ידועים לו ורכו אוהבי שקר ומחזיקים ידי שקר. לכן בימים הללו אין לשו"ב שום מורא בשר ודם כי בטוח בעוזריו וכמה דרכים ימצאו לו לעזרה... עכ"ל.

(ג) בשו"ת מהר"ש ענגעל ח"י סי' ל"ט או' ד', וז"ל: וכבר כ' מהרש"ל מובא בט"ז קי"ט דבזה"ז א"א להעמיד הדת על תלה, ע"ש.

(ד) בס' שמרי משפט מהגה"צ ר' עקיבא יוסף זצ"ל (בעל לב העברי) וז"ל: הגהצה"ק מוהר"ר נתן אדלער זצ"ל רצה לפסול השו"ב דפפ"ד ולהכניע חותם הסט"א השורה על השו"ב"ס הפסולים בסוד "על חרבך תחי" ואלמלי השיג כל רצונו הי' בא משיח צדקינו, אך הס"מ העמיד עליו רודפים קצבים והוצרך לברוח מפפ"ד. ותלמידו החת"ס זצ"ל רץ אחריו כמה פרסאות. עכ"ל.

(ה) בשו"ת חת"ס יור"ד ח' ברמז טמיר וסתים כ' בזה"ל: אמנם מה נעשה לאחותינו יש ביניהם בעוה"ר שורים שחורים אשר השטן מרקד בין קרניהם וכל הישרה יעקשו. אומרים למר מתוק שמים אור לחושך ואינם חסים על נפשם ונפש עולליהם וטף ונשים. עכ"ל.

(ו) הגה"צ מוהר"ר יצחק צבי יונגרייז (אבדק"ק קאשוי) זצ"ל וז"ל: בעוה"ר מעת שנתרבו דעות המתחדשות הרוצים לשוט באפילת הזמן בחרו לנפשם מדת הרחמנות, וגם אם נודע להם שהשו"ב או החזן הוא קל שבקלים ומטמא ומטמטם לבבות ישראל רח"ל עכ"ז יערב לנפשם אם יוכלו להורות באצבע כמה קשה הרב ומתאכזר על בר ישראל אשר טפלי תלוי' בי' וכדומה ועושים חילול השם רח"ל ותומכים ידי השו"ב קלי הדעת, ועי"ז חוצפה יסגי בעיקבא דמשיחא (כתב יושר ודברי אמת).

(ז) ביש"ש חולין פ"ז סי' ט"ז וז"ל: כי ראה (ר"מ ווירזבורק) שבעוה"ר הדור פרוץ ואין כח ביד חכמים להוריד האדם מחזקתו ולהכלימו ובדבר שיש עליו פתחון פה לאמר "שוגג הייתי". אי אפשר שלא ימצא צירוף אליו ממשפחתו או מרעיו להחזיקו שלא יכנע לבו לשמוע כפרט כל דבר שהוא תמוה בעיני ההמון להכלים האדם ולביישו בפע"א בלי אזהרה. עכ"ל.

(ח) בס' יסוד ושורש העבודה (שער ד', שער הבכורות פ"ד) מתבלט מלשונו שגם הוא ראה גודל העיכובים להעביר רעת שוחט (שוחט רע) לעת הצורך. והתבטא שיעשו כהשכל ובדעת לבער הרע וז"ל: "גם בידעך ברור באיזה שוחט שמעשיו אין מתוקנין כל כך הוה זהיר מאד מלאכול משחיטתו... ובתחבולות תעשה דרך העברתו מלשחוט עוד" עכ"ל.

גם להשיג מינוי שו"ב — השתמשו באלימות

(ט) עי' יסושה (שער ד', שער הבכורות פ"ד) ששפך מרירתו על שו"ב עמי הארץ העוסקין בשחיטה וכ' בתוך הדברים בזה"ל: וכל הפושט ידו ליטול חרב פיפיות בכח גברא נעשה מומחה לרבים בשחיטתו, אוי לעינים שכך רואות... עכ"ל.

(י) בס' השוחט והשחיטות דף פ"ג, כ' בזה"ל: פרצה מחלוקת נוראה בעיר סיגעט בשנת תקצ"ח בשוחט אחד... והראב"ד דעיר סיגעט הגה"ק ר' אלעזר ניסן ועמו גדולי הדור מהר"ם א"ש, ובעל מראה יחזקאל אסרו השוחט, אולם מצא עוזרים ותומכים ושחט ולבסוף גבר צד השוחט והרב עזב את העיר. עכ"ל.

פרק ו'

לא כדורות הראשונים — האחרונים

(א) בימי חכמי התלמוד הי' לחוק קבוע וקיימא לכל יהין שום איש אפילו אם כגובה ארזים גבהו להרים יד לשחוט עד שיראה הסכין להחכם לפני כל שחיטה, אבל כבר נתבטלה מנהג זה (עי' חולין ח"י, וברא"ש שם, וברשב"א שם). וע"כ כעת שאין החכם בודק הסכין כלל קודם שחיטה צריך לדקדק עכשיו מאד שיהיו השו"ב הממונים זהירין וזריזין וידועים ביראת ד' יותר מהשו"ב שהי' בזמן התלמוד, או שיהי' איש יר"ש ביותר ממונה עליהם לבדוק סכינם לפני השחיטה, אבל אם אינם זהירין וזריזין ויראת ד' על פניהם כ"כ אין להאמינם על בדיקת הסכין יותר מבימי חכמי התלמוד שלא היו רשאים לשחוט אלא אם החכם בודק הסכין (שו"ע הגר"ז סי' א' בקו"א סק"ט).

(ב) בימים הללו אין לשו"ב שום מורא בשר ודם כי בטוח בעוזריו וכמה דרכיו ימצאו לו לעזרה. לכן בזה"ז צריך לראות שיהי' השו"ב ירא ד' מרבים יותר מכל אשר הי'. לפנינו ובאיזה דבר קל יהי' מה שיהי' ראוי לדחותו מאומנתו (שו"ת טוטו"ד תליתאי ל"ג).

(ג) בזה"ז שנתרבה הפירצה בודאי צריך לעשות משמרת ושו"ב שנמצא בו קלות כל דהו ראוי להעבירו, (שם ל"ב, ובסי' כ"ז, ובסי' קט"ו, ע"ש).

(ד) בזה"ז עינינו רואות וכלות על גודל הפירצות וקלקולים הנוראים המתהווים ע"י השובי"ם גרועים ומושחתים ואין בידינו להעמיד הדת על תלה כמבואר בט"ז סי' קי"ט בשם מהרש"ל דבזה"ז א"א להעמיד הדת על תלה, ולא עוד אלא גם הרב המפקח שהי' צריך מן הדין להטיל אימתה ופחד על השובי"ם כמבואר בשו"ת חת"ס יור"ד י"ג. רפו ידיו ואדרכה אימת בעה"ב על הרב שלא יעמיד עליו כל העיר להתקוטט עמו, ודי לן כמה שהעידו הני תרי צדיקא בשו"ת באר משה (ירושלימסקי) קונטרס כבוד חכמים י"ב, בזה"ל: "וכל קרוביהם המה בעלי אגרופים, וכידוע בכ"מ השובי"ם קלי הדעת יודעים איך לנקר עיני ההמון ובפרט ראשי הבריונים להיות בעזרתם בכל עת מצוא בעוה"ר... כידוע המספחת הזאת שגברה בכל מושבות בני ישראל" עכ"ל.

וכן במכתב הגרי"צ יונגרייז (אכדק"ק קאשוי) שכ' בזה"ל: וגם אם נודע להם שהשו"ב או החזן הוא קל שבקלים ומטמא ומטמטם לבבות ישראל רח"ל, עכ"ז יערב לנפשם אם יוכלו להורות באצבע כמה קשה הרב ומתאכזר על בר ישראל אשר טפלי' תלוי' ביי' וכדומה ועושים חילול השם רח"ל ותומכים ידי השו"ב קלי הדעת, ועי"ז חוצפה יסגי בעיקבתא דמשיחא, עכ"ל (נדפס בס' כתב יושר ודברי אמת). כל הדין מחייבת דורינו אנו להיות זהירין בתכלית הזהירות יותר מימי קדם בעת קבלת שו"ב כי אז הכל ביד הרב תלוי אבל כאשר כבר הודגל באומנתו קשה כקרי"ס לעשות קטנה או גדולה, וע"כ לא די ביר"ש שבחרו בימי חז"ל כי אז אף אם לא דקדקו יפה עדיין היתה בידם לתקן משא"כ בזה"ז כמעט מעוות לא יוכל לתקן הוא, וכסברא זו מצינו ביבמות פ' האשה לענין התרת האשה לינשא שהקילו חכמים בעד אחד דמתוך חומרא שהחמירו עליה בסופה שאם יתגלה והבעל חי או תצא מזה ומזה, וכו' הקילו עליה בתחלתה.

וסרך ראי' ברמיזא בעלמא, עפמ"ש בשל"ה או' ק' כי הזהירו רבו לפני נישואיו בענין אכילה ועריות, ששני דברים הללו הם יסוד הכל, וכ"כ בר"ח שעה"ק. ומצינו בדין ערוה, דאע"ג שאסור ביחוד עמה יש היתר יחוד עם אשתו גם בזמן שאסורה אם כבר היתה מותרת לו פע"א, וגם להלאה תהי' מותרת לו, אבל בחסר חד מהני תרי לא, וה"ה בשוחט אופן הלכתחילה שיהי' אומנתו תלוי' ביד הרב בין לפני שנתקבל בין לאחר"כ אם יהי' צורך בה כגון לקנסו או להעבירו, אבל בלא"ה לא. וכיון שדבר זה קשה מאד לקיימו בזה"ז חיובא רמיא להזהר בכפילא בתחלת התקבלות השוחט שלא יהי' ח"ו מאותן העושין מעשה זמרי ומבקשין שכר כפנחס. (חסדי ישראל יור"ד א').

ה) לפי גודל ההיזק של שוחט דלא מעלי, אשר אלפי כזיתי נז"ט נאכלין על ידו וממש מסית ומדיח אלפי נשמות ממקור הקדושה בפשעו, וכן בגודל מעלת המזכה העם בשוחט טוב ונעלה אשר יראת אלקים לנגד עיניו, הי' מן הצורך שיקוב דין הקשה את ההר. ויהמירו עליו על דבר קטן מאד להעבירו מאומנתו כיון שאין אתנו יודע עד היכן כח יצרו הדע. וברמז קל כבר די לסלקו, וכן מצינו אצל תקיפא קדמאי שנהגו כן עי' שו"ת טוטו"ד תליתאי סי' ל"ג, וד"ח יור"ד י"ג, שו"ת אוריין תליתאי סי' פ"ג, רו"ח יור"ד א, ה, ועוד, מ"מ מצינו קצת פוסקים המהפכין בזכות מטעם טפלי תלוי' ביי' וכ"ז הי' בימים ההם

דאז הי' גורל של שוחט שהועבר לדפוק על פתחי נדיבים עם מקלו ותרמילו בעד ככר לחם שאינה מספקת אפילו להשביע רעבון משפחתו המדובין, אבל כעת שהפרנסת מצויות בריווח יותר והרבה דרכים לפניו להמציא טרף לביתו, ורק בושה לו להצניע סכין של שחיטה, או לירד מאומנות כבודה לבזוי, אל לו להרב לחוש על כבודו של השוחט הבזוי והשפילה, ובמקום חילול ד' אין חולקין כבוד לשום ילוד אשה, מוטב לו שיכוש בעוה"ז ולא יצטרך ליכוש בעוה"ב.

פוק חזי מ"ש הגה"ק מוהר"ר הלל מקאלאמייע זצוק"ל (במשכיל אל הל ח"ג כ"ב פ"ה) כהאי לישנא: יש מהמנהיגים אשר עבור רך לבכם מחזיקים לעמוד לימין השוחטים הגם שאינם ראויים משום דטפלי חלוי' בהו. ואוי לרחמנות כזה... וגם הוא בעצמו (השוחט) ישוב אמריו לו כשיעברו עליו ימי הרעה בכף הקלע או בצער גלגול איזה בעל חי, אז במר נפשו יבכה ויאמר, הלא טוב טוב הי' לי עתה אם לא הי' מרחם עלי להחזיקני וגם הייתי ממהדורי פתח. כי רחמנות נהפך לי לאכזריות וכו' עכ"ל.

וזה כתב בנידון שוחט שיצטרך לחזור על הפתחים אחר שהעבירוהו, כ"ש לדלג על האמת ולעשות שתיקה דרבנן בו כפרק שהזמן גרמא להרים קול כשופר ולהתריע בקרית חוצות. פלוני אלמוני מקלקל בשחיטה ובשרו פיגול והכל משום טירחא קלה של השוחט להדר בחר פרנסה אחרת, וכבוד המדומה שלו, היו לו תהי' (שו"ת מגינת ראש יור"ד סי' כ"ד).

(ו) מצאתי בס' חלקת חכמה סי' ל"ב בזה"ל: ואודות מה שנשאלתי מכ"ת האיך להתנהג עם שוחט שנתפס מקלקל ושורת הדין להעבירו, אולם רבים קמו למולו כי הוא מגורל היחוס נוצר מגזע צדיקים וקדושים. וגם יש בו כבוד עצמו שידוע ומפורסם לת"ח ומנכבדי העיר, והרבה חששו חז"ל לכבוד בני אדם עד שהקילו לרחות איסור דרבנן בשבילו ואמרו "גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה" וכו' ואחר כ"ז ברצונו לידע דיני' דהאי גברא במאי.

הנה הקשה לשאול מעמדי דבר שאני משתמט להורות בו לכתחילה בפרט שקשה לי לדון מרחוק וכ"ת יושב בפנים וחכמתו בחוץ תרונה ודאי ישכיל יותר ממנו לשית עצות בנפשו כדת מה לעשות. ברם כיון שכבר דפק על פתח רש לא אמנע מלחז"ד אלמלי בא לידי דין

כזה כפי שאני מבין משורות מכתבו מבוכתו. בשגם שכל ישראל ערכין זה בזה (שבועות לט. סוטה לו, ר"ה כט. ברש"י) א"א להסתלק לגמרי נפשי מזה.

מצד ענין כבוד אין מקום להקל כלל כי אפילו במקום בזיון גדול אשר התירו גם לרחות איסור תורה כמבואר בתוס' שבועות, ובמ"א ה' ציצית סי' י"ג באורך. מ"מ כ"ז בנידון שוא"ת אבל לא בקום ועשה להחזיק שוחט באומנתו על אף שהוא בכלל שוטה ואינו מרגיש, וגם לרבות שאר קלקוליו.

ומה שכ' שחוסר מגזע תרשישים תמהני עליו מה זה צידוד להקל דא"כ לא תמצא כלל שוחט שיהא מותר להעבירו. דמבואר בש"ס ב"מ (ר"פ השוכר את הפועלים) דמי ששכר פועלי ישראל והתנה עמהן להאכילן סתם אפילו מאכילן מהיותר טוב ויפה לא יצא כיון שהן בני אברהם יצחק ויעקב, ע"ש א"כ כולם מיוחסין, ועוד מצינו הרבה תנאים בש"ס דס"ל כל ישראל בני מלכים הן. (שבח סו, ב"מ קיג: וזה"ק ח"ג כח. רכג. רנה. תדבא"ז ט"ז). וע"ע בש"ס (הוריות יג.) כל ישראל ראויין למלכות. ועוד (חולין צא:) חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת. ועוד (בתנחומא ויחי ה') כל העוזר את ישראל כעוזר את השכינה.

ואם כוונתו שהשוחט הזה מתבלט בו יחוס אבותיו כיון שעדיין לא הרחיק מהם רק דור או שנים והבושה ניכרת יותר, אי"ז טענה כלל, כי כבר קדמוהו קרא "אין חכמה ואין תבונה לנגד ד'", ועוד תאמין לי כי אלו הצדיקים הקדושים ודאי יקבלו יותר נחת אם יעבירו שוחט הלזה כי בלי ספק מצטערין ומתביישין בעולם העליון על מעשי נכדם ובודאי יחזיקו לו טובה כי שם עולם האמת, והם צדיקי אמת. וכע"ז מצינו לחז"ל שאמרו (בשבח פט:) דלע"ל כאשר ירצה הקב"ה להעניש ישראל על שעברו על מצותיו ית"ש אז יענו אברהם אע"ה ויעקב אע"ה שימחו על קדושת שמו ית', ואע"ג שיצחק אע"ה ימליץ בעבורם להקל דינם. מ"מ זהו כשאנו דנין לענין עונש נצחי, אבל כאן שהכוונה לסגור דלת בעד עובר עבירה ולתת מחסום למכשיל רבים ולמעט ממנו עונו ודאי דכולם יסכימו ויחזיקו לו מלא חפניים טיבותא.

ופשוט שגם כבוד עצמו לא שייך בזה (לכר ממה שביארתי דאפילו אם הי' שייך צריכין לדלג עליה ולדחותה במקום כבוד ד')

דאע"ג שלפי שעה מיצר לו אבל יהי שמח לאח"ז כאשר יביאו אלקים במשפט. ואצל ישראל שהאי עלמא כפרוזדור לטרקלין לבד צריכין להביט גם אל העיקר, ולתפוס העיקר ולעזוב הטפל, וזכרי נא עוד מ"ש בשו"ת חת"ס לענין כפרה לת"ח שעוול ורגיל לישב כתענית שכ' דא"א לו שיתכפר כתעניתים כיון שזו היתה גרמת חטאו וה"ה כזה אחר שכבודו גרם לו שיתעלה למעלת שוחט אסור לן לחוש לכבודו כיון שזו היתה יסודת חטאו. ואם לא חש על כבודו וכבוד בית אבותיו ותיעב העם במרק פיגולו אנן נחוש לכבודו אתמהא. אלא פשוט דיט להעבירו, וכושחו יהי לו לכפרה קצת כמו שדרשו חז"ל בכרכות העושה עבירה ומתכייש בה מוחלין לו על כל עונותיו. עכ"ל.

(ז) כזה"ז יש מקום גדול להחמיר חומרות ע"ג חומרות הרבה והרבה יותר מימי קדם כי בימים הראשונים אף שתגבורת הסט"א על מעשי השוחטים היתה בתוקפה, ומכשול הכי קטן למד על הכלל כולו היתה, מ"מ אי"ז דמיון כלל לשוחטי זמנינו הבה ננקוט איזה דוגמאות שבהם מתבלט שינוי הדור והמצב שלנו.

בימים הראשונים מדת הרצינית לכל דבר שבקדושה היתה שפוכה על כל בשר וכ"א לפי מדריגתו הי' מתכוין לרצות את כוראו עמי הארץ בתפלות ובקשות, ת"ח בתורה ותפלה, תשכ"ר בעבודתן, ועיני כל היתה צופה לתהליך השוחט והתנהגותו ודבר קל שראו בו כאופן התנהגותו, ותהום כל העיר, וכ"ז ידוע. אבל כעת כאשר נתהפך תכונת כל העולם כולו, וכל סגנון נפש חי' כרחילא בתר רחילא אזיל, כ"א מוטרד ביגיע כפו, ושאר טירדותיו, מי משים לבו כלל למעשי השוחט ויראתו, וכתוצאה מזה מסתובבין שוחטים גרועים קלי הדעת בלי פוצה פה. הגע בעצמך בשו"ת בית הלל פוסל שוחט המביט כנשים כמה שוחטים יוכלו להתפאר במדה זו כזה"ז. ולהתהלל שאינו מזלזל בשום מצוה אפילו קצת כדברי הפר"ת מאן דכר שמה.

בימים הראשונים הרעישו מזמן לזמן עובדות עולמית בשוחט מקולקל ונתעוררו הרבנים ושוחטים כ"א בעירו להתאמץ בפיקוחם ג"ז כבר נשכח זכרו.

גדולי הדור יצאו מזמן לזמן במכתב תוכחה לעורר לבב חכמי זמן שכל יקילו בנתינת סמיכת וקבלות, ושילמדו הם עצמם אומנות השחיטה לאפשר להם לפקח כדבעי — וג"ז בטלה.

פרנסה לבעה"ב לא היתה מצויה ושכיחה כ"כ ודכירנא כאשר נתרוקן כסא השוחט בעיר פ. עי' פטירת שוחט הזקן כבר קפצו עליה לערך כארבעים איש להיות נבחרין לשוחט, וכיון שלא היתה כל קושי למצוא שוחט וגם היתה ברירה איזה לבחור מבין עשירות מתעניינים, הי' בניקל קבלת שוחט מובחר שבמובחרים במעלות ומדות הנצרכין.

אבל כעת שמצב השוחטים נתרועע למאד ומעטים הרוצין להתעסק בה, ושאר פרנסות מצויות, וכאשר בעה"ב דוחק שחסרים לו שוחטים והוא בעל כיסו של הרב המכשיר פשיטא דפשיטא שכאשר יעמדו ב' או ג' המעוניינים לפני הרב לנסותם לא יניחו לבו להחמיר בהן בכל חומר הדין אחר שלבו בכיסא תלי' ושם במורשי לבו קול בעה"ב דופק ויבך ויתחנן לו לבלי להוציא אותם ריקם ולהקל במשפט המנוסים. כי איככה יוכל לראות בצער נותן לחמו ומימו צמררו ופשתו.

בימי קדם שכר השוחט היתה מקופת הקהל ולא הי' השוחט מרגיש צד הנאה במישרים מן הקצב כיון שאי"ל יד ושארית במשכורתו, ואימת הרב היתה על העליונה כיון שהוא הנהו ראש על הקהל המשלמין להשוחט משכורת, משא"כ בזה"ז ששכירות השוחט משתלמת מבעה"ב ידו על העליונה, ונטיות לב השוחט אחריו להיטיב לבו במה דאפשר וכ"ש שלא להפסידו.

בימי קדם הזהירו הרבה ונזהרו המדקדקים לקיים תקנה שבכמה ק"ק שלא יעמוד בעל המטבחיים עת התעסקות השוכי"ם (עי' שו"ת בית אפרים יור"ד סי' ח', שו"מ מהד"ק ח"ב מ"ח, טוטו"ד ק"ז, דעת ס"ק ע"א) וגם זה נתבטל במשך הזמן. וכמו"כ הרבה (טירת מלכים שערי מזון, דלת ד').

(ח) תדע ידידי נ"י כי בדורינו אנו יש להתאמץ ביותר ויותר בענין חלקת הסכין, ואבאר שיחתי, הא ודאי כו"ע מודו שבטלה טעם יראת חטא וכל שהדורות מתרחקין ירא חטא מתולדלדלין. וכבר עומדין אנו בעיקבתא דמשיחא שעליה העידו חז"ל (סוף סוטה) דיראי חטא ימאסו, ועכשיו אם בדורות הראשונים הי' עיקר הקלקול אצל הסכין כמו שכירא מהר"ש אבוהב זצ"ל בס' הזכרונות שלו, וכ"כ בדעת סי' ח"י (אמר המו"ל. עי' מדור בדיקת סכין ותמצא הכל בהרחבה) אע"ג שהיו מעוטפין ביראת שמים מה נעני אנן אבתייהו.

ובואו חשבון — בענין השחיטה בסכין פגימה, לבר מהמכשול הגדול לתעב נפשות ישראל בזבחי פיגול עוד יש בו משום צעב"ח כמבואר בחינוך ושל"פ (אמר המו"ל: עי' במבוא לבריקת הסכין). וגם מה שמרחיק ניצוצין הנטמנין בהני בע"ח לבא לתיקונם (עי' מחז"ב סי' ח"י), וא"כ בימי קדם הי' לפני השוחט הני ג' צרדין וכאשר בא להרים סכינו הי' לבו מלא אימת בוראו פן ואולי יפגע בג' עיקרין במחתא חדא.

אבל בימינו שירדנו פלאים וגם במצות צעב"ח, ותיקון נפשות נתקדש ההרגש הי' מן הצורך לכפול ולשלש כל הדברים שהזהירו חז"ל בימים קדמונים, בימינו אלה כיון שבכל ג' האיסורים נחלשו הדורות (חותך חיים סי' ח"י א' טו"ב).

ט) בזה"ז שנתחדשו מסילות חדשים לנסיעת מסעי השחיטה וכל תהלוכתיה כעין תהלוכות שאר בתי חרושת של מצרכי מזון צריכין דקרוק יתר בהבחנת השוחטים הראויין לאיצטלת השחיטה כי הרבה נסיונות שטין על ראשי השוכי"ם משך עבודתן, נסיון הראשי להתהדר לפני בעה"ב שלו כאיש מופלא ומזורז במלאכתו. ולא עצלני, וזה ע"י ריבוי הנשחטים בקצירת זמן לפחות כשאר השוכי"ם, והמרבה משובח כמובן. אבל ממנו ודאי לא יגרע. נסיון אחר המאריך קצת במלאכתו מעכב עשירות פועלים שגורם עי"ז היוזקא דמינכר לבעה"ב, ועוד ועוד.

ועי' בס' יריעות שלמה אות ח' ובקונ' בית יד שלו סוף הלכה ה' שהעלה דכל שנשמע על השו"ב שום שמץ דופי אע"ג דכשר לשחיטה מחמת קול ההוא מ"מ כיון דנשמע עליו דופי ושם רע נאבדה לו חזקת כשרות לענין זה עכ"פ דהיכא שיש לו איזה צד נגיעה בעולם אינו נאמן כלל. ע"כ.

ומעטין בדור הזה שיכולין לומר שאין עליהם שום שמץ דופי כלל, והלא קלות כ"ש באיזה מצוה שיהי' כבר נחשב לשמץ דופי, כמ"ש בפר"ת סי' ח"י, וכן הבטה בנשים כמבואר בבית אברהם ובשו"ת בית הלל. ועוד אשר לפי מעלת שוחט שצריך להיות שכס אחד על שאר העם דבר קטן נחשב לדופי (קרן הצבי סי' כ"א).

אמר המו"ל: כע"ז בשו"ת רשמי שאלה יור"ד סי' כ"ו, ע"ש.

פרק ז'

שחיטה במתינות עיוה"כ וכל השנה

השחיטה צריכה להיות במתינות דוקא ובאם לאו עלולין להתגלגל הרבה מכשולות וקלקולים עצומים. ואעתיק מד' הפוסקים בע"ז:

(א) בכו"פ סי' ח"י ס"ק י"ז צועק ככרוכיא על שמרכים העם להביא כפרות לשחוט בעיה"כ וממהרים על השוחט לומר כלה מעשיך ומחמת זה אין פנאי להשוחט לבדוק כראוי בין שחיטה לשחיטה וכו' ובעוה"ר התקלה לפניך ביום צום הקדוש ויצא שכרם בהפסדם, ויותר טוב שלא לשחוט הכפרות כלל עד שיהא פנאי להשוחט לשחוט במתון. ואף שהאריז"ל מזהיר למהר לשחוט הכפרות לא דיבר במקום שיש ספק איסור ח"ו. ורחמנא לבא בעי. וכל העומד לשחוט כשחוט דמי ועושה פעולתו למעלה למתק הגבורות כאלו שחט, ובפרט אחר אשר הכוונה לש"ש. ע"כ.

(ב) בפמ"ג או"ח תר"ה א"א סק"א דבמקום הדחק דיש לחוש שא"א לשוחט ליהזר ויש לחוש לשחיטה שאינה הגונה יש למנוע מהמנהג לשחוט בעיה"כ דוקא ויותר טוב לשחוט יום או יומים קודם עיוה"כ.

(ג) בס' תואר משה פי"ז או' ו' נשאל משו"ב יר"ש האין לנהוג שמתירא מחמת רוב מלאכתו בעיה"כ פן יכשל וכ' שינוח אחר כל כ"ט עופות וישחוט אחר ואחר מנוחה כשיעור יחזור וישחוט דכל שאינו שוחט שלשים בב"א לא נקרא שוחט הרבה, ואין לחוש לתקלה. ע"כ.

(ד) בשמ"ח סעי' י"ג וכן בפמ"ג ס"ק ח"י דבעיוה"כ שיש הרבה לשחוט וקרוב הדבר שמחמת הנחיצה לא יבדוק היטב בכוונת הלב ובמתון וכו' ע"כ, הרי דמהירות הסדר מבטלת בדיקת הסכין כהלכתה.

(ה) בח"א כלל קמ"ג ד' בתוך הדברים כ' בזה"ל: מה שנשרש בלב ההמון שכל כפרת יוה"כ תולה בזה וכמעט שכפרות ואכילת מצה נחשב להם למצוה אחת וסוברין שאי"ל כפרה ביוה"כ אם לא בתרגיל ועי"ז באים לאיסור נבילה ח"ו שדוחקין זה את זה בקהלות גדולות והשוחטים ניעורים כל הלילה בפנים זועפים ואינם מרגישין בסכין וכו' עכ"ל.

(ו) במט"א סי' תר"ה או' ז' וז"ל: והרבה מכשולים באים עי"ז מחמת שכ"א רוצה להיות ראשון לעשות כפרה כי הוא עליו כממשא ורוצה להיות פוטר ראשית, והרצים יצאו דחופים ומקול המונם ראשו נמלא עד שאי"ל כוונה לשחיטה רק על דרך הרגל ומזה יצאו מכשולים גדולים ואין האשמה על השוחט רק על הפוחזים עליו וכו', ולא די שאין עושין כפרה אלא עולה להם לשם חובה, ע"כ כשבא השוחט יקח אותו בסבר פנים יפות ויאמר לו לנוח מעט מרתחתו וטירת הדרך ויוכל לבדוק סכיניו בדעת מיושבת כדת ועושה מעשה שחיטה בישוב הדעת כראוי ונרצה לו לכפר עליו. עכ"ל.

עו"ש: ואם הוא שעהד"ח שצריך לשחוט כפרות הרבה ואין הזמן מספיק לבדוק בכוונת הלב וקרוב הדבר שמחמת הנחיצה לא ידקק היטב בבדיקה וכו' עכ"ל.

(ז) בס' אור זרוע לצדיק, כשבא מן הדרך צריך שירגע עצמו קודם שיבדוק כמו חצי שעה.

(ח) הרבה צריך ישוב הדעת ויר"ש לבדיקת הסכין, הלא תראה כי יבדוק אדם פעמיים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה ואח"כ ימצאנה כי הכין בו באחרונה. ובחינת חוש המישוש כפי הבנת הלב (שו"ע יור"ד סי' ח"י סעי' טו"ב).

תוכחת מוסר על שחיטות הגדולות

וכ' ע"ז בשו"ת מגינת לב יור"ד סי' י"ד דמדין זה לבד יש לן די והותר לאסור באיסור גמור שחיטות ההולכין בגדולות ונפלאות בשחיטת עופות למאות כל שעה וקורא אני אותם מאשין עופות. ואפילו הפוסקים להקל במצות מכונות בלתי ספק שהיו נוטין קו להחמיר בזה, דענין בדיקת הסכין וישוב הדעת הוא דבר המסור ללב ורק לבוית"ש שלו נגלו תעלומות נמסר לידע אם השוחט הזה בודק כעת בישוב הדעת במדה הנצרכת לזה, והדעת נותן כי בכה"ג החשש של יצרו תוקפו גדול משאר מקום, וכאזהרת ר' יוחנן "הלואי ויהי מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם" ואם יבא לו נסיון היותר קטן עלול להלכך בפח הרשת בניקל מאד, ומשורת הדין היו להרכבים הגדולים לשים לב גדול לתקן סדר השחיטה שיהי' במתינות גדולה באופן שאם ירצה השוחט לבדוק במתינות אל ימצא מפריע צדדית כלל

עד כדי כך שאם יעשה הבדיקה במוזירות ובלי התיישבות למומר להכעיס יחשב.

ועכשיו תחת זאת אדרבה מהפכין הקערה על פיה ומסדרין סדר זריז ומהיר שופכין שמן על האש להגדיל מדורת אש בוערת של יצה"ר, ונצמח נסיון נורא ועצומה מאד מאד להרוצין לבדוק במתינות, עד כי קצרה המצע מלהשתרע ומה יעשה הבן שלא יחטא אחר שהשטן מחקד לפניו ומראה לו תמונת אשתו ובניו צועקים ללחם, וע"כ הגדולים המסכימין לסדר שחיטה כזאת שבע"כ יצטרך השוחט למסירת הגוף והנפש לעמוד בנסיון לעשות המוטל עליו עפ"י התורה כפי שתורו הפוסקים אשמם בראשיהם, ולא יועיל להם שום אמתלא לעת"ל כאשר מלך במשפט יעמיד ארץ וכו' ע"כ.

(ט) בס' בשר חסידים (ה' שחיטה) סי' ח"י או' מ"ג כ' בתוך הדברים בזה"ל: לסתור דעת האומרים כי שוחט שנתנסה בתלמודו, מומחיותו, ויראתו, א"צ לחוש כ"כ שיקל לבו לבדוק הסכין במהירות בל מנוח כראוי, א"צ לפניו כי הדברים מבוארין היטב בספרי החיים הפתוחים לכל. ותקצר היריעה מהכיל כל ספרי הפוסקים המלאים משוחטים שלא התנהגו כהוגן על אף שבתחילתם כשרים היו, ולדוגמא פוק חזי עד כמה שהצטערו גאוני ותקיפי קדמאי כמו החת"ס (ע"י שו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג) ובעל כר"פ זצ"ל (ע"י כו"פ סי' ח"י) בעל בית אפרים (ע"י מט"א סי' תר"ה), ובעל ח"א (ע"י ח"א כלל קמ"ג) ובעל ישועות יעקב (ע"י יור"ד סי' ח"י) ובעל פמ"ג (או"ח תר"ה) ושמ"ח (סי' ח"י) ועוד שהיו גאונים וקדושים ולא מצאו מנוח לכף רגלם בשביל מנהג הכפרות והתרעמו על המון העם שאין חוששין כי ע"י דוחקם למנהג זה נכשלין רח"ל בנבילה וחיפשו חיפוש מחופש למצוא עצה לגדור הפירצה על שהשוחט אינו מתנהג אז ע"י דוחקא דציבורא כראוי עפ"י התורה.

נשמע מכל הדין כי הגאונים האמיתיים הרועים הנאמנים היורדין להקדיל בין טוב לביש הבינו בפשיטות כי בעת כזאת ובדוחק גדול מהציבור, אין כל חידוש שכזאת וכזאת יקרא. ואי"ז מגרע מעלת וטיב השוחט כלל וכלל, וא"כ ה"ה כאשר רואין שוחטים יראים ושלימים (לפ"ן ראות העין) המתנהגים בטכסים ת"ח ויר"ש ושוחטין במקום שהשחיטה מהירה ובהילה אל יבטיחין לבך לחשוב כי היות שאתה מכיר אותם להיותם יראים ושלימים ע"כ שמתנהגים בעת השחיטה ובדיקת

הסכין כדבעי, בלי פקפוק. חדל לך מהגיון הלזה, כי הוא מופרך מעיקרו מפוסקים הנ"ל שמראין באצבע כי הלחץ זו הדחק מעביר האדם על דעת קונו ודוגמת עיוה"כ בימי קדם נהוג עכשיו כל השנה ע"י דחיקת בעל המטבחים. ע"כ.

ועי' כע"ז בתב"ש סי' ח"י ס"ק טו"ב שכ' וז"ל: וחלילה לומר כן (מ"ש בבית יעקב) כי מה לי בו שהוא ירא ובעל מעשים כל שמרגישין אחריו פגימה הרי רואין שאי"ל מחשבה והרגשה טובה והוא מאכיל נבילות רק הדבר תלוי בשאר בני אדם שעמו וכו'. ע"כ.

וזכור ואל תשכח! מ"ש בשו"ת ד"ח יו"ד ח"א סי' י"ז שראה הרבה יראי השם ולומדי תורה דבוקים לצדיקי אמת שמיום שנתרגלו לאומנות הלזה נתהפכו לאיש אחר אשר אילו לא ראה בעצמו לא האמין. ע"ש. (וע"ע השייך לכאן לקמן או' יד' טו').

(י) כל מה שהזהירו הפוסקים ליהרהר במתינות בנוגע לבדיקת הסכין גם בעופות צריכין ליהרהר (יש"ש חולין סי' ל"ט, פמ"ג בשפ"ד י"ח ס"ק כ"ט).

(יא) בס' חותך חיים (ה' שחיטה סי' ח"י סעי' י"ז או' ט.) דכמה יש להתאונן ולהצטער על השחיטות הגדולות ומהירות ועד היכן אטומה לבנו מלהבין מדברי פוסקים מפורשין גודל המכשלה אשר תמצא במקומות שאין סדרי השחיטה במתינות וישוב, פוק חזי מ"ש בדע"ק (סי' ח"י ס"ק כ"ג) ששכיח דע"י עייפות החיכוך עם הסכין על היד לא ידגיש בפגימה והרגשה הוא רק בישוב הדעת בלא עייפות, וכ"כ ביד אפרים סי' א' ובשו"ת טוטו"ד בכמ"ק, (אמר המו"ל: עי' בע"ז בדכ"ת ס"ק קע"ה שהאריך) וע"ע בתואר משה סי' א' פ"ז עד כמה חש בזה. ועכשיו הגע עצמך הלא מן הנמנע אצל שחיטה ששוחטין למאות בשעה חדא שלא יצטרך השו"ב לבדוק הסכין הרבה פעמים, וכן אצל בהמות הלא בודקין אחר כל בהמה ובהמה והדרך לחכך הסכין על היד לפני הבדיקה, והרבה יארע שמחחכין חיכוך אחר חיכוך לפני הבדיקה אשר מר' פוסקים הנ"ל יוצא דחויב אז על השוחט לרגוע עד שיתחיל לשחוט להבא, ובמקום השחיטות הגדולות הוא דבר אינו במציאות כידוע להיודעים, וכו' ע"ש שהאריך.

(יב) מצאתי דאמא לידי (בשאלה) ספר צידת חי (תשובה ה') שהאריך במעלת השחיטה שהשוחט לבו ברשותו לעשות כרצונו ולא

בדשות מושלים הקצבים המושלים עליו ולבו בכיסם תליא. והתבטא שם בלשון חריף מאד וכ' בתוך הדברים וז"ל: לענ"ד מקום גדול לומר דכל שחיתות הגדולות והמהירות ספק נבילה הם, לכו ודוקו במ"ש בחי' מהרא"ל צינץ רי' סי' ח"י להמליץ בענין הרגשת סכין: דכבר הסכימו כל השוחטים שאין סוף להרגשה כי לפעמים הרבה שוחטים אין מרגישין כלום ואח"כ בא יבוא שו"ב אחר וימצא בו פגימה דקה מן הדקה הכי נאמר שח"ו המכשלה הזאת היא בכל שו"ב וכל עמינו בני"י אוכלים בשר נבילה ח"ו הלא אין לבו בטוח שאף שהוא עושה כל טעדיקי והוא טוב ויפה בעיניו שמא ימצא איזה אדם בעולם שיש לו הרגשה מעולה ממנו וירגיש בו עדיין איזה הרגשה, ומסיק: דכיון דלא ניתנה תורה למלאכה"ש אין על השו"ב מוטל לעשות רק כפי הרגשתו. רק שהשו"ב מחויב להיות זריז וקולע אל השערה ולא יחטא ח"ו וצריך להיות בעל הרגשה טובה. וכל יד המרבה לבדוק הר"ז משובח. וגם צריך להדר שיהא גוף הסכין מברזל טוב ויפה והיא יעשה מה שעליו לעשות, ומה שנעלם מעיני בשר ודם אחר עשיותו כפי האפשרי לצאת ידי שמים אי"ב נדנוד חשש כלל וכו' ע"כ. הרי שמצד הדין יש מקום גדול לחוש בכל שחיטה דלמא לא הרגיש השוחט יפה, אולם אם עשה כל המוטל והאפשרי אז את נפשו הציל, אבל בלא"ה אפילו הרגיש שהסכין חדר וחלק מ"מ אם אחד המצטיין בבדיקת סכינים אילו הי' כאן הי' מוצא בו פגימה וא"כ אין לדבר סוף. אלא רק בזה יהי' סמוך לבו בטוח אם עשה כל המוטל עליו.

ותדעו עוד כי עשיית כל המוטל אינו בבדיקה לחוד דהיינו שיבדוק י"ב בדיקות או שיבדוק בין בבשר בין בצפורן. אולם הכוונה שיעשה כל טעדיקי דשייך למיעבד להנצל מהדברים שמנו הפוסקים המפסידין כח ההרגש, כגון — גוף רגוע ולא מטורף מחמת מיעוט שינה — אין לו שום דבר הדוחקו להזדרז לכלות מעשה הבדיקה — בידו אם מרגיש עייפות מחמת כובד המלאכה באיזה זמן שיהי' לילך לנח קצת מתי שירצה — בידו להחליט איזה יום שיהי' לומר שלא יישן ככל הצורך וא"א לו לשחוט היום — אם מרגיש חולשה בבריאת גופו בידו להפסיק באמצע עבודה ולומר, עד כאן. — בידו להגיד כי מחגיש שהרגשו אינו כדבעי ושוב אינו רוצה לשחוט היום.

עוד טעמים נכונים לבטל שחיטות הגדולות ומהירות

(ג) בס' פרי תואר סי' ח"י ס"ק ל"א כ' ולדידי חזי לי דכל אדם המזלזל קצת במצות התורה קים לי בגוי' דלא רמי אנפשי' למיעבד בדיקה הצריכה לסכין כאשר צונו השם. ומה גם כי ירכו עליו זבחים (דכ"ת סי' א' סק"ג) הרי דכל מה שהשחיטה יותר מהירה ומבוהל יותר יר"ש נצרך.

וא"כ בואו חשבון: המזלזל במצוה אחת כבר א"א לו לבדוק הסכין כדבעי, ושוחט כזה הזהיר בכל מצוה קלה כחמורה בכל פרטי' מבל' לזלזל, אפי' קצת, קשה למצוא בכלל ובין השוחטים בפרט. ועכשיו כאשר נצרך לזה שחיטה המהירה ובעלת ריבוי העסק, אז כבר לא מצאנו ידינו ורגלינו באכילת בשר כזה"ל לדברי בעל פרי תואר — ואור החיים שחרץ בהחלט מבלי שיור גמגום שא"א מבלעדי זאת להרגיש פגימת הסכין כדבעי.

(ד) ועוד טעם לסדר שחיטה מתונה ומהוגנת שהלא זאת ידוע לכל כי מתנאי השוחט להתעלות למעלת שוחט השוחט לרבים צריך מלבד הלימוד בה' שחיטה ואומנות השחיטה והשחזה ובדיקה. לנסות בפועל אם יודע ומבין האידך ליקח עוף ולשחוט כמבואר היטב בס"א ו בשמ"ח וש"א, ופשוט כי הנסיון הוא במתינות ולאט לאט בלי שום צד וענין של מהירות כלל בעולם. ואע"ג שהרבה מנסין ג"כ בראיית סדר ותהליך השחיטה הגדולה ששוחטין למאות בשעה. מ"מ אין שום בעה"ב שוטה להעמיד שוחט הרוצה לנסות חכמתו ולבלות זמן מרובה בשחיטת איזה עופות שישחוט במקום שתחתיו יוכל לשמש שוחט ישן מהיר וזריז נפלא, ואפילו כשיצוייר שיוכל לנסות חכמתו ואין מפריע, מ"מ פשוט מאד דבעת נסיונו א"א לו לשחוט עדיין הרבה וכמו בשאר מלאכת חול שא"א למתחיל לעבוד בזריזות כה נפלאה כשאר העוסקים במלאכה זו כבר זמן וזמנים.

וכתוצאה מזו כאשר השוחט מקבל עליו שירות שחיטה במקום גדול כזה (שכן הוא הסדר בכל עיירות גדולות כמעט) ואחר כמה שעות או ימים, או שבועות, ולפעמים חדשים לבו דופק לו כי אין ידיו מסוגלין לעבודה כה נמרצה, אז כבר קשה עד למאד להפרד מזה. והדברים ק"ו ומה אם פסקו המחבר בשו"ע סי' ח"י סעי' ח"י ובכל

האחרונים אח"ז, כי נגיעה קטנה כמות שהוא שירוויח השוחט עבור הכשרות יותר מבטריפות עלולה להעביר השוחט מעל דעת תורה האמיתית ולהביאו להקל קולות גדולות. עאכ"כ שישחוט עבור שלא לאבד פרנסתו לחלוטין. (באר החיים — ערך שחיטה).

טו) ועוד חשש גדולה כאשר ידעתי בעצמי כי שיכיר השוחט בעצמו טיב הרגשתו שיוכל להבחין באיזה זמן הרגשתו טובה ובאיזה לא, כמה עבודה יכול לסבול עם הרגשה טובה וכמה לא לוקח זמן וזמנים טובא לעמוד על אמיתות, ורק שוחטים שכבר עוסקים הרבה זמן בשחיטות קלים ונוחים ומתונים יכולים להבחין בין ימין לשמאל ולדכור ולהבדיל יתרון האור מן החשך עד כמה נפגעים בהרגשן ע"י עבודה הגדולה והמהירה. וכיון שכן ע"כ יצטרך כל שוחט חדש לעבוד הרבה חדשים בשחיטה פשוטה ואח"כ להבחין אם ביכולתו לסבול גם יותר מזה, וגם לשאר מלאכת השחיטה שייך סברא הלזו, אבל בעוה"ר לא ראיתי שיקפידו ע"ז כלל (שם).

טז) ולחיבת הקודש אעתיק דברים הנלהבים בחוצבים להבות אש שנאמרו מפי הקדוש והטהור בעל ס' ברית מטה משה (אצל פיוט חר גדיא) וז"ל אות באות:

הנה הואיל ואתא לידן ענין זה באתי להזכיר מעון הרע הזה שעדיין הבשר בין שנינו שאכלנו נבילות וטריפות עד כה שהי' גורל המכשלה הזאת בישראל שהרבה שוחטים אין להם הרגשה והרבה מהם מקילין בדבר וממהרים לבדוק, ופשיטא לאחר שחיטה אינם בודקין הסכין רק דרך העברה בעלמא בלי כוונת הלב מחמת שמוכן לפניו הרבה לשחוט ואינו בכדי שיעשה בזמן קצר והמלאכה מרובה, ופשיטא מחמת שמייעפים ומיגעים ידם כבדים עליהם מלבדוק סכינים יפה ושוחטים בסכין א' הרבה עד כי חדל לספור כי אין מספר מכל התלאות ומקרה רעות שקרה עד כה וגורל עוונותם ע"י שמחלו חכמים על כבודם והעמידו להם על חזקתם רכל ישראל בחזקת כשרות עומדים מן הסתם (רמב"ם פ"ב מקידוש החודש ועוד) ועכשיו שאיתרע חזקתם, ראינו למפרע שדבר זה החריב את ביתינו אשר עדיין לא נבנה בימינו והשכינה בגלות עדיין בעונינו וכאשר נמצאו כמה קלקולים אשר אין להעלות על הספר כי קצר היריעה מלהשתרע.

ואם יאמר האומר אם אלו יצאו מחזקתן, כל ישראל מי עומדין בחזקת איסור מ"מ למיחש מיהו בעי מחמת שצריך להיות מתוך גדול ולדקדק היטב והמלאכה כבירה עליו כאשר מצאנו שכולם אינן מדקדקין בעבור זה, ובפרט בשחיטת הכבשים מחמת צמרן קרוב הדבר לפשוט ולקלקל ומחמת שיש להם לשחוט הרבה אינם מדקדקין כ"ב וממהרים לשחוט וקרוב לוודאי שמאכילין נבילות וטריפות כאשר נתברר, ומי שיהי' מתמה בדבר ולומר מה גבר בגוברין ומה יום מיומים ויקל בדבר הזה בוודאי מנהג ומעשה אבותיהם בידם ששוטחים את דבריהם לאמר מי יתן לנו לאכול בשר וא"ת וישטחו אלא וישחטו שהיו נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה (יומא עה:) על שבקשו לאכול בשר תאוה היינו בשר נחירה ואבותינו חטאו ואינם ואנחנו אם נעשה כמעשיהם לא טובים להיות נלכדים בעונם ח"ו.

ואוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום התוכחה ואין לנו פה לדבר ומי יוכל להגיד ולספר מה שעבר עלינו עד כה שגרמו לנו השוחטים כמה דעות ולא ידעו ששחטו לעצמם בסכין פגומה כמו כן יהי' מיתתם בכלל נבילה וטריפה, לכלב הוא הקליפה רחמנא ליצלן תשליך אותם ומוכרח להיות מגולגו בכלב, ע"כ ישימו אל לבם עונש גדול הרע הזה ויחשבו שכרם כנגד העבירה ולראות שתמיד יהי' יראתו של מקום ית' על פניהם, ומה' ומישראל יהי' ג"כ נקיים (במדבר לביכב), ולהראות סכינים לחכמים שבדורם לפני השחיטה (חולין יח. ובראשונים וטושי"ע סי' י"ח סי"ז ובהגה), ואח"כ בכל שבוע ושבוע ואז תבא עליהם ברכת טוב ויזכו לרב טוב הצפון ליראיו, ועכשיו ת"ל שמענו שבכמה קהלות קדושות במדינת אשכנז העמידו כשרים ונאמנים בשעת שחיטה כדי לבדוק תיכף אחר השחיטה ולהראות סכינינו לפני השחיטה לחכם גם פה ק"ק ברלין ראה הרב המופלג הישיש והזקן אב"ד ור"מ נר"ו לגדור גדר לפני צאן קדשים שלא יסתאבו את נפשם ח"ו והסר המכשילה הזאת מישראל עד כי חדל לספור כי אין מספר.

ע"כ הירא וחרד מדבר ה' ויש בידו לחקן יראה שלא יתלה אשמו בראשו ואף כמי שאין בידו למחות עכ"פ הרי בידו שלא לאכול בשר כי אם עפ"י תקנה הנ"ל, ואף שלא ימצא בשר לאכול אפי' בשבתות ובי"ט אל יקל בעבור זה ח"ו דקרוב לוודאי הוא שיאכל דבר איסור לפעמים, ע"כ ישים אל לבו הלא זה תולע ורימה ובתכלית יהי' מרה, ע"כ אל יתבייש מפני אדם כו' ויקדש את עצמו במותר לו (יבמות ב.).

ואז קדוש יאמרו לו מה קדוש לעולם קיים ויזכה בכיאת ירושלים במהרה בימינו אמן סלה: עכלה"ק.

(י) שו"ב שיצא מכשול מתחת ידו מצד פחזותו ומהירתו צריך העברה על זמן, וגם קבלות דברי חברות באלה ובשבועה שיהי' מהיום והלאה מתוך ולאט (עי' שו"ת אהלי יעקב סי' נ"ד, ובעיקרי הד"ט סי' ר' או' ח', ושו"ת אמרי א"ש יור"ד סי' א', ושו"ת אהל אברהם סי' כ"א). מיהו במקום שכל תהליך וסגנון השחיטה באופן מר ונמהר א"א להאשים השוחט בלבד פי' דתיקון החטא לא די בסידור כפרה להשוחט בלבד דא"כ תיקנתם את עצמו ואת רבו לא תיקנתם. אלא צריכין לעיין ולחפש אחר ברק בית המטבחים ולחקן כל המביא לידי מכשול.

בדוגמא: אם שוחט נכשל ושחט בסכין פגומה מחמת צעקות הגדולות והנוראות שהרחיבו פיהם עליו כל הגוים אע"ג שאי"ז מכתב פטורין והתנצלות כושר על מעשי השוחט, אכל מ"מ להעלים עין ודאי אסור. דסוכ"ס מה יועיל קבלות דברי חברות להשוחט אם הנסיון גבר עלי ראשו, וגם להלאה לא יבצר ממנו עשותו המזמתה אם לא ירחקו הנזק (חותך חיים יור"ד סי' א').

(ח) פוק חזי המכשולות אצל השחיטות המהירות.

שא"א לבדוק הסכין כראוי

ולאשר ידוע אשר השו"ב הרבה פעמים בנסיונות המה עומדים הן בעת העמדת הסכין של שחיטה אשר לפעמים אנשים עומדים לו מימינו ומשמאלו וימהרו עליו לאמר כלה מעשיך, וכמה ארכן הוא זה אשר יתמהמה בבדיקתו גם יתנו דופי באומנתו, וצריך סעד גדול בהתחזקות הלב לבל ירך לבבו ויעיז פניו מול העומדים עליו לבל יחת מהמונים ויבדוק בנחת ובמתון רצינו עד שיבורר לו היטב שעברה הפגומה מכל וכל, ומכ"ש בעת בדיקת הריאה אשר עומדים ככפירים עליו ויתנו עליו בקולם אשר מקבל עליו אחריות... (סה"ק מנחת יוסף בהקדמה).

(ט) חורבן עוד ישנם אצל שחיטות המהירות כי באותן מקומות שוחטין הרבה מאד ולפעמים שאלת פגימת סכין עלולה להפסיד ממון רב, והנסיון אשר בה השוחט עומד אז הוא גדולה למאד, כמ"ש בספה"ק מנחת יוסף בהקדמה וז"ל: ולפעמים באמת כן הוא אשר הפסד יעלה לסך רב ויד השו"ב באמצע בהבחנות ואומדנות כהררים

התלויים בשערת הכנת הלב, ואז צריך לשמור נפשו מאד לכיוון דעתו ולבו לכל ינטה ח"ו מדרך האמת... עכ"ל.

(כ) בשו"ת משמחי לב ח"ב יור"ד סי' ז' כ' ראיתי מה שהאריכו גדולי הדורות ברבת הקלקול המסתעף עיוה"כ ע"י שכל הדיוט נעשה לראש להדר (יותר משאר מקומות) שישחטו תנגלתו בעיוה"כ וע"י שההמון הרבים להביא מעמיסין על השוחט יותר מאשר יוכל שאת וגורמת שא"א לו לבדוק הסכין כדבעי, כמו שכבר האריכו הפוסקים בכו"פ סי' ח"י ס"ק טו"ב, וח"א כלל קמ"ג ד, מט"א תר"ה או' ז, ובשמ"ח ופמ"ג סי' ח"י, ועוד, גם לא באתי לחזק דבריהם כי דבריהם א"צ חיזוק בפרט בנד"ז דלית חולק עליהן, ומצינו בש"ס כמ"פ אצל אב"י כאשר פסק רבו ר' יוסף הלכה כמאן דהו שאל לו תלמידו הלכה מכלל דפליגי, גמרא גמור זמורתא תהא, (ע"י שבת קיג. ועוד) ש"מ דבאתרא דליכא מערערין א"צ למגינין.

אלא דמ"מ אין ביה"מ בלא חידוש ולא אמנע פרי עטי ממה שחננו החונן לאדם דעת, בענין שחיטה המהירה בענין המכשולות שבאין לאכילת נז"ט ע"ז האריכו כבר הפוסקים אשר לפני שהרעישו על השחיטות המהירות, וכן הפוסקים דעסקי בד"ן שחיטת כפרות דעיוה"כ כבר יצאו בקן קולמוסן להמציא תרף למכשול הלזה, אלא ברצוני לחדש מה שלא העירו הפוסקים שלפנינו, דעוד ישנם מכשולות אחרות בהנדון ידוע שיטת החינוך מצוה תנ"א דטעם השחיטה בסכין חלק בשביל צער בעל חיים, וא"ז שיטתו העצמאית דגם דעת הרמב"ן נ' כן, והחיד"א במחזיק ברכה יור"ד סי' ח"י נטה אחר שיטתו גם להלכה.

ועכשיו הלא ידוע כי אצל השחיטות המהירות בדיקת הסכין נוטלין מקום אחר שלשים וארבעים עופות, וא"כ אם יתגלה אחר הבדיקה דהסכין פגום ה"י נמצא שציערו ארבעים עופות אילו ה"י הפגם כבר אצל עוף הראשון וכיון צעב"ח דאורייתא א"א לדלג על המכשול הזה, התכוונו נא בשיטת החינוך עד היכן החמירה תורה בצעב"ח דהלא לפי דעתו שכל ענין סכין פגימה מחמת צעב"ח הלא די ה"י לאסור לשחוט לכתחילה בסכין פגום ולהטיל חובה קבוע וקיימא לבדוק הסכין הדק היטב שיעמוד חד וחלק בעת השחיטה שלא יצטער הנשחט אבל למה לן לאסרו באם נמצא פגם אחר השחיטה והלא עשה מה שעליו וכבר נעשה מה שנעשה מבלי שיפשע אדם, אלא נשמע מכ"ז כי ירדה

תורה לסוף דעתו של אדם כי באם לא יפסלו מעשי ידיו גם כדיעבד יתירשל לכתחילה ויתבטל כל ענין סכין חלקה.

היוצא מכ"ז דהרבה שקדה תורתנו הקדושה על צעב"ח, ולא לחנם אמרו חז"ל (ברכות פ"ה) דהאומר "על קן צפור יגיעו רחמיך" משתקין אותו כי עושה מדותיו של הקב"ה רחמים דמדאנו רואין גודל מדת רחמנותו על כל בע"ח כמ"ש ורחמי על כל מעשיו, ה"י מקום לטעות בזה, והוצרכו רבותינו ז"ל להוציאנו מדעת זו, ואל תקשה דא"כ האיך שייך להטעים טעם סכין פגימה משום צעב"ח והלא הוא ממש כאומר על קן צפור, המעיין היטב ברמב"ן פ' תצא עה"כ כי יקרא קן צפור ימצא מרגוע לנפשו, כשפתותיו הנוטפים דבש וצופים. ואכמ"ל.

וגם לענין כפרות של עיוה"כ יש להתאונן הרבה מטעם דברי החינוך (לבד מהנשנה כבר בד' הפוסקים) הלא מבואר בכתבי האריז"ל דכל ענין סיבוב הכפרות ושחיטתן כדי להמתיק הגבורות ולעורר הרחמים, ומקפידין לעשותה באשמורת שאז הרחמים גוברים כמבואר במט"א תר"ד ס"ג, והא לך מ"ש בשעה"כ להאריז"ל דף ק' ע"א וז"ל:

"וזמן שחיטתו הוא בליל עיוה"כ באשמורת קודם עה"ש אחר סליחות וסוד הדבר הוא לכפות הדינים כי הנה ז'הרנגול... ואפ"ה אינם נמתקים אלא באשמורת הבוקר שהוא עת רצון והרחמים גוברים אז וכו' עכ"ל. וכ"כ בפע"ח שער כ"ז פ"א, וכ"כ השל"ה והב"ד מ"א סי' תר"ה סק"א. ע"ש.

וא"כ אם מעמיסין על השו"ב ומצטרך למהר במלאכת שמים ועי"כ אינו יכול לבדוק הסכין בדיקה הוגנת ואם ח"ו הסכין פגומה אפילו מצאו פגום אחר כמה שחיטות ולא בא לידי מכשול אכילה, הכי מבשול צעב"ח דבר קטן הוא אתמהה, ובפרט אחר שכל עיקר הכוונה במעשה זו להגביר הרחמים, והאיך יתגבר הרחמים אחר שכל שחיטת הכפרות הוא צער אחר צער.

ועוד נ' להוסיף עפ"מ המבואר בספרי חיים טעם לשבח למעשי הכפרות דענין שחיטת עופות ע"י שוחטים יראים וכשרים באופן נכון ומועיל הוא תועלת גדול יום הדין העומד לקראתנו דידוע מס' המקובלים שאם המעשה נעשה באופן המוכשר עולין כל ניצוצין קדישין השרויין בתוך הבע"ח למקומן הראוי וכ' החיד"א במחז"ב סי'

ח"י דמה"ט זיהר ג"כ השוחט שלא להטריף עוף בכדי שלא להתאכזר על ניצוצי קודש הממתינין לתיקונם.

ומה"ט המנהג לעשות סדר כפרות כדי לעורר מדה עילאה באותה המדה שאנו נוהגין בה, וכשם שאנו עסיקין לרחם על ניצ"ק שאין אנו מכירין רק בתורת מדת הרחמים שהוא מדת זרע ישראלי כן ירחם הקב"ה עלינו אף אם ח"ו אין אנו כדאין שיתרחם עלינו, מ"מ מתפללין ומבקשין שיגולו רחמיו על מדותיו ויתנהג עמנו במדת החסד ובמדת הרחמים.

וא"כ התינוח אם סדר הכפרות נעשין כאופן שמכוונין המטרה בהעלאת ניצו"ק, אבל אם ע"י הטירדה העצומה יתבטל עיקר המכוון אז לא די שאין מתעסקין במדת הרחמים, אלא אדרבה האוהב נהפך לאויב ונעשה אכזרי תחת רחמן כיון שמוריד הניצוצין תחת להעלות, ובוזה ודאי שההעדר טוב ממנו.

ופירשתי בזה דברי רשכבה"ג בכרתי (סי' ח"י ס"ק טו"ב) שכ' דאם מכין עצמו לעשות הסדר ע"מ שישחוט השוחט, ומונע א"ע שלא להעמיס על השוחט המסובל יותר מאשר יוכל שאת הר"ז עושה פעולתו למעלה למתק הגבורות כאילו שחוט ועומד רחמנא לבא בעי, ובפרט אחר שהכוונה לשם שמים. ע"כ.

ולולא דמסתפינא אמינא דזה ג"כ ישוב נכון להתמיהין ומשיילין למה דוקא במצוה זו של סיבוב הכפרות שאי"ל יסוד בדברי התלמוד, לחץ זו הדחק כה גדול, וכ"א מדקדק לעיוה"כ דוקא אע"ג שכוונתו רצו"י גם בשאר ימי החשובה, ברם באמת שזה פשוט דהרי מכל הנ"ל יצא דלפי גודל התיקונים המתהווים אם הכל נעשה באופן נעלה, והזכות והמלצה הניתוסף על ידיה לכלל ישראל בזמן דינם, כן לעומת זה גודל המכשלה ועודם התקלה הנעשה אם ח"ו איננו כהוגן, ומה"ט מתאמץ השטן ביתר שאת בע"ז בכל אופן ואופן להמציא מכשול, ולא נבצר ממנו ג"כ להלהיב המונים ועמי הארצות לעשותן מדקדקין ומחמירין במצוה זו אם עצה זו יסייעו להמטרה. עכ"ל.

כא) ראיתי בס' הנדמ"ח שכ' טעם חדש לערער על שחיטת המהירות דהנה הסדר הנהוג שעומדין כמה שוחטין זה אצל זה בריחוק קצת ואחר גמר שחיטת כל עוף יש אצל כל שוחט עכו"ם מסייע התולה העוף על יתד התלוי בשלשלת המוליכו אח"כ להלאה בכח

עלעקטרי ותחתיה יעמוד אחרת, וכן אצל כל שוחט ושוחט מיד אחר השחיטה ותליית העוף נוסעין העופות להלאה וא"א להכיר איזה עוף נשחט מאיזה שוחט כי הכל בערבוביא אחת ויוצא דאחר ששחטו ג' שוחטים כ"א בערך ל"ה עופות ואחד בדק סכיננו ונמצאת פגומה צריכין לזרוק סך ק"ה עופות. והשוחטים והקצבים מתפארים שאין חסין על הממון ומשליכין בכגון דא הכל לאשפתא.

אבל הקושיא צועקות הכי אפשר לעשות כן בקביעות ואפילו אם לדבריהם חיקנו המכשול של אכילות נו"ט, אבל עדיין נשאר מה לתקן איסור בל תשחית דמבואר בשמ"ח ותב"ש סי' ח"י או' כ"ה שאסור לנבל בחנם מטעם בל תשחית ואע"ג דאפשר למכרו לעכו"ם מ"מ הלא אין מחיר כשרות וטריפות שוה. ועוד דהלא ידוע שמנהג שוחטי זמינו לשוח בין שחיטה לשחיטה (עי' דכ"ת סי' י"ט) ולפעמים ימצא סכיננו פגומה ומשתכ"ח ברכתו לבטלה למפרע, ומה נעשה לאיסור צער בעל חיים אשר גם עליה א"א לדלג שהוא דעת החינוך ונגרר אחריו במחז"ב סי' ח"י.

ועוד אית בי' משום אכזריות על ניצוצי קודש היושבין ומצפין להתעלות ע"י שחיטה הגונה ואכילת ישראל כשר. והשוחט צריך לשים נגד עיניו מי יודע אם גם הוא לא יצטרך לאותו התיקון ואז ודאי לא יערב לו אם השוחט ינבל על לא דבר.

פוק חזי עד היכן חששו חז"ל לאיסור בל תשחית עד שאמרו (שבת קמ:) האי מאן דאפשר לי' למיכל נהמא דשערי ואכל דחיטי קעבר משום בל תשחית (ע"כ בהספר הנ"ל).

(כב) היותר כואב לי אצל שחיטות המהירות כי בעל הבית מסבב אנה ואנה בעת השחיטה ואם יצטרך שוחט מחמת פגימה שבסכין להשליך עשיריות וגם מאה עופות לאשפתא עומד בנסיין עצום ונורא, ולא לחנם תקנו כל גדולי הדור בימי בעל שו"מ ובית אפרים שלא יעמוד בעל השור על שורו בשעה שהשו"ב עוסק בבדיקת הריאה (עי' מדור תקנות שונות או' ד' — המו"ל). וה"ה אנן בדידן בהשחיטות הגדולות אצל העופות. ולדאבון לב אין איש שם חששא זו על לב. (חמדת לב סי' פ"ד).

(כג) ועוד בו נמצא כי אהבת ואחדות השוחטים ג"כ בשפל המצב ועל הרוב כ"א רוצה במפלתו של חבירו ואיש רעהו חיים בלעו, וכל כי

האי גוונא הוא מכשול גדול כמבואר בשו"ת שו"מ (כרך ב' ח"א סי' מ"ח) דדין גרמא שכ"א מוסר לבעה"ב חסרונות על חבירו, ואצל שחיטות המהירות יש חומר נוסף להגיד לבעה"ב כי שו"ב פלוני ירא מלכו יותר מדי ועיי"כ מבלה הזמן בבדיקת הסכין ומחמיר הרבה על חלקת הסכין ועיי"כ מטריף הרבה ואצל שחיטות המהירות מוכרח להטריף סכום עצום (עי' לעיל או' כ"א-המו"ל) וכדאי בזיון וקצף של בעה"ב להטיל אימה ופחד על השו"ב היר"ש שאם ישוב ללימודו או יפטרנו הבעה"ב ממשמרתו בעבור שגורם לו כביכול הפסד והיזקא דמינכר (שם).

פרק ח'

בעל נפש יחוש לנפשו ונשמתו

(א) בשו"ת בגדי כהונה (או"ח סי' ז') בשוחט שיצא עליו שם רע "ע"כ מי שאינו רוצה בו וחוששין מלאכול מזבחו תבא עליהם ברכה" וגם שלא יתפלל ברה"ו ויה"כ ולא יהי שוחט דמתא אף שלא יצא מחזקת כשרותו לפסלו, מ"מ ראוי כל אדם לחוש לעצמו מחשש הספק. עכ"ל.

(ב) הא דקי"ל שאין מעבירין השו"ב רק ע"י עזות ברורה היינו דוקא כשאנו דנין אם החיוב מוטל עלינו לאסור את השו"ב, אבל אנשים יראי ד' ויראים לנפשותם שלא יתפגלו בבשר נבילה אינו בדין שיאמלו משחיטתו בע"כ. ואין אדם מחויב להכניס א"ע בספק איסור בשביל לחוס על אחרים, עכ"ל (בשו"ת בגדי כהונה שם).

(ג) היכא שהקהל אינם חפצים בו כי איתרע חזקת כשרותו ואמונתו אצלם מחמת מעשיו המקולקלים אינם מחוייבים להחזיקו להבא דשו"ב צריך להיות יר"ש מרבים וזהיר וזריז דאדעתא דהכי קבלוהו מתחילה. ואם כעת קלקל מעשיו, אף שמעיקר הדין לא נפסל לשו"ב מ"מ יכולים הקהל לאמר דאדעתא דהכי לא קבלוהו להיות שו"ב קבוע אצלם (שו"ת אוריין תליתאי סי' ג"פ).

(ד) אם יש על השו"ב איזה ריגון מעבירות שבידו אפילו עשה חשובה אין לצבור ליכנס בחשש איסור למנותו שו"ב לעיר לכתחילה כל שמוצאים שו"ב אחר כשר שהוא ת"ח ויר"ש בודאי (רו"ח הספרדי יור"ד א' ה').

ה) מצינו להגאון הקדוש והמפורסם מוהר"ר מרדכי בנעט זצ"ל שנטה קו להחמיר מאד בענין שוחט שנתן עוף מידו בתורת שחוט ונמצא שלא נשחטו הסימנין כהוגן והתנצל שהי' משגה, ועוד הביא כתב מרב וב"ד שהוא אדם כשר. והשיב "דכיון דלא בדק הסימנין לאחר שחיטה הוא פושע וחוטא ושחיטתו נכילה ואפי' אם לא היינו מוצאין אח"כ שאינם שחוטין היינו אוסרין אותו... ואין לתלות זאת בשום משגה שהשגיאה גופא הוא עון ופשע, ומוכח שהוא קל ונמהר בדעתו... ויש להטריף גם הכלים למפרע, ואין לתרץ אותו דרך בפעם הזאת הי' משגה... וא"א לצדד בו זכות כלל" ומסיק בזה"ל:

ואף לאחר שיעשה תשובה כהוגן עפ"י המורים אשר יורו לו דרכי תשובה וכמה זמן ימשך בה ויעשנה כהוגן ויהא ניכר שאי"ב רמאות מ"מ אין להתירו רק שיכול להיות ש"ץ וסופר אבל להיות שו"ב אי"ל תקנה בשום אופן. ע"כ.

ו) שו"ב שמוחזק בכשרות ורצה הרב לפסלו כי הולך על קברי צדיקים באמרו שצדיקים אין מטמאין, אין לפסלו על העבר כיון דכונתו למצוה אבל הרשות למחות בידו אלהבא (שו"ת שערי דיעה קמא ל"ז).

ז) בשו"ת טוטו"ד תליתי סי' כ"ז בזה"ל: וכיון דאין כאן ב' עדים לפסלו ודאי מן הדין אין להעבירו אך בודאי לפי האמת כרי בזיון וקצף לאכול עוד משוחט כזה, ואילו הי' מזדמן לי שחיטתו הייתי טורפו בפניו... עכ"ל.

ח) שו"ב שגבו עליו עדות בכמה דברים עשה שלא כהוגן אע"ג דלא נחשד רק לדבר קל דקי"ל שאינו נחשד עבור זה גם לחמור מ"מ בשו"ב דמתא יש לחוש שיכשיל רבים בדבר הקל שבדיני שחיטות, שיש הרבה מד"ס או מחומרות האחרונים ואין להאמינו כיון דנחשד להקל בדבר הקל (שו"ת חסד לאברהם יור"ד סי' ה', יריעות שלמה בקוני' בית יד הלכה ה' או' ח"י, שו"ת ברית אברהם יור"ד סי' ח', וע"ע שו"ת מהר"י אסאד יור"ד סי' ח', וד"ח ח"א יור"ד סי' ב').

ט) שו"ב שעבר על דבר קל שהוא מחומרא ומנהגא בעלמא יש לפסלו כיון שחשוד להקל עי"ז גם בעניני שו"ב שהוא רק מחומרא ומנהגא. (מאמר מרדכי סי' ט"ז, ועי' בית יצחק יור"ד סי' ח').

(י) שו"ב שנתפס שהלך בבגד של ד' כנפות והציצית היו פסולים, אין להכשירו אא"כ מקבל עליו דברי חכירות שמהיום והלאה יזהר במצות ציצית כראוי, כיון דכל שו"ב צריך להיות יר"ש ואם אינו זהיר במצות ציצית כראוי איה מוראו, דהלא עיקר מצות ציצית הוא כדי שעי"ז יבא האדם לידי יר"ש וכמו שהאריך הקדוש בעל חרדים בהקדמת ספרו (דכ"ת סי' ב' ס"ק פ').

(יא) אע"ג דאין עד אחד נאמן להוציא השוחט מחזקת כשרות וכ"ש אשה יחידית, מ"מ המאמין לה כבי תרי, וכן האשה עצמה המעידה לא יאכלו עוד משחיטתו (כתב סופר יור"ד סי' צ').

(יב) שו"ב שהעיד עליו עד אחד ששטה סתם יינם פע"א, אף דמדינא אין לאסור שחיטתו כיון דלא נפסל לעדות עי"ז אפילו בדרכנו וכו', וי"ל דגם זה העד מותר לאכול משחיטתו... אך לדידן שקבלנו עלינו לחובה שצריך השו"ב להיות יר"ש ביותר משאר בני אדם ע"כ בודאי חייבים הב"ד לענוש את השו"ב ולהעבירו על זמן מה שלא ישחוט עד שיקבל עליו שלא יזיד עוד, והכל לפי ראות עיני המורה והחכם עיניו בראשו. ע"ש (שו"ת מהר"י אסאד סי' מ"ז).

(יג) שו"ב ששחק בקוביא אף דכשר מדינא דגמ' מ"מ אם הב"ד רוצים לגדור גדר ולהעבירו הרשות בידן (לקט הקמח).

(יד) בס' יסוד ושורש העבודה (שער ד' שער הבכורות פ"ד) וז"ל: גם בידעך ברור באיזה שוחט שמעשיו אינם מתוקנים כ"כ הוה זהיר מאד מלאכול משחיטתו, ואף גם זאת להזהיר גם לאחרים עי"ז ובתחבולות תעשה דרך העברתו מלשחוט עוד. עכ"ל.

פרק ט'

עונש מאכלות אסורות

שו"ב שאינו הגון — ועונשו

(א) שו"ב שאינו נוהג במדות הראויות לשו"ב הר"ז מאכיל טריפות לישראל ושגגתו עולה זדון. ועונשו מפורש שמגולגל בכלב וחטא הרבים תלוי בו, ואין מספיקין בידו לעשות תשובה. ע"ש (שמ"ח סי' א' סעי' ז).

(ב) המאכיל טריפות לישראל מתגלגל בעלי האילן והרוח בא עליו ומגלגלו והוא צער גדול וסוף ענשו הוא שהעלה נופלת על הארץ כי אז נחשב למיתה ממש. ולפעמים חוזר עד כמה פעמים (ס' הגלגולים להאריז"ל בליקוטים שבסופו דף ל"ט ע"א, ועע"ש דף ל"ח).

(ג) השוחט בסכין פגום המלאך המות שוחטו בסכין פגום והרי הוא נבילה (דבר המלך על המצות שער כו' סוף פכ"ח בשם זוה"ק, וע"ע בס' חסל"א להק' מהר"א אזולאי מעין ב' נהר מ"ו, מעין ד' נהר כ"ז, ומעין ה' נהר יד', ונהר לב' גודל הפגם והעונש של השוחט שאינו מדיקדק כראוי, ע"ש).

(ד) המאכיל טריפות לישראל אין מתעסקין בקבורתו (הג' אשרי חולין פ"א).

(ה) בעיר אחד לא רצו אנשי החברה קדישא להתעסק בקבורת שו"ב שהי' נוהג כשמצא סכין פגום לאחר שחיטה הי' מכשיר לפעמים, וטענתם שמקובל מאבותם דשו"ב המאכיל טריפות לישראל אין להתעסק בקבורתו (תואר משה פ"ז או' ח').

(ו) אסור לרחם על שו"ב המאכיל טריפות ולהעבירו אף שטפלי תלי ביי. ורחמנות כזה אכזריות הוא דלבסוף יהי' גורמת ירידת הדת רח"ל (שו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז', ועי' במדור רחמנות על שו"ב קלים שהארכתי).

(ז) מעשה בטבח בציפורין שהי' מאכיל לישראל נבילות וטריפות פע"א בער"ש שטה יין עלה לגג ונפל ומת והיו כלבים מלקקין בדמו, שאלו לר' חנינא אי מותר לטלטל המת משם, ענה להם הניחו להם, כי משלהם הכלבים אוכלין דכתיב ובשר בשדה טריפה וגו' לכלב תשליכון אותו. וזה הי' גוזל הכלבים ומאכיל לישראל (ירושלמי תרומות פ"ח ה"ג, מדרש רבה ויקרא פ"ה, ילקוט פ' אמור).

(ח) כשיעבר על השוחט המאכיל טריפות לישראל עונשים המרים והמאזניים, כף הקלע וצער הגלגול, אז כמר נפשו יבכה (נגד אותם שהיו בעוזריו להחזיקו באומנותו) ויאמר הלא טוב הי' לי עתה אם לא הי' מרחם עלי להחזיקנו, וגם הייתי ממהדורי פתחי, כי רחמניות נהפך לי לאכזריות תמה, לכלות עון ולהשב פגע מה שפגמתי נפשי בעבודה זו (משכיל אל דל ח"ג כ"ב פ"ה להגה"ק כ"ה מקאלאמי ע"ל).

(ט) כבר מפורסם מהצדיק הקדוש והנסתר ר' אייזיק מכפר זשורווין הסמוך לעיר פרעמיסלא שבגאליציע שהי' שוחט בעירו, ופע"א בא אליו אברך בבקשה שילמדו מלאכת השחיטה והקדוש הנ"ל הוציא אותו החוצה ויאמר אליו שא עיניך וראה. וירא מחזה מחרידה ומזעזע כזה: על ראש הגג עומד איש אחד וסכין בידו ובה הי' חותך את ורידי צוארו של עצמו, והדם הולך ושותת, כשנתמצה כל דמו נודק האיש במלוא קומתו ונפל ארצה. ואחר רגעים מספר עומד שוב על ראש הג' ושוחט א"ע עוד הפעם, וכן הדבר חוזר חלילה.

רואה אתה מה שלפניך שאל הרה"ק להאברך, דע לך שהאיש הזה הי' שו"ב בחייו ומאחר שנפטר זהו עונשו מפני שקבל עליו עבודת הקודש שלא הי' ראוי לה, האברך העומד בסילודים כאשר שיניו דא לדא נקשן וזיעה קרה מכסה כל גופו, הבין את הכוונה פנה והלך לו. שמעה עמי בינה זאת (מועתק בס' נפש ישעי' דף מט באורך, ע"ש).

(י) נעתיק לשון הס' ברית מטה משה בפזמון "חד גדיא" וז"ל: ומי יוכל להגיד ולספר מה שעבר עלינו עד כה שגרמו לנו השוחטים כמה רעות ולא ידעו ששחטו לעצמם בסכין פגומה כמו"כ יהי' מיתחם בכלל נבילה וטריפה. לכלב הוא הקליפה רח"ל תשליך אותם ומוכרח להיות מגולגל בכלב וכו' עכ"ל.

פרק י'

הוראות השו"ב

אסור להשו"ב להורות בשום שאלה המתרחש והעוברים ע"ז שחיטתם נבילה, ואסור להרב לזוטר ע"ז

(א) הגאון הגדול מוהר"ר שלמה קלוגער זצ"ל כ' בענין התנהגות השו"ב:

בקטן כגדול הן בעיר קטנה או גדולה מחויב השו"ב להראות כל ריעותא אשר יקרה בהריאה בשום דרך לפני הרב דמתא ועל פיו יצא ועל פיו יבא הן לאסור והן להתיר, וחלילה להשו"ב להורות בשום דבר בהריאה בלי שאלת פי הרב דרק למעך כסירכא ולבודקה יכול השו"ב לעשות בעצמו בלתי שאלת פי הרב יען כי א"א בלא"ה, אבל בשאר ריעותות אסור להשו"ב להורות מעצמו בין אם השו"ב הוא יחיד, ובין אם הם ב' או ג' שוחטים ביחד אסור להם להורות.

ואין כח ביד הרב למחול על כבודו בזה כי לא משום כבוד נוגע בזה רק משום שהרב בקי יותר בדינים ויודע יותר להבחין בין דין לדין ולדמות מילתא למילתא מן השו"ב. והשושונים שיעברו ע"ז שחיטתם אסורה כנבילה (חכמת שלמה יור"ד סי' ח"י, העתקת השו"ב).

(ב) וכ"כ בשו"ת שאילת שלום מהר"ק סי' ט"ז: בשו"ב שאינו מביא להרב שום שאלת ריאה, דשו"ב העושה כן בודאי מאכיל טריפות וראוי לנדותו ולהעבירו ולא מהני מחילת הרב דמלבד כבוד הרב יש בזה מכשול ברור דהשושונים אין יודעין להורות הוראה ולדמות מילתא למילתא, ובע"ז אינם דשאים למחול על כבודם, (וכע"ז במהר"ת סוסי' ק"ט).

כל הנ"ל אפילו הורה כדין — ומשמתינן להשו"ב

(ג) בשו"ת נחלת שבעה סי' ט"ו דאם הו"ה השו"ב בדבר הצריך שאלת חכם אף שהורה כדין אפ"ה אין להחכם למחול הנידוי כלל דשלא יבא להורות פעם אחרת שלא כדין, ע"כ.

(ד) ובשו"ת אהל יוסף (הספרדי) יור"ד סי' ב' דהדין טבח דלא הראה סכיניו לחכם דמשמתינן אותו ל"ד בסכין איתמר, אלא גם לענין בדיקת הריאה ושאר עניני הוראה אם הורה בלי שאלת חכם, ע"כ.

(ה) בשו"ת מהר"ם שי"ק יור"ד סי' א' אות ד' קורא תגר על ספרי שו"ב שהוציאו וחיבדו שוחטי הזמן בלי רשות והסכמה מגדולי ישראל, דמלבד רמות רוחא הרי כל מחבר ספר כזה מורה הלכה בעולם, ומי נתן רשות לשוחט להיות מורה הוראה לעלמא, ע"ש.

(ו) אע"ג שהשוחט יודע ה' שחיטה מספרי שו"ב שלפניו, ואף שכל דיני שו"ב מבוארים היטב בספרי שו"ב האחרונים מ"מ השו"ב שבזה"ז עפ"י רוב לא הגיעו להוראה, ע"כ אם אירע איזה שאלה שצריך הוראה באיזה חשש וריעותא יביא הכל לפני המורה הקבוע בעיר (שו"ע הגר"ז סי' א' קו"א סק"ח).

(ז) בס' גבול בנימין (ח"ס) ח"ל: ואני אומר חלילה לשו"ב להורות דבר מחי' דינים אלא שילך אצל ת"ח מורה צדק, והוא יורה דין לאמיתו ע"כ.

ח) בשו"ת תירוש ויצהר (סי' כ"ה) נמצאו תקנות שתיקן בעהמ"ח ספר הנ"ל בהתועדות ב"ד לעיר פעלצעווזנא להעמיד מצב השחיטה על כן חזק, ושם באו' י"א בזה"ל: אם יהי' איזה שאלה הצריכה שאלת חכם או אין השוכי"ם דשאים לפסוק הדין בעצמם רק יקריבו השאלה לפני הרב וכו' עכ"ל.

ט) אסור לשוחטים להורות שום הוראה אפילו ביעתא בכותחא חוץ מדיני שו"ב או בדיקת הושט ואם יתברר עפ"י עדים כשרים שעברו ע"ז והורו איזה שאלה חוץ מדיני שו"ב או בדיקת הושט או גם שחיטתן אסורה (פסק בית דין דף ט"ז בסוף ספר עבודת הקודש).

פרק י"א

חומרא בטריפות

א) המחמיר לעצמו בטריפות אפילו במקום ס"ס קדוש יאמר לו. (פרי תואר ר"י סי' ל"ט).

ב) בכ"מ שהפוסקים רגילין להחמיר אפי' שלא כהלכה אני אומר כך הנהיגו חכמי המקום ואסור לעבור על דבריהם עד שנרע שטעו ממש בהוראה (פר"ח ר"י סי' ל"ט בשם הרשב"א).

אסור לת"ח להראות ע"ע שחיטה וטריפות

ג) אסור לת"ח להראות הלכות שחיטה על עצמו (גיטין נו:): ואך דוקא בסכין אסור, או אפילו בידיו תלוי בפירוש הש"ס שם דלדעת רש"י האיסור "שמא יחתך בגרונו" שרי ביד, אבל המהרש"א כ' שלא יפתח פיו לשטן דוגמת צרעת שאסור להראות בעצמו. (דר"ת סי' כ' סק"א).

ד) ולענין שיראה ת"ח דיני טריפות על עצמו תלוי ג"כ בפלוגתת רש"י ומהרש"א הללו (דרכ"ת סי' כ"ט ה'). וע"ע בשו"ת היכלי שן תניינא סי' ל"ג באורך.

קצב אינו נאמן

ה) אין להאמין לקצבים הבקאים האומרים שאי"ז ריעותא ושכן הוא הרגילות כי אין בדבריהם ממש (שו"ת הרשב"א סי' שפ"ג). ואם

רבים אומרים כמו שאמרו הקצבים י"ל דהוי ספק (דע"ק סי' ל"א סק"ג).

דרכי הרפואה לא מעלה ולא מוריד

(ו) ברמב"ם ה' שחיטה פ"י הי"ב וז"ל: אין להוסיף על טריפות אלו (שמנה שם) כלל שכל שאירע לבהמה או לחי' או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי הדורות הראשונים והסכימו עליהם בבתי דיני ישראל אפשר שתחי', ואפי' נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות. וכן אלו שמנו ואמרו שהם טריפה אע"פ שנראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממיתין ואפשר שתחי' מהם, אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר עפ"י התורה אשר יורוך. עכ"ל.

פרק י"ב

שיעור בדיקת סכין בשחיטה

(א) נכון לידע דלדעת מקצת פוסקים צרי'ן לבדוק הסכין גם בשחיטת העופות בין כל ה' עופות (והוא דעת מנחת יוסף סי' ח"י באורים ס"ק פ"ג, ודר"ת ס"ק ע"ז). ולפי פירצת הדור נ' שגם הפוסקים שהקילו בימים ההם היו מחמירין בזה"ז, דכיון שמדרגת יר"ש ירדה הרבה מעלות והחוש מעיד כי כאשר השוחט בודק סכיניו לאחר הרבה עופות י"ל נגיעה גדולה למאד שהסכין יצא כשר, כי יארע הרבה שאם ימצא סכיניו נפגם יצטרך לזרוק כמה מאות עופות לאשפה, ואצל השחיטות הגדולות כן הוא בקביעות, ומאליו מובן כי הנסיון אצלו איום ונורא כי השוחטים שעומדים בצדו במלאכתם מוכרחין להוודע מכל הנעשה (כידוע להבקיאים בסדרי השחיטה) ומבזין אותו ומזלזלין אותו כבטלן וטויגעניכ"ץ על מעשה כזו, וגם הבעה"ב יודע מכל הנעשה, ואם יתרגל הדבר אז בע"כ יצטרך לעקור משם בפחי נפש וככיס של בזיונות בצירוף מחוסר פרנסה, אדרבה פוקו ובדיקו בכל מקומות הגדולות של שחיטה ותראו כי כן הסדר כמה שוחטים ושוחטים ביחד וגם בעה"ב או שליחו סובב אנה ואנה.

והגע עצמך והתבונן בדעתך אם בעה"ב יסכים ששוחט ינבל ג' מאות עופות שלו ביום אחד, ברור כשמש שיחם לבבו ולא יעבור עליו בשתיקה, ועכשיו התבונן שוב כי ע"י ג' בדיקות שנמצאו שלא כהוגן ביום אחד יצטרכו לזרוק לאשפה ג' מאות עופות ובודאי יקבל מבעה"ב

שלו מנה אחת אפיים עבור זה. וא"כ שוחט שכבר מצא סכין שלו מקולקל ב' פעמים מה יעשה הבן שלא יחטא או לבדוק הסכין במהירות נפלאה לרמות עצמו, או שיחזיק בשתיקה אפילו ימצא הסכין מקולקל.

וכמו"כ ימצא אם לדוגמא אירע לשוחט ביום אחד שני מעשים, כבר מפחד ומירתת ביום השלישי אפילו על בדיקה הראשונה, תן לחכם ויחכם מאד, ולכך מזה ברוב מקומות אין הבעלים מטפלין בנכילות ואיכא משום כל חשחית וגם ההפסד מוגדש יותר מטעם זה כמבואר בכו"פ סי' ח"י סעי' י"א. ובפמ"ג ותב"ש שם, סוף דבר אינני רואה שום מבוא שיהי' השחיטה מתוקנת ולא יעמוד השוחט באימה ופחד אצל כל בדיקה במקום שהדין הוא כי הבדיקה צריכה מתינות וישוב הדעת יותר מכל שאר מלאכת השחיטה כמבואר בשו"ע ובשמ"ח ובכל הפוסקים סי' ח"י (אמר המו"ל: עי' מ"ש במדור בדיקת הסכין ביאור השיטות). זולת אם יבדקו לפחות אחר כל עשרה עופות, וגם זה יעשה ע"י אחר ולא ע"י השוחט.

פרק י"ג

מקור לשם חל"ף

(א) בעזרא א"ט "מחלפים" וברש"י מחלפים הם סכינים והוא לשון "בית החלפות" לפי שהיו נותנין בה הסכינים היתה נקראת "לשכת בית החלפות".

(ב) כאבן עזרא שם — מחלפים, סכינים, והוא מענין כליל יחלף בני חלוף שטעמם כריתה.

(ג) במצודות דוד שם — מחלפים, סכינים והוא מלשון כליל יחלף ע"ש שבהם שוחטים ומחליפים את הבהמה מחיים למיתה, והיינו מחזקת איסור לחזקת היתר.

(ד) הברטנורה (מדות פ"ד מ"ז) כ' שכן בלשון רומי קורין לסכינים הגדולים חלפים.

(ה) בתפא"י (שם) "סכין נקרא בלשון יון חלוף, ובלשון יון שבזמנינו לא נקרא סכין כך.

(ו) בהגהות שחיטות למהר"י ווייל, ע"ש שמחליף הבהמה מחיים למיתה והיינו מחזקת איסור לחזקת היתר (מובא בס' דברי זכרון להר"י שטאטהאגון דף יב ע"ג).

(ז) בס' גבול בנימין (דיני סכין אות י') ע"ש שאנו צריכים לעשות הולכה והובאה נקרא חליף כמ"ש "הגשם חלף הלך לו".

(ח) עו"ש חלף ר"ת "ח"ד ל"א פ'גום".

(ט) בדברי יושר (דף כ') דבסכין חלוי מהות האדם, ובכחה להפוך המשתמש בו שלא כהוגן לאיש אחר כמבואר בתב"ש (אמר המו"ל: דברי תב"ש מובאים בטיול בפרדס מע' שחיטה) ובשו"ת ד"ח יור"ד סי' ז' וע"כ נקרא חליף, שיהי' זאת לזכרון נגד עיניו תמיד.

(י) עו"ש לרמז — כי עבודת השוחט להחליף הבהמה מחזקת איסור (אבמה"ח) לחזקת היתר, אבל כמנבל או מטריף הרי היא בחזקתה הראשון ולרמז בזה מ"ש הפוסקים בס"י דאסור לנבל בע"ח בכדי, מטעם בל תשחית, צעב"ח, ועוד, ע"ש.

(יא) בשו"ת מגינת ראש (יור"ד כ"ט) עפמ"ש כל הפוסקים דחלוקת הסכין הוא היותר קשה מכולן והרגש הפגימה הוא דקה מן הדקה וצריך סייעתא דלעילא הרבה כמבואר באורך בצוואת מהר"ש אבןהב, ובס' זכרונות שלו. (אמר המו"ל: נושא זה תמצא בהרחבה במדור בדיקת סכין בתחלתו) ור"ת חל"ף הוא: ח'לוקתה ל"א פ'שוט.

(יב) בס' הנתיבות נתיב ט' אחר שהביא דנו"ט גורמים חלאים רעים וציין לשכת לג', אוה"ח הק' שמיני י"א, דרכ"ת ס' ה, ועוד, כ' דזהו המכוון בשם חל"ף ר"ת: ח'לאים ל'להנכשלין פ'רושה.

(יג) בס' עור מועד כלל ט' כ' דחלי"ף ר"ת ח'כה ל'רבים פ'רוסה. עפמ"ש בשו"ת חת"ס או"ח ר"ה שמלך זקן וכסיל מולך שוכב את כל הכלל כולו ע"י השוחטים וכו' וזה בא לרמז כי חליף זה עלול להכשיל הכלל כולו.

(יד) בס' אמרות קודש (מאמר גמ"ח) כ' שמקובל אצל צדיקים קדושי עליון כי חד מטעמי ירדת נשמה האצילה והקדושה של בעש"ט הק' לעלמא שפילא הדין לתקן מדת החסד שנתקלקל ברבות הזמן ע"י השוחטים הקלים שהכשילו הרבים בנו"ט ועי"כ גם כשנהגו בני"י חסד להאכיל רעבים לא נחשב להם כיון שהבשר בשר פגול הוא לא ירצה

שחיטת ואכילת בשר בהלכותה

קג

בזה לקונו (אמר המו"ל: ע"י בס' דב"ת ח"ג פ"ו בע"ז) וזה ר"ת חלי"ף חסד ל'פום י'ראתו פ'וסקין.

(טו) בס' חלקת חן דף ע"א כ' דלפ"מ שמבואר בשו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג דהחכם צריך לשים עינא פקיאח על מעללי השו"ב וכן מבואר במהר"מ שי"ק ושמ"ח וש"א ועפ"ז י"ל דמה"ט נקרא סכין של שו"ב חל"ף לרמז כ"ז כי חל"ף ר"ת ח'כס ל'צדו פ'ונה. עכ"ל.

(טז) ראיתי בקו' לשם השחיטה בפרק כ"ה עפ"מ"ש הגרש"ק בתקנות לברדיטשוב שהשוחט לא יסבב בשוקים ורחובות רק ישב ללמד בעתותיו הפנויות. לפ"ז יש לרמזו בשם חל"ף ר"ת ח'כמת התורה ל'בו פ'ונה. ע"ש.

(יז) בס' דע"ת (סי' א' או' י"ב) בשם שע"ת לר"י שאם רב המכשיר אינו משגיח על השו"ב כדבעי נחשב למאכיל טריפות לישראל ח"ו. וזהו הר"ת בחל"ף ח'כס ל'מכשול פ'ירוש. (פנינים נחמדים ערך שחיטה).

(חי) בס' הגלגולים (דפוס פראנקפורט דף לט. ד"ה והמדבר) שהמכשיל ישראל באכילת נו"ט מתגלגל בעלי אילנות וכשהרוח מנשבת בו ומכה עליה הוא צער גדול. ולבסוף נובל והוא צער גדול כמיחה, ואח"כ חוזר חלילה ומתגלגל בתוך עלה אחרת אפילו מאה פעמים בשיעור הכשלון. ונ' דזהו מרמזו בשם חל"ף דר"ל שחולף ועובר מעלה לעלה בתדירות (שם).

(ט) בס' ברית מטה משה (הגדה של פסח פיוט חד גדיא) דע"י שוחטים הקלים זהו עיכוב העיקרי בגלותנו, ונ' לרמזו בשם חלי"ף שהוא ר"ת ח'ורבן ל'חשכנו פ'וסקים (שם).

(כ) בשו"ת ד"ח יור"ד סי' ז' דכמה קהלות יצאו מן הדת ע"י שוחטים פסולים וכע"ז בדמ"א בשם תשו' הרמב"ם דע"י אכילת מאכ"א נעשו אפיקורסים וכופרים. וע"כ כינוהו לסכין בשם חלי"ף לרמז כי בקל יחליף אמונתו ע"י סכין זה. (חסד עולם פ"ז).

(כא) בשל"ה הק' או' ק' ובר"ח שעה"ק כי מאכ"א חמור מכל כי הוא מעוות לא יוכל לתקון דהאיסור שאכל נהפך להיות לבשר מבשרו עצם מעצמו ודם מדמו. ואולי מטעם זה כינו חכז"ל לסכין שחיטה

בשם חל"ף לרמז ע"ז כי הוא ר"ת בהיפוך התיבות פ'גם ח'קוקה לי'נשמתו, להראות כי הפגם כמו דבר החקוק שא"א להעבירו (שם).

(כב) עוד י"ל דמבואר בשבת סוף מסכת דהנולד במזל מאדים נעשה רוצח או טבח. וזה מרמזו בחל"ף להראות כי השחיטה הוא חילופיו של רציחת דמים (שם).

(כג) בתורת חסד פ' ראה עה"כ וזכחת כאשר צויתך האריך בענין גמ"ח שהוא חוב כפול על העומדים במשמרת השחיטה כיון שעושים מעשה אכזרי, חוב להם להתעסק במדת רחמנות (אמר המו"ל: כבר הארכתי בפרט זה בחיבור זה כמ"פ) שלא תקבע מדת אכזריות להיות מדתן, ואפ"ל דמה"ט קבעו לסכין שם חל"ף לרמז כי השוחט צריך לעסוק גם בחליפיו. ע"כ.

(כד) שם עוד כי השוחט כהוגן שורה עליו ועל סכיניו רוח קדושה. ואם לא שורה עליה הסט"א. וחל"ף מרמז דע את מי אתה מחליף במי.

(כה) מבואר במדרש (קהלת רבה פ"א ס"י כ"ח, וילקוט שמיני רמז תקל"ו) דלע"ל הקב"ה מכריו דמי שלא נפגם באכילת נו"ט יבא לקבל שכר, ומרמזו בחל"ף שהוא ר"ת ח'לקו ל'קבל פ"ה להראות כי כאן חלוי' חלקו דלעתיד (שם).

(כו) מבואר בחת"ס עה"ת (שמיני ד"ה ולא תטמאו) שהאוכל נו"ט נשמתו מסתלקת ונשאר מת בחייו ונקרא רשע, ואפשר דמשו"ז נקרא חל"ף שמחליף מחיים ל... (שם).

(כז) בזה"ק פ' שמיני מב. ר' יצחק אמר כל מאן דאסתאב בהו (במאכ"א) כאילו פלח לע"ז דאיהו תועבת ד'. ע"ש. ואפשר דמה"ט כינה הכתוב בעזרא סכין שחיטה בשם חל"ף לרמז על זוה"ק הלזה הנגרם חלילה ע"י החלף, ואותיות דדין כאותיות דדין, פל"ח לע"ז חל"ף (סוד ליראיו ח"ב).

(כח) ועו"ל עפמ"ש בזה"ק וישב (קצא). דכאשר נכשלין במאכ"א נחלף צלם האדם, וז"ל: כד בר נש לא אוזיל בארצוי דאורייתא האי דיוקנא קדישא אתחלף לי', וכדין חיות ברא ועופי דשמיא יכלין לשלטא עליה, בגין דאתחלף לי' האי דיוקנא קדישא וכו' תא חזי יחזקאל נטר פומי' ממאכלי דאיסורי דכתיב ולא בא בפי בשר פיגול

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה קה

זכה ואקרי בן אדם וכו' ע"כ. ולזה מרמז החל"ף עפ"י זוה"ק דאתחלף דיוקנא דילי' (שם).

כט) ועוד י"ל עפ"י זוה"ק משפטים (קכ"ה ע"גב) דהאוכל מאכ"א נעשה פניו כפני חי' וצולמא דבר נש איסתלק מיניה. וזהו מרומז בחל"ף כי חל"ף ר"ת פני חייה ליו (שם).

ל) בס' משפטי אמת פרק ל' כי שבענין חל"ף נ"ל דבא לרמז עמ"ש בסה"ק ליקוטי אמרים (לבעל התניא צוק"ל) פ"ח דמי שאכל מאכ"א אפילו איסור דרבנן ובשוגג, דברי תורה ותפלה שעשה אין עולים למעלה כי החיות שע"י האכילה נתלבש בהקליפה, ע"ש. וחל"ף ר"ת חיותו לקליפות פ'נתה.

פרק י"ד

השגת גבול לשוחטים

א) בחו"מ סי' רל"ז ס"ב דאסור למלמד להשכיר עצמו לבעה"ב שי"ל מלמד אחר בביתו כ"ז שהמלמד שם. ושפטו הפוסקים דה"ה לענין שוחט דאסור להשכיר עצמו במקום שיש שוחט והעובר ע"ז נקרא רשע ואסור לאכול משחיטתו. ועכשיו מ"ש האחרונים.

ב) בשו"מ תליתאי (ב' — קי"ט) וז"ל: "מה אשיב הדין ברור ופשוט שהוא בכלל ארור מסיג גבול רעהו. וכבר אמרו חז"ל היורד לאומנות חברו נקרא רשע ... והנה דמו ודם זרעיותם של השו"ב הישנים צועקים עליו לומר חמתינו עליך למה באת להשחית נחלת אבותינו.

וישום בנפשו גודל האיסור ואם לא יתחרט וישוב למקומו ידע כי מרה תהי' באחרונה כי נאסר שחיטתו על כל העולם. וע"ז די באזהרה זו מפני שאין עונשין אא"כ מזהירין" עכ"ל. וכע"ז בשו"מ שם ח"א — רכ"ט, ובשו"מ קמא ח"ב — לב, ובח"א תשובה נ'.

וע"ע בענין השגת גבול שו"ת מהר"ש ח"ה סי' ה', עצי הלבנון יור"ד ל-, וע"ע בשו"ת ג — ל"ז שכ' בזה"ל: וכל שחיטת שו"ב המשיג גבול הר"ז רשע וחמסן והאנשים המחזיקים בידו גם מסייעים לדבר עבירה. עכ"ל.

(ג) וכרע"ת סי' א' ס"ק צ"ו העתיק מצדיקים קדושי עליון שהחרימו וגזרו קשות להמשיג גבול רעהו.

(ד) מכתב הראשון — הוא מהגאון הק' מוהר"ר יעקב שמשון משפטיווקע זצ"ל שכ' דכל שוחט שיעבור ע"ז הרי הוא כעובר ע"ז, ומגלה עריות, ושחיטתו נבילה, כמבואר בש"ס ופוסקים ונקרא רשע, ושחיטתו אסורה, עכ"ל.

(ה) מכתב שני — להגה"ק הנ"ל שגוזר בחוקף חרם דיהושע בן נון ומטיל חרמי שמים.

(ו) מכתב שלישי — להגה"ק מהר"ר משה צבי מסאווראן זצ"ל להזהיר על המסיגין שמשפטן חרוץ בתורה, ע"ש.

(ז) מכתב ד' — להגה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זצ"ל, מכתב ארוך, וסיים דבריו בזה"ל: מובטח אני באחב"י שיכירו האמת וידעו ויבינו שכל כוונתי רק להורותם הדרך אשר ילכו והמעשה אשר יעשו כראוי לזרע בני א"ל חי, ובאם שהמצא ימצא שורש פורה ויאמר שלוי' יהי' לי כי בשרירות לבי אלך אז כודאי אלביש בגדי נקם לנקום מאותו האיש נקמת ד' צכ"אות ולפרסם אותו ברכים כדרך שעושין לבעלי המחלוקות וכו', עכ"ל.

(ח) לא נשמע עוד נבילה כזו בשו"כ להשיג גבול אחרים בלי שום טענה (דברי יואל — מכתבים ח"ב מכתב א').

(ט) וזה א"צ למודעי שאם יבא איזה שו"ב אחר להשיג גבול השוכי"ם עבור שלא ירצו לשחוט על הגאכעללע של המסרבים השו"ב ההוא משיג גבול ורשע גמור ושחיטתו נבילה וטריפה (מכתבים שם מכתב פ"ה).

פרק ט"ו

עד אחד לפסול השוחט

(א) אם יצא כבר שם רע על השוחט והער כר סמכא ואיש מהימן ראוי לו להחמיר ולהרחיק ממנו (יש"ש חולין פ"א סי' ט').

(ב) אם לא העיד עליו כ"א עד אחד אינו נאמן עליו אא"כ נראה להמורה שאמת הדבר לפי ענין השוחט כגון שיצא עליו כבר שם רע

והעד הוא בר סמכא ואיש מהימן אז יש להעבירו (שמ"ח סי' ב' סכ"א, טוטו"ד תליתאי סי' כ"ז, דב"ח יור"ד ז').

שחיטה, דיסק א, פייל פי

ג) אף כי לפי הנלענ"ד אין לפסול השוחט מעדותו של זה, מ"מ יש לדונו לפ"מ שהוא אדם. ואם הוא אותו שוחט אשר כבר נכשל בענין הבדיקה כאשר כתבתם לי בשכבר אי לדידי צייתי בני קהלחכם ה"י מעבירין אותו לגמרי כיון שיש רגלים לדבר (מהרי"ק שורש ל"ג א). וע"ע דע"ת סי' א' ע"ו עד פ'.

ד) אע"ג דאין עד אחד נאמן להטריף הבהמה שנשחט כבר אבל לפסול השו"ב שלא יהי' עוד שו"ב מכאן ולהבא נאמן (שו"ת רשמי שאלה יור"ד סי' י"ז או' כ"ד).

ה) בשו"ת טוטו"ד קמא י"ג ושו"ת ד"ח ח"א יור"ד סי' ז' דסגי בע"א לפסול השו"ב (דכ"ת א"ד).

ו) הא פשוט דע"א נאמן לפסול השו"ב. אבל כאין העד יודע שבמזיד עשאו השו"ב יש להסתפק אם אפשר לפסול השו"ב כיון דאיכא תרתי לטיבותא דליכא אלא עד אחד ואינו יודע אם במזיד, וצ"ע לדינא (שו"ת שערי צדק יור"ד סי' ו', וע"ע טוטו"ד תליתאי סי' ח"י, ושו"ת תולדות יצחק דיני שחיטה כלל א' ו').

ז) גם בשו"ת שכו"י ח"א סי' מ"ג נ' דע"א בכחי לפסול השו"ב.

ח) אם העד אומר ששחט שלא כהוגן והשחט שותק הבהמה אסורה והשוחט אסור לשחוט מכאן ולהבא עד שיחזור בתשובה (בית אברהם ש"ז ס"ק מ"ז, וכ"כ בזית יצחק סי' ל"ט ח"י אות ג').

ט) עד אחד אומר נשחטה כהוגן והשני אומר שלא כהוגן והמשרתת אומרת כחד מהן מצטרפת להעדאת אותו העד (שו"ת מגדל השן סי' י"ז, וע"ע שו"ת מהרי"ט ח"ב יג, ושו"ת מהרש"ל סי' ב', ומהר"ם מינץ כ"ה, ומהרשד"ם יור"ד סי' י"א, וגנוזי חיים מע' או' ה' סי' מ"ו).

י) אם לא העיד רק עד א' אינו נאמן אא"כ נ' להמורה שאמת הדבר לפי ענין השוחט (שמ"ח סי' ב' או' כ"א).

יא) כל הדיון לענין עד אחד המעיד שראה ששחט שלא כהוגן, אבל אם אומר העד שראהו בעצמו אוכל נכילות ודאי דאסור לאכול

משחיטתו ואפי' עשה תשובה לא מהני עד שיעירו עליו עדים כב"ד שעשה תשובה (חכ"ש למהרש"ק סי' א').

יב) שני עדים המעידים זה שלא בפני זה בשני ענינים שונים ובמאורעות שונות כגון אחד מעיד שגנב והשני שלוה ברכית מצטרפין לפסלו (שו"ת מהרי"ט ח"א פ"ב, שו"ת בר ליואי תנינא יור"ד א', דע"ת סי' א"ע).

יג) אם הרב עצמו ראה שהשוחט אינו כהוגן יכול להעבירו (שו"ת מהר"מ שי"ק יור"ד י"א).

יד) לענין שו"ב הפוסל שו"ב אחר עי' דכ"ת סי' א' או' רס"ז.

טו) המשגיח שהעיד על השו"ב שחשוד להאכיל טריפות יש להעבירו אע"ג שאינו רק עד אחד (שו"ת בית שלמה יור"ד סי' א').

פרק ט"ז

אכל בשר ונמצא טריפה

א) אכל עוף ואח"כ נמצא בו אחד מח"י טריפות א"צ כפרה ע"מ שאכל דהוי אונס (שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' מ"א, וח"ג סי' י"ט, מובא בפת"ש או' א') ומ"מ כדאפשר יתענה יום א' או יתן דבר מה לצדקה לכפר על שאינה לו דבר זה (כה"ח שם ג').

ב) וכ"ז בענין אברים הפנימיים שמדינא א"צ לבדוק כ"ז שלא ידע בהם ריעותא, אבל שוחט שנתפס בקלקול ובעבורו כל העם בשגגה אז שונה הדין לגמרי, כי הרבה פעמים שגגת הרב הוא שלא דקדק הרבה בעת קבלת השוחט כפי שהי' ראוי, או שלא נזהר בכל הזהירות בבית המטבחים בסדרי השחיטה והבדיקה וע"ז נאמר ואשמם בראשיכם. ועון כל הקהל על פתח הרב רובץ, וע"כ באירע ריעותא כזה והיחיד אשר חש לתיקון נפשו מסתפק ועומד אם חובה עליו לקבל על עצמו דבר לתשובה יפנה אל גדולי הדור שלא במקום מגורתו, כי בע"כ רב דעירו יהדר בתר שריותא וקילתא אחר שגם הוא בשגגה (שו"ת פרי חיים סי' ל"ד).

פרק י"ז

טעה הרב בתקנת שנים שוחטים

(א) אם טעה (וכ"ש הזיד) הרב בתקנה שהסכימו עליה גדולים למאות שיהיו שנים עומדין על השחיטה לבדוק הסכין לפני ולאחר השחיטה, וכן לבדיקת הריאה, ואח"כ נתפס השוחט בקלות ראש יש להחמיר בכפרה על העבר וחלילה לחשבו כאונס ולדמותו לדין המוכא בשו"ת פנים מאירות מועתק בפת"ש יור"ד כ"ט, דהכא פשיעה הוא כי כל הפוסקים מזה ומזה המה כתובים במכשולות הגדולות השכיחין, ובאתרא דשכיחא היזיקא אפילו בהיזיקא דגופא חוששין כ"ש בדברים הנוגעים אל הנשמה, ואם לא ידע הרב מכל זה מי ביקש זאת מידו לרמוס חצרות בית אלקינו ולעמוד בראש העם, ושגגת תלמיד כזה ודאי עולה זרון, זרון לבו השיאו להגביה לכו לחרוש מחשבת און כי לא ישיגנו כל אלה מטעם לא יאונה לצדיק כל און, אוי לאותה כושה אוי לו לאותה כלימה אוי לו לעיר שזה מנהיגה, ותשובה גדולה וחמורה מתבקש מעמו וכו' עכ"ל (ס' חותך חיים יור"ד סי' ח"י ענף ה').

פרק י"ח

טעמים לשחיטה ובדיקת הסכין

מצאתי לנכון להושיט כאן שיטות ודיעות הפוסקים המדברים בטעם איסור שחיטה בסכין פגומה בהיות שדינו שגור בפי כל אחד ששחיטתו טריפה, אבל זעירין אינן אפילו מבני תורה היורעין טעמיה הנובעת עוד מקדמונינו זצ"ל, וע"כ חשבתי לנכון להציע הדיעות כאן ותתרכה הדעת בעזה"י.

טעם א': (א) בס' החינוך מצוה תנ"א וז"ל: ואומר ג"כ ע"ד הפשט כי מצות השחיטה הוא מאותו הטעם לפי שירוע כי מהצואר יצא דם הגוף יותר מבשאר מקומות הגוף ולכן נצטוינו לשחטו משם טרם שנאכלהו כי משם יצא כל דמו ולא נאכל הנפש עם הבשר.

ועוד נאמר בטעם השחיטה מן הצואר ובסכין בדוק כדי שלא נצער בעלי החיים יותר מדאי כי התורה התירן לאדם למעלתו לזון מהם ולכל צרכיו ולא לצערם חנם, וכבר דברו חכמים הרבה באיסור

צבע"ח אם הוא איסור דאורייתא והעולה לפי הדומה שאיסור דאורייתא הוא. עכ"ל.

(ב) וכן מרמז הרמב"ן בראשית א' כ"ט וז"ל: כי התיר הגוף בחי שאינו מדבר, אחר מיתה, לא הנפש עצמה, וזה טעם השחיטה, ומה שאמר צעב"ח דאורייתא וזה ברכתנו שנברך אשר קבמ"ו על השחיטה. ע"כ.

(ג) בשו"ת חת"ס או"ח סי' נ"ד העתיק ד' הרמב"ן והוסיף עליה "נ' מדבריו אחר שהרשה ית' לנו לאכול בשר בע"ח רצה שלא נתאכזר ולרחם עליהם למעט צערם ע"כ צוה לשחוט מן הצואר ומברכין אקב"ו על השחיטה, כאילו נאמר אשר קבמצ"ו לרחם על הבריות" עכ"ל.

(ד) ובשו"ת חת"ס ח"ו סי' כ"ד אחר שהעתיק דברי החינוך כ' בזה"ל: טעם זה דהחינוך קשה לאמרו דא"כ דגים וחגבים מאי איכא למימר, ולמ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת מא"ל, אע"כ אין לבנות הלכה על דברים כאלו. עכ"ל.

(ה) ובפמ"ג ה' שחיטה בסוף הפתיחה תמצא כע"ז שכ' "טעם מצוה זו הביאו הא"ר בשם ס' החינוך דרוב דם יוצא מצואר כדי שיצא הדם, ועוד משום צעב"ח ... וכן בסכין פגום אסור משום צעב"ח ... אמנם כבר כתבו שאין ליתן טעם על שום מצוה אף שבקצת ספרים נמצאים טעמים עליהן אין להשגיח עליהן. עכ"ל. וע"כ לקמן או' כבר.

(*) והחיד"א (במחז"ב סי' ח"י ס"ג) מ' דמה"ט אסור לשחוט בלי בדיקת סכין שלפניה.

(ו) וכסברת החינוך דגם בעידן שחיטה למעוטי בצערא עדיף תמצא בר"ן חולין במשנה דהשוחט מן הצדדין שכ' בזה"ל: כיון דשחיטה בסימנין היא כי שחיט מן הצדדין וחותר מן המפרקת איכא צער בע"ח. עכ"ל.

(ז) בס' הנתיבות נתיב כ"ד שביל ט' ג"כ תמה על טעם החינוך דלא מצינו שיעור לחידודו של סכין ואפילו מוליך ומביא כל היום כ"ז שחותך כשר מעיקרא דינא וכי נאמר שזה צעב"ח פחותה מהחותך בסכין מחודדת מאד ופגומה כ"ש עליה, ואפ"ל דהכלל ניתן על הרוב. ע"כ.

קיא שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

(ז*) ובענין סברת החינוך ע"ע מה שהאריך בטוטו"ד בס' דבר המלך על המצות שער כ"ו פכ"ח באריכות.

(ז**) בס' אמרת צרופה (פרק קי"א) חידש דל"ה החינוך ורעימי' מובנים היטב דברי הש"ס בחולין יז: "אמר רב חסדא מגין לברדיקת סכין מה"ת שנאמר ושחטתם וכו', פשיטא כיון דכי נקב טריפה" עכ"ד הש"ס ויש לתמוה מאי זה קושיא ודלמא קרא משמיענו באם ירצה לוותר על בדיקה שלפני השחיטה באם ימצא טריפה ישליכנו דאינו רשאי וכמבואר בס' ח"י בהפוסקים, אבל לדעת החינוך יתבאר הכל כמין חומר דהרי לשיטתו איסור הפגימה מטעם צעב"ח וא"כ כוונת הש"ס למאי איצטריך קרא להצריך בדיקה ואפי' לפניו הלא סכין פגום ריעותו מטעם צעב"ח ואם כ"כ הקפידה תורה שגם בדיעבד יאסור השחיטה מטעם זה א"כ דבר פשוט שצריך לבדוק לפניו דמה לן כמה שיותר וישליכנו כנמצא פגומה סוכ"ס הלא מצער בעל חיים ואדרכה אם ישליך הבע"ח גרע עוד יותר דנמצא שציער הבע"ח בכדי, וז"פ.

טעם שני: י' ברש"י חולין י' ע"א ד"ה שמא בעור, "השחיטה נפגמה ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו שהפגם קורע, וזבחת כתיב" עכ"ל.

(יא) וכ"כ בר"ן חולין פ"ק ד"ה איתמר, "השחיטה שמא בעור הבהמה נפגמה ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו שהפגם קורע, וקרא וזבחת כתיב" עכ"ל. וכ"כ בבה"ג ה' שחיטה, וכ"כ הלבוש דאינו חותך אלא קורע ונוקב.

טעם שלישי: יב' בשאלות (פ' בהעלותך או' קכ"ה) וז"ל: ואי אית ביה פגימותא ושחיט בה איטרפא לה מ"ט כיון דההוא מורשא דפגימותא מיבזע הוא דבזע לה הויא לה דרוסה. עכ"ל. ועי' בהעמק שאלה שהסבירו מאיסור דרסה והאריך להוכיח דשני מיני דרסה איכא.

(יג) ובדע"ת (סי' ח"י או' ג') רוצה לידחק ולפרש כוונת השאלות ג"כ כדעת רש"י, ע"ש.

טעם רביעי: יד' בשמ"ח (סי' כ"ד כ) דהטעם משום עיקור, וז"ל: במדינות אלו המנהג להטריף עיקור בין במעוט קמא בין במעוט בתרא בין בקנה בין בוושט ואין לשנות. והיינו נ"ל עיקור דסכין פגום וכו' עכ"ל.

(טו) בשו"ת חת"ס (יור"ד סי' ט"ו) כ' תרי טעמי לפגימה וחדא מנהון עיקור, ע"ש.

(טז) בס' העמק שאלה (שאלתא קכ"ה) בזה"ל: הא מיהא דלא כגאון תבואת שור סי' כ"ד סק"כ שכ' דהכל מודים דפגימת סכין פסול משום עיקור ואדרבה אין הדבר ברור כלל. ועי' תוס' חולין ב: ד"ה שמא, מוכח דפגימת סכין אינה עיקור. והכי נ' מלשון הרי"ף פ"א וכו' עכ"ל.

טעם חמישי: חי) משום שהייה, בשו"ת חת"ס (יור"ד ט"ו) וז"ל: אטו פגימה נאמרה למשה מסיני עיקור ושיהוי נאמר וכל שיש בסכין עכבת מקום שמעכב העברת הצפורן יהי פגימה מגוף הסכין או פליטה מדבר אחר הנדבק בסכין הכל גורם או עיקור או שיהוי, עכ"ל.

(יט) בס' הנתיבות (שם) תמה ע"ז דא"כ למה חמור פגימה לשערור בכל שהוא והלא בפגימה כ"ש עדיין ליכא שיעור שהייה כמבואר בסי' כ"ג סעי' ב', ואע"ג דאנן מחמירין בשהייה כ"ש כמבואר ברמ"א שם אבל הלא הפגימה אסורה מדינא דגמרא, ומדינא דגמרא איכא שיעור בשהייה, וצ"ע, עכ"ל.

טעם ששי: כ) בדע"ת סי' ח"י או' ג' כ' "דהיכא דהפגם רק במקום אחד כפי הנראה הוי רק חשש נקובת הושט קודם שנשחט רובו ... ומסתימת ד' הפוסקים ל"נ כן" עכ"ל.

טעם שביעי: כא) בס' לחם הפנים סק"ד נתן טעם לפגימה עפ"י סוד "שמעכב הנשמה אשר בו" ע"כ (מובא בכרתי סק"ה, ועמ"ש הוא ע"ז מובא בסמוך או' כ"ב).

כב) בכו"פ (ח"י סק"ה) כ' עליו בזה"ל: ושתיקותו יפה מדיבורו וח"ו ליתן טעם למצות ד' וכו' עי' בסמוך.

ערעור על נתינת טעם: כג) בס' כו"פ (כרתי סי' ח"י או' ה') "כך הוא הלכה למשה מסיני ואי"ב טעם כי בטעמים נותן מכשול בעוה"ר, כי רבים אשר אין שומעין בקול הסוד ההוא ותפוג תורה להקל בדינים הללו" עכ"ל.

כג) בשו"ת נחמד מפז יור"ד סי' ד' האריך לבאר כוונת הכו"פ וכן שאר הפוסקים שהעירו מול נותני טעם לפגימה (עי' לעיל בדברי

הפמ"ג) וכ' דאין כוונתם לערער נגד כל הענין של נתינת טעם דהלא מקורו נובע עוד מהקדמונים ר' משה הדרשן הרמב"ם במורה, הרמב"ן עה"ת, חינוך, שאלתות, טעה"מ להרדב"ז, אלשיך הק' ועוד ועוד שטרחו לתת טעם למצות התורה ובהקדמה לס' דפ"ק דכן חובה על כל האדם להשלים חלקי מחשבה דיבור ומעשה אצל כל מצוה. וגם ידוע ליודעי חן כי לכל מצוה יש טעמים בנגלה ובנסתר.

ורגיל אני להמליץ תיפח רוחן של מחשבי קיצין פי' שנותנין טעם ומחשבין דבטעם זה כבר נתנו קץ לסיבת המצוה, אבל האמת יורה דרכו כי התורה שניתנה אש שחורה ע"ג אש לבנה מאין סוף ואין קץ ברוך הוא הוא סיבה להמסובב שהוא תורה"ק שיהי' כמסבב דגם לטעמי התורה אין קץ וסוף, כמ"ש לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד, ומבואר בזה"ק אורייתא קוב"ה וישראל חר.

ומובא הרבה בהפוסקים חוב נתינת טעם לכל יחיד לפי שכלו ויש להביא רא"י מפרה אדומה ששם חקק הקב"ה שלא יתגלה טעמה, ואעפ"כ פוק חזי שר' משה הדרשן יצא לתת טעם.

אלא עיקר הכל הוא כמ"ש לעיל שלא יהי' אחד לסמוך ח"ו על טעמיו ולפסוק הלכות על פיהם, רק יהיו כמו דברי אגדה דקי"ל בהו דאין למדין הלכה מדברי אגדה, וכמבואר באוה"ח פ' האזינו ע"ש, וכן בשו"ת חת"ס חיוור"ד בדין סחורה במאכ"א בשם חו"י, ע"ש (אמר המו"ל: ע"ע בסמוך או' כ"ד בע"ז).

כד) בתב"ש סי' א' סק"א, דאין לשאול טעם על ההלכות של שחיטה (שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה, עיקור) דכולן הלל"מ וגזירות המלך הן, וגם כיון שיש בכל טעם מקום לטעות שיבאו להתיר היכא דלא שייך הטעם בזה ויפיק חורבא ח"ו ע"י נתינת הטעם (עכ"ל, מובא בדכ"ת סי' כ"ג סק"ה) וכ"כ בפמ"ג סי' כ"ג שפ"ד סק"ב, ובסוף פתיחה לה' שחיטה (מובא לעיל או' ה), וכ"כ בכו"פ סי' ח"י (מובא לעיל או' כ"ג) ובמנחת אהרן סי' כ"ג סק"ב, ומעשה רקח (הספרדי על הרמב"ם) ה' שחיטה פ"ג ה"ב, ושו"ת זכרון יצחק סי' ק"ז.

פרק י"ט

בדיקת סכין

הרגשה, יר"ש, וישוב הדעת לבדיקת סכין

מבוא

קשה למצוא אף אחד מהמחברים על נושא שחיטה שלא יזהירו על הרגשה, התיישבות ויר"ש. הני תלחא ריעין דלא מתפרשין המעכבין על השוחט לעשות מלאכתו מלאכת השחיטה באמונה. והיוצא מדברי כולם כי הני ג' תנאים הנצרכין חלוקין זה מזה במהותן.

הרגשה — הוא דבר טבעי ולא כל אדם זוכה למדה זו, יש שמשמאי קא זכו ל"י שמרגיש פגימה קלה ודקה כמות שהיא, ויש שגם אם ירבה כחול ימים ויתעסק בזה ללמדו יהי ללא יועיל, כי אינו מסוגל לכך, ולא כל אדם זוכה לשני שלחנות.

אבל לאידך גיסא ניקל בו לעמוד על המבחן ולידע אמיתת הדברים אצל השוחט אם מומחה לזה או לא ע"י הנסיון הרבה פעמים וזמן רב (ע"ע בסמוך בדברי הפוסקים).

יר"ש — הוא דבר המסור ללב ורק למי שנגלו כל תעלומות לב ג"ז גלוי וצריכין לילך בזה בתר חקירות ודרישות על מהות האי גברא מיום עמדו על דעתו עד עכשיו, ועכ"ז צריכין הרבה סייעתא דשמיא שישאר על מעמדו הראשון ולא יתקלקל (עי' ד"ח סי' ז' ותבין) (עי' בפוסקים בסמוך).

ישוב הדעת — הוא דבר השייך אצל כל אחד ואחד ואינו תלוי במומחיות כלל, אבל הוא כעין תולדה ממדת יר"ש, כי לעצור כח בעת הבהלה והטירדה ליקח הפנאי ולברוק הסכין בהתיישבות תלוי כפי יראתו את בוראו ויראתו העונש הגדול המעותר לו עבור כשלון הרבים באכילת נז"ט, וג"ז אפשר לברר כניקל בראיית העין אם השוחט מדקדק בה.

ועכשיו מה שהעירו מאורי הדורות בזה

(א) רבינו יונה (בשערי תשובה שער ג' אות צ"ו) וז"ל: רבים מן המומחים רחקו לבם מיראת חטא, ואשר איננו ירא לבו לא יבין

לדקדק בבדיקת הסכין, כי צריך לכוין לבו במאד מאד בבדיקתו, הלא תראה כי יבדוק אדם פעמיים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה ואח"כ ימצאנה כי הכין לבו באחרונה, ובחינות חוש המישוש כפי כוונת הלב, מלבד כי יפשע גבר מבלי יראה בבדיקת הסימנים ויתר דרכים וצדדין, עכ"ל (וכלשון זה בצוואת מהר"ש אבוהב בשם מהרי"ק ז"ל. ולשון הרב"י העתיק גם במעדני יו"ט חולין ח"י. ובשו"ע יור"ד סי' ח"י סעי' י"ז, ובשמ"ח סי' ח"י או' ז).

(ב) הרא"ש (חולין ח"י) וז"ל: כי הרבה צריך ישוב דעת ויר"ש לבדיקת סכין. עכ"ל.

(ג) ביש"ש חולין (סי' ל"ט) אחר שהביא דברי רא"ש הללו כ' וז"ל: ויפה כ' ואני הגבר אשר ראיתי את עניי, בע"א הייתי נועד בקיבוץ חכמים ראשי ישיבות ובא שוחט דמתא וסכינו בידו והי' המעשה בעויה"כ ושחט בו כפרות ולקחתי הסכין מידו ושאלתי אותו אם בדוק הוא, והשיב לי בדוק, ואני בדקתי בו בעצמי ומצאתי בו חגירת הצפורן ואמרתי לו הסכין פגום, חזר הוא ולקח הסכין מידו ובדקו כהרגלו במהירות ושחק בי ואמר כשר הוא ובדוק, חזרתי ולקחתי הסכין מידו ובדקתי ומצאתי בו פגימה ככראשונה, ומקצת אלופים גערו בי ואמרו מה לך בנסתרות, ואמרתי גלויות הן, כי לא בחנם כ' הרא"ש הרבה צריך ישוב הדעת ויראה ד' בבדיקת הסכין, עד שהי' לשם זקן אחד בעל הוראה ולקח הסכין מידו ובדקו בנחת כמוני ומצא בו פגימה בחגירת צפורן. ואמרתי א"כ משבח אני את המתים שכבר מתו שאמרו הרבה צריך ישוב הדעת ויר"ש בבדיקת הסכין, ולכן ראוי להזהיר השוחטים ולהקפיד עליהם בדבר זה. עכ"ל.

(ד) בשל"ה (שער האותיות או' ק') וז"ל: ואף בעיר גדולה שהיא עיר ואם בישראל ראוי לכל ירא וחרד לחקור ולדרוש איך הוא הסכין של שוחט דמתא אף אם הוא יר"ש יב נוסף על יר"ש צריך אומנות יתירה, ואני ראיתי אחד מן הפרושים אמיתיים שלא אכל בשר אם לא כששחט הוא בעצמו והי' בא לעיר גדולה לאלקים המתנהגת בחסידות ובקדושה, ודברו עמו חכמי העיר למה לא יאכל הבשר ששחט השוחט המומחה שלהם, ובכן לרוב הפצרתם לקח הסכין מן השוחט ובדק אותו ואמר להשוחט תאמר לי איך אתה מחזיק את הסכין, ואמר השוחט הוא כשר, אמר לו להשוחט בדוק אותו שנית ובדק אותו שנית ואמר שהוא כשר, אח"כ הראה הוא לחכמים ואמר

תראו שבכאן יש פגימה וכדבריו כן ה', ותמהו חכמי העיר, ראו עד היכן הדבר מגיע כי צריך להיות מופלג ביר"ש ומופלג בהבנת הבריקה.

ולא לחנם ה' המנהג של חכמי התלמוד לבדוק הסכין דוקא הם בעצמם ובכבודם ולא להאמין לשום טבח אף שהוא יר"ש כי הרכה צריך ישוב הדעת ויר"ש לבדיקת הסכין.

והנה כשזיכני השי"ת לבא לירושלים עיה"ק תובב"א ראה ראיתי הנהגת בדיקת הסכין בכאן באימה יתירה ובהראותו לחכמי העיר, וכן המנהג בכל המלכות הזה, ראו עיני ושמח לבי, עכ"ל"ה שלה"ק.

(ה) הגאון רבינו ר"ר יונתן זצ"ל (בעהמ"ח כרתי ופלתי) וז"ל: ובעוה"ר רב המכשלה כי צריך מאד הרגשה ולפעמים המורה בעצמו אי"ל הרגשה בפרט איש אשר בא בימים ובוש לומר לאחר שיבדוק ובין כך בעוה"ר התקלה מצוי' ורבים חללים הפילו ועצומים כל הרוגיה, ומעיד אני עלי אף שתה"ל יש לי הרגשה מ"מ הואיל וזקנתי אין אני סומך על בדיקתי עד שיסכימו שוחטים מומחים עמי (כו"פ סי' א"י"ב).

(ו) בשו"ת מאיר נתיבים סי' ע"ו, וז"ל: ראוי לתקן שעכ"פ משבעים שנה ואילך לא ישחוט שום אדם אף שמרגיש עדיין והוא בכחו משום לא פלוג, כיון דרובא דרובא באותן השנים כבר בטל כח ההרגש. גם עד שבעים שנה צדיכין מורי הוראות להשגיח על השוחטים הבאים בימים לנסותם לפרקים אם עומדין על חזקתן בהרגשה כי קרוב הוא להתקלקל, ואני מעיד שראיתי שוחטים שהי' סבורים שהם מרגישים והיו ידיהם רותחים והראיתי להם עין בעין ונשבעו שלא הרגישו בעצמם כלל והחזיקו לי טובה ופסקו לשחוט וראוי לגדור פרצה זו. עכ"ל (מוכא ביד אפרים סי' א').

(ז) בשמלה חדשה (סי' ח"י או' ז') אחר העתקת דברי רבינו יונה כ' בהאי לישנא: ולכן אין למנות ע"ז כ"א יראי שמים ביותר וחרידיים על דבר ד' ואינם נבהלים ונחפזים בדעתם ואינם משתכרין שהמשתכרין אפילו שלא בשעת שכרות אבריהם כבירים עליהם, וצריכין הממונים לחקור אחר כ"ז וגם לבדקם אם יש להם הרגשה טובה כשאר בנ"א השלימים בדעתם וכל המרבה לבדוק אחר השוחטים בענינים אלו הר"ז משובח. עכ"ל.

להרבות בודקי סכין

(ח) בחידושי הרשב"א בשם הראב"ד (חולין דף י') אע"פ שלא אמרו להראות סכין לחכמים אלא משום כבודו כיון שיש תועלת גדולה בדבר שהרי בדיקת סכין צריך דקדוק יותר, ומי כהחכם ומי יודע להזהר אין ראוי לחכמים למחול על כבודם בדבר זה אשר לא כדת שאינם משגיחין על תקנת הדור, וגם העם כולם ראשים וחכמים בעיניהם (חי' בית מאיר סי' ח"י).

(ט) בשו"ת טוטו"ד מהד"ג סי' ל"ה פסק להעביר שו"ב עבור שאינו רוצה להראות סכיניו לשו"ב השני כי מי שהוא יר"ש אדרבה רוצה להראות סכיניו להנצל ממשגה וטובים השנים מן האחד וכיון שזה אינו רוצה להראותו איכא ריעותא גדולה וראוי להעבירו. ע"כ.

(י) מצאתי בקונ' ממנהגי ארץ המערב שנדפס בס' זכ"א וז"ל: תקנת קדמונינו בגזרת נחש שתבדוק הסכין עם עוד אדם אחד בחוש המישוש ובלאו זה אין להתיר לעולם, וכבר ידוע דעיקר השחיטה והטריפות הוא הסכין ומקרא מלא הוא גורו לכם מפני חרב, עכ"ל (דע"ת סי' ח"י ס"ק ל"ח).

(יא) בס' ברית מטה משה (פזמון חד גדיא) כ' בזה"ל: באתי להזכיר מעון הרע הזה שעדיין הבשר בין שנינו שאכלנו נבילות וטריפות עד כה שהי' גודל המכשלה הזאת בישראל שהרבה שוחטים אין להם הרגשה ... ופשיטא מחמת שמעייפים ומייגעים ידם ככדים עליהם מלבדוק סכינין יפה ... ראינו למפרע שדבר זה החריב את ביתינו אשר עדיין לא נבנה בימינו והשכינה בגלות עדיין בעונינו, וכאשר נמצאו כמה קלוקלים אשר אין להעלות על הספר כי קצר היריעה מלהשתרע ... ומי יוכל להגיד ולספר מה שעבר עלינו עד כה שגרמו לנו השוחטים כמה רעות ולא ידעו ששחטו לעצמם בסכין פגומה כמו"כ הי' מיתתם בכלל נבילה וטריפה, לכלב הוא הקליפה רח"ל תשליך אותם ומוכרח להיות מגולגל בכלב ... עכלה"ק.

(יב) בתקנות גדרים וסייגים שנתקנו ע"י הגאונים הגדולים מוהר"ר משה חריף זצ"ל ומוהר"ר עקיבא איגר זצ"ל (שנכתבו בפנקס הגדול דק"ק פרעשבורג) בתוך התקנות בזה"ל: ככן עשו חכמים חיוזק לדברים ותקנתא לתקנתא עבדי' שאם שוחט אחד מצא לחבירו השוחט

ששחט שום דבר הצריך שחיטה אם בבית או ברחובות ואומר לו הראיני סכינך אזי מחויב השוחט להראות לו סכינו ואל יסרב באותו שעה וכו' עכ"ל.

(ג) וע"ע מ"ש במדור "השגחה על השחיטה ובדיקה" בשם הרכה פוסקים למאד עינם ומאורן של ישראל לדקדק שיהיו שנים בודקין את הסכין דוקא לפני ולאחר השחיטה מחשש פן לא ירגיש השוחט בלבד וכל העם בשגגה, וכל אותן הפוסקים נעשו כלל מוסיף על הפרטים שהעתיקתי עד הנה להרבות בריבוי הדיקדוקים על בדיקת הסכין וכשרותה, ע"ש.

(ד) ועל האחרון אני בא להעתיק מחתן וחותנו שראו את החדש שנתחדש בעון הדור לפרוץ פירצות מרובות בנושא זה.

בשור"ת בית הלל סי' מ"ז (להגה"ק מוהר"ר הלל מקאלאמייע צוק"ל) וז"ל: מה שעלה על רעיוני זה כמ"פ שראוי לכתוב לרבנים שהמה יראי ד' שלא יסמכו על הרגשתם להקל לנסות השוחטים, ולא ידעתי מאין נתפשט ובא המכשול וטעות הזה, וכי בשביל שהוא בקי בהויות דאביי ורבא ויורד לעומקו של הלכה ויודע לבנות מגדל הפורח כאויר יודע ומבין ג"כ בבדיקת הסכין אתמהה, וכי מאי ענין זל"ז הלא מתת אלקים הוא יש שיש לו חוש מישוש גדול, והרגשה חזקה, הגם שאי"ל יד ושם בתורה וכן להיפוך.

ואם ת"ח בדורות הראשונים שהי' בלי ספק גם ירא ד' באמת רצה להיות שוחט בודאי הי' מכתת רגליו זמן זמנים לילך מעיר לעיר מאומן לאומן ללמוד ע"צ היותר טוב חכמה זו השחזה והרגשה, משא"כ עתה אמש הי' בחור מה דרכו של בחורים, תפארת בחורים כחם לעייל פילא בקופא דמחטא ולפלפל, למחרת נשא אשה ואח"כ נעשה רב ומיד ישמיע כל תהלתו וכל רז לא אניס לי', דמאחר שנקרא מורה מוריגו בושא היא לו שאי"ל הרגשה ולקרות לאחר שיסייענו לנסות השוחט ... ונותן קבלה וכוחב יאכלו ענוים וישבעו, כמשה מפי הגבורה.

ובעוה"ר עיני ראו ולא זר כמה וכמה רבנים הגורמים להאכיל טריפות הגם שהמה יראי ה'. בענינים אחרים, אי לאותה בושא כמה האמת נעדרת, וכמה וכמה מקלקלת השורה מדת הגאווה הסרוחה המושרשת בלכם ... עכ"ל.

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה קיט

טו) בס' לב העברי (חתן הנ"ל ותלמיד בעל חת"ס זצ"ל) וז"ל: ... וכמה פעמים בא רב אשר לא עמד בנסיון לפני שוחטים מומחים מעיר אחרת ולא שמש בידיעת פגימת הסכין ומיד סומך על עצמו לנסות את השוחטים וליתן קבלות. וכמה יש להתאונן על פרצה גדולה הלזו, ראיתי הרבה שוחטים אפי' מקהילות גדולות שאין להם שום ידיעה מסכין חד וחלק המבואר בשו"ע, ישנו שתחלת העמדת הסכין שלא כהוגן, וישנו שאף אם מעמידין הסכין היטב מחמת הרגל ההשחזה מ"מ כשעושים בסכין פגימות דקות עוברים עליהם תמיד וכו'.

וכמה רבנים שידעו שנפסלו השוחטים במקום אחר על הרגשה אמנם גם לבם בהוראה לומר "בגבולי אני ואפסי" וסומכין על אלו השוחטים הפסולים המאכילים טריפות בידים אוי לרבנות כזו המקברת את בעליה.

ושוחטים הפסולים שאני מרעיש עליהם לא מחמת כזה שראו לעין השמש נקודה לבנה על חוד הסכין וכו' אלא פגימות ממש מצאתי שאוגרת הרבה בצפורן לי ולחביריי ולכל השוחטים אשר ראיתי ואפילו בקהלות גדולות בעוה"ר...

ואם בדורות הראשונים כך (כעדות השל"ה זצוק"ל) בדורות אלו על אחת כמה וכמה, אין להגיד איך רבה המכשלה אפסילו בקהלות גדולות. ומה חידוש אח"כ אם הדור פרוץ אם הם אוכלים תמיד נבילות המשקץ את הנפש (עכ"ל בעל לב העברי).

טז) הגיעני מכתב מחד צורבא מרכנן ירא אלקים שהי' שוחט דמתא בקהלה גדולה, וכי' איך עושה חוכא עם הרכ המצוה לו להביא סכין לפניו והוא מביא תמיד רק סכין שאינו יפה וכשר אמנם בעיני הרב הכל טוב ויפה, וכי' שם שבוע זו עברו דרך עירו שם ב' רבנים מקהלות גדולות והם הפליגו עצמם שהם בקיאים בבדיקת הסכין והראה לפנייהם אחרי מסירת מורעה סכין שאינו יפה וכשר לשחיטה והם הפליגו אותו מאד שישחט בו בעבורם, והוא לא עשה כן בשביל שידע שהסכין פגום וכו', חזי איך רבה המכשלה ואיך עושין דמן של ישראל שחוק (שם).

יז) כמה גדולה המבוכה בדור הזה שסומכים על עצמם ליתן קבלות בשאט נפש ולכתוב "יאכלו עניים וישבעו" כאילו מבטן אמנם נולדו להיות אומנים בהרגשה, ואפילו אם הוא גדול בתורה סיני

ועוקר הרים אפ"ה אין מוכרח שתהי' לו הרגשה, ואיך יוכלו לעשות כ"כ מעשים טובים בשבעים שנה לפי החטאים שנעשים בגללם ביום אחד.

ואני כתבתי זה לעורר על הדבר שהוא איסור דאורייתא והוא מכשול לרבים וגם לעורר הלומדים הלכה למעשה להורות הוראה בישראל שייגעו עצמם לבא לידי מדת סימן הראשון של יור"ד, וללמוד ולשמש בדבר זמן אחד ביום לפני שוחטים מומחים ועי"כ לא יבא מכשול על ידם, וגם יצילו הרבה נפשות מחטוא ולעמוד בפרץ נגד פירצה גדולה הלזו (לב העברי שם).

(ח) בס' הזכרונות למהר"ש אבנהב זצ"ל וז"ל: הנסיון הוכיח שלא כל היד ראוי' לבדוק, ולא כל אדם מרגיש הרגשה הצריכה לבדיקת הסכין, ואין הדבר תלוי בלבד בידיעת הדינים והלכות שחיטה בע"פ, כי העיקר הוא בדיקת הסכין, והבדיקה הראוי' והכשרה תלוי' ביראת חטא... ואיה איפוא זו היראה והרעדה בכמה נערים נעורים כעוה"ר וכו' עכ"ל (ס' הזכרונות למהר"ש אבנהב — זכרון שלישי).

(ט) עו"ש בזה"ל: מכל הנזכר לעיל מבואר באר היטב כמה קשין דיקדוקי בדיקת הסכין ושצריך לשית לבו אליו בכל כח הכונה ושלא להסיח דעת ממנו וכולי האי ואולי להשלים בשלימות את חוקה, ומעתה גברו עלינו התמיהות מאד מאד בראותינו ריבוי השוחטים המצויין בכל עיר ועיר כאילו אומנות זו מביאה את האדם לחיי עוה"ב והלואי לא יביאנו ח"ו לידי כמה מכשולות ותקלות רבות הנמצאות בידי ריקניות מן הזהירות ויראת חטא הצריכים לכך וכו' עכ"ל.

(כ) ולהלן שם בזה"ל: והתימא הגדולה מכמה נותני רשות לשחוט ... שלא כל חכם ומנהיג הוי אומן בקי בבדיקת הסכין והרגשות הפגימות כי זה אומנות בפ"ע הוא, ומי שאינו רגיל בה מאד האיך יכול להורות לאחרים שיסמכו עליו וישחטו ויאכלו, וכי יש בזה משום חסרון דעת ותשיגנו חרפה וכלימה אם יודה שאינו מרגיש ואינו רגיל בדבר, והלא אין מתנאי החכם להיות שוחט ובודק. וגדולה מזו מצינו ... עכ"ל.

(כא) עו"ש, הרגשה היא דבר המשתנית ואינה עומדת על דקותה אלא הולכת ומתמעטת בודאי כל מבקש ד' ורודף האמת יתפוס את

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה קכא

הוראי שראה בעצמו שאינו מרגיש ולא יבטח על נטילת רשותו כי מי יודע בדבר יותר ממנו, עכ"ל.

כב) הביטו נא וראו מ"ש רש"ל ז"ל שפע"א בא לפניו שוחט דמתא וסכיננו בידו ולקח רש"ל ז"ל הסכין ושאל אותו אם הוא בדוק, והשיב בדוק הוא, ובדק רש"ל ומצא בה חגירת צפורן ... וכן שמעתי כמעשה זה אירע כמ"פ והנה בקל יוכל לפגוע באיסור חמור, ומבואר בזה"ק שמתמא נפשו ואי"ל חלק בקדושה (שמ"ח סי' א' או"ח).

כג) כמעט לא מצינו דבר כה עדיני ורציני בשטח השחיטה כחלקת הסכין, ומעולם היתה זאת לפוקה ולמכשול ומקום מוכן לפורעניות אפילו בזמן שהיו שנים כתיקונן והרבנים וגם השוחטים היו מובחרים שבמובחרים ודי לן עדותו של רש"ל ז"ל ושל"ה ז"ל (אמר המו"ל: עי' לעיל אות ג' ד' ולהן) ק"ו בן ק"ו כששררה קצת רישול בפיקוח מעשי השו"ב כי אז פרצו במילואן (אמר המו"ל: עי' לעיל ותמצא לרוב).

וגם אני הצעיר אמרתי בחפזי טעם לשבח, שהלא ידוע כי מאד מאד מתאמץ השטן הוא מה"מ להכשיל העם באכילת מאכלי איסור בכללות ונכילה וטרפה בפרטות, ועלה כוון הפייטן בשיר חר גדיא "ואתא מלאך המות ושחט לשוחט" ורמז עליה מרן רשכבה"ג בשו"ת חת"ס סי' ר"ח ע"ש.

ולא על חנם מצא בעוה"ר בכל דור ודור מקום לחול, אבל עדיין טעמא בעי מהיכן גבר חילו דילי' על הסכין של שחיטה במדה כה עזה וגדושה. ודי להעתיק מ"ש הפליתי בסי' ח"י או' א' בזה"ל: "אמנם חז"ל לעוצם קדושת פרישתם יראו לנפשם אולי אין להם הרגשה נכונה על בוריו כפי הראוי לשוחט ולא מרגישים בכל פגימה לכך בדרו בדרכים אחרים לחקור ... עכ"ל.

ודברי הרמב"ן (שמות כ' כ"ב) הן לנו קילורין לעינים ואעתיק קטעים מלשונו הטהור: "והנה עשו אשר שנאו השם הוא היורש החרב שאמר לו ועל חרבך תחי' והחרב הוא כחו בשמים וארץ כי במאדים ובמזלות הדם והחרב יצליחו ובהם תראה גבורתו ... וזה הטעם שהזכיר הכתוב אמר לא תבנה אתהן גזית כי בהניפך עליהם שום כרוזל לעשותו כן הנפת עליה חרבך המרצח ומרבה חללים וחללת אותם, ומפני זה לא

הי' במשכן ברזל ... וכן בבית עולמים לא נעשה בו כלי ברזל לכד הסכינן כי השחיטה אינה עבודה ... עכ"ל.

וכעיי"ז במט"מ סי' ד"ש דבכהמ"ז שמזכירין ברכת הארץ שהיא ברכתו של יעקב מכסין הסכין שהיא ברכתו של עשו. ע"כ.

ומצינו עוד דעצם סכין מרמז על מה"מ ברקח סי' שט"ו וחשב"ץ שט"ו דמכסין הסכין בכהמ"ז לרמזו דכשעת בהמ"ז אין חרבו של מה"מ שולט (מובא בשכנה"ג או"ח סי' ק"פ בהגב"י ב').

ועפ"י הנ"ל מובן דחרב וכן ברזל הן הנה כחן של הס"מ וכן דילי' ושם מצא השטן מקום לרקד בו ובפרט לפ"מ דאחז"ל בשבת פרק בתרא כי הנולד במזל מאדים נעשה טבח וכח מזלות ההם ג"כ דם וחרב כמ"ש הרמב"ן.

וה' עפ"י"ז ללבן כוונת חז"ל שאמרו שילהי קידושין "כשר שבטבחים שותפו של עמלק" אשר רבים מתמהין על פליאת המאמר, ולדרכינו יתבאר כי כחו של עמלק חרב והרג ואכדן וגם כחו של טבח כן להרוג בע"ח, וע"כ נקראין שותפין כי שניהם מלאכת אומנותן שוה דוגמת שני שותפין בבית חרושת ששניהן שוין בכל מלאכתה ה"ה בזה שניהן שוין, אבל חילוק יש ביניהן, כי זה כוונתו לרציחה וזה מצותו בכך להתיר בשר באכילה, וכוונת התנא במאמרו לרמז כי אין ביניהן לעמלק ולא כלום ורק מחיצה דקה כחוט השערה חוצצת ביניהן והוא מטרת האימון אם למצוה או ... וכוונה זו לא יתאמת רק באם יתראה לעין ההכנה לזה דהיינו השחזות והחלקת הסכין כדבעי והזריזות וההירות יתירה בשעת מעשה ... עכ"ל (קול יצחק על יור"ד סי' ח"י ענף ז').

פרק ב'

בדיקת סכין

(השמטה מחלק א)

(נו) מי שהי"ל בתיבה או תיק סכין בדוק והשאר אין בדוקין (אבל לא ודאי פגום) ונסתפק באיזה השתמש, אסור (שו"ת בשמים ראש סי' ק"ז, ווי העמודים על היראים עמוד מאכלות קל"ז סק"א).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה כג

(ז) אפילו בדיש סכין מיוחדת לשחיטה דוקא, מ"מ אסור לשחוט בה לכתחילה בלא בדיקה (רמ"א סי' ח"י סעיף י"ד) והיינו י"ב בדיקות (שפ"ד ס"ק כ"ד).

(ח) ובענין השיעור שיהי' נקרא כחזקת בדוק פליגי רבוותא: י"א עד ג' ימים (שמ"ח סעי' ט"ו, שפ"ד ס"ק כ"ג) ויש מחירין רק עד ב' ימים (כו"פ סק"כ). וי"א שקשה להקל יותר ממעל"ע או ב' ימים (דע"ת ס"ק כ"ח). ודוקא היכא דהי' הסכין נגוב היטב קודם שהצניעו והי' מונח במקום נגוב. אבל בלא"ה אפי' בדבר מועט מקבל חלודה (דכ"ת ס"ק ק"ו).

ובאמת א"א ליתן כלל בדוק בע"ז דאין כל הזמנים שוין בזה. דזמן החום מהוים חלודות בזמן מועט, ואין כל ברזל של סכינין שוה, והכל לפי הענין ותלוי בראות עיני המורה (דע"ת ס"ק ל"ה).

(ח*) השוחט צריך לזהר שיהא סכינו טוב ויפה אפילו שלא בשעת שחיטה ויהא מונח במקום שלא יקבל פגימה כדי שיהא תמיד כשר ויפה (דכ"ת ס"ק ק"י) ומהר"ם מלובלין (כתשו' סי' ע"ו) החמיר מאד בשוחט שנמצא סכינו פגום אפילו שלא בשעת שחיטה (שמ"ח סי' ב' סעי' ט').

וע"כ צריך השוחט לזהר תמיד באלו הדברים: בכל יום ויום אפילו אינו יום טבוח יקנח הסכין יפה בסמרטוט דק כ"כ עד שיחום הסכין בקינוח והוא תועלת שלא יקבל פגימה או רוי"ך מהתיק (אהל יצחק סי' י"ב בז"ת ס"ק י"ג) ויהא מונח במקום נגוב דוקא ולא במקום שיש רטיבות שלא יחליד (דכ"ת ס"ק ק"י) ויהא מונח בתיק סדינין הרכים שלא יגיע להצדדין ולהחוד שום דבר קשה (שם).

(ט) שחט בסכין בדוקה ואחר השחיטה נפלה הסכין ע"ג קרקע קשה על חודה ונמצאת פגומה שחיטתו כשרה (סי' ח"י סעי' ט"ו) ודוקא שראינו שנפלה על חודה אבל בלא"ה אסור (שם. ועי' פר"ת ס"ק כ"ו. ובשו"ת מהר"ם שי"ק יור"ד ל"ד).

(ס) מה דק"ל אם בדק הסכין אחר שחיטה והצניעה ונמצאת פגומה לית לן בה (בסעי' ט"ז) דוקא כבדקו אחר שחיטה י"ב בדיקות כדת אבל כדקו בהולכה והובאה גרידא פשיטא דלכו"ע לא מקרי יצא בהיתר ואין להקל בזה אפי' בהפס"מ (דע"ק סי' ח"י ס"ק ט"ו בית אברהם בש"ז ס"ק ל"א, זכחי רצון בתמידים סו"ס י').

(סא) הרגשה הוא רק בישוב הדעת בלי עייפות, וע"כ מאד צריך השו"ב לזהר כשירו עייפה שלא יבדוק הסכין אז ואם בדק הסכין ביד עייפה הר"ז בחזקת שאינו בודק ככל הצורך כי ידוע דכשהיד עייפה אין מרגישין בה כ"כ ולכן פשוט הוא שצריך השו"ב לזהר במה שיארע כמ"פ שנתקלקל הסכין עד שצריך השו"ב לחכך הרבה בהסכין על ידו עד שמעמידו על תילו כראוי, שלא ישחוט תיכף רק לאחר שימתין קצת להניח ידו עד שירגיש שאינה עייפה ואז יבדוק הסכין וישחוט (דכ"ת סי' ח"י או' קע"ה, ושכ"כ ביד אפרים סי' א' ובדע"ק ס"ק כ"ג).

(סב) רבו כמו רבו המכשולות בהרגשת הסכין כי לא כל חי מרגיש בטבעו מהר דקות הנמצא בהרבה פגימות (מהר"ש אבוהב בצוואתו).

(סג) כל המרבה בבדיקות בישוב הדעת וכיוון הלב הר"ז משובח ואהוב למעלה (ס' הזכרונות ה' שחיטה פ"ב, למהר"ש אבוהב זצ"ל).

(סד) אהובי ידידי גם בעיני ה' לפלא מעולם מה דקי"ל ביור"ד סי' י"ט סעי' ה' דצריך לזהר שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה, ופסק זו ג' לפום ריהטא משונה משאר כל המקומות שכתורה דקי"ל בהו דמיד שכבר התחיל המצוה ואינו מוכרח לעשות יותר רק ברוצה לא שייך הפסק מטעם שיחה, דוק וחשכה. והאמת יורה דרכו כי אולי הוסיפו חז"ל סייג לפניו מסייג לבל יבא השוחט לשכחת בדיקת הסכין שהוא עיקר גדול בעת השחיטה וע"כ פסקו אומר דיוהר מלדבר דומיא למ"ש באו"ח סי' תל"ב ס"א דיוהר שלא יפסיק וישיח הבדוק עד שיגמור לבדוק הבית שלא ישכח לבדוק בכל המקומות וה"ה בזה ... ע"כ (קול יצחק סי' ח"י).

מזלזל בתפלה

(סה) מזלזל בתפלה דרבנן יש לחוש לבדיקת סכין (שו"ת צ"צ יור"ד י"ג).

נחשד על איסור

(סו) מי שאינו יר"ש ונחשד על איסור אינו נאמן כלל על בדיקת סכין (עי' באר משה דף פ"ח ע"ב).

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה קכה

מועד על עבירה

(סז) מועד לעבור על אחד העבירות הסכמת האחרונים התב"ש
ופמ"ג כהרמב"ם דאינו נאמן על בדיקת סכין ואסור לאכול משחיטתו
(מהר"מ ש"ק יור"ד צ').

שוחט נודע לירא ד'

(סח) לא כאחי אלא לפרסם ברכים שכל מי שנוגע ביראת ד' בלבו
לא יתגאל נפשו לאכול משחיטת שוחטים אלא משוחטים המומחים
ונודעים ליראי ד' (שו"ת מהר"ם ש"ק יור"ד סי' צ').

פרק כ"א

נתינת קבלה — ועוד כמה נחיצות

(השמטה מחלק א')

הרבנים מפקחים הלימוד

(סא) בדכ"ת סי' א' או' פ"ח, שתיקן בעירו שלא יקבלו השוכי"ם
דשם ללמוד דיני שחיטה עם מי שהוא טרם יסכים הרב ועל הרב
לחקור האיש ושיחו ומהותו בתורה, ע"ש.

הרבנים יזהירו השוכי"ם

(סב) צריכין הרבנים להזהיר את השו"ב בעריהם שלא יהי'
מסייעים לדבר עבירה והיינו לכל יתנו כתבי תעודות וכחינות לשו"ב
שהוא תחת דגל רב אחר (בס' כתב יושר דברי אמת, דברי הגאון בעל
דכ"ת).

נתינת קבלה על בדיקת הריאה

(סג) כמו שהמנהג שאין אדם שוחט אא"כ נטל קבלה לשחוט כן
המנהג שכל בודק צריך ליטול קבלה על בדיקת הריאה מקודם ובלעדה
לא ירים איש את ידו להיות בודק (שו"ת בית אפרים בפר"ת סי' ל"ט
סעי' ח"י, ובשו"ע הגר"ז ס"ק ט"ו).

קבלה לפני

(סד) גדול בשנים ולא נשא אשה יש לחוש לשחיטתו דהוי כמומר
לפ"ר (תואר משה סי' ב' פי"ז ח').

(סה) אין ליתן קבלה לפניו בלא אשה (שו"ת מהר"ם שי"ק יור"ד א.).

(סו) ובמדינתנו ודאי דאף בידעבד אין להכשירו כי מי שהוא גדול בשנים ולא נסיב איתחא אנו מחזיקין אותו לקל, ואין יראת אלקים על פניו ואינו דחיל חטאין (דכ"ח סי' א' פ"ד).

(סז) ויש תקנה מרבנים קדמונים שלא ליתן קבלה לשום כחור עד שיהי' נשוי אשה (שו"ת דבר משה ח"א יור"ד סי' גף' באמצע בד"ה ולענין).

קבלה לצעיר מי"ח

(סח) יש מחמירין שלא ליתן קבלה למי שהוא פחות מכן י"ח שנה (רמ"א סי' א' סעי' ה'). ורבו המתפרצים בעוה"ר וראוי לנהוג כמנהג הישן (פמ"ג מש"ז ס"ק ט"ז). ויש מקילין (כו"פ שם) וי"א לכה"פ ט"ו שנה (תורת זבח הספרדי אר' ב' סי' ר' סעי' ב') וי"א ט"ז שנים (מהר"ם שי"ק יור"ד א') וי"א דוקא עשרים (שו"ת דבר משה ח"א יור"ד סי' ג' בד"ה ולענין הכלים).

שתה רביעית יין

(ע) שתה רביעית יין אסור לבדוק סכין ולשחוט (הג' חת"ס על יור"ד סי' א', פרי תואר ס"ק ט"ו).

ובמנחת יוסף סעי' כ"ב מזהיר לכל שו"ב שיזהר מכל משקה המשכר אף בכ"ש. ויש מקומות שקבלו השו"ב עליהם לכל ישתו שום משקה המשכר אף מעט דמעט בכל ימות החול ומנהג יפה הוא דסחור סחור אמרי לנוזרא ע"כ (מובא בדכ"ח סי' א' קצ"ב).

(עא) המשתכרים אפילו שלא בשעת שכרות אבריו כבדים (שמ"ח סי' ח"י סעי' טו"ב).

(עב) ודע בדביקת הריאה חמור (מסתם שחיטה) ואסור כששתה רביעית יין אף בדיעבד ומן התורה (דע"ק סי' א' ס"ק י"ד, ובהג' צבי לצדיק שבגליון יור"ד, הג' חת"ס יור"ד שם נדפס בליקוטי חבר בן חיים ח"ו).

(עג) ובשאר משקה המשכר, השיעור, כשמרגיש חימום באבריו, והכל לפ"מ שהוא אדם (שם). ובעוה"ר השוחטים אין משימין לב ע"ז

(מנחת יוסף במ"מ או' קכ"ג, ועי' שו"ת היכלי שן תניינא כ"ח כ"ט, ופני מבין סנהדרין י"ד ע"ב, ובדכ"ת א' קפ"ז). בפרט שמביא למעשים מכוערים (משיב הלכה יור"ד ב').

ושו"ב הקבוע לרבים צריכין להחמיר עליו ביתר שאת בענינים הללו (מש"ז ח"י, טוטו"ד תליתאי ל"ה). בעוה"ר רבה המכשלה בכפרים ששוחטים משתכרים ביין או ביי"ש וצריך שמירה מעולה (כו"פ או' ל"ה, הקדמת גבול בנימין). ונכון להעביר אותם ולגזור עליהם בכל עונשים קשים שלא יתעסקו בעסק שחיטות ובדיקות עד שיקבל עליו שלא ישתכר עוד, וכן נהגתי עצמי בכ"מ שהייתי אב"ד ומו"צ (הקדמה שם).

שוחט שנאסר

עה) שוחט שכבר נאסר מגדולי ישראל אין להסמיך וליתן קבלה עוד (שו"ת שכו"י סימן טו"ב).

תנאי בתוך הקבלה

עו) היו כותבין בקבלות (במדינת הגר) שעל מנת כן נסמכין שאי"ל לקבל שום משרה אצל קהלות שנאסרו מגדולי ישראל כמו קהלות רעפאר"ם ושטאטוס-קור"א. ואם לא ישמעו קבלתיהם אינה קבלה (השוחט והשחיטות פ"א דף ל"ח, שכן הנהיגו עפ"י פסקו של הגר"מ שי"ק זצ"ל בשו"ת שלו יור"ד ב').

חזקה העשוי' להשתנות

עז) אף שיש קבלה לשו"ב ואפילו אם הוא יר"ש ומוחזק לשו"ב מומחה ואומן בכל הפרטים צריכין לידע כי היא חזקה העשוי' להשתנות ע"י כמה סיבות ומאורעות שעלולים לגרום קלקול ופגם בכל אלו, וגם לאבד חוש ההרגשה ברוב הימים, וקשה לסמוך על "לידע איניש בנפשיה" אף על המדקדק היותר גדול ויר"ש כי כח ההרגשה אפילו בשעה שהולך וחסר אינו שוה בכל פעם כמו שאר כחות שבאדם פעם עולה ופעם יורד, וכיון שעולה הוא חושב ככחי אז כחי עתה ועדיין אני ראוי למלאכת הקודש ע"צ היותר טוב, וגם הלא השטן עומד על ימינו לשטנו ואינו מניחו לעזוב את משמרתו (שמושה של תורה דף צ"ב).

פרק כ"ב

קבלה לשו"ב

**הגדולים מאורי דור ודור מצטערים על נתינת קבלה
לכל, והדרכה ממה לזיהר**

מצינו הרבה בפוסקים שהצטערו והתאוננו לרגל מצב הירוד שרבנים מסמיכין ונותנים קבלה ואין מרדקין בה כפי הצורך המוכרח: (א) שחיטה והרגשת הסכין שרוב העולם נכשלין בה רבו כמו רבו המכשולות בזה כי לא כל חי מרגיש בטבעו מהר דקות הנמצא בהרבה פגמות ... ועכ"ז רבו המתפרצים בעם ויהי בנקל לכתם אצל אחד מהשוחטים המשחיתים את עם ד' אשר ביתם פתוח לרוחה, ומידם הרשויות נתונות אל כל הבא למלא ידו לשחוט ולבדוק ואע"פ שאינם בקיאים בפרטותיהן ודקדוקיהן, ולא בדקו אחריהן אם יראת ד' על פניהם ולבם נכון עמהם ... ומתירין לכל ישראל אכילת שחיטתם באין שם על לב חומרת מאכלות שחיטות הללו כי הם אינם כשרים כדחז"ל ... עכ"ל (צוואת מהר"ש אבוהב זצ"ל). [נאמר המו"ל: בענין הרגשת פגמת הסכין הארכת בהעתקת דיעות הפוסקים במדור "בדיקת הסכין" ומשם תדרשנו לטובה].

(ב) והתימא הגדולה מכמה נותני רשות לשחוט שכל הרוצה ליטלה יבא ליטול, ויש לתמוה ע"ז ג' דברים, האחד מצד הנותן, והוא שלא כל חכם ומנהיג הוי אומן בקי בבדיקת הסכין והרגשת הפגמות, כי זה אומנות בפ"ע הוא, ומי שאינו רגיל בה מאד האין יכול להורות לאחרים שיסמכו עליו וישחטו ויאכלו, וכי יש בזה משום חסרון דעת ותשיגנו חרפה וכלימה אם יודה שאינו מרגיש ואינו רגיל בדבר, והלא אין מתנאי החכם להיות שוחט ובדק ... (ס' הזכרונות למהר"ש אבוהב זצ"ל זכרון שלישי).

(ג) מצד הכנת המקבל, הנסיון הוכיח שלא כל היד ראוי לבדוק, ולא כל אדם מרגיש הרגשה הצריכה לבדיקת הסכין, ואין הדבר תלוי בלבד בידענת הדינים והלכות שחיטה בע"פ כי העיקר הוא בדיקת הסכין, והבדיקה הראוי והכשרה תלוי ביראת חטא כאשר כתבו כל חכמינו וזקנינו ז"ל, ואיה איפוא זו היראה והרעדה בכמה נערים

נעורים בעוה"ר אשר פשטו את ידם לקבל רשות הנהוגה והשיגוה, ורוב עסקיהם באכילה ושתי' ובתיקון השערות ובקישוט המלבושים ובהליכת גנות ופרדסים מקומות מוכנים לפורעניות ופתחים פתוחים לשטן. אלו מושכים להם מדות הללו ואלו מושכים להם מדות אחרות, וכולם שוים לרעה, ועל סמך הרשות שבידם נוטלים עוד רשות לעצמם לשחוט בכ"מ בסכין אשר ימצאו שם ויתפארו בכדיקתם (שם).

ד) עיני ראו כחור אחד ולו הבנה מעוטה ולא ה' יודע להבחין אחר רוב השקידה עמו והטורח הגדול בין מותר לאסור בין טמא לטהור, והלך למקום אחר וחפץ לשחוט וחזר אחרי הרשות והשיגה, שבודאי הגמור לא ידע ולא הבין על מתכונם הדינים הצריכין לאל שוחט לידע אותם ... והקולר תלוי בצווארי נותני הרשות רח"ל (שם).

ה) אינו מן הראוי להרחיב ולהחליט את הרשות לכל הימים אשר הוא חי כי לא כל האדם והשעות שוין. וכן ראיתי נוהגין לרבתי המדקדקים במצות ומלאים חכמת ד', וז"ל הרמב"ם ה' סנהדרין פ"ד ... וכ"ש בנדרן דידן בדבר הרגשה וכיוצא שהיא משתנית ואינה עומדת על דקותה אלא הולכת ומתמעטת כודאי כל מבקש ד' ורודף האמת יתפוס את הודאי ... א"כ איפוא רבותינו העומדים לבער כל קוץ ואון מכרם ד' בית ישראל צאו וראו איזהו דרך ישרה שתבואו לפדיון נפשות התלויים על כל הרוצה להיות שו"ב שיהיו מתונים במאר מאד בענין נתינת זאת הרשות הנהוגה, וכל המושך ידו הימנה לבלתי נתון אותה אפילו לכשר שבכשרים כ"א בשעהד"ח ובתנאים שאמרנו הר"ז משובח ושכרו כפול מן השמים (שם, וע"ע או"י י"ג).

ו) בס' דברי זכרון (להגאון הגדול ר' יוסף שלאטהאגן זצ"ל) וז"ל: "גם ראיתי שערורי' אשר יש נותן קבלה לידוע ה' שחיטה ולא חקר ודרש ושאל מתחילה על אותו המקבל, לשכניו ומיודעיו בענין הליכותיו והנהגותיו ובייחוד כשאין לחכם ההוא הנותן קבלה מקל ורצועה וכפייה על המקבל" עכ"ל.

ז) עו"ש בזה"ל: ובאתי כנא לשון בקשה מכס שתשיחו ע"ז בהשגחה פרטית ולגזור אומר בכל פלך ופלך ועיר ועיר, בראשון שלא יתן קבלה כ"א לאותן המוכנעים תחת יד רב אחד, או שמתקשר עצמו בקנסות ועונשין שיהי' זהיר וזריז לעשות כל מה שיצווה עליו הרב המרשה אותו בע"ז. עכ"ל.

(ח) עו"ש: לא יתן קבלה אלא א"כ יש בידו מראשי עם במדינתו ומקום דירתו כתב ראייה מיושר הנהגותיו. עכ"ל.

(ט) עו"ש: גם שלא ישחט מי שיבא ממרחקים אף שיש בידו כתב קבלה. אא"כ יביא עמו עדות נאמנה שניתן לו בזמן שיצא ממקומו שלא פקר ושעדיין ה' עומד בכשרותו במציאתו בעירו כי יכול להיות שמחמת איזה קלות העבירוהו שמה והכתב קבלה נשאר בידו עכ"ל.

(י) אחסור דרי ומרבים לתת קבלה לכל הרוצה ליטול ואין בודקין אותו כראוי, וגם הנוטל קבלה אינו חוזר על הדינים (ברכ"י יור"ד סי' א', ושיו"ב שם וע"ע או' ה' י"ג).

(יא) במיץ ואגפיה צריכין כל השוחטים תמיד כשיעברו ב' ג' שנים לחזור לנסיון לפני חכם עיר בעת ההוא כי אולי שכח, ומתחלה נהגתי בעצמי כשנתתי קבלה לשוחט שכתבתי בתוכה שלא יועיל רק עד אחר ב' או ג' שנים ואח"כ הקבלה בטילה עד שישוב לעמוד על הנסיון ... עכ"ל (כו"פ סי' א"י"א, וע"ע לעיל או' ה').

(יב) כמה רבנים מתנים עם המקבלים בהכתב, וכן מבטיחים השוכי"ם בכתב טרם מקבלים הקבלה שלא יסיגו גבול שוחטים אחרים (עי' שו"ת משיב כהלכה יור"ד סי' ב').

(יג) נוהגין בירושלים לברוק השוחטים פע"א בשנה לכה"פ הגם שיש להם כתבי סמיכה כנהוג (קול אליהו ח"א יור"ד סי' א' דף כ"ג, ועי' לעיל אות ה' י').

(יד) לפעמים מקבלים שוחט מכל אשר בחרו אף שאינו מופלג בחסידות ואומנות יתירה (של"ה שער האותיות או' ק').

(טו) בעוה"ר עיני ראו ולא זר כמה וכמה רבנים הגורמים להאכיל טריפות הגם שהמה יראי ד' בעינים אחרים, אוי לאותה בושה, כמה האמת נעדרת, וכמה וכמה מקלקלת השורה מדת הגאווה הסרוחה המושרשת בלבם (שו"ת בית הלל סי' מ"ז).

(טז) הוא מכשול גדול בעוה"ר אשר הרבה רבנים סמכו עצמם להורות הוראה גדולה אשר לא למדו ולא שמשו כלל ועי"כ עצומים כל הרוגיה, והוא הענין שסומכים ידי שוחטים והוראה אחת מכרעת אלפים הוראות אחרות דאם נכשל בה מאכילים נכילות וטריפות לישראל אלף אלפי פעמים, וכמ"פ בא רב אשר לא עמד בנסיון לפני

שוחטים מומחים בעיר אחרת ולא שמש בידיעת פגימת הסכין ומיד סומך על עצמו לנסות את השוחטים וליתן קבלות, וכמה יש להתאונן על פירצה גדולה הלזו (לב העברי חתן בעל בית הלל זצ"ל, ותלמיד לרבש"י החת"ס זצ"ל).

(יז) ומעתה כמה גדולה המבוכה בדור הזה שסומכים על עצמם ליתן קבלות בשאט נפש ולכתוב "יאכלו ענוים וישבעו" כאילו מבטן אמם נולדו להיות אומנים בהרגשה ... ואיך יוכלו לעשות כ"כ מעשים טובים בשבעים שנה לפי החטאים שנעשים בגללם ביום אחד (עכ"ל בלב העברי, עניני שחיטה).

(יח) לא טוב ליכנס עם שוחט המתלמד לפנים משורת הדין, כמו שעושים לפעמים רבנים גדולים במחילה מכ"ת שמסמיכים לצורבא מרבנן אף שאינו בעל הוראה כראוי למען יגדיל תורה, אם אך יודע לדמות מילתא למילתא עושים מעשה וכותבים שהם בטוחים ביראתו הקודמת לחכמתו שלא יצא מכשול מתחת ידו, אף כי לדעתי ג"ז אינו נכון כי אף אם הנהו למדן וחרף עצום כיון שלא למד השו"ע עם האחרונים ולא שמש אצל ת"ח בעלי הוראה עדיין לא הגיע לכלל הוראה, והוא בכלל מה שאחז"ל סוטה כב. התנאים מבלי עולם (שמושה של תורה דף צ"א).

(יט) צ"ע כי קשה לסמוך על השוחט מטעם "לידע איניש בנפשיה" אף על המדקדק ביותר גדול ויר"ש כי כח ההרגשה אפילו בשעה שהולך וחסר אינו שוה בכל פעם כמו שאר כחות שבאדם פעם עולה ופעם יורד, וכיון שעולה הוא חושב ככחי אז כחי עתה, ועדיין אני ראוי למלאכת הקודש על צד היותר טוב, וגם הלא השטן עומד על ימינו לשטנו ואינו מניחו לעזוב את משמדתו.

וע"כ על הרב לדעת כי אחריותו של השו"ב אקרקפתא דגברא דבה הוא הרב דמתא שעליו לחקור ולדרוש אם הכל על מכונו ... (שם צ"ב).

(כ) שו"ב הנוסע למדחקים והוא השו"ב הוא המורה ואין מי שישגיח עליו כדאוי יש להקפיד עליו יותר שיהי' מן המובחרים הן באומנתו והן ביר"ש (שם דף צ"ג).

(כא) על של עתה באתי לעורר לבות החדדים אל ד' כי ראינו כמעט חזר הדבר ליושנו בפרוץ הדבר אם מפאת נותני הקבלה שיבא

קלב שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

אחד מן הנוה מאחרי הצאן ואינו יודע שום ספר רק שמכוין בשאלות השחיטות אף לא כולם ושחט ג' עופות ולפעמים אף אם מקלקל אחד מהן שוחט אחרת במקומה והרב נכנס עמו לפנים משורת הדין ונותן לו קבלה, ואם מפאת המקבלים כי יש שאינם חוזרים תמיד להיות בקיאים, גם ממהירים לשחוט בלי בדיקת סכין יפה יפה ואין דורש ומבקש להשגיח עליהם ... (ש"מ"ח סי' א' או' ח').

כב) ביד יוסף יור"ד סי' ז' או' ט"ו, כ' "דעכשיו אפי' נטל קבלה שיין לומר שגם בשעת נטילת קבלה לא ידע כי עפ"י הרוב סומך הרב על כתב ההודעה שנתן לו השו"ב המלמדו וגם ע"ז אין לסמוך, כי עפ"י הרוב מלמדין בשכר וממהרין לשלחם כדי לבא על שכרו" (וכ"כ בשאלת שאלום קמא סי' ט"ז סוף ד"ה בדבר).

פרק כ"ג

לעקוב אחר השו"ב

(השמטה מחלק א')

שו"ב שלא הרגיש פגימה

סא) מצאו אצל שו"ב שלא הרגיש פגימה הנרגשת לכל אדם (לא פגימה קטנה שאינה נרגשת לכל אדם) יש לאסור מה ששחט למפרע ולא שיין התנצלות להשו"ב כשאירע לו כזה לומר שע"י עייפות וכדומה לא הרגיש, דכל היכא שאנו רואין שעבר על הפגימה ולא הרגיש לא מהני ל' התנצלות (גידולי הקדש על דע"ק סי' ח"י ס"ק כ"ג).

שו"ב צריך מורא שמים, ושל בשר ודם

סב) השו"ב צריך להיות עליו מורא הרב כמורא שמים, וגם מורא בשר ודם (מהרש"ק בשו"ת טוטו"ד תליתאי סי' י"ט).

סג) שו"ב שעבר על גזירת הרב בענין שחיטה ושחט שלא ברשותו ולא השגיח על אוזרת הרב והקהל וגם אחר התראה עמד במדרו הר"ז רשע ועברין ואפי' להתפלל עמו אסור, ואף דקי"ל עברין שלא נתנדה מצטרף לעשרה היינו בעבר על גזירות הקהל מבסס משא"כ במידי דאיסורא ואפקרותא נגד הרב והקהל בע"ז לכו"ע רשע הוא ואינו נמנה לדבר שבקדושה ואף שלא נדוהו הרי הוא כמנודה.

ועכ"פ אינו ראוי להיות ש"ץ להוציא רבים י"ח כיון שאין ביתו ריקן מעבירות שהכשיל את הרבים והאכילן בשר שאסרוהו הרב (שו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קצ"ו).

ביאור החוב על הרב לפשפש אחרי מעשה השו"ב

(סד) אע"ג שכבר איפסיק להו בשו"ע (סי' ח"י סעיף טו"ב) בזוה"ז נתבטלה תקנת חכמי הש"ס דאסור לשו"ב לבדוק עד שיראה הסכין לחכם, מ"מ חוב גדול לחקור ולדרוש אחרי השוחטים ומעשיהם כמבואר בגדולי הפוסקים: בשו"ע הגר"ז סי' ח"י קו"א סוס"ק ט, דאף בזה"ז אף שלא נולד ריעותא בענין הרגשת הסכין ואף שאין ידוע שאין זהירין ואע"פ שהם בחזקת כשרות כסתם כל ישראל, מ"מ כיון שאינם אנשים ידועים בזהירות וזרירות ויראת ד' על פניהם אין להאמינם על בדיקת הסכין יותר מבימי חכמי התלמוד בין בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים ובין בשוחט לאחרים, ומבואר הדבר דאף שנטל קבלה הדין כן (מוכא בדכ"ת קס"ד).

ובשמ"ח (סוף סעי' ז') שיש להחכם לחקור תמיד אחר השו"ב ולבודקם אם יש להם הרגשה טובה כשאר בני אדם השלימים בדעתם, וכל המרבה לבדוק אחר השו"ב הר"ז משובח, ומשמע ג"כ דגם בנטל קבלה, וכ"כ בשו"ת טוטו"ד תליתאי סי' י"ט ע"ש (מוכא שם).

קבלה בלי רשות האב"ד לא מהני

(סה) אף מי שיש לו קבלה לשחוט אסור לשחוט בעיר שהוא תחת דגל רב שלא נטל ממנו הקבלה בלי רשותו (שנות חיים סי' ח"י ס"ק ל"ו, דע"ת סוס"ק ל"ו).

הכנת הרב להליכת המטבכיים

(סו) ידע רב המכשיר כי כשמכין עצמו ללכת לבית המטבכיים יבחר בזמן ויום שגופו ועצביו נוחים ורגועים כדי שיתאפשר לו לבדוק היטב היטב הסכין של שחיטה, כי העייפות מאד מאד מזקת ומפסדת הרגשת פגימות הסכין, ולא עייפות של שינה בלבד (המבואר בח"א כלל קמ"ג, ומט"א תר"ה, ופמ"ג שם, ובישוע"י סי' ח"י, ושמ"ח שם) אולם גם עייפות הבאה ע"י עשיית מלאכה ואפילו מלאכה קלה כמות שהוא עלולה לפי שעה לקלקל ההרגש כדאי ביד אפרים סי' א', ובדע"ק סי' ח"י ס"ק כ"ג, ומהיות טוב לבחור אחר שינת צהריט דאז תיכף אחר

השינה ההרגש בתוקפו כדאי בפוסקים וכן השכל מחייב, אבל כל יקדים עצמו מיד בבוקר כי אז לא יוכל לעמוד היטב על כור המבחן אף אם ימצא הסכין כשירה טיבו של השוחט כי לפעמים אף שיעלה להשוחט להשחית ולהעמיד סכין חד וחלק מ"מ זהו כאור הבוקר שהרגשתו במילואו אבל אחר איזה שעות של עבודה ויגיעה נתדלדל כחו ויחד עמו הרגשו, וע"כ מטעם זה טוב שיבחר זמן מאוחר, אלא דמ"מ כדי שהרגשתו העצמית יהי כדבעי יישן לפניו כל אלה בחנתי וניסיתי בעצמי (חוקת השוחטים סי' א' כלל ז' ענף ג').

סז) עוד זאת אוכל להעיד כי כאשר שהמנהג מעולם לבד מה שהרבנים הולכין פתאום לבית המטבחים מביאין השוחטים לפחות אחד בחודש הסכינן שלהם לבית הרב לבדקן (כמבואר בשו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג) והנהוג בכגון זה שהרב בודק לפניו הסכין ומחזירו באותו מקום ובאותו זמן, לענ"ד היותר טוב שלא לנהוג כן כי יקרה לפעמים שהרב אינו מיושב ורגוע בכמות הנצרך לבדיקת סכין בפרט סכינן הגדולים ששוחטין בהם בהמות וע"י שהשעה דוחקתו עושה הבדיקה כפי שהוא אע"ג שאין הרגשתו אז כדבעי, והמכשולות עצומות, אבל הזאת כי אין סיבה למהר ואין שום סכרא וטענה שיוכל השוחט להציע אשר יכריח הרב לבדוק תיכף הסכין, כי השוחט צריך להיות לו תמיד כמה סכינן כמבואר בשמ"ח ובפוסקים (ואם יארע סיבה שצריך להסכין מיד ישלחנו מלפניו ויבקש מעמדו לחזור לו בזמן שיוכל להשהות אצלו הסכין משך זמן).

וע"כ יבקש מהשוחט (ויעשנו לקביעות) שימחול להניח אצלו הסכין עד הזמן שיקבע לו (לפי הענין) ולאחר שנפטר השוחט מבית הרב יעסוק הרב בכל אופני בדיקה שיוכל בצפרנים בראי' לנגד השמש, באצבע זה ובאצבע אחר, וכל כיוצא, ויבחר לעצמו זמן היותר מוכשר, שיש לו ישוב והרחבת הדעת כדבעי (שם ענף ד').

סח) מה שנמצאים רבנים כשבאים לבית המטבחים אין הולכין מיד להשוחט ולבקשם לבדוק סכינם וכשיהי' שלימה יתנוה להם, אלא יושבין לנוח בחדר מיוחד ולשם מכניסין השוחטים וכל אחד מראה סכינו הטוב והיפה, אין לך פתח פתוח להשוחטים להערים יותר מזה, שהלא כבר ביארתי כמ"פ כי הסכין עומד בכל עת כפי הרגשת השוחט אז, וע"כ בבוקר בתחילת המלאכה שעדיין לא שלטה עייפות בהגוף אז מרגישין כל דבר דק, וע"כ הסכין ג"כ חד וחלק בכל האפשר, אבל

קלה שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

באמצע היום נשלל כח ההרגש וע"כ גם הסכין נאבד חלקותו לפי מדה זו, והוא דבר שכלי, וכפי שנוכחתי לדעת מכמה שוחטים מומחים ויראים, ישנם הרבה שוחטים שכאשר מתבקשים לעייל לפני ולפנים להראות הסכין אין מראין הסכין שעוסקין בו אז אלא מוציאין סכין חדש ויפה שלא נגע בו עוד מאז השחיו והעמידו וברקו, ובודקו יפה יפה ומכניסו להרב, ואינו בוש (לפעמים) גם לומר שהוא ניהו הסכין ששחט בו זה עכשיו.

וע"כ לא נשאר עצה רק ליכנס לבית המטבחים פתאום ולבקש מהשוחט שימחול לבדוק הסכין שמשתמש בו אז ועל אחר ינסהו הרב, וכ"נ בשו"ת חת"ס יור"ד י"ג שכן נהג, ואז טוב לו בעוה"ז ובעוה"ב (שם ענף ה').

לאו כל רב בקי בהרגשת סכין, ועצה

(ט) מה שהרבה רבנים וגדולים נכשלו בהשוחטים שתחת דגלם חונים על אף שעשו יותר ממה שבכחם לתהות על מעשי השוחט, טעו טעות גדול דמינכר לכל השוחטים כי א"א לשום אדם שבעולם להיות בקי היטב בפגימת הסכין והרגשתה זולת אם יעסוק לידע אומנות השחזות הסכין, והרגשת פגימה דקה זמן וזמנים טובא וילך אצל שוחט ירא אלקים שילמדנו כל השייך לחכמה זו השחזה ובריקה, פוק חזי מ"ש הגאון הקדוש ר' הלל מקאלאמייע וצוק"ל בספה"ק חשובות בית הלל סי' מ"ז וזלה"ק אות באות:

מוטל עלי לצאת ידי שמים והבריות וכבר עלה על רעיוני זה כמ"פ שראוי לכתוב לרבנים שהמה יראי השם ומינה שמקבלים האמת ממי שאמרו יהי' מי שיהי' שלא יסמכו על הרגשתם לנסות את השוחטים, ולא ידעתי מאין נתפשט ובא המכשול וטעות הזה, וכי בשביל שהוא בהיות דאביו ורבא ויורד לעומקו של הלכה יודע ומבין ג"כ בבדיקת הסכין אתמהה, וכי מה ענין זה לזה הלא זה מתת אלקים הוא, יש שיש לו חוש מישוש גדול והרגשה חזקה הגם שאי"ל יד ושם בתורה, וכן להיפוך, ואם בזמן הגמ' הי' צריך השוחט להראות סכינו לחכם אז הי' ת"ח ג"כ שוחט ואומן כמאחז"ל ת"ח צריך שילמוד כתב שחיטה ומילה ובפירש"י שם שיאמן ידו לכך.

ואם ת"ח בדורות הראשונים שהי' בלי ספק ירא ד' באמת רצה להיות שוחט כודאי הי' מכתת רגליו זמן וזמנים לילך מעיר לעיר

שחיטת ואכילת בשר בהלכותה

קלו

מאומן לאומן ללמוד על צר היותר טוב חכמה זו השחזה והרגשה ממורא שלא יפגום נפשו, משא"כ עתה, אמש הי' בחור, זה דרכן של בחורים תפארת בחורים כחן לעייל פילא בקופא דמחטא ולפלפל, למחר נשא (אשה) ואח"כ נעשה רב ומיד ישמיע כל תהלתו וכל רז לא אניס לי, דמאחר שנקרא מורה מורינו, בושה היא לו שאי"ל הרגשה ולקרות לאחר שסייעו לנסות השוחט, וסומך על המקרא, לא יאונה לצדיק כל און.

בעוה"ר עיני ראו ולא זר כמה וכמה רבנים הגורמים להאכיל טריפות הגם שהמה יראי השם בענינים אחרים, אוי לאותה בושה עד כמה האמת נעדרת וכמה וכמה מקלקלת השורה מדת הגאווה הסרוחה המושרשת בלבם, אלא כל רב ומורא שיראת ד' באמת על פניו צריך תחילה לנסות עצמו דהיינו שיקרא כל השוחטים ובע"ב שיש להם הרגשה ויראה להם פעם ושחים ושלש, ואז יוכל לסמוך על בדיקתו להקל וכו'.

ואטו אני אם הייתי רוצה לא הי' לי הרגשה הלא יש לי ג"כ מצנפת ומקל של כסף וגלימא של משי כמו רב אחר אלא לכי אומר לי שוטה וגם רוח מה לך ולצרה הזאת אם מה שלמדת מה חכמתך ומה גבורתך מכ"ש מה שלא למדת עכלה"ק.

לא יהנה השוחט מהכשרות דוקא

(ע) צריכין ליוהר שלא יקבל השוחט שום עדיפות מהכשרות ששוחט יותר ממה שמקבל על הטריפות כי אז יש לחוש שיבא להקל יותר מן הצורך בשביל זה (עי' יור"ד סי' ח"י או' ח"י וברע"ת ודכ"ת שם).

(עא) וה"ה שאסור לבעל המטבחיים המרוויח יותר בבשר כשרה מכנבילה להעמיד איש שיזרו השוחטים ושאר העובדים כדי שיוציאו הרבה כשרות דהיינו הך (שו"ת מטעמי דבש סי' מ"ב, וע"ע בדכ"ת סי' ח"י מס"ק קע"ז עד קצ"א וברע"ת שם).

מצאו פגימה שלא הרגיש השוחט

(עב) נמצא פגימה בסכין של השוחט האיך דינו, עי' יור"ד סי' ח"י סעי' י"ט, ודכ"ת או' קצ"ז, ובסעי' כ' ודכ"ת ודע"ת שם, ודכ"ת

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה קלז

קע"ב, קע"ג, ובדכ"ת קמ"ז, קמ"ח, קמ"ט, ובדע"ת על סעי' ט"ז, ובדכ"ת על כל סעי' כ' שבס"י ח"י, ודע"ת שם.

(עג) בשנת תר"ה התאספו כל גדולי הונגרי בעיר פאקש להתכונן על מעמד הדת ולתקן הנצרך תיקון, ואז תיקנו תקנה זו "השוחט יהי תמיד עיני הרב עליו להשגיח על ידיעותיו והנהגותיו, ועיני חושיו, אם לא אבד כח הרגשתו וידיעת סכין ותיקונו" (השוחט והשחיטות דף 63).

(עד) בשו"ת מהר"מ שי"ק יור"ד סי' א' כ' תקנות עבור השעוררי שנתהוה בענין השוחטים ובודקים וכ' בזה"ל: כבר נודע בישראל מספרן של רבوتינו ז"ל שראוי להשגיח על השוחטים ובודקים בעינא פקחא וכו' וכבר נשמע כמה קלקולים משו"ב שראוי לגדור עכ"ז גם מקצת רבנים ידם כמעל הזה שנותנין יד לפושעים וידם פתוחה לקבל זקנים עם נערים המנוערים מן התורה ומצות ליתן לשחוט ולבדוק לכל שואל ומבקש ולא שמים על לבם המכשלה אשר אפשר לבא על ידיהם וכו' עכ"ל.

(עה) אותן הרבנים היושבים על מדין בתוך מקהלות עם ד' יתחזקו בעד תורת ד' להעמיד הדת על תילה ולעמוד בפרץ שלא למנות ולהעמיד שוחטים שאינם מתנהגים כפי דתי תורתנו וכו' ומנו לכם רק שוחטים הגונים ורק עי"ז תהיו לעם קדוש (שו"ת מהר"ם שי"ק יור"ד א').

(עו) בירושלים הי' המנהג לבדוק השוחטים פע"א בשנה הגם שנסמכו בזמנם (קול אליהו ח"א יור"ד סי' א' דף כ"ג).

עצה להכיר אומנות השו"ב

(עח) צריך הרב לראות אופן הרגשה של השו"ב אם אינו שוהה הרבה עד שמרגיש הפגימה, וגם אם אינו שוהה הרבה יותר מדאי להעמיד הסכין (מנהו"ב כלל א' קומץ סעי' ו') ודבריו מסתברין כי כן אנו רואים שהשוחטים האומנים אינם שוהין הרבה בהעמדת הסכין וכששוהה הרבה הוא סימן שאינו אומן מומחה (דכ"ת סי' א' נ"ב).

(עז) יש לתמוה על מנהג בתי דיני ישראל שכשמבחינין לשו"ב בהרגשת הסכין מחזיקין אותו למרגיש כשמראה לפנייהם ג' סכינין טובים ואי"ז נכון דבזה לא מהני מה שהוא מוחזק בג' פעמים אלא

שחיטת ואכילת בשר כהלכתה

קלח

צריך הרבה והרבה נסיונות כמה וכמה פעמים בנסיונות שונים ומשונים (מהר"מ שי"ק יור"ד סי' א' או' ה').

מומחיות בהשגחה

(פ) עי' מה שהארכתי במדור בדיקת הסכין מתחלתו ועד סופו, כי רובן ככולן מוכרחין להיות הרב בקי בהנה טרם יקרב למלאכת הקודש לפקח ולעקוב אחר השו"ב ובלעדן דומה לבעל מלחמה בלי כלי זין, ולמשורר שנתאלם.

פיקוח פתאומי

(פא) ראיתי לרבותינו שהיו נוהגין ליטול בפתע פתאום הסכין מידי השוחטים בעת השחיטה לראות מה הוא, וכן היו משלחים בעדם ושואלים ודורשים מהם ה' שחיטה ובדיקת הריאה איש איש כפי עבודתו לידע אם נפלה בהם שכחה (ס' הזכרונות לבעהמח"ס שו"ת דבר שמואל בזכרון שלישי, וכעיי"ז בשו"ת חת"ס יור"ד סי' י"ג).

שו"ב שראו בו קלות

(פב) שו"ב שהעידו עליו בכמה דברים שראו ממנו קלות וולוזל בענין השחיטה וגם ראו ממנו דברים מכוערים אף אם לא העידו עליו שהאכיל נז"ט רק כיון שראו שזלזל בענין שחיטות ובדיקות והוא מקלי הדעת אין להאמינו (שו"ת מאמר מרדכי סי' מ"ב).

(פג) נידון שו"ב שהוציא טריפות מתחת ידו עי' מה שהאריך בדכ"ת יור"ד סי' כ' סעי' ב', ודע"ת שם.

ובשמ"ח שם כמי שהוציא טריפה מתחת ידו ועשה תשובה ורוצה לחזור לכשרותו אין לסמוך עליו עוד מכאן ולהבא עד שיעשה תשובה שניכר שאינו חס על ממונו בלא הערמה רק מחמת מורא שמים בלבד. ע"כ.

שו"ב הממונה על הציבור, חמור

(פד) שו"ב הממונה על הציבור חמור טפי ואף שזלזל כמ"פ בדבר שהוא רק ממנהג יש לקנסו ולהעבירו עד שיקבל עליו דברי חבירות (שו"ת תועפות ראם יור"ד סי' א'). ואם הקיל במנהג ברור דינו כעובר על שאר איסור דרבנן דקי"ל להחמיר (דע"ת סי' א' ס"ק ט"ז).

על הרב לעמוד על המשמר עיוה"כ

פה) בכרתי סי' ח"י או' י"ז האריך בחששות העצומות ותקלות הנוראות במקומות שישנם עם רב הדוחקין על השוחט לשחוט. וסיים דבה"ק בהאי לישנא:

ועכ"פ יש לרב המורה להשגיח ע"ז בשוחטים ביום הנבחר (עיוה"כ) לבל יתפרצו ויקילו ראשם בענין בדיקת סכין ובדיקת סימנין וכדומה לרב טורח המלאכה שלהם ויצא שכר אנשים שוחטי עופות הנ"ל לכפרה בהפסדן בעוה"ר, עכ"ל.

ולמרבת התמיה כי הרבנים יושבי על מדין אין שמים לב לדברי הכו"פ הללו הנאמרים באמת וביושר ועוד יש להפליא על מקצת שוחטים העומדים על רגליהן כמה שעות רצופות בעסק השחיטה זו בחר זו בלי הרגעה כ"ש בינתיים.

החכמה תחי' בעליה

פט) לעקוב הדק היטב אחר מטמוניותיו של השו"ב נצרך חכמה וערמוניות, והרבה עצות והדרכות נפלאות יכולין ללמוד ממעשי הגאון מהרש"ק אצל השוחט דק"ק בארדיטשוב ואעתיק קצת מלשה"ט:

באתי להתנצל שלא יקשה לכם על שתיקה שלי מתחלה ועד סוף (פי') שלא דיבר כלום מעשי השו"ב עד אחר שכבר החליט שיודע הכל וזו היתה אחר ג' ימים ראית שחיטת ובדיקת ק"ל בהמות — המו"ל). הנה מה שקבלתי עלי לשחוק מתחילה ... א"כ מה בצע שידע מה שרע בעיני, לא ישוב לעשות כן רק בפני ומדי עברי מקהלכם ישוב לאורלחו, ומפעם אחד א"א לי לעמוד על רוב הנדחתו כי אולי משגה הוא, ומקרה הוא בלתי טהור ... כן שתקתי למען לא ירגיש כלל במה שאני רואה ומביט וידמה בנפשו כי אני כאיש אשר לא שומע ואין בפיו תוכחות אין לי לב להבין וכאפרוח שלא נפתחו עיניו ובוהא עומד על סוף דעתו. וכן ה" כי הצלחתי ... עכ"ל (מועתק בשו"ת טוטו"ר ח"א בפתחי שערים דף ג: ע"ש).

פרק כ"ד

זהירות לשוחטים והאוכלין משחיטתן

(השמטה מחלק א')

דיבורי ניוול פה משוחט

קו) שוחט שרגיל על לשונו ניוול פה אסור לאכול משחיטתו ורחוק מאד מלהיות אפילו בגדר סתם יר"ש כ"ש יר"ש מרבים דבר שאמרו עליה חז"ל שמעמיקין לו גיהנם ומהפכין עליו גז"ד של שבעים שנה לרעה (שו"ת מגינת ראש סי' כ"ה).

בדיקת הסכין במקום קר

קז) ידוע ומנוסה דא"א לכדוק הסכין ולהרגיש בפגימה דקה כשהיד קרה. וגם א"א לכדוק בחוץ בעת שהאוויר קר ורוח מנשבת (שו"ת מאמר מרדכי סי' מ"ב והשתמש בסכרא זו בין שאר הצדדין להעביר שו"ב. וע"ע שו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' רס"ה). ואפילו בדאיכא שני שובי"ם קשה שירגישו בפגימה דקה בעת הקור (שו"ת דברי מלכיאל שם).

מתינות בשחיטה

קח) שחיטה מתונה מהוגנת א"א במקום ששוחטים למאות והקצבים ומשרתיהם דוחקים השעה למהר המלאכה (שו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' רס"ה. ועי' במדור ענינים שונים בשחיטה וטריפות הארכת).

שוחט שהיה ער כלילה

קט) שוחט שהי' ער כלילה כאונס או ברצון ימנע מלשחוט כי בטל ממנו הרגשה (עי' ח"א כלל קמ"ג ד', ועי' פמ"ג או"ח תר"ה א"א סק"ה. ובמט"א שם וש"א) ובכל אופן לא ישחוט יותר מכ"ט בפעם אחד וישב לנוח וישחט אחר (עי' תואר משה פי"ז או"ו, ועי' מהרא"ל צינץ רי' סי' ח"י ביור"ד).

שוחט העיף

קי' שוחט שהוא עיף בידיו לא ישחוט דנפסד הרגשתו, ואפילו בעייפות קלה יזהר להניח קצת כגון שחיכך בסכין על ידו להעמידו על תילו (עי' יד אפרים סי' א', דע"ק סי' ח"י ס"ק כ"ג, דכ"ת ס"ק קע"ה).

קיא) בבדיקת הריאה צריך אימון היד והרגל והרגשה ויש להחמיר בו טפי משחיטה. ואני תמה על מ"ש הרמ"א בסי' א' שדיני בדיקה כדיני שחיטה כי אדרבה דיני בדיקה חמורים יותר (שו"ת חו"י סי' קע"ח, ע"ש).

מקוה לשוחט

קיב) בסה"ק דגל מחנה יהודה (או' פכ"פג) כי הרה"ק מוהר"ר אברהם מסטרעטין זצ"ל הי' מקפיד מאד שהשו"ב יטבול עצמו במקוה קודם שחיטה פע"א לא הי' פנאי להשוחט ושחט בלא טבילה וכאשר הוגש לפני הרה"ק הנ"ל לאכול הריחו והרגישו מיד ולא רצה לאכול ע"ש.

קיג) השו"ב יזהר בטבילת בע"ק ובמקום שאין המים מצויין או כשהוא חלש ואינו יכול לטבול עכ"פ יהדר אחר ט' קבין לשפוך עליו או מ' סאה שאובין (לשון המרדכי בשם הלכות א"י, מובא במנחת יוסף סי' א' סעי' י"ד ובקו"א או' ב').

בתי עינים

קיד) שוחט שאין ראות עיניו שלימים ועיניו הולכות ורפות אסור להיות שו"ב דכיון דאינו רואה יפה יטעה ויהא נראה לו ששחט רוב ובאמת לא נשחט, בפרט בעופות דהסימנים דקים (תואר משה פי"ב או' ז', שלחן גבוה סי' א' ס"ק מ"ג) ולכן מי שיש לו בתי עינים מחמת חולשת ראות עיניו אע"ג שיכול לראות מקרוב אבל מרחוק אינו יכול לראות פשיטא דאסור לו לשחוט לכתחילה אף ביום בשעת זריחת השמש רק כשהוא לבוש בתי עינים המיוחדת לו דיש לחוש שמא אינו רואה היטב מבלעדי הבתי עינים (דכ"ת סי' א' קצ"ג) ויש רוצין לאסור שוחט שצריך לבתי עינים (שו"ת טוטו"ד תליתאי סי' פ"ה) אבל רבו החולקין עליו (שו"ת שבוי" ח"א קכ"ו, דע"ת סי' א' סק"נ, ודכ"ת ס"ק קפ"ג) וע"כ ביש לו ברי"ל טובה ומלוכש בה בשעת השחיטה אין לו

לחוש כלל (שם), ופוק חזי שכן עמא דבר ולא רפרף אדם מעולם (שו"ת עומק הדעת יור"ד סי' כ"ג).

איסור דרבנן

קטו) העובר בשאט נפש על איסור דרבנן מקרי רשע, והנקרא רשע אין להאמינו להיות שו"ב (שו"ת ד"ח ח"ב יור"ד סי' כ').

ידיו מרותתין

קטז) שוחט שידי מרותתין מצינו מבוכה גדולה בהפוסקים דינא דהאי גברא כמאי ולא אאריך בדבריהם ואציין מהם מהמפורסמים המכאריין ד"ז לכל פרטיה. בשו"ת נו"ב תניינא חור"ד סי' א', פת"ש סי' א' או' ג', מים חיים יור"ד א', שערי צדק יור"ד סי' א', זרע אמת הספרדי ח"ג סי' פ', פרי הארץ הספרדי ח"א סי' י"ט, מחזה אברהם (ספרדי) סי' ל"ב, תורת הזבח (ספרדי) או' ב' סי' ו' סעי' ג', שו"ת ד"ח ח"ב יור"ד סי' ג', בית שלמה יור"ד סי' י', שו"ת רמ"ץ יור"ד ט"ז, כתב סופר יור"ד סי' י', צמח צדק יור"ד סי' ט', מהר"מ שי"ק יור"ד י', דבר משה סי' פ"ה, תפארת יוסף יור"ד סי' ג', דברי אליהו סי' כ', מהרי"א יור"ד מ"ה, חסל"א יור"ד סי' א', ובדע"ת סי' א' או' ל"ה, דכ"ת ס"ק נ"ה, ועוד.

ראשו מירתת

קיז) בבית אברהם יור"ד סי' א' בא"ז ס"ק ל"ט, דמרתת בראשו צ"ע, וכ' בדכ"ת ע"ז וז"ל: ואני איני יודע הריעותא וחשש שיש בזה שמדתת בראשו כיון שאינו מרתת בידו, ובעיני ראיתי כמה אנשים שמדתתין בראשם ובשאר איבריהם אינם מרתתין והמה כאחד האדם, ומה חש יש לעסק השחיטה כמה שמרתת בראשו והוא פשוט, עכ"ל.

דברים בטלים

קיח) כל ישראל מוזהרין ועומדים מפטפוטי דברים בטלים, וכפליים בשוחט מאכיל בשר לרבים עפ"מ שכ' בספרי קודש להטעים טעם היתר שחיטת בעל חי, דהאדם שהוא בגדר "מדבר" מעלתו שגבה על בע"ח שהוא מסוג "חי" ומעלת מדבר נמדד לפי הדברי קודש ששח דאם מדבר בטלות ואסורות ההעדר טוב ממנו ותקנתו קלקלתו. יוצא דשוחט שעוסק בשיחת דברים בטלים לרועץ יחשב ולא לשוחט, שהרי

הורג בהמות העומדין במעלה יותר ממנו. וזהו כוונת חז"ל "הסיף והספר ירדו כרוכין, אי ספרא לא סייפא, אי סייפא לא ספרא", פ"י אם השוחט מבלה בספרי קודש או לא מקרי מחזיק סייף רק סכין קודש לשחיטה, ואם אינו עוסק בספה"ק או מיקרי מחזיק סייף ורוצה, וע"כ חוב על השוחט ליהזר, ועל האוכלין לעמוד על המשמר (דברי צרק פ' ראה).

קדש במותר לך

קיט) מצות "קדושים תהיו" שכוונתו לפי הבנת הרמב"ן שהאדם יתקדש עצמו גם במה שהותר לו מן התורה שלא יתעסק בהן רק כפי הצורך לעבודת בוראו, וכמבואר באו"ח סי' רל"א, מוטל על השוחטים ביתר שאת עפמ"ש הרה"ק בעל עט"צ זצ"ל לפרש "ומותר האדם מן הבהמה אין" פ"י דהאדם יתר על הבהמה במה שיוכל לומר "לא" — עד כאן אני רוצה ליהנות ולא יותר, אבל בהמה אינה שולטת על תאותה, ועכשיו אם השוחט אינו מתנהג במדה זו מה יתרון השוחט על הבהמה שיותר לו לשפוך דמו כמים ובמה יתגאה עליו (לקט שושן ערך ש' — שחיטה).

מדקדק בכל המצות

קכ) בס' פרי תואר לבעל האוה"ח זצ"ל סי' ח"י העיד כי מי שאינו יר"ש גמור ומזלזל אפי' במצוה אחת מבלי לעשותה כהוגן א"א לו לעשות בדיקת הסכין כדבעי, ולולא דמסתפינא אמינא לתת טעם לשבח לדה"ק הנאמרים ברה"ק, דהנה ענין הרגשה בפגימה קלה ודקה הוא מן היותר קשות במלאכת הקודש ומי יוכל לומר זכיתי לבי, וע"כ שרק בסיוע דלעילא אפשר להגיע לתכלית הנרצה, אבל דבר זה ג"כ קשה לזכות לסיוע מלעילא, אבל עצת חז"ל היא תקום שאמרו הבא לטהר מסייעין לו.

וע"כ כאשר השוחט נגש לקיים מצותו ית' לטהר את הבהמה מידי נבילה יזכה לסייעתא דלעילא, ברם דא עקא כי מאן מפיס אם כוונתו באמת לשם מצוה הלא אמרו חז"ל שילחי מס' שבת מאן דנולד במזל מאדים יהי' שופך דם ובידו לבחור במצות שחיטה ומילה, וא"כ במה תבחן אם כוונת השוחט למצוה או מחמת תכונתו לשפוך דם נקי, אכן הבוחן הוא התנהגותו בשאר מצות אם נוהג כראוי אז מהדרינן לי' בטר חזקתו דמסתמא גם בהשחיטה כוונתו למצוה, אבל אם מקיל

ומזלזל באיזה מצוה איתרע ל" חזקתו דכיון שרואין שמזלזל אפי' רק בחד מצוה חלינן גם שחיטתו בחשקת שפיכת דם, כיון שזהו מזלו שבו נולד, וע"כ א"א לו כבר לזכות לסייעתא דלעילא, הנשפע להבא לטהר מלבד, ומה"ט כבר נבצר ממנו לבדוק הסכין כדבעי (שם).

שמירת היסוד

קכא) מי שאינו נזהר מאד בשמירת הברית שעפ"י הבבלי (נדה יג) דינו כעובד ע"ז ושופך דמים, וכן עפ"י זוה"ק דינו חמור למאד אין לסמוך על בדיקת סכיניו (שו"ת בית הלל סי' ע"ח).

ואכן הבוחן לזה לראות היאך מתנהג בשמירת עיניו בבית המרחץ (מקוה) וגם בשווקים ורחובות (אחרונים).

הערה נחוצה

קכב) ע"י במדור קבלה לשו"ב קטע "חזקה העשוי" להשתנות" נחוץ מאד לידע, כי הוא דבר יסודי.

שוחט ימנע ממלאכות אחרות

קכג) השו"ב לא יתעסק בשום מסחר או מלאכה אחרת, וע"כ על הרב להשתדל עבורו אצל ראשי הקהלה שיתנו להשו"ב פרנסתו בריוח שיהי' לו הרחבת הדעת ומנוחת הנפש. כי טרדת הפרנסה וכ"ש ההתעסקות במלאכות אחרות או במשא ומתן יטרידוהו שלא יהי' לו ישוב הדעת הראוי הן בידעת ההלכה הן בבדיקת הסכין, וכ"ש אם יעסוק בידיים בהגבהות וטלטול משאות שיכבידו את ידיו ויאבד את דקות ההרגשה (שמושה של תורה דף צ"ג).

קכד) לפעמים שומעין אנו מההמון שנותנין שבח להשו"ב שהוא אומן נפלא לא רק במלאכת עבודת הקודש אלא הוא אומן לעשות כל מלאכת חרש וחושב, וידו מוכשרת לתקן כל דבר בעצמו ואומן לביתו לא יקרא אפי' למלאכות הכבדות, וכיון שידיו עסוקות בכשיל וכילפות בכיתו או בחיקוני צרכי צבור תיקונו זה הוא קלקולו שידיו נעשה ככידות וכח הרגשתו נחלש ... (שם דף צ"ב).

קכה) שוחט שב' שנים עסק בכתיבת סת"ם בהתמדה ושיוחט אחר הוכיחו שע"כ אבריו כבדים ויאבד ההרגשה, וגם כח הראות שלו חלש, ועתה אירע מקרה ... הרב דשם אסר הבשר ... וביותר שגם מתחילה

אי"ל לסכין זה חזקת בדוק חזקה טובה עבור יגיעתו בכתיבת סת"ם. ונלענ"ד שבדין עם הרב ובשר זה נבילה הוא, ואותן שלא שמעו להוראתו צריכין כפרה על שאכלו נבילות, וגם הכלים צריכין הכשר אפי' אחר מעל"ע, ואותו השוחט יש להעבירו זולת אם אחר שיקבל על עצמו שלא לעסוק עוד בכתיבת סת"ם עכ"ל (שו"ת בית הלל סי' מ"ט).

שו"ב שעבר אלתחילה

קכו) שו"ב שעבר אדבר האסור רק לכתחילה ובדיעבד מותר מ"מ נעשה חשוד לאותו דבר וגם לחמור ממנו (שו"ת חוט השני סי' ל"ד).

שו"ב ב"ל יק"ל בדבר המותר לדעתו

קכז) שו"ב שהכשיל הרבים בדבר המותר לדעתו ובני עיר מחמירים עבר על ולפני עור ונקרא חשוד (דכ"ת סי' ב' ס"ק מ"ג).

שו"ב המקי"ל בתפלה

קכח) שו"ב שהעידו עליו שלא התפלל פע"א, והוא מכחיש ומתנצל א"ע שרק קיצר בתפלה מחמת דוחק וקושי הפרנסה י"ל דעכ"פ אי"ל חזקת כשרות לבדיקת הסכין ומ"מ י"ל תקנה להחירו שיראה סכינו פע"א ביום לחכם ולצרף קבלת ד"ח ובזיונות שעברו עליו ע"ש.

שוחט ואונאה

קכט) שו"ב שהיחל באיש נכבד כאמרו שי"ל בן למול ונסע לשם ד' שעות ושקר ענה כי ילדה אשתו נקיבה והי' לשחוק בעיני כל, והשיב התת"ס וצ"ל שיש בו דין אונאה ושכר פסיעות אין לשער, אכן בזה"ז אין גובין מ"מ יש להעבירו מאומנותו עד שיפייסו ויקבל תשובה על חציפתו ואשר עבר על לאו דאונאה (שו"ת חת"ס חו"מ קע"ו).

גאות לשוחט פוגם

קל) יראה לשום עינו ולבו על דרכיו ומחשבותיו לבלתי רום לכבו מאחיו להכניס בלבו התפארות וגודל לבב אם עזרהו ד' שהוא אומן ומומחה ושוחט מהיר, כי גם בכל אדם אמרו שהוא שורש כל המדות רעות כנודע מספה"ק, ק"ו בשו"ב וכיחוד בעת שהולך לשחוט כל יקלקל בהבלי מחשבתו כל קבל די רוח יתירה ב"י וברמות רוחא

דנקטי' אז ... אי"ז מתקן אלא מקלקל ח"ו כי תועבת ד' כל גבה לב אפילו לא נתגאה אלא בלב נקרא תועבה, וכתיב זבח רשעים תועבה, וגם כיון שעזר ד' סר מעליו כמאמרם "אין אני והוא יכולין וכו'" בקל יוכל להכשיל הרבים ח"ו ולא ידע ואשם ... וכשיזכרו ד' לקרב לפי ערכו למדה זו (של עניויות) לא יצא מכשול מתחת ידו כי ד' אתו עב"ל (הקדמה לסה"ק מנחת יוסף).

גאות לבודק פוסל

קלא) בעת בדיקתו יכניע לבו ודעתו לפני ד' שיעזרהו שלא יטעה בהוראה להכשיר האסור כי אם יתגאה לבו בכוונתו להראות לפני זולתו חריפותו ואומנותו עזר ד' תסור מאתו [וכ"כ בשע"ת לר"י] וכיון שאי"ל עזר ד' לא יוכל לכוין הלכה לאמיתה וכו' עב"ל (הקדמה לסה"ק מנחת יוסף).

לא יבוש מהמלעיגים

קלב) אם כי לפעמים יבוזהו בדבריהם ויאמרו כי מחמיר הנהו ומטריף בחנם או כי אינו מחשיב ממון ישראל או אינו אומן וכדומה, אף כי לפעמים אזיל סומקא וכו' הלא ישים נגד עיניו דברי הר"מ הובא בסעיף הראשון מאו"ח ואל יתבייש וכו' וישים אל לבו שממה"מ הקב"ה עומד עליו ורואה מעשיו ויקיים בנפשו מאמר ר' עמרם חסידא "מוטב דתכספון בהאי עלמא מכסופא דעלמא דאתי" (שם).

שוחט מסור

קלג) מסור דינו כמומר ושחיטתו פסולה (יור"ד סי' ב' סעיף ט'). ולא בעינן ראי' ברורה לזה ואפי' רק אומדנות מוכיחות סגי (חכ"ש למהרש"ק בשם הב"ח) ובפרט בשוחט שיודעין בו קלות בלא"ה (שם). אבל מי שנתעשק ומרוב כעסו על העושק שעשו עמו אמר "אילך ואמסור" אין לפסלו דאין אדם נתפס על צערו ומותר לאכול משחיטתו (שו"ת מהרש"ק ח"ד סי' י"א, מובא ביד דוד על יור"ד בהג' הטור אות ג', וע"ע בשו"ת חת"ס יור"ד שכ"ו באמצע, ובשו"ת יהודה יעלה יור"ד רצ"ט) ומ"מ אין להורות בדברים הללו מדעת עצמן אלא יציעו את המאורע כצורתה לפני החכם והוא ישקול הדבר במאזני משפט (דרכי יושר כלל ס"ט).

אבל באיניש אחרינא שהשתמש בלשון אלך ואמסור אע"ג שלא מסר בפועל מ"מ נפסל כיון דקי"ל דבכה"ג כבר נחרץ משפטו למסור גמור בחו"מ שפ"ח ומותר להרגו, וע"כ אין להקל וכ"נ בשו"ת מהרש"ק ח"ד סי' י"א, בשמ"ח סי' ב' סעי' כ"ו, טוטו"ד תליתאי ל"ז, בית יצחק יור"ד מ"ח מ"ט, וגם בפעם אחד נאסר כמבואר בשו"ת כתב סופר יור"ד קל"ז, וכן נראה בשו"ת מהר"י אסאד ז"ל יור"ד סי' רצ"ט, אבל מ"מ צריך לחוש ולברר שלא לפסול בשביל קלא בעלמא דדלמא אויבים אפקו לקלא כמבואר בכע"ז בשו"ת הריב"ם יור"ד סי' מ"ה (דרכי יושר שם).

ודע דהא דכתבנו שהאומר אלך ואמסור מחמת צער אינו נפסל דאין אדם נתפס על צערו, דע דכ"ז דוקא כשנשאר באמירה בעלמא, אבל במסר ממש אין להקל וגם מסור מחמת צער נקרא מסור כמבואר בשו"ת מהר"ם שי"ק יור"ד רפ"ג (שם).

אולם דע לך דשוחט שהעריך תביעה בערכאות להציל את שלו וכשנודע הדבר בעירו הרימו אנשי העיר קולם והשוחט נרתע לקול ענות העיר וחזר מדעתו לא נראה להקל בשופי כ"כ כיון שסוכ"ס אין כאן סימן לחרטת העבר וקבלת העתיד ורק אימת הרבים עליו, ולפי המבואר בשו"ע סי' ח"י ול"ט דשו"ב צריך שיהי' יר"ש מרבים, וגם זהיר וזריז, ולדעת הגר"ז בסי' ח"י עוד יותר מימי התלמוד, ויראת ד' על פניהם, כמבואר שם ובצוואת מהר"ש אבוהב זצ"ל, וזריז במצות בורא כמבואר בפר"ת סי' ח"י, קשה עלי להקל בדינו וע"כ אף שראיתי בשם שו"ת שארית יעקב סי' ל' שהעלה לענין סופר שאירע לו כזה דכיון שחזר ולא הלך אין לפסול אותו, אך כיון שלא ראיתי בפנים טעמו יראתי להקל כי לפעמים הי' שם צדדי היתר אחרים אשר עליה סמך הגאון ראשו ורובו.

האומנם כי שערי ההיתר נפתחו לי ממקום אחר דבשו"ת מהרש"ג יור"ד סי' כ"ו (להגאון מסעמיהאלי זצ"ל) דן לענין סופר שמסר להציל את שלו ונוטה להקל, והגם שבערך ש"י האריך למעניתו ונטה קו להחמיר בסברא כעין הנ"ל ובנה יסודו ע"ד שו"ת בית אפרים סי' ט' לענין שוחט שהשיג גבול, מ"מ י"ל דכל פלוגתתם לענין מסר בפועל, אבל לא ברצה לבד ובכה"ג לכו"ע יכולין להקל, אלא דלפטור בלא כלום א"א וע"כ יש לקנסו לל' יום ויחזור לקבל דברי חברות לתקן אשר עוות, בפרט אם נודע הדבר לרבים דעפ"י הרוב גורמת גם פירצה

לרבים להקל בכל כאלו, יש להחמיר בו לפי הענין. וכעיי' תמצא בדע"ת סי' ב' סק"ס וס"א בנידונו להחמיר וכ' "בפרט בשו"ב שצ"ל יר"ש, ובפרט בזה"ז שמקילין במיעוץ הסירכות שא"א לסמוך אזה כ"א אשו"ב יר"ש מרבים".

ועוד סמך קל לשים לב בענינים הנוגעים לממונות עפ"י יסודו של רש"י שכ' בס' הפרדס "ראוי השוחט להיות יר"ש ות"ח ורואה טריפות לעצמו ולא יחוס על הממון ולא יחמוד וכו'" (שם).

אומדנא שהשוחט קל

קלד) שוחט שנתגלה שהוא קל ועושה מלאכת ד' רמי' צריכין להעביר אותו מאומנתו ע"י אומדנות והוכחות אע"פ שאין עדות בדבר (כן העלה בשו"ת מגינת ראש בטוטו"ד והעיר לשם בסברא כעיי' הנמצא בדרך המלך על הרמב"ם ה' תפלין פ"א הי"ג, ע"ש).

שוחט משתכר

קלה) בס' יסוד ושורש העבודה (שער ד' שער הבכורות פ"ד) מבקש כל רבני ישראל "להטיל קנסות עצומות וחרמים גדולים על כל זובחי זבח שבכל ימות החול לא ישתו שום משקה המשכרת בלבד שבתות ויו"ט כי בעוה"ר גדלה המכשלה הזאת" עכ"ל.

שוחטים עמי הארץ

קלו) "וביותר להטיל גודא רבה בשמתא וארור לבל ירים איש את ידו ליקח את המאכלת לשחוט כי אם מי שיודע ללמוד גמרא ופוסקים, והן רבים עתה עמי הארץ אשר בשחיטה עוסקים והכל שוחטין אף כי אינו מכיר צורתא דשמעתתא ואינו יודע מה קאמרי רבנן שאינו ירא כלל כי לא ע"ה חסיד, וכל הפושט ידו ליטול חרב פפיות בכח גברא נעשה מומחה לרבים בשחיטתו, אוי לעינים שכך ראות, ובודאי דבר זה מוטל על גדולי הדור גאוני המדינה בכל מה שיש בידיהם לתקן להרים מכשול מדרך עם קדוש, עכלה"ק (בס' יסושה"ה שם).

יר"ש ביתר שאת ועז

קלז) מחויב הוא השו"ב להיות יר"ש מאד ביתר שאת ויתר עז משאר בני אדם לכן מעלתו יזהיר אנשי עדתו שלא יקחו בשר

משחיטתו דשמועתו לא טובה עד אשר יצדיק מעשיו כראוי ומחויב לכל שו"ב (שו"ת מהר"י אסאד יור"ד י').

שוחט מלא רחמים

קלח) נאמר מאנשי מעשה כי השו"ב ע"י עבודתו שנוטל החיות מבעלי החי הטבע להכניס אכזריות בלבו אך אם מתנהג כהלכה ויר"ש וגומל חסד עם עניים ואורחים החסדים ממתיקים את הגבורה במדתו, אבל אם באמת עוד רואים אכזריות שאין כמוהו ... (שו"ת לבוש"מ חו"מ תנינא סי' ט"ז).

הגדרת יר"ש לשו"ב

קלט) בענין ששאלת להגדיר לך גדרת יר"ש הנצרך לשו"ב של רבים, הקשית לשאול כי דבר שלא נתבאר היטב בש"ס וקדמונים קשה להשיב, ובהפוסקים קיצרו וכתבו שוחט יר"ש מרבים (יור"ד סי' ל"ט), ועוד מצינו (בסי' ח"י סעיף י"ז) דצריך שיהיו זהירין וזריזין הרבה, ובאחרונים מצינו רק שיהי' מופלג ביראתו יותר משאר העם, ולדברי הגר"ז סי' ח"י בקו"א סק"ט צריך להיות יר"ש יותר מבזמן חכמי התלמוד, ועי' דכ"ת מ"ש (שם) לענין הבנת "זהירות וזריזות".

ואענה אני חלקי בע"ז ממה שחנני החונן לאדם דעת, הנה מצינו לחז"ל שהגדירו במילין מעלת הש"ץ להתפלל (תענית ט"ז) ופסקו ג"כ בשו"ע (או"ח סי' נ"ג ה ובסי' תקפ"א ובמט"א שם) דש"ץ צריך שיהא ריקן מעבירות ושלא יצא עליו שם רע אפילו בילדותו ושיהי' עניו ומרוצה לעם ויש לו נעימה וקול ערב ורגיל לקרות תנ"ך, ע"כ.

ולדעתי איני רואה כמה יגרע כחו של השו"ב והלא הוא ג"כ הש"ץ של הקהל לשחוט ולהאכילן בשר כשר טוב ויפה, וכמו שנראה בשיבת ציון המובא בפת"ש יור"ד סי' א', ועי' גם בשו"ת בית שלמה יור"ד סי' א', שכ' דרוב העיר דעתם סומכות על המשגיח, וה"ה וק"ו בן ק"ו דכל העיר סומכין על מעשי השוחט, והוא שלוחן.

וא"ת שאני ש"ץ של תפלה שצריך להעלות זכרון ישראל לאביהן שבשמים וע"כ יש להחמיר בו יותר דא בורכא הוא, עי' פירש"י עה"כ ואנשי קודש תהיון לי שכ' "אם אתם קדושים ופרושים משקוצי נבילות וטריפות אתם שלי ואם לאו אינכם שלי" הרי דהתחברות ישראל לאביהם שבשמים תלוי באכילת כשרות דוקא.

ואדרבה כפי הנראה מאכ"א חמור אלף מעלות יותר מתפלה בצבור. דע"י מאכ"א א"א לו להתפלל לאביו שבשמים כלל, שהרי השליכו הקב"ה מנגד ומאס בו פוק חזי מה שצווח ככרוכיא בשו" בית הלל (בס"י מ"ח י"ט) וז"ל: איך אתם אומרים בכל שני וחמישי בתפלה והוא רחום "כרחם אב על בנים כן תרחם עלינו" ואיך אתם אומרים בימים הקדושים "אנו בניך ואתה אבינו" איך מורא לא יעלה על ראשכם שיאמר ד' עיני מכיר אתכם ואינכם שלי עבור שנפשכם מגואל מאכילת טריפות, עכ"ל.

ועוד יותר מזה האריך אפשר לברך ברכה אחת ולומר ברוך אתה ד' אליקינו בלי פחד ששייכו לו אינני שלכם, ובאשר שלפ"ז גם תפלה ביחידות א"א להתפלל אם אינו אוכל כדבעי, ותפלת צבור מאן דכר שמה.

ולבד מכל זה חוכא וטלולא לדמות זה לזה ומאכ"א חמור אלף מעלות מענין תפלה בצבור, הגע בעצמך באם יצטרך לאכול מאכ"א להתפלל בצבור פשיטא שאסור, וגם האזהרות והעונשין שנאמרו במאכ"א לא נאמרו כמעט בשום ענין אחר, בספה"ק ר"ח (שעה"ק פט"ז) דמאכ"א חמור משאר כל העבירות (חוץ מענין עריות) שהיא עבירה כוללת המטמא הנפש מפני שנעשית הטומאה חלק אבר מגופו ע"כ.

ובזה"ק שמיני (מב.) דהו"ל כעובד ע"ז ואי"ל חלק באלקי ישראל ויוצא מרשות הקדושה לרשות הסט"א ע"ש.

ובתורת משה לחת"ס זצ"ל פ' שמיני דרוב אפיקורסות מתנוצצות ממאכ"א ע"ש, ואין ברצוני להאריך בענינים אלו, רק זאת אעתיק דברי הגה"ק תניא צוק"ל מ"ש בליקוטי אמרים פ"ח, וז"ל: "ועוד זאת במאכ"א שלכך נקראין בשם איסור מפני שאף מי שאכל מאכל איסור בלא הודע לש"ש לעבוד ד' בכח אכילה ההיא וגם פעל ועשה כן וקרא והתפלל בכח אכילה ההיא אין החיות שבה עולה ומתלבשת בחיכות התורה והתפלה מפני איסורה בידי הסט"א בשלש קליפות הטמאות ואפי' הוא איסור דרבנן שחמורים ד"ס יותר מדבוי תורה עכ"ל.

הרי דמאכ"א מעכבין כל דברי קדושה הנאמרין, יותר מכל שאר ענין.

העולה מכל זה: דשפיר יש ללמוד להחמיר בשוחט צבור (יותר ויותר ולפחות) ככל הנאמר לענין ש"ץ לתפלה. וג"ל דבגדר יר"ש כזה יהדרו ויחזירו עליו. וכמה מן התימא על העולם הפוך שראיתי כי בענין שוחטים כל אחד מסתפק כמה שיש ואין מרפרף, ואילו לענין ש"ץ יש ויש מערערין ומפקפקין על נקודות חלושות ושרופות (שו"ת נחמד מפז יור"ד סי' ח').

פרק כ"ה

גודל השכר לנהרין וכו'

(השמטה מחלק א)

קלו) בדברי יואל (מכתבים ח"ב כ"ח) וז"ל: להזהר מאד בבית בעניי כשרות ואפילו לבנים הקטנים שלא להביא בתוך הבית וכו' כדי שלא להכשל ח"ו במאכ"א המטמטמים הלב וגורמים כלכול הדעת באמונתנו הקדושה עכ"ל.

קלו) בדברי יואל (ויקהל עמוד שד"מ) וז"ל: מעדי ראיה אשר עיניהם ראו ולא זר בשכר בת עמי שנמצאים בארץ ישראל יהודים שדרו שנים רבות תחת שלטון הקאמאניסטען ודורי דורות התנהגו בדרך התורה וגם את כניהם אחריהם חינוכו ברוח התורה ועדיין הי' צלם אלקים על פניהם ולמדו בת"ת ומיד שהובילו אותם למדינתם הקרוי מדינת ישראל גזלו את הכנים מחיק אבותם והוליכו אותם למקומות הגרועים ביותר אשר יהודים לאין שיעור וערך נתהפכו שם לכופרים גמורים, והאבות בוכים ומבכים את ימיהם כי לא עלתה כזאת על דעתם ובעל כרחם נעשתה התועבה הזאת, ובפרק זמן קצר נתהפכו הכנים לכופרים גמורים ושוכ אינם חפצים לדעת דבר מאבותיהם ונקל הדבר ביד המסיתים לבצע זממם, כי אם לוקחים את תינוק ומחנכים אותו בחינוך של כפירה ומפטמים אותו בנבילות וטריפות, מה יעשה הבן שלא יחטא.

תמצית מהות השו"ב לפי הפוסקים

אף שדינים אלו כבר נתבארו בחיבורי מ"מ כיון שהדברים מפוזרין לפי הענינים שבהם מובאים בדברי הפוסקים וכ"ז מכביד על הרוצה לקבל שו"ב חדש לידע את אשר צריך לו לידע, ע"כ שמתי אל לבי לקבץ נפזרות ולהציע כאן בקוצר נמרץ הפסק והמ"מ תמצית דעת

הפוסקים קדמאי ובתראי במהותו של השו"ב המוכרחת ביראתו, חכמתו, מדתו, קיום מצותיו, טהרתו, זריזותו, אומנותו כצורתו.

יראת שמים שלו

(א) "ועל דבר שאלתו אם צריכין דוקא לידע שהוא ירא שמים, זה מבואר בדרכי משה יור"ד סימן א' דבעינן דוקא שיהי' ירא שמים ... וא"כ בוודאי אין לסמוך על שוחט אלא א"כ מכירין אותו ונודע לנו שדרכו בקודש וכל הדברים הנ"ל פשוטים והם מבוארים, ולא כאתי אלא לפרסם כרבים שכל מי שנוגע ביראת ה' בלבו לא יתגאל נפשו לאכול משחיטת שוחטים אלא משוחטים המומחים ונודעים ליראי ה'".

(ב) נשאל הגאון הח"ס (חור"מ קע"ו) מהרב דק"ק העליטשאבא, ע"ד השוחט מיכאל ראב שוחט בכפר אחד, פגע באיש אחד נכבד ... והתל בו שילדה אשתו של השוחט בן זכר ושםכבודו במצות מילת בנו, באשר ידע המהתל ההוא כי הנכבד ר' מיכאל מהדר מאוד על מצוה זו וביום א' העבר נסע ר' מיכאל פאשקיו (המוהל) מהלך ארבע שעות מקהלתו לכפר ההוא והנה שיקר בו ונקבה ילדה והיה לשחוק בעיני כל, ונפשו בשאלתו וכן הגאון אבד"ק סערדעהעל שואל אם יש להעביר השוחט מאומנותו על מעשה הנ"ל או מה לעשות לו".

והח"ס השיב לו ומברר שני איסורים שעשה, עבר על לא תונו וכן בדיני ממונות, ומברר כל עברה בפ"ע, ובסוף מסיים ... "פשיטא שיכולים להעבירו מאומנותו עד שיפייס את שכנגדו בכל מה שראוי לפי הנ"ל לקבל תשובתו על חוצפתו ולאו של אונאה ועד אז אני מסכים להעבירו אם קבלו ב"ד טענת הצדדים ואמתלאותם וימצא את השוחט חייב".

(ג) בדעת תורה סימן ב' אות ב', בשוחט שאסר את המותר, הביא בשם כמה פוסקים דיש לאסרו, ושם הביא דברי תשו' חסד לאברהם סימן ד' בדין שו"ב שעשה סירכא בידים להטריף בהמה ששחט חברו ... ואח"כ נתברר ששקר בימינו דיש להעבירו דהוי חשוד לאותו דבר והאריך שם בדין עדות שקר היכא דלא הועיל עדותו אם עבר בלא תענה וכו', ראה שם.

ושם דף מ"א אות מ"ח, בשוחט שלקח בשר הערלה שחתך ממילה וריקח מרקחת ונתן לאחד לאכלו ואח"כ הודיע הדבר שהיה

לשחוק, דוודאי יש להעבירו עד שיקבל תשובה וקנס וכפרט בזה
ההכשילו באיסור דהא בשר אדם אסור מן התורה.

(ד) בשו"ת יד אלעזר סימן פ"ה בשוחט בר אוריין גדול ועיקר
פרנסתו אינו משחיטות כ"א שמלוה לאנשי עירו כפעם בפעם בריבית
בלי שום צד היתר עיסקא, אם מותר לאכול משחיטתו בלי בדיקת סכין
אחריו, הביא דברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות שחיטה דגם באחד משאר
עבירות צריך לבדוק לו סכין וכמה פוסקים פוסקים כדבריו "ומעתה אין
ספק להקל בדבר שהחמירו בו כל הני רבוותא ואינם מתירים במומר
ועברין לעבירה אחת כ"א בבדיקת סכין", וסיים "לענ"ד אין היתר
לסמוך מכאן ולהבא על שחיטות ובדיקות זה השוחט המלוה בריבית בלי
שום צד היתר עסקא בלי בדיקת סכין לפני או לאחר שחיטה ואם לא
ינחם על הרעה אשר עשה יאסור שחיטתו כדת וכדין של תורתנו
הקדושה".

(ה) בשו"ת מהרי"א (יהודה יעלה) יור"ד י' ... "בי מחויב הוא
השו"ב להיות ירא שמים מאד ביתר שאת ויתר עז משאר בני אדם לכן
מעלתו יזהיר את אנשי עדתו שלא יקחו בשר משחיטתו, דשמועתו לא
טובה עד אשר יצדיק מעשיו כראוי ומחויב לכל שו"ב".

(ו) כן הטילו לחוב גדולי הדור על השוחט להיות בעל מדות ובעל
רחמים, ובשוחט אכזר לא מצאו חפץ, ראה מה שהאריך הגאון בעל
לבושי מרדכי חו"מ תנינא סימן ט"ז ושם "וגם כי נאמר מאנשי מעשה,
כי השו"ב ע"י עבודתו שנוטל החיות מבעלי חי הטבע להכניס אכזריות
בלבו, אך אם מתנהג כהלכה, ויר"ש וגומל חסד עם עניים ואורחים,
החסדים ממתיקים את הגבורה כמדתו, אבל אם באמת עוד רואין
אכזריות שאין כמוהו, פשיטא די"ל שאינו מתנהג כנ"ל, והעולה על זה
סרח העורף שאינו מקיים פס"ד של ביד"צ ידוע מ"ש בחו"מ סימן י"ט
וסי' ק' "על מי שאינו מקיים פס"ד פעמים, הוא בנדוי ובאורך הזמן
חומר בגזרת ח' ח"ו".

פרק כ"ו

מכשולות בשחיטה

(השמטה לחלק א)

(מ) ע"ע שו"ת יד אלעזר סי' פ"ה, מהר"י אסאד יור"ד ח"י י', לבוש"מ חו"מ תנינא ט"ז, שו"ת ברית אברהם יור"ד ב' ט"ז, רב טובך סי' ע"ה, שובע שמחות (למהר"מ אב"ד סטריזוב) דף נט, תועפות ראם יור"ד ג, בתשו' שערי דעה תנינא קמ"ו, בי"צ ח"ב יור"ד ע"ג משמרת שלום יור"ד רמ"ה ל"ד, בי"צ יור"ד ח"ב מ"ו, כת"ס יור"ד ד, ה, מצפה ארי' ח"ב פ"ב, יד אלעזר ק"י, עצי הלבנון יור"ד כ"ח, דברי נחמי' יור"ד ה, נטע שורק יור"ד ד, מהרש"ג יור"ד ע"ה.

פרק כ"ז

זהירות יתירה בקטנים ממאכלות אסורות

היונק מהעכו"ם מוליד לו אכזריות ועזות כמותן

(א) עם ישראל מוטבעים במדות נעלות להיותן ביישנין ורחמנין והיונק מן העכו"ם מוליד לו אכזריות ועזות כמותן (רשב"א וריטב"א בחי' סוף פ' חרש, ומובא בר"ן ע"ז פ' אין מעמידין).

חלב נכרית מטמם הלב ומוליד טבע רע

(ב) חלב נכרית מטמם הלב ומוליד טבע רע (רמ"א יור"ד סי' פ"א סעי' ז').

מה שהתינוק אוכל מעצמו מזיק לו ג"כ בזקנותו

(ג) התינוק בעצמו ג"כ לא יאכל דברים אסורים כי מזיק לו בזקנותו (רמ"א שם) פי' אע"ג דקטן האוכל דברים האסורים מדרבנן אין אביו מצווה להפרישו, כמבואר באו"ח שמ"ג, היינו מדינא, אבל מ"מ יפרישו מפני שמזיק לו בזקנותו שמטמם הלב וגורם לו טבע רע (ש"ך ס"ק כ"ו, מש"ז י"ב, פר"ח כ"ו).

אפילו אם התינוק בשעה שאוכלת איסור לרפואה לא תניק הילד

(ד) לא תאכל המינקת אפי' ישראלית דברים האסורים (רמ"א שם) פי' אפי' אם יש לפעמים היתר לאשה לאכול דבר איסור מפני פיקוח נפש מ"מ לא תניק את התינוק אלא ישכרו לו מניקת אחרת ישראלית (ט"ז י"ב, ש"ך כ"ה, כנה"ג נ"ז, פר"ח כ"ה, בל"י י"ט, כרתי ט"ו, מש"ז י"ב, ערוה"ש ל"ד, זב"צ נ"ב, וש"א).

לפי שבזה"ז אין זהירין במה שאוכלים הקטנים רובן יוצאין לתרבות רעה, אין יראת ד' נוגעת ללבן, לאו בר קבולי מוסר הן. והן הן עזי פנים שבדור

(ה) אע"ג שקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו. היינו מעיקרא דדינא, אבל מ"מ יפרישוהו מפני שמזיק לו בזקנותו שגורם לו

טבע רע, וסופו לצאת לתרבות רעה. ולפי שבזמנינו זה אין נזהרים מענינים אלו רוב הבנים יוצאין לתרבות רעה ורובם הם עזי פנים שבדור ואין יראת ד' נוגעת בלבם ואף אם יוכיחים על פניהם לאו בר קבולי מוסר נינהו וכו' ומי לנו גדול בתורה מאלישע (אחר) שלא בא לאותו מעשה אלא מפני שכשאלו היתה מעוברת ממנו עברה על בתי עכו"ם והריחה מאותו המין והי' אותו הריח מפעפע בגופי' כארסה של עכנאי כמבואר בירושלמי חגיגה. ולפיכך צריך לזהר הרבה בדבר (לשון הפר"ח יור"ד פ"א, כ"ו).

ו) וצריך אביו ואמו להפרישו (מאסור) דזה גורם שיצא לתרבות רעה. וזה דור דור שוא שאינם נזהרין בזה וכיוצא ומש"ה מאבות יצאו תולדות. הבנים עזי פנים ואין יראת ד' על פניהם (חיד"א במחבר יור"ד פ"א י').

בנים שבקטנותם ראו בהם סימן טהרה, ומתגדלין ומתהפכין במדות גרועות, ביטול תורה ותפלה וכו'

ז) אמר כבוד אדמו"ר הרב הק' מהרמ"מ (הוא הנקרא כפי כל ר"ר מענדעל'ע מרימענעו זצ"ל), על מה שהוא מן התימא שאנחנו רואין כמ"פ הילדים בקטנותם הולכין לבית רבם ומתמידים בלימוד תורתם ומתפללין בכוונה ועונין איש"ר ואמן ומיישרים אורחותם ואח"כ כשמתגדלים מתהפכין ח"ו במדות גרועות ומבטלים התורה והתפלה וכיוצא ומאין יתהווה זה הרי התורה שלמדו בקטנותם והוא הבל שאי"ב חטא הי' מהראוי שתעמוד למשען להם ויוסיפו אומץ בנפשותם כי מצוה גוררת מצוה.

ואמר הוא ז"ל שהוא על שאבותיהם האכילו אותם ממון גזל שסיגלו ע"י מו"מ שאינו באמונה ונתפסמו באיסורים ושכ להם לבשר מבשרם ועי"ז נולדים תאות ומדות גרועות וכו' עכ"ל. (אגרא דפירקא סי' קכ"ו).

מוטב להיות שוטה אמיתית-מלאכול נבילות וטריפות להתרפא

ח) הי' עובדא נוראה בימי החת"ם זצ"ל בנער אחד בן ז' שנים יתום מאב, אינו מבין מה שמדברין אליו, מדבר ואינו יודע בעצמו מה מדבר. כל מעשיו רמיוותיו, וקריצותיו מעידין ומגידין שהוא שוטה

ודעתו קלישתי' מאד. ואחר התייעצות עמוקה של הרופאים המומחים הציעו העצה היחידית שילך לבית חינוך לילדים כאלה, וכלי שום ספק יתעלה שם עכ"פ להגיע למעלת בעל אנושי לישא וליתן ולכלכל דבריו במשפט לטרוף טרף לו, אבל דא עקא כי בשום אופן כל יתן להביא לו מאכלות כשרות וצריך לאכול נבילות וטריפות כשאר ילדי נכרים שבשם.

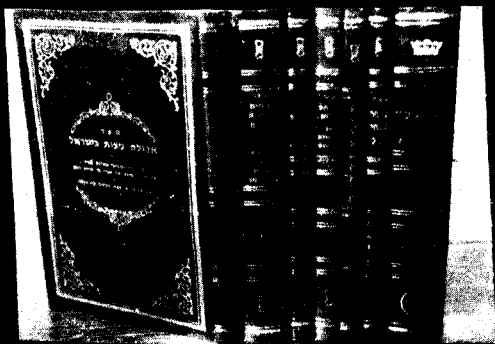
והניף ידו מרן רשכבה"ג מהר"ם סופר זצ"ל בכח תורתו להמציא היחר להנעלב הלזה וסיים דבריו כהאי לישנא:

ומ"מ העידו קדמונינו ז"ל שעי' מאכלות אסורות בנערות מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע, עדיין אני אומר מוטב שיהי' שוטה כל ימיו וכר' (שו"ת חת"ס או"ח סי' פ"ג).

ט) שמעתי בשם הה"ק מהר"ם מפרימישלאן זי"ע שאמר תינוק היונק מעכו"ם לבסוף רועה זונות רח"ל. והוא בדוק ומנוסה (שמירת הנפש, מוכא בקש"ע עם ש"ש).

מכון להוצאת ספרי יהודה וישראל

שע"י ישיבה וכולל בית ישעי
„מכון להוראה בשחיטות ובריקות“
בנשיאות הרה"ג מוהר"ר שלום יורא גראס שליט"א
אברק"ק האלמין בעמ"ח ספרים רבים ונכברים.

אן אוצר אין א אידישער שטיב
אני מבקש שתשלחו לי הספרים הנרשמים:

☆☆☆

סך הכל

נפש ישעי	☐	על מאכלות אסורות, בלה"ק ואנגלית,	525 ע' .	\$12
שו"ת זבחו זבחי צדק	☐	על הל' שחיטה ובדיקה, בלה"ק, עם קו' שמחת שלום על הל' חופה וחתונה, באידיש,	96 ע' .	\$4.50
מנחת יהודה	☐	על חומר איסור הסעמילאק וחלב עכו"ם, עם קו' מדריך לצניעות, באידיש,	128 ע' .	\$5.00
אהלי ישראל	☐	הדרכות ליושבי באנגלאס, עם קו' דבר משה על הרבה מנהגי ישראל, באידיש,	128 ע' .	\$4.75
מנוחת שלום	☐	הדרכות נפלאות להינצל ממאכלות אסורות, באידיש,	128 ע' .	\$4.75

- ☐ **אפיית המצות השלם**
כרך א' (ג' חלקים), בלה"ק, 520 ע'
\$6.00
- ☐ **אכילת מצות בישראל**
כרך א' (ז' חלקים), כולל כל דיני ומנהגי לילי
הסדר ונלוו לו כל ה' פסח בלשון צח וקצר,
בלה"ק, 192 ע'
\$6.00
- ☐ **קדושת ישראל השלם**
הל' יחוד, עם קוני **מדריך לצניעות בישראל** כל
עניני צניעות, מלוקט משו"ע עד אחרון
שבאחרונים, באידיש, 192 ע'
\$4.95
- ☐ **אכילת התרנגולים כהלכתה**
ד' חלקים, בענין זריקת התרנגולים, מגלה
סודות עמוקים של חששות רציניים מאיסור
נבילה וטריפה החמורה מאוד שבשבילה עלולים
רבבות נפשות הטהורות מישראל להתפטם
במאכלות אסורות, עם קו' **אור הצניעות**
בישראל, וקו' **צניעות ישראל כהלכתה**, בלה"ק,
אידיש ואנגלית, 160 ע'
\$6.85
- ☐ **המשפט בישראל כהלכתה**
ביאור מקיף בענין "דין תורה" בישראל, עובדות
מחרידות, זעקת שוד ושבר מדמעת העשוקים
הנעשקים ע"י הבוררים הידועים לשמצה, לגלות
פניהם של הצבועים ולפרסם החנפים, וליתן סוף
למעשיהם הרעים.
עם קו' **ממון ישראל כהלכתה** בענין חומר
האיסור והעונש של לקיחת ממון שלא ביושר,
ועוד, בלה"ק, 64 ע'
\$3.00
- ☐ **זקן ישראל כהלכתה**
בענין גילוח וגידול הזקן, באידיש, 16 ע'
\$1.00
- ☐ **עניית אמן כהלכתה**
בענין אמירת אמן ויהש"ר, בלה"ק, 32 ע'
\$1.00
- ☐ **מדריך לעניית אמן**
בענין הנ"ל, באידיש ולה"ק, 32 ע'
\$1.00
- ☐ **קול יעקב**
קריאות שונות שנכרוזו בעניני פרצות שונות,
מיסודי הדת בימינו אלה, בענינים המתרחשים
יום יומית, באידיש ולה"ק, 32 ע'
\$1.00
- ☐ **מצות סת"ם השלם - דיניו ומנהגיו**
ה' חלקים, והוא **מדריך** לכתובת וקניית ס"ת,
תפילין ומזוזות, ועוד, באידיש, 170 ע'
\$4.75

השבת בישראל כהלכתה □

מבאר כי שמירת השבת הוא יסוד קדושת ישראל, וגודל הפגם והנזק המגיע לנפש וגוף האדם המחלל קדושת השבת ח"ו, ושכר הגדול בזה ובבא המעוטד לשומרי שבת, עם קו' **שמירת שבת כדת** לקוטי דינים השכיחים להלכה ולמעשה, בלה"ק,

112 ע'

\$3.75

מזוזות ישראל כהלכתה □

גילוי ידיעות מבהילות במזוזות המפוזרים בכל קצות הארץ וגם בארה"ב, **באידיש ואנגלית**,

48 ע'

\$1.50

ונאמר אמן - יצחק לשוח □

על קדושת בית המדרש, דינים נחוצים בענין עניית אמן ויהש"ר ועוד, **באידיש**,

224 ע'

\$5.95

ונאמר אמן - עניית אמן כהלכתה □

עם קו' **מזוזות ישראל כהלכתה**, **באידיש**, לשה"ק ואנגלית,

128 ע'

\$4.95

גדולי יצחק מצות ציצית - דיניו ומנהגיו □

באידיש,

64 ע'

\$1.75

חלב ישראל כהלכתה □

ח"ג מספר נפש ישעי' על מאכלות אסורות, מבוססת להאיר עיני בני ישראל מציאות המצב בנושא חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, במקומות שיש חוק הממשלה לאסור באיסור חמור לבלי לערב משהו מחלב טמא לתוך חלב טהור. בירור המציאות שמערבין חלב טמא בכל מקום. חיבור הנוכחי נחוץ מאוד לכל בר ישראל בכלל לרבנים מנהלים ומשגיחים בפרט. בלה"ק,

128 ע'

\$4.75

שולחן ישראל כהלכתה □

כל דיני הכנסת אורחים, **באידיש**,

64 ע'

\$1.75

דמי משלוח 7% מהזמנה

\$

סך הכל

הערת המערכת. הספרים לא ישלחו בחוצות רק אחרי קבלות המעות בדמי קדימה ולא בהקפה כלל.

הכתובת

השם

המדינה

העיר

RABBI S.Y. GROSS
4711-12th Ave.
Brooklyn, N.Y. 11219
Tel.: (212) 436-8086

MOSAD BRUCHA TOVA
P.O.B. 331
Brooklyn, N.Y. 11219